

MAGİSTR OL TƏDRİS MƏRKƏZİ

AYTƏN VƏLİYEVƏ

GÜNEL QACAROVA

SAMİRƏ PƏNAHOVA

*“İngilis dilini öyrənmək
istəyən hərəks üçün”*

**İNGİLİS DİLİ
DƏRS VƏSAİTİ**

+

TEST BANK

+

MODEL TESTLƏR

✓ *Magistraturaya*

✓ *Müəllimlik İmtahanına*

✓ *Universitetlərə*

Hazırlaşanlar Üçün Dərs Vəsaiti

MAGİSTR OL TƏDRİS MƏRKƏZİ

2019-2020

Müəlliflər: *Aytən Vəliyeva*
Günəl Qacarova
Samirə Pənahova

İxtisas
Redaktoru: *Türkan Məmmədli*
Mətanət Əlizadə

Korrektor: *Aytən Vəliyeva*
Əfsanə Bağırova

Müəlliflərdən

Sahib olduğunuz bu kitabda sizə ingilis dilini əlifbadan başlayaraq, son nöqtəsinə kimi öyrədəcək hər bir mövzu geniş əhatə olunmuşdur. Bu kitab sizin onu oxumanızla yanaşı, eyni zamanda o da sizinlə bizim kimi (müəllim kimi) danışacaq, sizə hətta lazım gələndə sual da verəcək bir kitab formasına sahibdir.

Unutmayın:

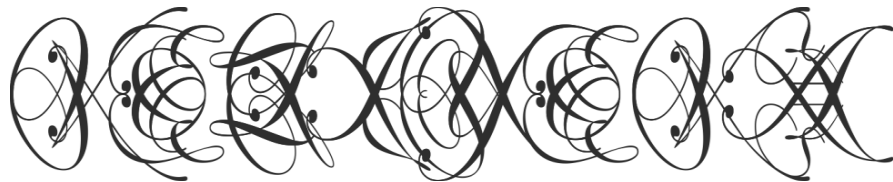
“Kitablar bənzəri olmayan bir sehrə sahibdir.”

© Bütün Müəlliflik Hüquqları Magistr OL Tədris Mərkəzinə Məxsusdur. Magistr OL Tədris Mərkəzinin rəsmi razılığı olmadan vəsaitin tam şəkildə və ya hər hansı bir hissəsinin təkrar çapı, yayılması, elektron və ya mexaniki üsulla surətinin çıxarılması, fotosurətlərinin sosial şəbəkələrdə paylaşılması qəti QADAĞANDIR!

The Phonetics

Fonetika

LETTERS

Nö	Çap Hərflər	Hərfin Adı	Nö	Çap Hərfləri	Hərfin Adı
1	A a	[ei]	14	N n	[en]
2	B b	[bi:]	15	O o	[ou]
3	C c	[si:]	16	P p	[pi:]
4	D d	[di:]	17	Q q	[kju:]
5	E e	[i:]	18	R r	[r:]
6	F f	[ef]	19	S s	[es]
7	G g	[dʒi:]	20	T t	[ti:]
8	H h	[eiʃ]	21	U u	[ju:]
9	I i	[ai]	22	V v	[vi:]
10	J j	[dʒeɪ]	23	W w	[dʌblju:]
11	K k	[keɪ]	24	X x	[eks]
12	L l	[el]	25	Y y	[wai]
13	M m	[em]	26	Z z	[red]

İngilis dilində 26 hərf var, 44 səs var. 26 hərfdən 6 –sı sait [a, e, i, o, u, y], 20 –si samit, 44 səsədən 20 -si sait, 24- ü samitdir.

Samitlər - Consonants

[p, b, f, v, k, g, s, z, m, j, t, n, i, ʃ, ʒ, r, ʒ, θ, á, n, w, h]

Kar samitər: [p, f, k, s, t, ʃ, θ, h]

Cingiltili samitlər: [b, v, g, z, m, j, d, n, l, ʒ, r, dʒ, ə, n, w]

Sonor samitlər: [m, n, ŋ, l, r, j, w]

Saitlər - Vowels

Uzun saitlər
Long vowels } [i:, a:, o:, u:, ə:]

Qısa saitlər
Short vowels } [ɪ, æ, ɒ, u, ʌ, ə]

Diftonqlar
Diphthongs } [ei, ai, əi, au, ou, lou, iə, eə, uə]

➤ Diftonqlar iki sait səsin birləşməsidir, ancaq bir səs kimi oxunur və bir heca varadır:

Trifonqlar
Triphthongs } [aɪə, auə]

➤ Trifonqlar 3 sait səs səsin birləşməsidir və 2 heca varadır. İngilis dilində 4 növ oxu növü vardır:

hərflər	A[eɪ]	O[ou]	E [i:]	İ [aɪ]	Y [waɪ]	U [ju:]
oxu növü						
I	[eɪ] Name	[ou] Note	[i:] Be	[aɪ] Tine my		[ju:] Tune
II	[æ] Flat	[ɒ] Not	[e] Pen	[i] Sit myth		[ʌ] cup
III	[a] large	[ɔ:] Fork	Term ferm	[ə:] bird fur		
IV	[eə] marry	[ɔ:] More	[ɪə] Here	[aɪə] Fire tyre		[juə] pure

LESSON 1

DƏRS 1

İngilis dilində **26 hərf, 44 səs** var. Hərflərdən **20 - si samit, 6 - sı saitdir**. Səslərdən **20 – si sait, 24 – ü samitdir**. İngilis dilində sözləri oxumaq üçün aşağıdakı oxu qaydalarını öyrənmək lazımdır. Beləliklə ingilis dilində **4 tip** oxu növü var.

I tip oxu: Sonu saitlə bitən hecalara açıq heca deyilir. Açıq heca I tip oxunur.

II tip oxu: Sonu samitlə bitən hecalara qapalı heca deyilir. Qapalı heca II tip oxunur.

III tip oxunun əlaməti: Sait + r + samitdir. Samit ola da bilər, olmaya da bilər.

IV tip oxunun əlaməti: Sait + r + saitdir.

➤ Ea [i:]

- Ee [i:]** hərfi vurğulu açıq hecada, yəni I tip oxuda **[i:]** oxunur:
 - ❖ *me [mi:] məni (ə)*
 - ❖ *be [bi:] olmaq*
 - ❖ *Pete [pi:t] Pit (oğlan adı)*
- E e** hərfi vurğulu qapalı hecada, yəni II tip oxuda **[e]** oxunur:
 - ❖ *ten [ten] 10*
 - ❖ *pen [pen] qələm.*
- Əgər vurğulu **e** hərfindən sonra 2 yaxud da 3 samit gələrsə, e hərfi II tip oxudakı kimi **[e]** oxunur:
 - ❖ *meddle [medl] qarışmaq*
- Qoşa samitlər 1 səs kimi oxunur:
 - ❖ *tell [tel] söyləmək*
 - ❖ *sell [sel] satmaq*
- Qoşa **ee** hərf birləşməsi I tip oxudakı kimi **[i:]** oxunur:
 - ❖ *meet [mi:t] qarşılamaq, görüşmək*
 - ❖ *seed [si:d] toxum*

LESSON 2

DƏRS 2

- S s [es]** hərfi samitlərdən əvvəl sözlərin əvvəlində kar samitlərdən sonra sözlərin sonunda **[s]** oxunur:
 - ❖ *test [tɛst] sınaq, test*
 - ❖ *send [send] göndərmək*
 - ❖ *sit [sɪt] oturmaq*
 - ❖ *lists [lɪsts] siyahılar*
- Qoşa **ss** hərf birləşməsi **[s]** oxunur:
 - ❖ *miss [mis] daramaq*

3. **Ss** hərfi sözlərin sonunda cingiltili samitlərdən sonra işləndikdə oxunur və saitlərdən sonra sözlərin sonunda və 2 sait arasında [z] oxunur:
 - ❖ *Pens* [penz] qələmlər
 - ❖ *bess* [bi:z] arılar
 - ❖ *visit* [vizit] səfər, baş çəkmək, visit
4. **Z z** [zed] [zi:] hərfi həmişə [z] oxunur:
 - ❖ *Size* [saiz] ölçü
 - ❖ *zoo* [zu:], heyvanxana, zoopark
5. **I i** [ai] və **Y y** [wai] hərfləri I tip oxuda [ai] oxunur:
 - ❖ *life* [laif] həyat
 - ❖ *tie* [tai] qalstıq
 - ❖ *my* [mai] mənim
 - ❖ *type* [taip] tip, növ
6. **I i** / **Y y** hərfləri II tip oxuda [i] oxunur:
 - ❖ *in* [in] içində
 - ❖ *it* [it] o, (c.ə)
 - ❖ *myth* [miθ] əfsanə, əsatir
- Qoşa samitdən əvvəl [i] oxunur:
 - ❖ *middle* [midl] orta
 - ❖ *little* [litl] kiçik

LESSON 3 DƏRS 3

1. **A a** [ei] hərfi I tip oxuda [ei] oxunur:
 - ❖ *plane* [plein] təyyarə
 - ❖ *name* [neim] ad
2. **A a** hərfi II tip oxuda [eə] oxunur. Qoşa samitlərdən əvvəl [eə] oxunur:
 - ❖ *plan* [pleən] plan
 - ❖ *man* [meən] kişi, adam
 - ❖ *apple* [æpl] alma
 - ❖ *battle* [beətl] döyüş
3. **A i** hərfi birləşməsi [ei] oxunur:
 - ❖ *day* [dei] gün
 - ❖ *main* [mein] əsas, başlıca
 - ❖ *Spain* [spein] İspaniya
 - ❖ *paid* [peid] ödədi
 - ❖ *May* [mei] May
4. **A i** hərfi bəzi sözlərdə [e] oxunur:
 - ❖ *Said* [sed] dedi, (say feilinin keçmiş)
5. **Ay** - bəzən sözün sonunda vurğusuz vəziyyətdə [i] oxunur:
 - ❖ *Sunday* [sʌndi] bazar günü
6. **Ed-** hərf birləşməsi [i] oxunur:
 - ❖ *Please* [pli:z] buyurun
 - ❖ *seat* [si:t] oturacaq, yer
7. **Ed-** hərf birləşməsi bəzən [e] oxunur:
 - ❖ *read* [red] oxudu
 - ❖ *head* [hed] baş
 - ❖ *bread* [bred] çörək
 - ❖ *dead* [ded] ölü

8. **C c** [si:]hərfi **i, e, y** hərflərindən əvvəl [s]oxunur:
- ❖ nice [nais] gözəl, qəşəng
 - ❖ place [pleis] yer
 - ❖ civie [sivil] vətəndaş
 - ❖ icy [aisi] buzlu
9. **C c** hərfi qalan hallarda [k]oxunur:
- ❖ cap[keəp] papaq
 - ❖ clean [kli:n] təmiz

LESSON 4 DƏRS 4

1. **K k** [kei]hərfi həmişə [k] oxunur:
- ❖ Kate [keit] Katya, (q. Adı)
 - ❖ take [teik] götürmək.
2. **K n** hərfbirləşməsidə **k** hərfi oxunur:
- ❖ knight [naut]cəngavər
 - ❖ know [nou] bilmək
 - ❖ knee [ni] diz
3. **CK** hərfbirləşməsi [k] oxunur:
- ❖ Black [blaek]qara
 - ❖ sack [sæk] kisə, torba
4. **G g** [dʒi:] hərfi **e, i, y** hərflərindən əvvəl [dʒ] oxunur:
- ❖ page [peidʒ] səhifə
 - ❖ gym [dʒim] gimnastika zalı
- **Qaydalara tebe olmayan sözlər də var:**
- ❖ Give [giv] vermək
 - ❖ get [get] almaq, əldə etmək
 - ❖ gift [gift] hədiyyə
5. **G g** hərfi bəzi sözlərdə [ʒ] oxunur:
- ❖ garage [gæərə:ʒ] qaraj
 - ❖ regime [re(ɪ)ʒi:m] rejim.
6. **G g** hərfi qalan hallarda [g]oxunur:
- ❖ game [geim] oyun
 - ❖ glad [glæd] şad, razı
 - ❖ bag [bæg] çanta
 - ❖ go [gou] getmək
7. **J j** [dʒei] hərfi həmişə [dʒ] oxunur.
- ❖ Jane [dʒein] Ceyn, (q.a)
 - ❖ jam [dʒæm] mürəbbə
8. **Sh** - hərfbirləşməsi [ʃ] oxunur:
- ❖ she [ʃi:] o (q.c)
 - ❖ ship [ʃip] gəmi
9. **Tch** - hərfbirləşməsi [tʃ] oxunur:
- ❖ Match [mætʃ] yarış, kibrit
10. **Ch- hərfbirləşməsi 3 cür səs verir:**
1. [tʃ]
- ❖ chess [tʃes] şahmat
 - ❖ teach [ti:tʃ] öyrətmək
 - ❖ charity [tʃæriti] xeyriyyə

2. [k]

- ❖ school [sku:l]məktəb
- ❖ character [kæriktə] xasiyyət
- ❖ chours [kə:rəs] xor
- ❖ chemistry [kemistri] kimya

3. [ʃ]

- ❖ champagne [ʃæmpɛɪn] şampan,
- ❖ Chicago [ʃika:qou] Çikaqo
- ❖ machine [məʃi:n] maşın, dərgah

11. **Th** - hərf birləşməsi müstəqil mənalı sözlərin əvvəlində və sonunda **[θ]** oxunur:

- ❖ thick [θɪk] qalın, yorğun
- ❖ thin [θɪn] nazik, ariq
- ❖ faith [feɪθ] inam, etibar
- ❖ theme [θi:m] mövzu, tema

➤ Bu sözlərdə isə diqqətli olmaq lazımdır:

- ❖ breathe [breθ] nəfəs
- ❖ brethe [bri:θ] nəfəs almaq
- ❖ bathe [ba:θ] vanna
- ❖ bathe [beiθ] çimmək

LESSON 5 DƏRS 5

1. **h** [eɪtʃ] hərfi sözün əvvəlində saitdən əvvəl **[h]** oxunur:

- ❖ he [hi:] o (k.c)
- ❖ hat [hæt] şlyapa

2. **Th** hərfi bəzi sözlərdə oxunmur:

- ❖ hour [aʊə] saat
- ❖ honour [ɔnə] şərəf, namus
- ❖ honourable [ɔnərəbl] hörmətli
- ❖ honesty [ɔnɪsti] düzgünlük
- ❖ honest [ɔnɪst] namuslu

3. **Yy** [waɪ] hərfinin 3 cür oxunuşu var:

1. I tip oxuda [aɪ]:

- ❖ my [maɪ] mənim

2. II tip oxuda və sözlərin sonunda vurğusuz vəziyyətdə **[i]** oxunur:

- ❖ myth [miθ] əfsanə
- ❖ baby [beɪbi] uşaq, körpə

3. Sözlərin əvvəlində saitdən əvvəl **[j]** oxunur:

- ❖ yet [jet] hələ
- ❖ yes [jes] bəli

4. **R r** [ɑ:] hərfi oxunmayan e hərfindən başqa qalan saitlərdən əvvəl **[r]** oxunur:

- ❖ read [ri:d] oxumaq
- ❖ red [red] qırmızı
- ❖ theatre [θiətə] teatr

➤ Bu sözlərdə **r** oxunmur:

III tip oxunun əlaməti: sait+r+(samit) dir. Samit ola da bilər olmaya da bilər.

5. **Aa** [eɪ] hərfi **III** tip oxuda **[ɑ:]** oxunur:

- ❖ car [ka:] maşın, avtomobil
- ❖ mark [ma:k] qiymət

6. **Aa** hərfi *th, st, sk, ss-* dən əvvəldə [a:] oxunur:

- ❖ *last* [la:st] *axırıncı, davam etmək*
- ❖ *class* [klas] *sinif*
- ❖ *ask* [a:sk] *soruşmaq*
- ❖ *father* [fa:θə] *ata*

➤ Ancaq *gather* [gæθə] toplamaq. Bu sözdə diqqətli olun.

7. **Ng [ŋ]** oxunur:

- ❖ *thing* [θɪŋ] *əşya*
- ❖ *song* [sɒŋ] *mahnı*

Bəzi sözlərdə isə [ŋ] səsinə tamam başqa hərfbirləşmələri verir:

- ❖ *handkerchief* [hændɪhæf] *burun dəsmalı*
- ❖ *restaurant* [rest(ə)ro:ɪ] *restoran*

8. **Nk [ŋk]** kimi oxunur:

- ❖ *ink* [ɪŋk] *mürəkkəb (çernil)*
- ❖ *think* [θɪŋk] *fikirləşmək*

9. **X x [eks]** hərfi samitlərdən əvvəl və sözün sonunda [ks] oxunur:

- ❖ *exhibiton* [eksibɪtʃn] *sərgi*
- ❖ *text* [tekst] *mətn*

X x hərfi vurğulu saitdən əvvəl [gz] oxunur.

- ❖ *exam* [ɪgzəm] *imtahan,*
- ❖ *exhibit* [ɪgzɪbɪt] *nümayiş etdirmək,*
- ❖ *exists* [ɪgzɪst] *mövcud olmaq,*
- ❖ *exact* [ɪgzækt] *dəqiq.*

LESSON 6

DƏRS 6

1. **O o [ou/əu]** hərfi **I** tip oxuda [ou/əu] oxunur:

- ❖ *no* [nou] *xeyr*
- ❖ *note* [nout] *qeyd, qeyd etmək*

[ou] səsinə başqa sözlərdə də rast gəlirik:

- ❖ *don't* [daʊnt] *inkar (indiki zaman)*
- ❖ *wont* [wɒnt] *inkar (gələcək zaman)*
- ❖ *nobody* [nɒbədɪ] *heç kəs (inkar əvəzliyi)*

Bəzi sözlərdə isə **oa** hərf birləşməsi [ou] kimi oxunur:

- ❖ *coat* [kəʊt] *palto*
- ❖ *coast* [kəʊst] *sahil*
- ❖ *boat* [bəʊt] *qayıq*
- ❖ *boast* [bəʊst] *lovğalanmaq*
- ❖ *soap* [səʊp] *sabun*
- ❖ *most* [məʊst] *ən, çox, əksər*

2. **Oo [ou]** hərfi **II** tip oxuda [ɔ] oxunur:

- ❖ *dog* [dɔg] *it*
- ❖ *not* [nɔt] *deyil*
- ❖ *on* [ɔn] *üstündə (söz önü)*

➤ **o** hərfinin oxunuşunda aşağıdakı sözlərdə diqqətli olmaq lazımdır!

- ❖ *donkey* [dɒŋki] *eşşək*
- ❖ *sorry* [sɒri] *üzr istəmək*
- ❖ *cough* [kɔf] *öskürmək*
- ❖ *want* [wɒnt] *istəmək*
- ❖ *policy* [pɒlisi] *siyasət*
- ❖ *moth* [mɒθ] *güvə, kəpənək*
- ❖ *bother* [bɒθə] *narahat etmək*

- ❖ *monkey* [mʌŋki] meymun
- ❖ *London* [lʌndŋ] London
- ❖ *police* [pəl:s] polis
- ❖ *mother* [mʌðə] ana
- ❖ *son* [sʌŋ] oğul
- ❖ *brother* [brʌð] qardaş
- ❖ *worry* [wəri] narahat olmaq
- ❖ *wonder* [wʌndə] heyrlənmək

3. **O o** [ou] hərfi **III** tip oxuda [ɔ:] kimi oxunur:

- ❖ *Or* [ɔ:] yoxsa
- ❖ *fork* [fɔ:k] çəngəl
- ❖ *orphan* [ɔ:fən] yetim

➤ Ancaq : *forehead* [fɔrid] alın, sözündə qısa [o] oxunur:

[ɔ:] sözünə aşağıdakı sözlərdə də rast gəlinir.

- ❖ *Autumn* [ɔ:təm] payız
- ❖ *august* [ɔ:gɔst] avqust
- ❖ *bought* [bɔ:t] aldı
- ❖ *law* [lɔ:] qanun
- ❖ *taught* [tɔ:t] öyrətdi
- ❖ *thought* [θɔ:t] tutdu
- ❖ *saw* [sɔ:] mişar, gördü

4. **O o** hərfbirləşməsi **k, r, m** hərflərindən başqa qalan samitlərdən əvvəl və sözün sonunda [u:] oxunur:

- ❖ *room* [rum] otaq
- ❖ *soon* [su:n] tezliklə
- ❖ *spoon* [spu:n] qaşığı
- ❖ *too* [tu:] həəmçinin

➤ Ancaq bəzi sözlər qaydaya tabe olmur:

- ❖ *blood* [blʌd] qan
- ❖ *flood* [flʌd] daşqın, sel
- ❖ *good* [gʊd] yaxşı

Qoşa **Oo** hərfbirləşməsi **K** hərfindən əvvəl [u] oxunur:

- ❖ *book* [buk] kitab
- ❖ *look* [luk] baxmaq
- ❖ *shook* [ʃuk] sirkələnd

LESSON 7 DƏRS 7

1. **U u** [ju:] hərfi I tip oxuda [ju:] oxunur:

- ❖ *tune* [tju:n] melodiya
- ❖ *mule* [mju:l] qatır
- ❖ *mute* [mju:t] lal, dinməz

2. **U u** hərfi II tip oxuda [ʌ] oxunur:

- ❖ *cut* [kʌt] kəsmək,
- ❖ *cup* [kʌp] fincan
- ❖ *but* [bʌt] amma, ancaq, lakin

➤ Qaydaya tabe olmuyan sözlərdə var:

- ❖ *bush* [buʃ] kol
- ❖ *put* [pʌt] qoymaq
- ❖ *push* [puʃ] itələmək
- ❖ *pull* [pʌl] dartmaq

3. **W w [dʌblju:]** sözün əvvəlində [**w**] oxunur:

- ❖ *we* [wi:] *biz*
- ❖ *week* [wi:k] *həftə*
- ❖ *weak* [wi:k] *zəif*

Wr - hərf birləşməsində [**w**] oxunmur:

- ❖ *wrong* [rɔŋ] *səhv*
- ❖ *write* [rait] *yazmaq*
- ❖ *wrestle* [resl] *güleşmək*.

4. **Oi və oy [ɔɪ]** oxunur:

- ❖ *point* [pɔɪnt] *nöqtə, punkt*
- ❖ *coin* [kɔɪn] *ingilis pulu*
- ❖ *boy* [bɔɪ] *oğlan*
- ❖ *toy* [tɔɪ] *oyuncaq*

5. **Ow** birləşməsi birhecalı sözlərdə vurğulu vəziyyətdə [**au**] oxunur:

- ❖ *now* [nou] *indi*
- ❖ *how* [hou] *necə?*
- ❖ *dawn* [daun] *aşağıda*
- ❖ *brow* [broun] *qəhvəyi*

Ancaq *low* [lou] *alçaq-sözü* qaydaya tabe olmur. **Ow** ikihecalı sözlərin sonunda vurğusuz vəziyyətdə [**ou**] oxunur:

- ❖ *Yellow* [yellou] *sarı*
- ❖ *window* [windou] *pəncərə*
- ❖ *shadow* [ʃædou] *kölgə*

6. **Ou** hərfbirləşməsi [**au**] oxunur:

- ❖ *out* [aut] *kənar, çöl*
- ❖ *found* [faund] *tapdı*
- ❖ *ground* [graund] *yer*

➤ Bəzi sözlər var ki, onlar qaydaya tabe olmur, aşağıdakılardır:

- ❖ *country* [kʌntri] *ölkə, vətən, kənd*
- ❖ *couple* [kʌpl] *cüt, qoşa, ər-arvad*
- ❖ *cousin* [kaʊzn] *əmi, (dayı, xala, bibi) uşağı*

7. **Er və or** hərfbirləşmələri sözün sonunda vurğusuz vəziyyətdə neytral səs [**ə**] kimi oxunur. Neytral səs [**ə**] lap zəif tələffüz olunur:

- ❖ *teacher* [ti:tʃə] *müəllim*
- ❖ *writer* [raitə] *yazıçı*
- ❖ *actor* [æktə] *aktyor*
- ❖ *translator* [tra:nsleətə] *tərcüməçi*

LESSON 8 DƏRS 8

1. **E e, I i, Y y, U u** hərfləri **III** tip oxuya [**ə:**] oxunur:

- ❖ *her* [hə:] *onun, ona*
- ❖ *firm* [fə:m] *firma, möhkəm, qəti*
- ❖ *byrd* [bə:d] *Berd (soyad)*
- ❖ *turn* [tə:n] *növbə, dönmək*.

2. **Wa** dan sonra əgər samit **r** hərfindən başqa, yada samit birləşmələri gələrsə **wa** [**wɔ**] oxunur:

- ❖ *want* [wɔunt] *istəmək*
- ❖ *watch* [wɔtʃ] *müşahidə etmək, cib saati*
- ❖ *wash* [wɔʃ] *yumaq*
- ❖ *wasp* [wɔʃp] *eşşək arısı*

3. **Wh** dan sonra **O** hərfindən başqa digər hərf gələrsə, **wh** [**w**] oxunur. **H** oxunmur:

- ❖ *white* [wait] *ağ*
- ❖ *what* [wɔt] *nə, hansı*
- ❖ *when* [wen] *nə vaxt*

4. **Wh** dan sonra **O** hərfi gələrsə , **Wh [h]** oxunur. [**w**] oxunmur:
- ❖ *Who [hu:] kim,*
 - ❖ *whose [hu:z] kimin,*
 - ❖ *whole [houl] bütün.*
5. **Ar** hərfbirləşməsi **w** və **wh** hərfbirləşməsindən sonra [ɔ:] oxunur.
- ❖ *war [wɔ:] müharibə*
 - ❖ *warm [wɔ:m] isti*
 - ❖ *wharf [wɔ:f] liman, sahil*
 - ❖ *warship [wɔ:sip] hərfi, gəmi*
 - ❖ *warn [wɔ:n] xəbərdarlıq etmək*
 - ❖ *wardrobe [wɔ:drəub] paltar şkafi*

LESSON 9 DƏRS 9

1. **IV** tip oxunur əlaməti **sait+r+saitdir**.
- a) **A** hərfi **IV** tip oxuda [ɛə] oxunur:
- ❖ *Mary [mæəri] Meri*
 - ❖ *parents [pæərənts] valideynlər*
 - ❖ *care [kæə] qayğı, diqqət*
- b) **E** hərfi **IV** tip oxuda [iə] oxunur:
- ❖ *here [hiə] bura, burada*
- Ancaq qaydaya tabe olmayanlar da var:
- ❖ *there [æə] ora, orada*
 - ❖ *where [wɛə] hara harada, (tabe deyil)*
- c) **I** və **y** hərfləri **IV** tip oxuda [aiə] oxunur:
- ❖ *fire [faɪə] alov, ocaq*
 - ❖ *tyre [taɪə] şin, təkər, qurşağı*
- d) **O** hərfi **IV** tip oxuda [ɔ:] oxunur:
- ❖ *more [mɔ:] daha çox*
 - ❖ *sore [sɔ:] ağrı, yara*
- e) **U** hərfi **IV** tip oxuda [juə] oxunur:
- ❖ *Cure [kjuə] müalicə etmək*
 - ❖ *pure [pjue] təmiz, xalis*
- 2) **eer** hərfbirləşməsi [iə] oxunur:
- ❖ *engineer [endʒiniə] mühəndis*
 - ❖ *deer [diə] maral*
- 3) **air** hərfbirləşməsi [ɛə] oxunur:
- ❖ *air [heə] hava*

Ancaq aşağıdakı sözlərdə diqqətli olmaq lazımdır:

- ❖ *ear [iə] qulaq*
 - ❖ *heard [hɛ:d] eşitdi*
 - ❖ *bear [biə] ayı*
 - ❖ *player [pleɪə] oyunçu*
- 4) **our** hərfbirləşməsi [auə] oxunur:
- ❖ *our [auə] bizim,*
 - ❖ *sour [sauə] turş.*
- 5) **wor** hərfbirləşməsi samitdən əvvəl [wɔ:] oxunur:
- ❖ *work [wɔ:k] iş (ləmək),*
 - ❖ *world [wɔ:ld] dünya,*
 - ❖ *word [wɔ:d] söz,*
 - ❖ *worst [wɔ:st] daha pis.*

LESSON 10

DƏRS 10

1. **Q q** [kju:] hərfi **qu**hərflər birləşməsi kimi vurğulu saitdən əvvəl [kw] oxunur:

❖ *Quick* [kwɪk] *tamamilə*

Qu hərflər birləşməsi sözün sonunda [k] kimi oxunur:

❖ *Mosque* [ˈmɒsk] *məscid*

❖ *cheque* [tʃek] *çək*

2. **Al** hərflər birləşməsi **K** hərfindən qabaq [ɔ:] oxunur:

❖ *chalk* [tʃɔ:k] *təbaşir*

❖ *talk* [tɔ:k] *söhbət etmək*

qalan samitlərdən əvvəl və vurğulu hecada [ɔ:l] oxunur:

❖ *small* [smɔ:l] *balaca*

❖ *all* [ɔ:l] *hamı*

❖ *also* [ɔ:lsou] *həmçinin*

3. **Ew** hərflər birləşməsi əksər sözlərdə [ju:] kimi oxunur:

❖ *New* [nju:] *təzə, yeni*

❖ *few* [fju:] *bir az, az*

4. **W** hərfi **r** hərfindən əvvəl oxunmur:

❖ *write* [raɪt] *yazmaq*

5. **igh** hərflər birləşməsində **gh** oxunmur:

❖ *light* [laɪt] *işıq (l)*

❖ *fight* [faɪt] *vuruşmaq*

❖ *bright* [braɪt] *parlaq*

6. **Gh** hərflər birləşməsi bəzi sözlərdə [f] oxunur:

❖ *cough* [kɒf] *öskürək*

❖ *enough* [ɪnəf] *kifayət qədər*

❖ *laugh* [lɑ:f] *gülmə*

7. **Ph** hərflər birləşməsi həmişə [f] oxunur:

❖ *phone* [foun] *telefon*

❖ *photograph* [fɒtəgrɑ:f] *fotoşəkil*

❖ *physic* [fıziks] *fizika*

8. **Ng** hərflər birləşməsi [l, r, w] səslərindən əvvəl [ŋg] oxunur:

❖ *english* [ɪŋglɪʃ] *ingilis dili*

❖ *angry* [æŋgrɪ] *hirsli, acıqlı*

❖ *language* [læŋgwɪdʒ] *dil*

❖ *angrey* [æŋgwɪdʒ] *dil*

❖ *anger* [æŋgə] *qəzəb, hiddət*

FONETİKA CƏDVƏLİ

Hərflər birləşməsi	Oxunuşu	Misal	Hərflər birləşməsi	Oxunuşu	Misal
Ai Ay	[ei]	Spain Day	Oo	[u:]	Too
Ea Ee	[i:]	Sea Meet	Ou Ow	[au]	Out brown
Ew	[ju:]	New	Ai+r	[εə]	Chair
Oi Oy	[ɔi]	Point Boy	Ee+r Ou+r	[iə] [auə]	Engineer Our
oo-k	[u]	Book	Oo+r	[ɔ:]	Door

Hərflər	Sözdə yeri	Oxunuşu	Misallar
C [si:]	1) e, i, y qarşısında 2) a, o, u saitlər və bütün samitlər qarşısında və axırında	[s] [k]	Cent, pencil, icy Cap, come, black, cup
G [dʒi:]	1) e, i, y qarşısında 2) a, o, u saitləri və bütün samitlər qarşısında və axırda	[dʒ] [g]	Page, gin, gypsy, Good, green, big
S [es]	1) söziün əvvəlində, kar samitlər qarşısında və axırında kar samitlərdən sonra 2) saitlər arasında, söziün sonunda saitlərdən və cingiltili samitlərdən sonra	[s] [z]	Sit, student, lists Please, ties, pens
X [eks]	1) samit qarşısında və sonda 2) vurğulanan sait qarşısında		Text, six Exam

Hərflər	Sözdə yeri	Oxunuşu	Misallar
Sh	İxtiyari	[s]	She
Ch	İxtiyari	[ts]	Chess
Tch	Qısa saitdən sonra	[ts]	Match
Ck	Qısa saitdən sonra	[k]	Black
Th	1) xüsusi sözlərin əvvəldə və söziün axırında 2) əvəzliyin və köməkçi sözlərin əvvəlində, saitlər arasında	[θ] [ə]	Thick, myth This, bathe

Hərflər	Sözdə yeri	oxunuşu	misallar
Al	1) vurğulanan hecadə K qarşısı vurğulanan hecadə 2) vurğulanan hecadə digər samitlər qarşısında	[ɔ:] [ɔ:l]	Chalk Wall, also
Wor	Vurğulanan hecadə samitlər qarşısında	[wɔ:]	Work, word
Wa	1) söziün sonunda yerləşən samit (r-dən başqa) və ya samit birləşməsindən əvvəl 2) r qarşısında	[wɔ] [wɔ:]	Want Warm
Igh	İxtiyari	[ai]	light

Hərflər	Sözdə yeri	Oxunuşu	Misallar
Wh	1) söziün əvvəlində o hərfindən başqa bütün sautlər qarşısında 2) o hərfi qarşısında	[w] [h]	What Who
Gu	Saitlər qarşısında	[kw]	Question
Ng	Söziün axırında	[ŋ]	Long
Nk	İxtiyari	[ŋk]	Thank
Wr	Söziün əvvəlində sait qarşısında	[r]	Write

STRESS **VURĞU**

İki və daha çox hecalı sözlərdə vurğu ['] işarəsi qoyulur. Vurğu hansı heca üzərində qoyularsa həmin hecalar qüvvətli tələffüz olunmalıdır. İki cür vurğu var:

1. **Əsas vurğu**
2. **İkinci dərəcəli vurğu**

Əsas vurğu həmişə hecanın yuxarısında ['] qoyulur:

- ❖ *examination* [ɪgzæmɪneɪʃən] imtahan
- ❖ *engineer* [endʒɪnə] mühəndis

2-ci dərəcəli vurğu aşağıdan qoyulur. Elə sözlər var ki, onlar həm isim kimi həm də feil kimi işlədilir. Əgər vurğu I heca üzərində düşərsə, söz isim olur, II heca üzərində düşərsə, söz feil olur:

- ❖ *Increase* [ˈɪnkriːz] artım
- ❖ *to increase* [ˈɪnkriːz] artırmaq
- ❖ *export* [eksˈpɔːt] ekport
- ❖ *to export* [ɪksˈpɔːt] ixrac etmək
- ❖ *present* [ˈpreznt] hədiyyə
- ❖ *to present* [prɪˈzent] hədiyyə etmək

Vurğulu heca vurğusuz hecadan daha qüvvətli tələffüz olunur. Vurğu ilə tələffüz olunan sözlər isimlər, sifətlər, əsas feillər, saylar, zərflər, sual və işarə əvəzlilikləri daxildir.

Vurğusuz tələffüz olunan sözlərə artikullar, bağlayıcılar, sözlönləri, köməkçi feillər və həmçinin şəxs və yiyilik əvəzlilikləri daxildir.

Vurğulu heca bəzən qalxan ↗ tonla, bəzən düşən ↘ tonla tələffüz olunur:

Meet ↗ *Ted* ↘ - *Tedi qarşıla*
A ↗ *map*, *a* ↗ *pen*, *and a* ↘ *plan*

PARTS OF SPEECH **NİTQ HİSSƏLƏRİ**

Nitq hissələri 2 əsas qismə bölünür:

- 1) **Əsas nitq hissələri - The International Part of Speech**
- 2) **Köməkçi nitq hissələri - The Structural Part of Speech**

I. Əsas nitq hissələri aşağıdakılardır:

- 1) *İsim - the Noun*
- 2) *Sifət- The Adjective*
- 3) *Say - The Numeral*
- 4) *Əvəzlik - The Pronoun*
- 5) *Feil - The Verb*
- 6) *Zərf - The Adverb*
- 7) *Modal sözlər - The Modal Verbs*
- 8) *Nida- The Interjection*

II. Köməkçi nitq hissələrinə isə bunlar daxildir:

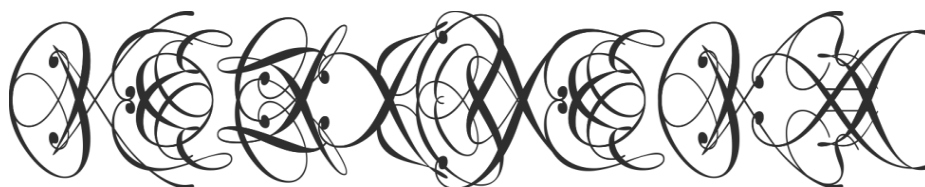
- Önlük - The Preposition*
- 1. *Bağlayıcı - the Conjunction*
- 2. *Ədat - The Particle*
- 3. *Artıkl - the Article*

Əsas nitq hissələri cümlədə mübtəda, xəbər, təyin, tamamlıq, zərflilik vəzifəsində çıxış edir. Köməkçi nitq hissələri isə cümlədə müstəqil məna daşımır. Onlar ya sözlərin arasında olan münasibəti, ya da cümlədə sözlərin mənasını daha da aydın ifadə etmək üçün işlənilir.

The Noun

İsim

THE NOUN İSİM

İsim - canlı və cansız əşyaların (map - xəritə, Tom -Tom); hadisələrin adlarını (revolution- inqilab); əşyalara məxsus xüsusiyyətləri (clearness- aydınlıq, love- sevgi); vəziyyəti (xoşbəxtlik – happiness; yorğunluq – tiredness) və s bildirir. İngilis dilində isimin əsas əlaməti artikllar və önlüklə işlədilməsidir:

- ❖ *a room-otaq (hər hansı bir) the room- otaq (müəyyən)*
- ❖ *in the room (otaqda)*

İsmin aşağıdakı morfoloji xüsusiyyətləri var:

- ❖ *İsim cəmdə (plural) və təkədə (singular) olur.*
- ❖ *Ümumi (common) və xüsusi (proper) olur.*
- ❖ *İsim həmişə artiklla işlənir.*
- ❖ *Sayılan (countable) və sayılmayan (uncountable)*
- ❖ *Quruluşca 3 növü var.*
- ❖ *Sintaktik vəziyyəti*

Quruluşuna görə isimlər 3 qrupa bölünür:

1. **Sadə isimlər – The Simple Nouns.** Bunlar 1 kökdən ibarət olur:

- ❖ *a book*
- ❖ *a pen*
- ❖ *a desk*
- ❖ *a map*

2. **Düzəltmə isimlər - The Derivative Nouns.** Düzəltmə isimlər ya prefiks ya da sufiks ilə düzəlir. İsim düzəldən şəkilçilər bunlardır:

1. *Er, or:* to buy- buyer, (almaq-alıcı); To invent - inventor (ixtira etmək, ixtiraçı)
2. *İst:* siyasi və ictimai cərəyanlara mənsubiyyəti bildirir. Communist - kommunist, physicist – fizik,
3. *İsm:* materialism – materializm
4. *İan:* Milliyət bildirir: russian- rusiyalı
5. *Age:* feillərdən müərrəd anlayışlı isim əmələ gətirir. To marry- evlənmək, marriage – nigah, to pass- keçmək, passage- keçid.
6. *Ance, ence:* importance- vaciblik, difference- müxtəliflik, resistance – gərginlik
7. *Dom:* isimdən və sifətdən isim əmələ gəlir. Free-azad, wise- ağıllı, king- kral, freedom-azadlıq, wisdom- ağıl, kingdom- krallıq
8. *Hood:* isimdən yeni isim əmələ gətirir. Brother- qardaş, brotherhood- qardaşlıq, child- uşaq, childhood- uşalıq dövrü, neighbour [neibə] qonşu, neighbourhood- qonşuluq, [neibəhud]
9. *İon:* (action, tion, sion, ssion) şəkilçiləri feildən isim əmələ gətirir. İon şəkilçisi t və qoşa ss-dən sonra [ʃn] oxunur, tək s dən sonra isə [ʒn] oxunur.
To dictate - imla demək, dictation [dikteɪʃn] imla, to discuss – müzakirə etmək, discussion [diʃkʌʃn] müzakirə, ; to revise- təkrar etmək, revision [reviʒn] təkrar; to decided – qərara almaq, decision [disiʒn] qərar
10. *Ment:* feillərdən isim düzəldir.
To agree - razılaşmaq, agreement- razılıq ; to govern – idarə etmək, government- dövlət, hökumət
11. *Ness:* sifətdən isim düzəldir.
Cold- soyuq, dark- qaranlıq, weakness- zəiflik,
12. *Ship:* isimdən yeni isim yaradır.
Friend- dost, leader- rəhbər, member- üzv; friendship- dostluq, leadership- rəhbərlik, membership- üzvlük,
13. *Ess* (qadın c.): to act- hərəkət etmək, actress – aktrisa, poet- şair, , poetess- şairə, lion- şir, lioness- ana şir,
14. *İan:* music- musiqi, musician- musiqiçi, library – kitabxana, librarian – kitabxanaçı,
15. *Ure:* press- sıxmaq, təkid etmək, pressure - təzyiq,sıxılma

3. **Mürəkkəb isimlər: The Compound nouns.** İki və daha çox sözdən ibarət olub bir anlayışı ifadə edən isimlərə mürəkkəb isimlər deyilir:

- ❖ *News - xəbər*
- ❖ *black - qara*
- ❖ *Paper - kağız*
- ❖ *board- lövhə*
- ❖ *Newspaper-qəzet*
- ❖ *blackboard- yazı löhvəsi*
- İki sözdən ibarət olub önlüklə bağlanan mürəkkəb isimlər var.
- ❖ *Mother- in- law- qaynana*
- ❖ *Editor-in- chief- baş redaktor*
- ❖ *Mother of pearl [pə:l] sədəf*

COMMON AND PROPER NOUNS ÜMUMİ VƏ XÜSUSİ İSİMLƏR

Leksik mənasına görə isimlər 2 qrupa bölünür:

- *Ümumi isimlər/ common nouns*
- *Xüsusi isimlər/ proper nouns*

Eynicinsli əşyaların adları **ümumi isimlər** adlanır:

- ❖ *cloth*
- ❖ *table*
- ❖ *door*
- ❖ *gate*
- ❖ *key*

Çay, göl, dəniz, ölkə, kənd, şəhər, ay, gün və s. adları **xüsusi isimlər** adlanır:

- ❖ *Georgia*
- ❖ *October*
- ❖ *Kur*
- ❖ *Ali*

QEYD: Xüsusi isimlər cəmlənmir, müəyyən və ya qeyri- müəyyən miqdar sayları ilə ifadə olunmur, **a/ an** qeyri-müəyyənlik artıkları ilə işlədilmir. Yalnız xüsusi isim olan soyad bütöv bir ailəni bildirərsə, **the** müəyyənlik artıklı ilə işlədilə bilər, bu zaman, isimin sonuna **-s, -es** şəkilçisi, ismin əvvəlinə isə **the** artıklı gətirilir. **The Browns` ,at the Smiths`**.

1) *Ümumi isimlər özləri iki yarımqrupa bölünür.*

a) **Konkret əşyaları bildirən isimlər/ Concrete nouns.** Gözlə görünən, toxunulan və dadıla bilən isimlər:

- ❖ *A plate*
- ❖ *a city*
- ❖ *a park*

b) **Mücərrəd məfhumları bildirən isimlər/ Abstract nouns.** Gözlə görülə bilməyən, toxunulmayan və dadılmayan isimlər:

- ❖ *love (sevgi)*
- ❖ *happiness (xoşbəxlik)*
- ❖ *hate (nifrət)*
- ❖ *kindness (mərhəmətlik)*

QEYD: Mücərrəd isimlər cəmlənmir, müəyyən və ya qeyri- müəyyən miqdar sayları ilə ifadə olunmur, **a/ an** qeyri-müəyyənlik artıkları ilə işlədilmir.

COUNTABLE AND UNCOUNTABLE NOUNS SAYILAN VƏ SAYILA BİLMƏYƏN İSİMLƏR

Konkret isimlər öz növbəsində, iki yarımqrupa bölünür:

a) **Sayılan isimlər- Countable nouns.** Bu isimlər həm tək, həm də cəmdə işlənə bilər.

- ❖ *a spoon - spoons*
- ❖ *a girl - girls*

b) **Sayıla bilməyən isimlər - Uncountable nouns.** Bu isimləri ayrı-ayrılıqda saymaq mümkün deyil. Bunlar maddə adlarıdır. Sayılmayan isimlər adətən *cəm şəkilçisi* qəbul etmir, *a/ an* artıkları istifadə etmir, *müəyyən miqdar sayları* ilə ifadə olunmur:

❖ snow [snou] - qar ❖ butter – yağ ❖ cheese – pendir ❖ air- hava ❖ water- su ❖ milk – süd ❖ rice – düyü ❖ music – musiqi ❖ money – pul ❖ salt – duz	❖ soap – sabun ❖ coffee – kofe ❖ tea – çay ❖ honey – bal ❖ furniture - mebel [fə:nitʃə] ❖ traffic - trafik, nəqliyyat ❖ cotton – pambıq ❖ glass – şüşə ❖ work - işləmək	❖ weather – hava ❖ bread - çörək ❖ sand – qum ❖ scenery - mənzərə ❖ plastic – plastik ❖ hair – saç ❖ soup – sup ❖ tooth paste – diş pastası ❖ blood – qan

İSMİN CÜMLƏDƏ VƏZİFƏSİ

İngilis dilində isim cümlədə bir neçə funksiyada çıxış edə bilər:

1. Mübtəda vəzifəsində çıxış edə bilər:

- ❖ *The students learn Korean. – Tələbələr koreyaca öyrənir.*

2. Mürəkkəb ismi xəbərin ad hissəsi kimi çıxış edə bilər:

- ❖ *Aytən and Günəl are teachers. – Aytən və Günəl müəllimdir.*

3. Tamamlıq vəzifəsində istər vasitəsiz, istərsə də vasitəli, önlüklü kimi çıxış edə bilər:

- ❖ *I read a book every day. - Mən hər gün kitab oxuyuram. (vasitəsiz tamamlıq)*
- ❖ *I gave the girl this book. - Mən qıza (vasitəli tamamlıq) bu kitabı verdim.*
- ❖ *We shall talk to our students. – Biz tələbələrlə söhbət edəcəyik. (önlüklü tamamlıq)*

4. Təyin vəzifəsində kimi çıxış edə bilər:

- ❖ *These are our students` phones.- Bunlar bizim tələbələrin telefonlarıdır.*

5. Zərflik vəzifəsində kimi çıxış edə bilər:

- ❖ *We studied in Korea .- Biz Koreyada oxuduq.*

PLURAL OF THE NOUN**İSMİN CƏMİ**

İsmi cəmi –s (-es) ilə düzəlir. –s samitdən sonra[s], cingiltili samitdən sonra və saiddən sonra [z] oxunur:

- ❖ *apricots [eiprikəts] əriklər*
- ❖ *books [buks] kitablar*
- ❖ *pears [peəz] armudlar*
- ❖ *clubs [klʌbz] klublar*

İsmi cəmini düzəldərkən aşağıdakıları bilmək lazımdır.

1) Əgər ismi sonu –s, –ss, –x, –o, –ch, –sh, –tch ilə bitərsə onda ismi sonunda –es şəkilçisi artırılır. –O hərfindən başqa qalan hərflər və hərflər birləşmələrindən sonra –es [iz], –o dan sonra [z] oxunur:

- ❖ *a potato-kartof* *potatoes [pə'teitouz] kartoflar*
- ❖ *a box- qutu* *boxes [bəksiz] - qutular*
- ❖ *a match- kibrit* *matches [mætsiz] kibritlər*

2) y hərfi sözün sonunda samitdən sonra gələrsə –i hərfinə dəyişir və –es cəm şəkilçisi artırılır:

- ❖ *city - cities* *şəhərlər*
- ❖ *country- countries* *ölkələr*
- ❖ *an army- armies* *ordular*
- ❖ *baby – babies* *körpələr*
- ❖ *country- countries* *ölkələr*
- ❖ *berry- berries* *giləmeyvələr*

y hərfi saiddən sonra gəldikdə dəyişmir və –s cəm şəkilçisi artırılır:

- ❖ *A day- days* *günlər*
- ❖ *toy- toys* *oyuncaqlar*
- ❖ *boy- boys* *oğlanlar*
- ❖ *day- days* *günlər*

3) f və fe ilə bitən əksər ismlərin cəmi v hərfinə dəyişir və –es cəm şəkilçisi artırılır:

- ❖ *wife [waifz] wives [waivz]* *arvadlar*
- ❖ *a wolf, wolves [wulvz]* *canavarlar*
- ❖ *leaf, leaves [li:vz]* *yarpaqlar*

–f /ff ilə qurtaran bəzi ismlərdə f dəyişmir və eləcə –s şəkilçisi artırılır:

- ❖ *handkerchief- handkerchiefs* *əl dəsmalları*
- ❖ *roof- roofs* *damlar*
- ❖ *cliff- cliffs* *qayalar*
- ❖ *belief- beliefs* *inamlar*
- ❖ *giraffe- giraffes* *zürəflər*

f ilə qurataran bəzi isimlərdən f həm dəyişir, həm də dəyişmir:

- ❖ *hoof- hoofs- hooves* *dırnaqlar*
- ❖ *a wharf- wharfs, wharves* *limanlar*
- ❖ *a scarf- scarves- scarfs* *şərfilər*

4) –o hərfi ilə qurtaran isimlərin sonuna –es şəkilçisi artırılır:

- ❖ *hero-heroes* *qəhrəmanlar*
- ❖ *negro-negroes* *zəncilər*
- ❖ *cargo- cargoes* *yüklər*
- ❖ *tomato- tomatoes* *pomidorlar*
- ❖ *potato- potatoes* *kartoflar*
- ❖ *hero- heroes* *qəhrəmanlar*

–o hətfi ilə bitən bəzi sözlər isimlərin cəmi –s şəkilçisi ilə düzəlir:

- ❖ *piano- pianos* *pianolar*
- ❖ *zero-zeros* *sıfırlar*
- ❖ *solo-solos* *sololar*
- ❖ *radio- radios* *radiolar*
- ❖ *photo- photos* *şəkillər*
- ❖ *Zoo- zoos* *heyvanxanalar*

➤ Aşağıdakı isimlər həm –s həm də –es şəkilçisi ilə düzələ bilər:

- ❖ *A banjo- banjos- banjoes* *musiqi aləti*
- ❖ *A volcano- volcanos- volcanoes* *vulkan*
- ❖ *A mosquito- mosquitos- mosquitoes* *ağcaqanad*

5) Mürəkkəb isimlərin cəmi aşağıdakı kimi düzəlir:

- ❖ *editors-in chief* *baş redaktorlar*
- ❖ *fathers-in- law* *qaynataqlar.*
- ❖ *house maids* *qulluqçular*
- ❖ *schoolmates* *məktəb yoldaşları*
- ❖ *shoemakers* *çəkməçilər*
- ❖ *statesmen* *dövlət xadimləri*
- ❖ *menservants* *kişi xidmətçiləri*
- ❖ *women- doctors* *qadın həkimləri*
- ❖ *postmen* *poçtalyonlar*
- ❖ *forget-me-nots* *yaddaş çiçəkləri (unutma məni)*

➤ Elə isimlər var ki, onlar təkdə və cəmdə eyni formada işlənir, onların tək və ya cəm olması artikülündən (**a/an**) və xəbərindən asılıdır.

- ❖ *a sheep- sheep-qoyunlar*
- ❖ *a deer- deer- marallar*
- ❖ *a fish- fish- balıqlar*
- ❖ *a swine- swine- donuzlar*
- ❖ *a salmon- salmon- qızıl balıqlar*

➤ *A sheep- ten sheep, a few sheep*

There are a few swine in the yard (cəm)

There are a swine in the yard (tək)

6) –en şəkilçisi ilə cəmi düzələn isimlər də var:

- ❖ *an ox- oxen* *öküzlər*
- ❖ *a child- children* *uşaqlar*

7) İngilis dilində 7 isim var ki, onların cəmi kökdəki saitə dəyişməsi ilə düzəlir:

- ❖ *a man –men –kişilər*
- ❖ *a woman- women- qadınlar*
- ❖ *a foot - feet- ayaqlar*
- ❖ *a tooth – teeth – dişlər*
- ❖ *a goose – geese – qazlar*
- ❖ *a mouse – mice – siçanlar*
- ❖ *a louse – lice – bitlər*

8) Yunan və latın dilindən alınmış isimlər öz cəm şəkillərini həmin dildə olduğu kimi saxlamışlar:

- ❖ *bacterium* [bæk'təriəm] *bacteria* [bæktəriə] *bakteriyalar*
- ❖ *datum* [deitəm]- *data* [deitə] *rəqəmlər, məlumatlar*
- ❖ *nucleus* [nju:kliəs]- *nuclei* [nju:kla *hüceyrə nüvəsi*
- ❖ *basis* [beisis]- *bases* [beisiz] *özül, əsas, bazislər, (bazarlar)*
- ❖ *phenomenon* [finominən]- *phenomena* [finominə] *məfhumlar*
- ❖ *apparatus* [æpə'reitəs] *apparatuses* [æpə'reitəsiz] *aparətlər*

9) Əgər isimlərin qarşısında miqdar sayları və miqdar bildirən çox sözü (*many, a lot of*) və.s işlənirsə onda dilimizdən fərqli olaraq ingilis dilində isimlər cəmdə olur:

- ❖ *five books*- *beş kitab*
- ❖ *many pens*- *çoxlu qələm*

10) penny- pens- pul ismi söhbət pulun miqdarı haqqında gedirsə cəmdə pence olur. Əgər söhbət ayrı-ayrı gedərsə pennies olur.

- ❖ *This book costs ten pence.* - *Bu kitab 10 pənsdir.*
- ❖ *Tennies are made of bronze.* - *Tenslər bürüncdən düzəlir.*

11) Dozen- düyün(12 ədəd) və score (20) isimləri saydan sonra gəldikdə təkdə olur.

- ❖ *Three dozen (of) apples* *36 alma*
- ❖ *two score (of year)*- *40 il*

Bu isimlər sayla işlənərsə cəmdə -s şəkilçisi artırılır.

- ❖ *Scores of people helped win our work.* - *İşimizdə bizə onlarca adam kömək etdi.*
- ❖ *Cups with their sourcers were sold in dozens.* - *fincan və nəlbəki düyünlərlə satılırdı.*

12) Həmişə cəmdə olan isimlər:

❖ <i>trousers</i> - <i>şalvar</i>	❖ <i>binoculars</i> - <i>binokl</i>	❖ <i>police</i> - <i>polislər</i>
❖ <i>shorts</i> - <i>şortik</i>	❖ <i>earning</i> - <i>sırqa</i>	❖ <i>audiance</i> - <i>auditoriya</i>
❖ <i>socks</i> - <i>corab</i>	❖ <i>stairs</i> - <i>pilləkən</i>	❖ <i>team</i> - <i>heyət</i>
❖ <i>stockings</i> - <i>uzun corab</i>	❖ <i>riches</i> - <i>sərvət</i>	❖ <i>staff</i> - <i>heyət</i>
❖ <i>tights</i> - <i>kalqotka</i>	❖ <i>tongs</i> - <i>kəlbətin</i>	❖ <i>gloves</i> - <i>əlcək</i>
❖ <i>shoes</i> - <i>ayaqqabı</i>	❖ <i>goods</i> - <i>mal, əmtəə</i>	❖ <i>clothes</i> - <i>geyim</i>
❖ <i>boots</i> - <i>çəkmə</i>	❖ <i>cattle</i> - <i>mal- qara</i>	❖ <i>poultry</i> - <i>ev quşları</i>
❖ <i>pants</i> - <i>gecə paltarı</i>	❖ <i>holidays</i> - <i>tətil</i>	❖ <i>government</i> - <i>hökumət</i>
❖ <i>jeans</i> - <i>cins şalvar</i>	❖ <i>greens</i> - <i>göyərzi</i>	❖ <i>troops</i> - <i>qoşun</i>
❖ <i>pyjamas</i> - <i>pijama</i>	❖ <i>scissors</i> - <i>qayçı</i>	❖ <i>gentry</i> - <i>zadəganlıq</i>
❖ <i>glasses</i> - <i>eynək</i>	❖ <i>headphones</i> - <i>qulaqcıq</i>	
❖ <i>spectacles</i> - <i>eynək</i>	❖ <i>people</i> - <i>əhali</i>	

QEYD: Ümumi isimlərin bir qismi ad bildirməklə bərabər, onların bir deyil, birdən çox olduğunu göstərir. Belə isimlər **kollektiv (collective)** isimlər adlanır:

- ❖ *government* – *hökumət*
- ❖ *family*- *ailə*
- ❖ *state*- *stat, dövlət*
- ❖ *team*- *heyət, komanda*
- ❖ *audiance*- *tamaşaçı*
- ❖ *company*- *şirkət*
- ❖ *firm* – *fırma*
- ❖ *crowd*- *izdiham*

Mürəccəd isimlərdən fərqli olaraq, kollektiv isimlər həm təkdə, həm də cəmdə işlənə bilərlər:

- ❖ *Family*- *families*
- ❖ *company*- *companies*

Əgər hər hansı bir ailənin haqqında ümumiyyətlə danışılırsa, o bir kollektiv kimi göstərilərsə family sözü təkdə, ondan sonra gələn feil də təkdə işlənir.

- ❖ *My family is large.* - *Mənim ailəm böyükdür.*

Həmin ailənin hər bir üzvü ayrı-ayrılıqda götürülsə family sözü təkdə işlənməsinə baxmayaraq cəmlilik bildirir və ondan sonra gələn feildə cəmdə olur.

- ❖ *My family are at the table.* – *Mənim ailəm (üzləri) stol arxasındadır.*

Belə isimlərin təkdə yada cəmdə olması yalnız ondan sonra gələn feildən bilmək olar.

Müasir İngilis dilində **topluluq (collective)** bildirən isimlər də var:

- ❖ *police-polis*
- ❖ *cattle- mal qara (buynuzlu)*
- ❖ *poultry- ev quşları*
- ❖ *gentry- insan qrupu*

Bu isimlər heç vaxt cəm şəkilçisi qəbul etmir. Ancaq həmişə cəmdə işlənir. Əgər onlar mübtədə vəzifəsində çıxış edirsə ondan sonra gələn feili cəmdə olur.

- ❖ *The police are here. – Polis buradadır.*
- ❖ *The cattle were grazing in the meadow. Mal-qara cəmənlikdə otlayırdı.*
- ❖ *The poultry are in the yard. – Ev quşları həyətdədir.*

NOUNS USED ONLY IN THE SINGULAR ANCAQ TƏKDƏ İŞLƏNƏN İSİMLƏR

1. Bütün sayılmayan (uncountable) isimlər, maddi və mücərrəd isimlər həmişə təkdə işlənir:

- ❖ *sugar, mud (palçıq), friendship və.s*

2. Ancaq təkdə işlənən isimlər bunlardır.

❖ <i>work – iş</i>	❖ <i>behaviour- davranış</i>	❖ <i>information- məlumat</i>
❖ <i>news- xəbər</i>	❖ <i>luck- bəxt, tale</i>	❖ <i>scenery- mənzərə</i>
❖ <i>accommodation- sığınacaq</i>	❖ <i>chaos [keɪəs] qarşılıq</i>	❖ <i>permission- icazə</i>
❖ <i>advice- məsləhət</i>	❖ <i>damage- ziyan</i>	❖ <i>traffic- nəqliyyat</i>
❖ <i>luggage- yük</i>	❖ <i>knowledge- bilik</i>	❖ <i>progress- inkişaf, progres</i>
❖ <i>baggage- baqaj</i>	❖ <i>furniture- mebel</i>	❖ <i>permission- icazə</i>

Bu isimlər mübtədə funksiyasında işlənərsə feildə təkdə olur.

- ❖ *These doctors' advice helps me a lot. – Bu həkimlərin məsləhəti mənə çox kömək edir.*

3. Bəzi isimlərin sonu –ics qurtarır. Bunlar ancaq təkdə olur:

❖ <i>athletics- atletika</i>	❖ <i>gymnastics- gimnastika</i>
❖ <i>mathematics- riyaziyyat</i>	❖ <i>physics- fizika</i>
❖ <i>electronics- elektronika</i>	❖ <i>politics- siyasət</i>
❖ <i>economics- iqtisadiyyat</i>	

4. –s qurtaran bəzi isimlər həm təkdə, həm cəmdə işləyə bilər:

<i>Means (vasitə, növ)</i>	}	<i>a means of transport</i>
		<i>many means of transport</i>
 <i>series (seriya)</i>	 }	 <i>a television series</i>
		<i>two television series</i>
 <i>species (növlər)</i>	 }	 <i>a species of bird</i>
		<i>200 species of bird</i>

5. Bütün fənn adları, idman oyunlarının adları təkdə işlənir:

❖ <i>literature</i>	❖ <i>football</i>
❖ <i>history</i>	❖ <i>volley-ball</i>
❖ <i>russian</i>	❖ <i>basket- ball</i>
❖ <i>tennis</i>	

6. Pulun məbləği, müddət, məsafə sözləri cəmdə işlənməsinə baxmayaraq bunlar təkdə sayılır və özündən sonra gələn feil həmişə təkdə işlənir:

- ❖ *Twenty thousand pounds (it) was stolen yesterday. - Dünən 20 min funt (pul) oğurlandı.*
- ❖ *Tree years (it) is a long time to be without a job. - 3 il işsiz olmaq uzun müddətdir.*
- ❖ *Six miles (it) is a long way to walk everyday. - Hər gün 6 mil (uzunluq ölçüsü) yol getmək çox uzundur.*

7. **Person** – şəxs sözü həmişə təkdə olur, ancaq cəmi **people**-dir.

- ❖ *He is a nice person. - O, yaxşı şəxsdir.*
- ❖ *These are nice people. - Bunlar yaxşı adamlardır.*

8. a) *Hair* – saç mənasında ancaq təkə işlənir. *Tük* mənasında cəmdə işlənir:
- ❖ *I have some white hairs ; My hair is white.*
- b) *Fruit*- meyvə; adətən təkə işlənir. Ancaq müxtəlif meyvədən söhbət gəndə cəmdə olur
- ❖ *Fruit is cheap in Autumn. - Meyvə payızda ucuz olur.*
 - ❖ *There are a lot of fruits in our garden. - Bizim bağda çoxlu meyvələr var.*
- c) *Paper*- kağız mənasında sayılıdır; *qəzet* mənasında sayılır.
- ❖ *I need some paper and a pen. -Mənə bir çox kağız və qələm lazımdır.*
 - ❖ *I read a paper every day. - Mən hər gün qəzet oxuyuram.*

NOUNS USED ONLY IN THE PLURAL ANCAQ CƏM FORMASINDA OLAN İSİMLƏR

1. İki eyni hissədən ibarət olan isimlər:

❖ <i>tongs- kəlbətin</i> ❖ <i>scissors [sıızəz] - qayçı</i> ❖ <i>jeans – cins</i> ❖ <i>spectacles- eynək</i> ❖ <i>glasses- eynək</i> ❖ <i>scales- tərəzi</i>	❖ <i>shorts – şortik</i> ❖ <i>trousers – şalvar</i> ❖ <i>tights – kalqotka</i> ❖ <i>pyjamas [pədzə:məz] - pijama</i> ❖ <i>binoculars [b(a)ınəkjulər] - durbin</i>

Bu isimlərlə **a pair of**(bir cüt) sözü işlənir.

- ❖ *Those are nice jeans. That is a nice pair of jeans – Bir cüt yaxşı cinsdir.*

2. Topluluq bildirən isimlər. Bunlar da 2 qrupa bölünür.

a) Konkret əşya bildirənlər.

- ❖ *goods mal, mallar*
- ❖ *stairs- pilləkən, pilləkənlər*

b) Mücərrəd məfhum bildirənlər:

❖ <i>contents- məzmun, mündəricat</i> ❖ <i>beginning- başlanğıc</i>	❖ <i>holidays- tətil (lər)</i> ❖ <i>wages-əmək haqqı(ları) (bəzəndə təkə işlənir)</i>

Police – polis sözü həmişə cəmdə işlənir.

People - adamlar mənasında həmişə cəmdə işlənir, baxmayaraq ki, o formaca təkdir:

- ❖ *There are many people in the room – otaqda çoxlu adamlar var.*

Ancaq *people*- xalq, millət, mənasında işləndikdə -s cəm şəkilçisi qəbul edir:

- ❖ *The peoples of our country are fighting for peace. - Ölkəmizin xalqları sülh uğrunda mübarizə aparır.*

THE CATEGORY OF CASE THE NOUN İSMİN HAL KATEQORİYASI

Müasir İngilis dilində ismin 2 halı var.

1. **Ümumi hal - The Common Case**
2. **Yiyəlik hal – The Possessive Case**

-**Ümumi halda** isimlər heç bir şəkilçi qəbul etmir və dilimizdə adlıq hala uyğun gəlir. Önlüksüz isim xəbərdən əvvəl gələrsə mübtədə funksiyasında işlənir.

- ❖ *The students begin their lessons at 9. – Tələbələr dərslərini saat 9-da başlayırlar:*

Ümumi isimlər önlüklərlə işləndikdə aşağıdakı hallara uyğun gəlir.

-**of**- sözü ilə işləndikdə dilimizdə yiyəlik hala uyğun gəlir.

- ❖ *The author of this book is my friend. – Kitabın müəllifi dostumdur.*

-**to**-sözünü ilə işlənən isim dilimizdə yönlük hala uyğun gəlir.

- ❖ *I have given my book to my friend. – Kitabı dostuma vermişəm.*

-**by**-önlüyü ilə ümumi halda olan isim vasitəli tamamlıq vəzifəsində olub dilimizdə “tərəfindən”, “vasitəsi ilə”, “ilə, -la, -lə” kimi tərcümə edilir.

- ❖ *The book is written by Aliiev. - Kitab Əliyev tərəfindən yazılmışdır*

-write-önlüyü ilə ümumi isim vasitəli tamamlıq olub dilimizə -ilə (-la)²qoşması kimi tərcümə olunur.

❖ *The letter is written with a pen. – Məktub qələmlə yazılmışdır.*

Önlüksüz işlənən isim xəbərdən sonra gəldikdə cümlədə tamamlıq (*vasitəli və ya vasitəsiz*) olur, dilimizdə ismin *təsirlik* və ya *yönlük* hala uyğundur.

❖ *He saw the students in the library. – O, tələbələrini kitabxanada gördü.*

❖ *I showed the students my new book. – Mən tələbələrə öz təzə kitabımı göstərdim.*

Aşağıdakı cümlədə isə *çıxışlıq* hala uyğun gəlir.

❖ *The teacher asked the student his adress. - Müəllim tələbədən onun ünvanını soruşdu.*

THE POSSESSIVE CASE YİYƏLİK HAL

Yiyəlik halda isim sahiblik bildirir və başqa bir ismin təyini kimi işlənir və *whose* ?–kimin? sualına cavab verir.

- 1) Tək isimlərin yiyəlik hal *'s (apastrof s)* ilə düzəlir və dilimizə **m⁴** kimi tərcümə olunur.
 - ❖ *boy's book- whose book? (kimin kitabı?)*
 - ❖ *Jane's sister – whose sister?*
- 2) Cəmdə olan isimlərin cəmi (') apastrofla düzəlir.
 - ❖ *the boys' books – oğlanların kitabları - whose books?*
- 3) Cəmi kökdəki saitin dəyişməsi ilə düzələn isimlərin təkisi və cəmi (**'s**) olur.
 - ❖ *a man's cap (kişinin papağı) - men's caps (kişilərin papaqları)*
 - ❖ *a child's wish (uşağın arzusu) - children's wishes (uşaqların arzuları)*
- 4) Sonu *s* hərfi ilə bitən isimlərin yiyəlik halı həm *'s* həm də *'apastrofla* düzəlir.
 - ❖ *Dickens's father - Dickens' father.*
- 5) Eyni bir əşya iki və daha çox şəxsə məxsus olduqda yiyəlik halı sonuncu sözə artırılır:
 - ❖ *Mary, Ann and Nick's mother is a doctor.*
- 6) Mürəkkəb isimlərin yiyəlik halı sonuncu komponentə artırılır:
 - ❖ *the editor – in - chief's proposals – Baş redaktorun təklifləri*
 - ❖ *my father – in – law's house- qaynatanın evi*

Cansız varlıqları bildirən isimlər çox vaxt **of (-m⁴)** sözü ilə işlədilir, bəzən canlı varlıqlarla da işlənə bilər;

- ❖ *the leg of the table – stolun qıçı*
- ❖ *the centre of the city – şəhərin mərkəzi*
- ❖ *the dress of the girl= the girl's dress- qızın paltarı .*

Müasir ingilis dilində yiyəlik hal şəkilçisi yalnız canlı varlıqları bildirən isimlərlə deyil, həm də cansız isimlərlə, mücərrəd isimlərlə, hətta bəzən zərflərlə də işlənə bilər.

1) **Zaman bildirən isimlər:**

- ❖ *a moment's silence – 1 anlıq sükut*
- ❖ *2 days' leave- 2 günlük məzuniyyət*
- ❖ *yesterday's event – dünənkə hadisə*
- ❖ *a day's journey – 1 günlük səyahət*

2) **Fəsilərin, ayların, günlərin** adını bildirən isimlərlə:

- ❖ *summer's day – yayın günü*
- ❖ *December's frost- dekabrın şaxtası*

3) **Ölkə, şəhər** adı bildirən isimlər:

- ❖ *Ganja's students- Gəncənin tələbələr*
- ❖ *Baku's peace policy – Bakının sülh siyasəti*

4) Bütün hallarda yeganə olan isimlərlə :

- ❖ *the sun's ray- günəşin şüası;*
- ❖ *the world's population – dünyanın əhalisi;*
- ❖ *the moon's surface – ayın səthi;*
- ❖ *the city's view – şəhərin görünüşü;*
- ❖ *the river's bank – çayın sahil.*

- 5) *Today, tomorrow, yesterday* zaman zərfləri ilə;
 ❖ *today's news – bu günkü xəbər;*
 ❖ *tomorrow's work- sabahkı iş.*
- 6) Qədim ingilis dilindən qalmış bir neçə frazeoloji birləşmələrə
 ❖ *to be at one's finger's ends – beş barmağı kimi bilmək*
 ❖ *For old acquaintance [ə'kweintəns] sake – köhnə dostluq xatirinə*
 ❖ *for heaven's (god's) – Allah (tanrı) xatirinə*
 ❖ *out of harm's way – xatadan, bəladan (şərdən) uzaq*
- 7) Yiyəlik halda olan isim yer, məkan, bildirdikdə ondan sonra isim işlənir və bu müstəqil yiyəlik halı **The Absolute Genitive Case** adlanır:
 ❖ *I spent New Year at my aunt Sona's. – Mən yeni ili xalamgildə keçirdim.*
 ❖ *Yesterday I was at my sister's. - Dünən mən bacımğildə idim.*
 Bəzən qoşa yiyəlik hala da rast gəlirik. **The Double Possessive**. Bu halda həm *of*sözünə, həm də 's ('s) yiyəlik hal şəkilçisi işlənir:
 ❖ *the name of my sister's son – bacımın oğlunun adı*
 ❖ *the father of my brother's wife – qardaşımın arvadının atası*
- Bəzən *of+ yiyəlik əvəzliyini* də rast gəlirik.
 ❖ *A friend of ours will be with us – Dostlarımdan biri bizimlə olacaq.*
- Bu halda *of+ yiyəlik əvəzliyi – one of (biri)mənasını* verir.

GENDER OF NOUNS İSİMLƏRİN CİNSİ

İngilis dilində ismin cinsini göstərə biləcək heç bir morfoloji forma, şəkilçi mövcud deyil. Ancaq ingilis dilində isimlər **3 cinsə malikdir**.

1. **Kişi cinsi – Masculine [ma:skjlin] Gender**
2. **Qadın cinsi – Feminine Gender**
3. **Orta cins – Neuter [nju:tə] Gender**

İngilis dilində isimlər leksik mənalara görə cinsə bölünür.

1. *man, boy, brother, son, father, grandpa, və.s*
2. *woman, girl, sister, daughter, mother, grandma, və.s*
3. *a map, table, desk, chair, book, pen və.s*

Elə isimlər var ki, onların mənalardan aydın olmur: **teacher, doctor**.

1. **-ess** şəkilçisi yeganə qadın cinsini düzəldən şəkilçidir.
 ❖ *a host- a hostess – ev sahibəsi*
 ❖ *a poet- a poetress – şairə*
 ❖ *a waiter – a waitress – xörək paylayan qadın*
 ❖ *an actress – aktrisa*

Heyvan adları adətən **orta cinsə** aid edilir və **it** əvəzliyi ilə düzəlir.

- ❖ *The boy pushed the dog aside, but it came back. – Oğlan iti yana itələdi, ancaq o geri qayıtdı.*

Danışq dilində heyvan adları bəzən kişi ya qadın cinsinə aid edilir. Ancaq, onların cinsi məlum olmadıqda onda güclü və böyük heyvanlar; horse, elephant, dog, eagle, wolf- **kişi cinsinə**; zəif və kiçik heyvanlar; mouse, rat, bat (yarasa), fox, hare – **qadın cinsinə** aid edilir. Bu zaman həmin isimlərin yerinə kişi cinsində- **he**; qadın cinsində- **she**; işlənir.

Cansız varlıqları bildirən isimlərin adətən orta cinsə hesab edilməsinə baxmayaraq, bəzən onlar kişi və ya qadın cinsinə aid edilir. Bunlar aşağıdakılardan ibarətdir;

- 1) *the sun – kişi cinsi; the moon, the earth- qadın cinsi*
- 2) gəmi adları - *boat, ship, steamer (paraxod) - qadın cinsi*
- 3) ölkə adları bir qayda olaraq - *qadın cinsinə* aid edilir. Ölkə adları ərazi mənasında işlənərsə, *orta cinsə* aid edilir.
 ❖ *Azerbaijan is famous for her oil. – Azərbaycan öz nefti ilə məşhurdur.*
 ❖ *Azerbaijan is our country. - It is situated in the South of Russia.*

4) mücərrəd isimlərdən dəhşət və güc bildirənlər - *kişi cinsinə* aid olur; death (ölüm); war (müharibə); hate (nifrət) Zəiflik, zəriflik, gözəllik, bildirənlər isə *qadın cinsinə* aid olunur; beauty (gözəllik), spring (bahar), friendship (dostluq) və.s

The Adjective

Sifət

THE ADJECTIVE SİFƏT

Azərbaycan dilində olduğu kimi ingilis dilində də sifət şəxs və ya əşyanın əlamətini, keyfiyyətini, rəngini və s. bildirir. **What?** (hansı?), **Which?** (hansı), **What kind of?** (necə? nə cür? hansı?), **What colour?** (hansı rəngdə?) sualına cavab verir. Sifət həmişə cümlələrlə sintaktik əlaqədə olur və cümlədə əsasən **ismin təyini** funksiyasında çıxış edir. İsmi təkdə, cəmdə və ya hansı halda olmasından asılı olmayaraq sifət eyni formada olur. Sifət kəmiyyətə, şəxslərə və hallara görə dəyişir. Yalnız əgər sifət sayılan tək isimlərlə işlənirsə, artikl sifətin qarşısına keçir və ismə aid olur. Məsələn:

- ❖ *an interesting book* – maraqlı kitab
- ❖ *five interesting books* – 5 maraqlı kitab
- ❖ *Baku is a sunny city.* – Bakı günəşli şəhərdir.

Müasir ingilis dilində sifətin qarşısında **too** (çox, həddindən artıq çox), **very** (çox) sözləri də işlənə bilər və sifət onda adi dərəcədə işlənir. Məsələn:

- ❖ *The task was too difficult.* – Tapşırıq çox çətin idi.
- ❖ *He is very quiet.* – O çox sakitdir.

Sifətlər quruluşuna görə **3** qrupa bölünürlər:

1. **Sadə sifətlər:** Ancaq bir kökdən ibarətdir, heç bir ön şəkilçisi (prefiks) və son şəkilçisi (suffiks) qəbul etmirlər:
 - ❖ *long* – uzun
 - ❖ *short* – qısa
 - ❖ *quiet* – sakit
 - ❖ *bad* – pis
 - ❖ *good* – yaxşı
2. **Düzəltmə sifətlər:** Kök və şəkilçidən ibarət olur. Bəzi şəkilçilər (prefiks) sözün əvvəlinə, bəzi şəkilçilər (suffiks) isə sözün sonuna artırılır. Düzəltmə sifətlər əsasən **isim**, **sifət** və **feillərə** həmin şəkilçiləri artırmaqla yaranır. İngilis dilində əsasən sifət düzəldən şəkilçilər aşağıdakılardır:

SUFFİKSLƏR

- **Less:** homeless – evsiz; useless – faydasız; hopeless – ümitsiz
 - **Like:** manlike – kişisayağı
 - **Ish:** foolish – axmaq; selfish – xudbin, egoist
 - **Al:** cultural – mədəni; comical – gülməli
 - **İal:** financial – maliyyə
 - **Ed (d):** lion-hearted – şir ürəkli; blue-eyed – mavi gözlü; educated – təhsilli
 - **Ful:** careful – qayğıkeş, diqqətli; beautiful – gözəl; useful – faydalı
 - **Y:** sunny – günəşli; windy – küləkli; snowy – qarlı
 - **Ly:** lonely – yalqız; lively – canlı; weekly – həftəlik; lovely – sevimli; friendly – mehriban
- Qeyd:** Ly şəkilçisi isə həm **sifət**, həm də **zərf** düzəldən şəkilçidir.
- **İng:** amusing - əyləncəli; interesting – maraqlı
 - **İc:** artistic – bədii
 - **Ern:** northern – şimalı; southern – cənubi; eastern – şərq; western – qərbi
 - **Ible:** responsible – cavabdeh; accessible - əlçatan; impossible – qeyri-mümkün
 - **Able:** comfortable – rahat; reliable – etibarlı; eatable – yeməli; hospitable – qonaqpərvər
 - **Ant:** important – mühüm; significant - əhəmiyyətli; dominant – hökmranlıq edən
 - **Ent:** silent – sakit; dependent – asılı (nədənsə); different – müxtəlif
 - **En:** woolen – yun (dan); wooden – taxta (dan); golden – qızılı; silken – ipək (dən)
 - **Ous:** famous – məşhur; dangerous – təhlükəli; cautious – ehtiyatlı
 - **Some:** handsome – yaraşlıq

Və aşağıdakı ön şəkilçilər (**PREFİKS**) ilə düzəldirlər:

- **Un:** happy – xoşbəxt, unhappy – bədbəxt; known – məlum, unknown – naməlum
- **In:** correct – düz, incorrect – səhv
- **Pre:** war – müharibə, prewar – müharibə öncəsi
- **İl:** legal – illegal
- **İr:** responsible – məsuliyyətli, irresponsible – məsuliyyətsiz
- **İm:** possible – imkansız; polite – impolite
- **Extra:** ordinary – extraordinary
- **İnter:** national – international

3. **Mürəkkəb sifətlər:** 2 və daha artıq sözdən ibarət olur:

- ❖ *Snow-white* – qar kimi ağ
- ❖ *deaf-mute* – lal-kar
- ❖ *freedom-loving* – azadlıq sevən
- ❖ *shame-faced* – utancaq
- ❖ *four-wheeled* – 4 təkərli
- ❖ *two-sided* – 2 tərəfli

Qeyd: Bəzi sözlər var ki, onlar həm ED, həm də İNG şəkilçisi qəbul edirlər.

❖ exciting	excited
❖ interesting	interested
❖ tiring	tired
❖ boring	bored
❖ surprising	surprised

Sual: Bəs bu fərqli şəkilçili sözlərin bir – birindən fərqi nədir?

Fərq: ED şəkilçisi ilə sonlanan sifətlər canlılara aid olur, lakin İNG şəkilçisi ilə sonlanan sifətlər isə həm canlılara, həm də cansızlara aid ola bilər. Lakin bu işlənmə yerindən asılıdır.

➤ Yesterday I was so bored.	Dünən mən çox darıxdım.
➤ Yesterday's meeting was so boring.	Dünənki iclas çox darıxdırıcı idi.
➤ Our teacher is not a boring person.	Bizim müəllim darıxdırıcı şəxs deyil.
➤	

SİFƏTİN CÜMLƏDƏ ROLU

Sifətlər cümlədə təyin və mürəkkəb ismi xəbərin ad hissəsi kimi çıxış edir:

- ❖ The red pencil is on the table. – Qırmızı karandaş stolun üstündədir.
- ❖ The pencil is red. (ismi xəbərin ad hissəsi kimi) – karandaş qırmızıdır.

İngilis dilində elə feillər var ki, onlar özlərindən sonra sifətlə işlənir:

- 1) **To look:** görsənmək mənasında: *You look sad.* – Sən qəmgin görünürsən.
- 2) **To feel:** hiss eləmək: *I feel lonely.* – Mən yalnız hiss edirəm.
- 3) **To smell:** iyələnmək: *The flowers smell nice.* – Güllər gözəl iyələnir.
- 4) **To taste:** dadmaq: *The meal tastes bad.* – Yemək pis dadır.
- 5) **To sound:** səslənmək: *It sounds good.* – Bu yaxşı səslənir.
- 6) **To be:** olmaq: *I am good.* – Mən yaxşıyam.

Qeyd: Elə sifətlər var ki, onlar həm sifət, həm də zərf kimi işlənir. Bu sözlər yuxarıdakı feillərdən sonra işlənərsə sifət, hərəkət bildirən feillərdən sonra işlənərsə isə zərf olur.

Ən çox işlənən sözlərə misal çəkək:

- ❖ well – yaxşı, sağlam
- ❖ fast – cəld
- ❖ late – gec
- ❖ early – tez
- ❖ hard – səylə, ciddi
- *My job is hard (sifət) – Mənim işim ağırdır.*
- *I work so hard (zərf) – Mən çox işləyirəm.*
- *Ben is a fast runner – Ben cəld qaçandır.*
- *Ben can run fast – Ben cəld qaça bilir.*

CLASSIFICATION OF ADJECTIVES OF ACCORDING TO THEIR MEANING SİFƏTLƏRİN MƏNASINA GÖRƏ TƏSNİFİ

Dilimizdə olduğu kimi sifətlər məna baxımından 2 qrupa bölünür:

- 1) **Əsli sifətlər - Qualitative adjectives:** narrow, deep, wide, thin
- 2) **Nisbi sifətlər - Relative adjectives:**

Nisbi sifətlər xüsusi suffikslərlə düzəlir:

- **En:** golden
- **An:** İtalian
- **İst:** chemist
- **İc:** syntactic
- **Ical:** analytical

Əsli sifətlər aşağıdakıları ifadə edir:

- 1) **Rəngini:** a red car
- 2) **Formasını:** a round table
- 3) **Əqlini:** a clever boy
- 4) **Fiziki:** a strong man

THE CATEGORY OF DEGREE OF ADJECTIVES SİFƏTLƏRİN DƏRƏCƏ KATEQORİYASI

İngilis dilində sifətin **3** dərəcəsi var:

- 1) *Adi dərəcə - The Positive Degree*
- 2) *Müqayisə dərəcəsi – The Comparative degree*
- 3) *Üstünlük dərəcəsi – The Superlative Degree*

- 1) Adi dərəcədə sifətlər heç bir şəkilçi qəbul etmirlər, olduğu kimi işlənilirlər, yəni adi dərəcədə olan sifət müqayisə edilmir:
 - ❖ *long*
 - ❖ *short*
 - ❖ *wide*
- 2) Birhecalı və ya -y hərfi ilə bitən 2 hecalı sifətlər müqayisə dərəcəsində -er şəkilçisini və üstünlük dərəcəsində isə -est şəkilçisini qəbul etməklə əmələ gəlir.
- 3) Bəzi ikihecalı sifətlər (quiet, clever, narrow, shallow, simple) həm şəkilçi ilə, həm də more və most ilə düzəldə bilirlər.

<i>Positive</i>	<i>Comparative</i>	<i>Superlative</i>
<i>Quite (sakit)</i>	<i>Quieter – more quiet (daha sakit)</i>	<i>The quietest – the most quiet (lap sakit)</i>
<i>Shallow (dayaz)</i>	<i>Shallower – more shallow (daha dayaz)</i>	<i>the shallowest – the most shallow (lap dayaz)</i>

- 4) İkihecalı sifətlərin əksəriyyəti və bütün çoxhecalı sifətlər müqayisə dərəcəsində - more; üstünlük dərəcəsində isə - most ilə düzəldir.

<i>Positive</i>	<i>Comparative</i>	<i>Superlative</i>
<i>Famous</i>	<i>More famous</i>	<i>The most famous</i>
<i>Modern</i>	<i>More modern</i>	<i>The most modern</i>
<i>Interesting</i>	<i>More interesting</i>	<i>The most interesting</i>

Qeyd: Elə sifətlər var ki, onlar heç bir qaydaya tabe olmur, və özlərinin hər dərəcə üçün xüsusi forması var:

<i>Positive</i>	<i>Comparative</i>	<i>Superlative</i>
<i>Good</i>	<i>Better</i>	<i>The best</i>
<i>Bad</i>	<i>Worse</i>	<i>The worst</i>
<i>Little</i>	<i>Less</i>	<i>The least</i>
<i>Many</i>	<i>More</i>	<i>The most</i>
<i>Much</i>	<i>More</i>	<i>The most</i>

- Sifətlər üstünlük dərəcəsində **the** artıqlı ilə işlənilirlər. Sifətlərə -er və -est şəkilçilərini artırarkən aşağıdakı yazı qaydalarını bilməliyik.

- 1) Əgər sifət -e hərfi ilə bitərsə, müqayisə dərəcəsində -r; üstünlük dərəcəsində isə -st artırılır
 - ❖ *large – larger – the largest*
- 2) Əgər sifət bir hecalıdırsa və axırıncı samitdən əvvəl qısa sait gələrsə, həmin saitin qısalığını saxlamaq üçün sonuncu samit müqayisə və üstünlük dərəcəsində qoşulaşır:
 - ❖ *red – redder – the reddest*
 - ❖ *hot – hotter – the hottest*
- 3) Əgər sifət -y hərfi ilə bitərsə və -y dan əvvəl samit gələrsə, müqayisə və üstünlük dərəcəsində -y hərfi -i hərfinə çevrilir, lakin -y dan əvvəl sait gələrsə, onda -y hərfi dəyişmir, olduğu kimi qalır:
 - ❖ *happy – happier – the happiest*
 - ❖ *dirty – dirtier – the dirtiest*

SİFƏTİN DƏRƏCƏLƏRİNİN İŞLƏNMƏSİ

- 1) Eyni keyfiyyətə və əlamətə malik olan şəxs və əşyaları müqayisə edərkən **as...as** (kimi) bağlayıcısından istifadə edilir:
 - ❖ *I am as strong as you – Mən sənə kimi güclüyəm.*

- 2) Qeyri – bərabər əlamət və keyfiyyətə malik olan əşya və şəxsləri müqayisə edərkən *not so...as, not as...as, rather, enough, too, so, such* (kimi) bağlayıcısından istifadə olunur:
- ❖ *My room is not so large as his. – Mənim otağım onun kimi böyük deyil.*
 - ❖ *He is not as diligent as you. – O, sən kimi çalışqan deyil.*

Qeyd: As...as; not so...as; not as...as bağlayıcılarının arasında sifətlər həmişə adi dərəcədə işlənir.

- 3) Sifətin müqayisə dərəcəsində hər hansı bir şəxs və ya əşyanın başqa bir şəxs yaxud əşyadan keyfiyyətə artıq olduğunu bildirdikdə *than* (-dan, -dən) bağlayıcısından istifadə edilir:
- ❖ *My room is larger than that one. – Mənim otağım o birisindən daha böyükdür.*
 - ❖ *This question is more difficult than that one. – Bu sual o birisindən daha çətinidir.*
- **One** - əvəzliyi cümlədə ismi 2-ci dəfə təkrar etməmək üçün ismin əvəzinə işlənir, isim təkdədirsə, o da təkdə, isim cəmdədirsə, o da cəmdə olur.
- ❖ *These pens are better than those ones. – Bu qələmlər o birilərindən daha yaxşıdır.*
- Müqayisə dərəcəsində sifətlər isimlə də işlənə bilər və artıqlıqla olur:
- ❖ *Can you find me a more interesting book? – Siz mənə daha maraqlı kitab tapa bilərsinizmi?*
- *Much* (çox), *a bit* (bir az), *a lot* (çox), *far*, *a little* (az), *any*, *no*, *slightly* (= a little), *some* sözləri də müqayisə dərəcəsi ilə işlənə bilər:
- ❖ *Canada is much bigger than France – Kanada Fransadan çox böyükdür.*
- İngilis dilində müqayisə bildirən cümlələrdə sifətin müqayisə dərəcəsi *the...the* ilə də işlədilir və dilimizdə *nə qədər...o qədər* kimi tərcümə olunur:
- ❖ *The sooner you learn the language the better you will know it. – dili nə qədər tez öyrənsəniz bir o qədər yaxşı bilərsiniz.*
 - ❖ *The more we speak the better we understand each other. – Biz nə qədər çox danışırıqsa, o qədər bir-birimizi daha yaxşı başa düşürük.*
- 4) Dilimizdə olduğu kimi ingilis dilində də üstünlük dərəcəsi əşya və ya şəxsin onun daxil olduğu sinifdə ən yüksək keyfiyyətə malik olduğunu bildirir. Bu dərəcədə adətən *in the world, in our class, one of ... , I have ever seen, you have ever read* və s. ilə işlənir. Əsas əlaməti *the* müəyyənlik artıqlı ilə işlənməsidir:
- ❖ *What is the longest river in the world? – Dünyada ən uzun çay hansıdır?*
 - ❖ *What is the best film you have ever seen? – Gördüyün ən yaxşı film hansıdır?*
- Üstünlük dərəcəsində olan sifətlər cümlədəki məna aydın olanda isimsiz də işlənə bilər. Məsələn:
- ❖ *Nick is a good player but he is not the best in the team – Nik yaxşı oyunçudur, ancaq komandada ən yaxşısı deyil.*

DOUBLE COMPARISON **QOŞA MÜQAYİSƏ DƏRƏCƏSİ**

İngilis dilində bəzi sifətlər var ki, onların müqayisə və üstünlük dərəcəsində 2 forması olur:

<i>Positive</i>	<i>Comparative</i>	<i>Superlative</i>
<i>Far (uzaq)</i>	<i>Farther (daha uzaq)</i> <i>Further (daha uzaq)</i>	<i>The farthest (ən uzaq)</i> <i>The furthest (ən uzaq)</i>
<i>Late (gec, sonra)</i>	<i>Later (daha gec)</i> <i>Latter (ikinci, sonrakı)</i>	<i>The latest (ən son)</i> <i>The last (son)</i>
<i>Old (qoca, köhnə)</i>	<i>Older (yaşca böyük)</i> <i>Elder (yaşca böyük)(ailədə)</i>	<i>The oldest (ən yaşlı)</i> <i>The eldest (ən böyük)</i>
<i>Near (yaxın)</i>	<i>Nearer (daha yaxın)</i>	<i>The nearest (ən yaxın)</i> <i>The next (növbəti)</i>

- 1) *Farther, further* eləcə də *the farthest, the furthest* məsafə və zamanı göstərmək üçün istifadə edilir:
- ❖ *He lives in the farthest part of the village. – O, kəndin ən uzaq yerində yaşayır.*
- *Further* sözü “*əlavə*” və “*sonrakı*” mənasını da verir:
- ❖ *She possessed further information on this problem – Onun bu problem barədə əlavə məlumatı var idi.*

- 2) Nearest – məsafəni, next isə növbəni bildirib dilimizə “*növbəti, ertəsi, o biri*” ay, gün, il sözləri ilə işləndikdə isə “*gələn*” sözü kimi tərcümə olunur:
 - ❖ *the nearest city - ən yaxın şəhər*
 - ❖ *the next day – ertəsi gün;*
 - ❖ *next month – gələn ay* (artıqlıq işlənmir)
- 3) Late və later vaxt göstərir. Latest “son” mənasında, latter və last isə ardıcılıq göstərəkən işlədilir. Latter sözü former sözü ilə birlikdə işləyə bilər və hər ikisi də artıqlıq qəbul edir:
 - ❖ *Two specialist were invited: Mr. Brown and Mr. Smith. The former is an engineer, the latter is an economist – 2 mütəxəssis dəvət olunmuşdur: Birincisi mühəndis, ikincisi isə iqtisadçıdır.*
- Last “keçən, axırıncı”; latest isə “son” kimi tərcümə edilir. Yaşayan bir şəxsin son əsəri haqqında danışarkən latest sifəti işlənilir:
 - ❖ *The poet's latest book was great success. – Şairin son kitabı böyük müvəffəqiyyət qazandı.*

Vəfat etmiş bir şəxsin son əsəri haqqında isə danışarkən last sifətindən istifadə olunur:

- ❖ *Uzeyir Hajibeyov's last composition is the opera "Firuz". – Uzeyir Hacıbəyovun son əsəri "Firuz" operasıdır.*

- 4) Older və oldest sifətləri “qoca, qədim, yaşlı, köhnə” mənasını verir.
 - ❖ *My father is older than you. – Mənim atam səndən yaşlıdır.*
- Elder və eldest sifətləri isə bir ailə üzvlərinin yaşca bir-birindən böyük olduğunu göstərmək üçün işlədilir:
 - ❖ *My elder brother is a doctor. – Mənim böyük qardaşım həkimdir.*
 - ❖ *Jane is the eldest child of our family – Ceyn ailəmizin ən böyük övladıdır.*

Qeyd: Elder heç vaxt than ilə işlənmir. Older həmişə sifət olduğu halda, elder isim kimi də işlənilir.

- ❖ *They are my elders – Onlar mənim böyüklərimdir (valideynlərimdir).*

SUBSTANTIVIZED ADJECTIVES **İSİMLƏŞMİŞ SİFƏTLƏR**

Müasir ingilis dilində isimləşmiş sifətlər 2 qrupa bölünür:

- 1) Tamam isimləşmiş sifətlər – **Wholly Substantivized Adjectives**
 - 2) Natamam isimləşmiş sifətlər – **Partially Substantivized Adjectives**
- 1) İsm bütünlükdə xüsusiyyətlərinə malik olan, yəni cəm və hal şəkilçisi qəbul edən, artikulla işlənən sifətlərə tamamilə isimləşmiş sifətlər deyilir:
 - ❖ *a native/the native (yerli adam) – natives (yerli adamlar) – a native's flat (yerli adamın mənzili)*
 - 2) İsm bütünlükdə xüsusiyyətlərinə malik olmayan, onlardan ancaq bir qismini qəbul edən sifətlərə natamamilə isimləşmiş sifətlər deyilir. Bunlar müəyyənlik artıqlı *the* ilə işlənərək bütövlükdə bir sinfə aid olan ismi bildirir:
 - ❖ *the young – gənclər*
 - ❖ *the old – qocalar*
 - ❖ *the poor – kasıblar*
 - ❖ *the dead – ölümlər*
 - ❖ *the rich – varlıqlar*
 - ❖ *the homeless – evsizlər*
- Milliyət bildirən sözlərdən isə bir neçəsinə nəzər salaq:
- 1) *-an; -ian* sonluqları ilə bitən sifətlər isim kimi tək və cəmdə işlənilir. Belə isimlər cəmdə *-s* şəkilçisi qəbul edir:
 - ❖ *A Norwegian – norveçli 5 Norwegians – 5 norveçli*
- Cəmdə bütövlükdə milliyət göstərilir:
- ❖ *The Russians – ruslar the Americans – amerikalılar*
- 2) *-se; -ss* ilə bitən sifətlər isimləşdikdə həm tək, həm də cəm mənasında olur. Cəmdə *-s* qəbul etməyən, bütövlükdə bir milləti göstərəkən *the* artıqlıqla olur:
 - ❖ *a Chinese – çinli the chinese – çinlilər two chinese – 2 çinli*
 - ❖ *a Swiss – isveçli the Swiss – isveçlilər three swiss – 3 isveçli*
 - 3) Millət adı bildirən *-sh* və *-ch* sonluqları ilə bitən sifətlər (English, French) isimləşdikdə *-s* cəm şəkilçisi qəbul etmədən bütövlükdə bir xalqı bildirir və *the* artıqlıqla işlənilir:
 - ❖ *The English – ingilislər*

Söhbət bir xalq haqqında deyil, ayrı – ayrı fərd haqqında gedərsə, belə sifətlər –*man (kişi); -men (kişilər); -woman (qadın); -women (qadınlar)* sözləri ilə işlədilir:

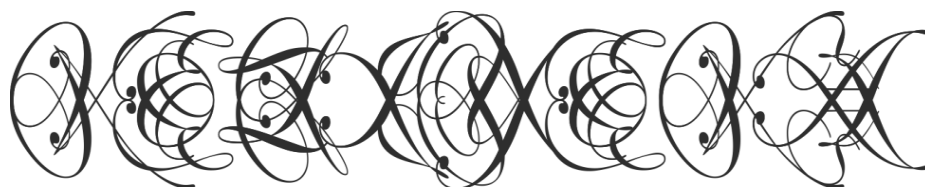
- ❖ *an English man – two English men*
- ❖ *an English woman – two English women*

Qeyd: Ancaq bunlardan fərqli olaraq, Spanish sifəti belə deyil:

- ❖ *Spaniard – İspan Spaniards - İspanlar*

The Numeral Say

THE NUMERAL**SAY**

Say şəxs və əşyanın miqdarını və sırasını bildirən sözlərə bildirir. Saylar 3 qrupa bölünür.

- ❖ *Midar sayları - Cardinal Numerals*
- ❖ *Sıra sayları - Ordinal Numerals*
- ❖ *Kəsr sayları - Fractional Numerals*

CARDINAL NUMERALS**MİQDAR SAYLARI**

Miqdar sayları bir qayda olaraq şəxs və əşyaları sayarkən işlənir və **How many? How much?** (Neçə? Nə qədər?) sualına cavab verir.

- ❖ *How many english books have you? - Sənin neçə ingilis dili kitabın var?*
- ❖ *I have 2 english books – Mənim 2 ingilis dili kitabım var.*

0	<i>Zero</i>	20	<i>Twenty</i>
1	<i>One</i>	21	<i>twenty-one</i>
2	<i>Two</i>	22	<i>twenty-two</i>
3	<i>Three</i>	30	<i>Thirty</i>
4	<i>Four</i>	40	<i>Forty</i>
5	<i>Five</i>	50	<i>Fifty</i>
6	<i>Six</i>	60	<i>Sixty</i>
7	<i>Seven</i>	70	<i>seventy</i>
8	<i>Eight</i>	80	<i>Eighty</i>
9	<i>Nine</i>	90	<i>Ninety</i>
10	<i>Ten</i>	100	<i>one hundred</i>
11	<i>Eleven</i>	104	<i>one hundred gour</i>
12	<i>Twelve</i>	183	<i>one hundred eighty-three</i>
13	<i>Thirteen</i>	200	<i>two hundred</i>
14	<i>Fourteen</i>	300	<i>three hundred</i>
15	<i>Fifteen</i>	500	<i>five hundred</i>
16	<i>Sixteen</i>	1,000	<i>one thousand</i>
17	<i>Seventeen</i>	1,000,000	<i>one million</i>
18	<i>Eighteen</i>	1,000,000,000	<i>one billion</i>
19	<i>Nineteen</i>	1,000,000,000,000	<i>one trillion</i>

Miqdar sayları morfoloji quruluşuna görə 3 qrupa bölünür.

1. **Sadə saylar:** 1 kökdən ibarət olur və heç bir şəkilçi qəbul etmirlər.
 - **1-12 -yə** kimi saylar bu qrupa aiddir:
 - ❖ *one - 1*
 - ❖ *two - 2*
 - ❖ *seven - 7*
 - ❖ *nine - 9*
 - ❖ *eleven - 11*
 - ❖ *twelve - 12*
2. **Düzəltmə saylar:** kök və sözdüzəldici şəkilçidən istifadə etməklə yaranır. Düzəltmə saylar aşağıdakı şəkilçilər vasitəsilə düzəldilə bilər:
 - **13-dən - 19-a** qədər olan saylar **-teen** şəkilçisi qəbul etməklə düzəlir. *Teen* suffiksi ilə bitən miqdar saylarında vurğu həm birinci, həm də ikinci hecaya düşə bilər. Bununla yanaşı, Azərbaycan dilində bu sayların yazılışı ilə ingilis dilində miqdar saylarının yazılışında müəyyən yerdəyişmələr var. Məsələn:
 - ❖ *fourteen - 14 – on dörd*
 - ❖ *sixteen - 16 – on altı*
 - ❖ *nineteen - 19 – on doqquz*
 - **Onluq** bildirən isə **-ty** şəkilçisi ilə düzəlir və onluq bildirən saylarda vurğu birinci hecanın üzərinə düşür:
 - ❖ *twenty - 20*
 - ❖ *eighty - 80*
 - ❖ *fifty - 50*
3. **Mürəkkəb saylar:** İki kökdən ibarət olan saylara mürəkkəb saylar daxildir:
 - ❖ *thirty-four - 34*
 - ❖ *sixty-five - 65*
 - ❖ *eighty-seven - 87*

- Onluq və təklıklərdən ibarət olan saylarda onluqlarla tək rəqəm arasında *defis* (-) qoyulur:
 - ❖ *twenty-one* - 21
 - ❖ *forty-six* - 46
 - ❖ *ninety-two* - 92
- Yüzlüklərlə onluqlar arasında yaxud onluq yoxdursa, yüzlüklərlə tək rəqəmlər arasında *and* bağlayıcısı işlənir:
 - ❖ *three hundred and fifty* – 350
 - ❖ *five hundred and thirty* – 530
 - ❖ *six hundred and eighty* – 680
- Hundred - 100; thousand - 1000; million - 1000.000- sözləri artikla *a*, ya da *one* sözü ilə işləyə bilər:
 - ❖ *one (a) hundred*
 - ❖ *one (a) million*
 - ❖ *one (a) thousand*

Qeyd: Bu sayların qarşısında *one* sayından başqa say gələrsə, onlar cəm şəkilçisi qəbul etmir:

- ❖ *two hundred*
- ❖ *four thousand*
- ❖ *nine million*

Qeyd: Bu saylar ancaq isimləşdikdə *-s* cəm şəkilçisi qəbul edirlər və özlərindən sonra *of* sözünü qəbul edir və dilimizdə *yüzlərlə, minlərlə, milyonlarla* mənasında işlədilirsə cəm sonluğu qəbul edirlər:

- ❖ *hundreds of pupils* - *yüzlərlə şagirdlər*
- ❖ *thousands of workers* – *minlərlə işçilər*
- ❖ *millions of students* – *milyonlarla tələbələr*

- Dilimizdən fərqli olaraq ingilis dilində iri saylı rəqəmlər vergüllə yazılır. Miqdar sayları rəqəmlə göstərilərsə, sağdan sola hər üç rəqəmdən əvvəl vergül yazılır:
 - ❖ 7,220 - *seven thousand two hundred and twenty*
 - ❖ 1,380,450 - *one (a) million three hundred and eighty thousand four hundred and fifty*

ORDINAL NUMERALS SIRA SAYLARI

Şəxs və əşyaların bəzən isə hadisələrin sırasını bildirir və **Which?** (*hansı?*) sualına cavab verir.

- ❖ *Which boy is your brother?* – *Hansı oğlan sənın qardaşıdır?*
- ❖ *The first boy is my brother* - *Birinci oğlan mənim qardaşıdır.*

<i>1st</i>	<i>The first</i>	<i>30th</i>	<i>The thirtieth</i>
<i>2nd</i>	<i>The second</i>	<i>31st</i>	<i>The thirty-first</i>
<i>3rd</i>	<i>The third</i>	<i>33rd</i>	<i>The thirty-third</i>
<i>4th</i>	<i>The fourth</i>	<i>40th</i>	<i>The fortieth</i>
<i>5th</i>	<i>The fifth</i>	<i>45th</i>	<i>The forty-fifth</i>
<i>6th</i>	<i>The sixth</i>	<i>50th</i>	<i>The fiftieth</i>
<i>7th</i>	<i>The seventh</i>	<i>56th</i>	<i>The fifty-sixth</i>
<i>8th</i>	<i>The eighth</i>	<i>60th</i>	<i>The sixtieth</i>
<i>9th</i>	<i>The ninth</i>	<i>69th</i>	<i>The sixty-ninth</i>
<i>10th</i>	<i>The tenth</i>	<i>70th</i>	<i>The seventieth</i>
<i>11th</i>	<i>The eleventh</i>	<i>72nd</i>	<i>The seventy-second</i>
<i>12th</i>	<i>The twelfth</i>	<i>80th</i>	<i>The eightieth</i>
<i>13th</i>	<i>The thirteenth</i>	<i>84th</i>	<i>The eighty-fourth</i>
<i>14th</i>	<i>The fourteenth</i>	<i>90th</i>	<i>The ninetieth</i>
<i>15th</i>	<i>The fifteenth</i>	<i>91st</i>	<i>The ninety-first</i>
<i>16th</i>	<i>The sixteenth</i>	<i>100th</i>	<i>The hundredth</i>
<i>17th</i>	<i>The seventeenth</i>	<i>102nd</i>	<i>The hundred and second</i>
<i>18th</i>	<i>The eighteenth</i>	<i>146th</i>	<i>The hundred and forty-sixth</i>
<i>19th</i>	<i>The nineteenth</i>	<i>500th</i>	<i>The five hundredth</i>
<i>20th</i>	<i>The twentieth</i>	<i>1,000th</i>	<i>The thousandth</i>
<i>21st</i>	<i>The twenty-first</i>	<i>1,000,000th</i>	<i>The millionth</i>
<i>22nd</i>	<i>The twenty-second</i>	<i>1,000,000,000th</i>	<i>The billionth</i>
<i>23rd</i>	<i>The twenty-third</i>	<i>1,000,000,000,000th</i>	<i>The trillionth</i>

Sıra sayları quruluşuna görə **3** qrupa bölünür.

1. **Sadə sıra sayları:** 1 kökdən ibarətdir:

- ❖ *first – 1-ci*
- ❖ *second – 2-ci*
- ❖ *third – 3-cü*

2. **Düzəltmə sıra sayları:** Miqdar saylarının sonuna *-th* (ci^4) artırılır:

- ❖ *sixth – 6-cı*
- ❖ *fifth - 50-ci*
- ❖ *twelfth - 12-ci*

3. **Mürəkkəb sıra sayları:** Bu saylar *twenty-first, twenty-second, twenty-third* saylarından başqa bir neçə kökdən ibarət olan sayların axırıncı sözünə *-th* şəkilçisi artırmaqla düzəlir:

- ❖ *twenty-fourth.*
- ❖ *forty-fifth*
- ❖ *eighty-ninth*

Qeyd: Sıra sayları həmişə **the** artıqlı ilə işlənir:

- ❖ *the first lesson*

Qeyd: Əgər sıra sayı yiyəlik əvəzliyindən sonra gələrsə, artıqlı avtomatik olaraq, düşəcək.

- ❖ *my first lesson*

➤ Sıra saylarını düzəldərkən aşağıdakı yazı qaydalarını bilmək lazımdır.

- ❖ *five – fifth - 5-ci [v-f+th]*
- ❖ *eight- eighth - 8-ci [t+th]*
- ❖ *nine-ninth - 9-cü [e+th]*
- ❖ *twenty-twentieth - 20-ci [y+ie+th]*

➤ İngilis dilində ayın tarixi sıra sayları ilə deyilir:

- ❖ *The 22nd of August (the twenty-second of August) - August 22nd.*

➤ Həftə isə belə göstərilir:

- ❖ *Monday, 22nd August/ Today is Monday the twenty second of August*

➤ Amerikalılar ayı əvvəlcə, sonra isə günü göstərirlər:

- ❖ *August 22 - August the twenty second*

➤ Aylar məktublarda çox vaxt qısa yazılır:

- ❖ *January – Jan*
- ❖ *February – Feb*
- ❖ *March – Mar*
- ❖ *April – Apr*

➤ İngilis dilində illər cüt-cüt oxunur:

- ❖ *1994 - nineteen ninty four*
- ❖ *1875 – eighteen seventy five*
- ❖ *1653 – sixteen fifty three*

➤ Telefon nömrələri tək-tək oxunur:

- ❖ *57-93-57 - fifty seven, ninty three, fifty seven*
- ❖ *54-00-72 - 1) İngilis forması – five, four, double (zero), seven, two*
2) Amerikan forması - five, four, zero, zero, seven, two

MIQDAR VƏ SIRA SAYLARININ CÜMLƏDƏ FUNKSIYASI

MIQDAR SAYLARI:

1) **Mübtəda funksiyasında:**

- ❖ *Twenty cannot divided by seven. - 20 7- yə bölünə bilməz.*

2) **Predikativ funksiyasında:**

- ❖ *When I was seven, I went to school. – 7 yaşım olanda məktəbə getdim.*

- 3) **Tamamlıq funksiyasında:**
❖ *Add sixty- five to seventy-two.* – 72-nin üstünə 65 əlavə et
- 4) **Təyin funksiyasında:**
❖ *Two men came in.* – 2 adam gəldi.
- 5) **Zərflik funksiyasında:**
❖ *I arrived home at six.* – 6-da evə çatdım.

SIRA SAYLARI:

- 1) **Mübtəda funksiyasında:**
The first is my brother. – Birinci mənim qardaşımdır.
- 2) **Predikativ funksiyasında:**
I was the fifth of six, children, girls and two boys. – Mən 6 uşaq, qızlar və 2 oğlandan 5-ciyəm.
- 3) **Tamamlıq funksiyasında:**
I haven't got the second, but the first is on the table. – Məndə ikinci yoxdur, amma birinci stoldadır.
- 4) **Təyin funksiyasında:**
The first boy is very clever. – Birinci oğlan çox ağıllıdır.

Qeyd: Miqdar sayları təyin funksiyasında isimdən əvvəl işlənirsə, ismin artıqlı ondan qabağa keçir. İsimdən sonra miqdar sayı gələrsə artıqlı işlənir:

- ❖ *You can go there by the 41 tram.*
❖ *You must write Exercise 2 on page 20.*

FRACTIONAL NUMBERS KƏSR SAYLARI

Azərbaycan dilindən fərqli olaraq, İngilis dilində kəsr sayları həm miqdar, həm də sıra saylarından ibarətdir. Bizdə kəsrin həm surətində, həm də məxrəcində miqdar sayı ilə yazılsa da, ingilis dilində isə surət miqdar sayı, məxrəc isə sıra sayı ilə deyilir:

- ❖ *1/5 one fifth (or a fifth)*
❖ *2/1 one second (or a second; or a (one) half*
❖ *1/4 - a (one) quarter*

➤ Əgər surət vahiddən çox olarsa, o zaman məxrəcə -s şəkilçisi əlavə edilir:

- ❖ *3/5 three fifths*
❖ *2 3/4 two and three fourths*
❖ *5/8 inch- five eights of an inch*

➤ **Hesab əməlləri:**

- $4+4=8$ 1) *four plus four is (are) 8*
2) *four and four is (are) 8*
 $10-5=5$ 1) *ten minus five is (are) 5*
2) *five from ten is (are) 5*
 $5*5=25$ 1) *five times five is (or makes) 25;*
2) *five times five equals 25*
 $20:5=4$ *twenty divides by 5 is 4*

➤ **Bəzi hesablama sözləri:**

- To multiply [məltiplai] - vurmaq (.), (x)*
Multiplication [məltiplikeisən] table - vurma cədvəli
To divide - bölmək
Division [diviʒn] - bölmə
To add – toplamaq
Addition – toplama
To subtract [səbtrækt] - çıxmaq
Subtraction [səbtrəksn] - çıxma

➤ İngilis dilində faiz belə göstərilir.

- ❖ *3% ya 3 per cent , ya da 3 p.c;*
❖ *3/8 per cent (three eights per cent və ya three eights of one per cent)*

İNGİLİS DİLİNDƏ VAXTIN GÖSTƏRİLMƏSİ

Vaxt İngilis dilində 2 qayda ilə göstərilir.

- 1) Tam saat göstərərək o'clock sözü işlənir:
 - ❖ *It is 7 o'clock – saat 7-dir.*
- 2) Danışiq dilində isə o'clock sözü işlənmir:
 - ❖ *It is seven – saat 7-dir*
 - ❖ *It is two – saat 2-dir.*
- Əgər saatda böyük, yəni dəqiqə göstərən əqrəb 12-dən başlayıb 6-ya tərəf hərəkət edərsə, o zaman **past** önlüyü (yəni işləyib) işlənir və böyük əqrəbin göstərdiyi dəqiqə 1-ci (götürülür) deyilir.
 - ❖ *13 : 20 – It is 20 (minutes) past 13 – İkiyə 20 dəqiqə işləmişdir.*
 - ❖ *16 : 10 – It is 10 past 16 - Beşə 10 dəqiqə işləyib.*
- Saatın dördüdə biri **quarter** (15 dəqiqə) sözü ilə göstərilir və həmişə qeyri-müəyyənlik artıqlı (**a**) ilə işlənir:
 - ❖ *It is a quarter past 14 - Beşə 15 dəqiqə işləyib.*
- Saatın yarısını göstərmək üçün **half** [ha:f] **past** yarısı sözü işlənir və o artıqsız işlənir:
 - ❖ *It is half past 7 - Saat 8-in yarısıdır.*
- Böyük əqrəb 6-dan 12-yə tərəf hərəkət edərsə, **to** önlüyü , yəni qalib işlədilir:
 - ❖ *8:40 = It is 20 (minutes) to 9 - 9-a 20 dəq qalır.*
 - ❖ *12:37 = It is 25 to one - 1-ə 23 dəq qalib.*
 - ❖ *5:55 = It is 5 to six - 6-ya 5 dəq qalib.*
 - ❖ *It's a quarter to 1 - 1-ə 15 dəqiqə qalib.*
- 3) İngilis dilində rəsmi sənədlərdə, dəmir yolu və.s kimi cədvəllərdə vaxt belə göstərilir:
 - ❖ *15:40 train – eighteen-forty train: 15:40 qatarı*
 - ❖ *17:45 seventeen forty five – on yeddi qırx beş dəqiqə*
- Rəsmi sənədlərdə gecə saat 12⁰⁰ –dan gündüz saat 12⁰⁰ –a qədərki vaxt **ante meridian** (before noon) latın sözlərinin ixtisarı **a.m.** hərfləri ilə işarə edilir:
 - ❖ *The lesson began at 9 a.m. – Dərs səhər saat 9-da başlandı.*
- Günnotadan sonrakı vaxt, yəni gündüz saat 12⁰⁰-dan gecə 12⁰⁰-a qədər ki vaxt **past- meridian** (after-noon) latın sözlərinin qısa forması **p.m.** hərfləri ilə işarə edilir:
 - ❖ *Our lesson began at 8 a.m. – Bizim dərs səhər 8-də başlandı.*
 - ❖ *The train started at 5 p.m. – Qatar axşam 5-də (17:00-da) yola düşdü.*
- **Bəzi özəl sözlər:**
 - ❖ *A watch – Qol saati*
 - ❖ *What is the time? - Saat neçədir.*
 - ❖ *A clock - Stol yada divar saati.*
 - ❖ *My watch is slow – Saatım geridir.*
 - ❖ *An alarm [ə'la:m] clock – Zəngli saat*
 - ❖ *What time is it (by your watch?) – Saat neçədir?*
 - ❖ *My watch is 3 minutes fast - Saatın 3 dəqiqə irəlidir.*

İNGİLTƏRƏDƏ VƏ ABŞ - DA PUL VAHİDİ

- İngiltərədə pul vahidi **pound – funt** və ya **pound-sterling-funt** – dur. Sterling rəqəmlərdən əvvəl gəlir və £ işarəsi ilə göstərilir:
 - ❖ *£ 1 - one pound ya da one pound sterling*
 - ❖ *£ 35 - twenty-four pounds ya da 24 pounds sterling*
- **Shilling** (şirlinq) pul vahidi funt sterlinqin 1/20 hissəsinə bərabərdir və qısa olaraq “S” işarəsi ilə göstərilir və rəqəmdən sonra yazılır:
 - ❖ *1 s - one shilling*
 - ❖ *5 s - ten shillings*
- **Pence** – pens pul vahidi funt sterlinqin 1/100 hissəsinə bərabərdir və qısa olaraq “d” kimi yazılır:
 - ❖ *1 d - one pence*
 - ❖ *5 d - five pence*

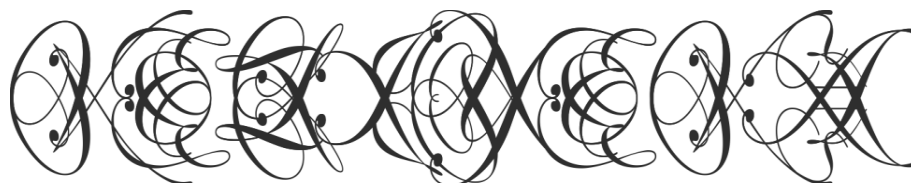
Qeyd: *Pence* sayla birlikdə də yazıla bilər:

- ❖ two pence - 2 pens
- Qarışıq məbləğlərdən ibarət olan pul vahidləri isə belə oxunur:
 - ❖ 4s. 9 d - *four shillings and nine pence*
- Amerikada pul vahidindən biri **dollar** - dır. İşarəsi “\$” və rəqəmdən əvvəl yazılır.
 - ❖ \$ 1- *one dollar*
 - ❖ \$ 70- *seventy dollars*
- Cent – sent pul vahidi dolların 1/100 hissəsinə bərabərdir və qısa olaraq “c” işarəsi ilə göstərilir:
 - ❖ 1c – *one cent*
 - ❖ 7c – *seven cents*
 - ❖ 50c- *fifty cents*
 - ❖ \$ 35.01- *thirty – five dollars and one cent*

The Pronoun

Əvəzlik

THE PRONOUN ƏVƏZLİK

Şəxslərin, əşyaların və ya onlara xas olan əlamət və keyfiyyətlərin adlandırılmadan bildirilən nitq hissəsinə **Əvəzlik** deyilir. Aşağıdakı əvəzlilər vardır.

1. **Şəxs əvəzliləri – Personal Pronouns.**
2. **Yiyəlik əvəzliləri – Possessive Pronouns.**
3. **Qayıdış əvəzliləri – Reflexive Pronouns.**
4. **Qarşılıq əvəzliləri – Reciprocal Pronouns.**
5. **İşarə əvəzliləri – Demonstrative Pronouns.**
6. **Sual əvəzliləri – Interrogative Pronouns.**
7. **Nisbi əvəzliləri – Relative Pronouns.**
8. **Bağlayıcı əvəzlilər – Conjunctive Pronouns.**
9. **Təyini əvəzlilər – Defining Pronouns.**
10. **Qeyri – müəyyən əvəzlilər – Intefinite Pronouns.**
11. **İnkar əvəzliləri – Negative Pronouns.**

PERSONAL PRONOUNS ŞƏXS ƏVƏZLİKLƏRİ

Şəxs əvəzliləri bir qayda olaraq isim əvəzində işlənir və **Who? Kim?**Sualına cavab verir. Orta cinsdə isə **What? Nə?**Sualına cavab verir. Cümlədə yalnız mübtədə olur.

Şəxs	Şəxs əvəzliləri – Pronouns Tək- Singular	Cəm - Plural
I	I [aɪ] mən	We [wi:]
II	You [ju] sən She [ʃi:]	You [ju:]
III	He [hi:] It [it]	They [θei]

It - əvəzliyi cansız əşyalara və cinsi bilinməyən heyvanlara işlənir:

- ❖ *Gunay is a student. **She** lives in Baku. **Who** lives in Baku?*
- ❖ *The pen is red. **It** is red. **What** is red?*
- ❖ *I am a teacher. **Who** is a teacher?*

THE OBJECTIVE CASE OF THE PERSONAL PRONOUNS ŞƏXS ƏVƏZLİKLƏRİNİN OBYEKT HALI

İngilis dilində şəxs əvəzliləri *adlıq hal – the Nominative Case*, *obyekt – the Objective Case* hallarında olur.

Adlıq hal	Obyekt halı:
I [aɪ] mən	me [mi:]
You [ju:] sən	you [ju:]
She [ʃi:] o (qadın. cinsi)	her [hə:]
He [hi:] o (kişi. cinsi)	him [him]
It [it] o (cansız əşya)	it [it]
We [wi:] biz	us [ʌs]
You [ju:] siz	you [ju:] siz
They [θei] onlar	them [θem]

İngilis dilində obyekt halda şəxs əvəzliləri həm vasitəli, həm də vasitəsiz tamamlıq vəzifəsində çıxış edir. Dilimizdə vasitəsiz tamamlıq təsirlik halına, vasitəli tamamlıq isə yönlük hala uyğun gəlir. Şəxs əvəzlilərin **who? Kim? whom? Kimi? Kimə?** Suallarına cavab verir.; Məs;

- ❖ *I saw **her** (vasitəsiz tamamlıq) at school - Mən onu məktəbdə gördüm. **who? (whom?) did I see at school?***
- ❖ *She gave a book (vasitəsiz tamamlıq) to **me** (vasitəli tamamlıq). . **who? (whom?) did she give a book to?***

Obyekt halı əsasən sözlü ilə işlənir. Sözlüləri ilə işlədilərən əvəzlilər ingilis cümlələrində sözlü əvəzlik (**The Preposition Object**) kimi çıxış edir.

Vasitəli tamamlıq vasitəsiz tamamlıqdan sonra işlənərsə onda **to** önlüyü işlənir. Obyekt halında olan əvəzlilik **to** sözünü ilə işlədildikdə Azərbaycan dilində əvəzliyin yönülük halına uyğun gəlir.

- ❖ *He has sent this book **to me** . O bu kitabı **mənə** göndərilib.*

Speak və **talk** feillərindən sonra obyekt halda olan əvəzliliklə işlədiləndə Azərbaycan dilinə **viyəlik hal + ilə (-la/ -lə)** **vasitəsilə** tərcümə olunur.

- ❖ *I spoke **to him**. Mən onunla danışdım.*

Obyekt halda olan şəxs əvəzliyi **by** sözünü ilə işlədildikdə İngilis dilində xəbər məchul növdə olur. Belə cümlələr adətən Azərbaycan dilinə feilin məchul növündə tərcümə edildiyi üçün bu əvəzliliklər adlıq halda olur.

- ❖ *This book is written **by him**. Bu kitabı **o** yazıb.*

By sözünü dilimizə tərəfindən sözü **vasitəsilə**- kimi də tərcümə edilir. Bu zaman xəbər məchul növdə olur:

- ❖ *The money is sent **by them**. Pul onların tərəfindən göndərilib.*

Obyekt halında olan əvəzlilik **with** sözünü ilə işlədildikdə dilimizə **ilə, -la** qoşmaları ilə tərcümə edilir:

- ❖ *I went **with him**. Mən onunla getdim.*
❖ *He agreed **with us**. O bizimlə razılaşdı.*

About sözünü ilə obyekt halda əvəzlilik dilimizə **barədə, haqqında** qoşmaları ilə tərcümə edilir.

- ❖ *He has written **about you**. O sənin haqqında yazmışdır.*

From sözünü ilə obyekt halda əvəzlilik dilimizə çıxışlıq halda əvəzlilik vasitəsilə tərcümə edilir:

- ❖ *I got a letter **from her**. Mən ondan məktub aldım.*

Note: obyekt haldan sonra artikillı isim gələ bilər:

- ❖ *Anar gave me the pen.*

POSSESSIVE PRONOUNS **YİYƏLİK ƏVƏZLİKLƏRİ**

Azərbaycan dilindən fərqli olaraq ingilis dilində viyəlik hal mənasını verən, leksik və qrammatik cəhətdən təcrid edilmiş xüsusi əvəzliliklər qrupu mövcuddur. Hər şəxs əvəzliyinin ingilis dilində müvafiq viyəlik əvəzliyi var. Belə əvəzliliklər **Possessive Pronouns** adlanır

İngilis dilində **2 cür** viyəlik əvəzlilikləri var.

1. Viyəlik əvəzliliklərinin isimlə işlənən formaları
Dependent forms of the Possessive Pronouns.
2. Viyəlik əvəzliliklərinin isimsiz (müstəqil) işlənən formaları
Absolute Forms of the Possessive Pronouns.

1) İsimlə işlənən viyəlik əvəzlilikləri (Asılı viyəlik əvəzlilikləri) bunlardır:

Təkdə - In singular

I - **my** [maɪ] mənim
You- **your** [jo:] sənin
He – **his** [hiz] onun (kişi. cinsi)
She – **her** [hə:] onun (qadın. cinsi)
It - **its** [its] onun (cansı əşya)

Cəmdə - In Plural

We - **our** [ouə] bizim
You - **your** [jo:] sizin
They- **their** [ðeɪ] onların

Bu əvəzliliklər isimsiz işlənir yəni bu əvəzliliklər olan yerdə isim işlənir və **Whose? Kimin?** Sualına cavab verir.

- ❖ ***My friend** is a doctor- **Whose friend** is a doctor?;*
❖ *It is **her book**- **Whose book** is it ?*

NOTE: Asılı viyəlik əvəzlilikləri özündən sonra astikilsız isim tələb edir:

- ❖ *My friend is handsome.*
- Viyəlik əvəzliyine sual verdikdə onunla işlənən isim sual əvəzliyi ilə işlənmişdir.

2) İsimsiz işlənən viyəlik əvəzlilikləri aşağıdakılardır:

I - mine [main] mənimki	We – ours [auəz] bizimki
You- yours [jo:z] səninki	You - yours [jo:z] sizinki
He – his [hiz] onunku (kişi. cinsi)	They- theirs [ðeɪz] onlarınki
She – hers [hə:z] onunku (qadın. cinsi)	
It - its [its] onunku (cansı əşya)	

Bu əvəzlilərdən sonra heç vaxt isim işlənmir və **whose?**Sualına cavab verir:

- ❖ *This book is mine – bu kitab mənimkidir. – Whose is this book?*
- ❖ *This book is yours and where is hers? – bu kitab səninkidir və onunku hanı?*

His və **its** əvəzlilərinin forması hər ikisində eynidir. Diqqətli olmaq lazımdır:

- ❖ *This book is his – bu kitab onunkudur.*
- ❖ *His book is on the table- onun kitabı stolun üstündədir.*

Her – onun (ona) obyekt halında və yiyəlik halda **her (onun)** eyni formadadır; Məsələn

- ❖ *Her name is Ann- Onun adı Əndir.*
- ❖ *They gave her a book- Onlar ona kitab verdilər.*

Qeyd: İngilis dilində yiyəlik əvəzlilərinin iki şəkli var:

- 1) **Sifət funksiyasında olan yiyəlik əvəzliləri**
- 2) **İsim funksiyasında olan yiyəlik əvəzliləri**

1. Sifət funksiyasında olan yiyəlik əvəzliləri.

Sifət funksiyasında olan yiyəlik əvəzliləri cümlədə təyin funksiyasında olur və təyin etdiyi isimdən əvvəl gəlir:

- ❖ *This is my cat. Bu mənim pişiyimdir.*
- ❖ *Your brother is a good student. Sənin qardaşın yaxşı tələbədir.*

Cümlədə ismi təyin edən başqa bir söz varsa, həmin söz yiyəlik əvəzliyindən sonra gəlir:

- ❖ *My elder sister lives in Georgia. Mənim böyük bacım Gürcüstanda yaşayır.*

Yiyəlik əvəzliləri all və both əvəzlilərindən sonra işlədilir.

- ❖ *All my friends learn English. Mənim bütün dostlarım ingilis dilini öyrənir.*
- ❖ *Both her daughters are doctors. Onun qızlarının hər ikisi həkimdir.*

İngilis dilində “öz” mənasında sifət əvəzliyi kimi hər şəxs üçün yiyəlik əvəzliyi işlədilir. Azərbaycan dilində isə “öz” əvəzliyi şəxslərə aid edilir.

- ❖ *I am in my room. Mən öz otağımdayam.*
- ❖ *She is in her room. O öz otağındadır.*
- ❖ *They are in their room. Onlar öz otaqlarındadırlar.*

İngilis dilində bir qisim ifadələr yiyəlik əvəzliyi ilə işlədilir:

- ❖ *Have one`s dinner nahar etmək*
- ❖ *Spend one`s time vaxtını keçirmək*
- ❖ *To do one`s best əlindən gələni etmək*

2. İsim funksiyasında olan yiyəlik əvəzliləri.

I mən	mine	mənimki
You sən	yours	səninki
She o (qadın. cinsi)	hers	onunku
He o (kişi. cinsi)	his	onunku
It o (cansı əşya)	its	onunku
We biz	ours	bizimki
You siz	yours	sizinki
They onlar	theirs	onlarınkı

REFLEXIVE PRONOUNS QAYIDIŞ ƏVƏZLİKLƏRİ

İngilis dilində qayıdış əvəzlilərini əmələ gətirmək üçün təkdə **-self**, cəmdə isə **-selves** sonluqlarından istifadə olunur. Bu sonluqlar birinci və ikinci şəxslərin tək və cəmi üçün **my, our, your** yiyəlik əvəzlilərinin, üçüncü şəxsin tək və cəmi üçün isə **obyekt halda olan şəxs əvəzlilərinin** sonuna əlavə edilir.

Qayıdış əvəzliləri aşağıdakılardır.

Təkdə:

I – myself- özümün
You- yourself - özüm
He – himself – özü (k.c)
She – herself- özü (q.c)
It – itself – özü (c.ə)

Cəmdə:

We – ourselves - özümüzün
You – yourselves - özünüz
They- themselves- özləri

- ❖ *Ali, feel yourself at home.* Əli, özünü öz evindəki kimi hiss et.
- ❖ *Dear friends, feel yourselves at home.* Əziz dostlar, elə bilin ki, öz evinizdəsiniz.

QEYD: Azərbaycan dilindən fərqli olaraq, ingilis dilində “*özünü yaxşı və ya pis hiss etmək*” mənasında olan *feel* feili qayıdış əvəzliyi ilə işlədilmir. *to behave – özünü aparmaq; to relax- dincəlmək* feilləri də qayıdış əvəzlilikləri ilə işlənmir.

- ❖ *I feel well- Mən özümü yaxşı hiss edirəm.*
- ❖ *He behaves like a child- O, özünü uşaq kimi aparır.*

Qayıdış əvəzlilikləri *ismi əvəzlik* kimi işlənir.

- *Oneself (özü)* – də qayıdış əvəzliyi hesab edilir.
- ❖ *I shall kill myself – Mən özümü öldürəcəyəm.*
- ❖ *He wrote it himself (he himself wrote it) – onu o özü yazdı.*
- Hərəkətin mübtədə üzərində icra olunduğunu göstərən *to shave* üzünü qırmaq ; *to wash-* əl üzünü yumaq; *to dry-* qurulamaq; *to comb-* başını darmaq – feilləri ilə çox vaxt qayıdış əvəzlilikləri işlənmir.
 - ❖ *Tom woke up, washed and dressed- Tom yuxudan oyandı, yuyundu və geyindi.*
- Diqqət etmək lazımdır ki, **bring with özü ilə gətirmək, take with özü ilə götürmək** feilləri ilə qayıdış əvəzlilikləri ilə işlədilmir.
 - ❖ *It might rain. I'll take an umbrella with me. Birdən yağış yağar, çətirimi özümlə götürürəm.*
- *Özü- özlüyündə* sözləri qayıdış əvəzlilikləri ilə tərcümə edilir.
 - ❖ *The film itself was not very good, Film özü- özlüyündə yaxşı deyildi, amma musiqisi xoşuma gəldi. but I liked the music.*
- By sözü ilə qayıdış əvəzliyi işlədikdə “*tək*”, “*təkbaşına*” mənasını verir.
 - ❖ *I like to live by myself. Mən tək yaşamağı xoşlayıram.*

Bu halda **on my own** ifadəsi də işlənilə bilər.

- ❖ *I like living on my own.*
- *Bir qisim feillər həmişə qayıdış əvəzlilikləri ilə işlədilir:*
 - ❖ *Enjoy yourself- ləzzət almaq, xoşuna gəlmək*
We enjoyed ourselves at the concert. Konsert bizim xoşumuza gəldi.
 - ❖ *Cut oneself- özünü kəsmək (bıçaqla)*
While making dinner, I cut myself. Nahar hazırlayanda əlimi kəsdim.
 - ❖ *Help yourself- ifadəsi yemək təklif edərkən işlədilir.*
Help yourselves to the cake, please. Buyurun, tort yeyin.
 - ❖ *Talk to oneself- öz- özü ilə danışmaq*
Sakina always talks to herself. Səkinə həmişə öz- özü ilə danışır.
 - ❖ *We proud of oneself- özü ilə fəxr etmək*
We are proud of ourselves. Biz özümüzü ilə fəxr edirik.

RECIPROCAL PRONOUNS QARŞILIQ ƏVƏZLİKLƏRİ

İngilis dilində qarşılıq əvəzliliklərinə *each other və one another* “*bir – birinə*” əvəzlilikləri aiddir. *Each other* adətən söhbət *2 şəxs və ya 2 əşya* arasında gedərkən işlədilir. Məsələn

- ❖ *The two brothers help each other in their lessons. İki qardaş bir-birinə dərslərində kömək edirdilər.*

One another; söhbət ikidən çox şəxs və ya əşya arasında gedərkən işlədilir. Məsələn;

- ❖ *The students of our group help one another. Qrupumuzun tələbələri bir- birinə kömək edirlər.*

Yiyəlik halda *each other's; one another's* – “*bir- birinin*” kimidir.

- ❖ *The teacher attend one another's lessons. Müəllimlər bir- birinin dərslərində iştirak edirlər.*

DEMONSTRATIVE PRONOUNS İŞARƏ ƏVƏZLİKLƏRİ

Müasir İngilis dilində işarə əvəzlilikləri aşağıdakılardır.
This- bu; these- bunlar ; - yaxın əşyanı və şəxsi göstərir.
That –o; those-onlar; - uzaq əşyanı və şəxsi göstərir.
Such –elə, belə;
The same –həmin , eyni.

This/ these; that/ those; - işarə əvəzlilikləri cümlədə **mübtəda, təyin, tamamlıq**kimi işlənə bilər. Bu işarə əvəzliliklərindən sonra gələn isim cəmdədirsə onlar da cəmdə , təkdədirsə onlarda təkdə işlənir. Məsələn;

Təkdə	Cəmdə
<i>This is a pen.</i>	<i>These are pens.</i>
<i>This pen is red.</i>	<i>These pens are red.</i>
<i>That is a dog.</i>	<i>Those are dogs.</i>
<i>That dog is mine.</i>	<i>Those dogs are mine.</i>

- İşarə əvəzlilikləri **Which? Hansı?, What? Hansı?**sualına cavab verir.
- İsimdən əvvəl işarə əvəzliyi olduqda artıqlı işlənmir.

Such – elə, belə ;ismi təyin edirsə onda artıqlı gözləmək lazımdır.

- ❖ *I have never seen such a picture – mən heç vaxt belə şəkil görməmişəm.*
- ❖ *Jack was such a clever boy – Cəkdə elə ağıllı oğlan idi ki.*

The same – həmin, eyni

- ❖ *It was the same man. - O həmin adam idi.*
- ❖ *Some days later we got the same answer. - Bir neçə gündən sonra biz eyni cavab aldığımız.*

That, those işarə əvəzlilikləri əvvəl haqqında danışılan ismi təkrar etməmək üçün həmin ismin əvəzinə işlənir:

- ❖ *Compare these pictures with those in the book. Bu şəkilləri kitabdakılarla müqayisə et.*
- Sual cümlələrində qısa təsdiq və inkar cavablarında **this/ that** əvəzinə **it; these/those** əvəzinə isə **they** işlənir. Məsələn;
- ❖ *Is this (that) a book? Yes, it is ; No, it is not.*
- ❖ *Are these (those) books? Yes, they are; No, they are not.*

INTERROGATIVE PRONOUNS SUAL ƏVƏZLİKLƏRİ

Who? Kim?, Whom? kimi, kimə?, Whose? Kimin?, What? Hansı? Nə?, Which? Hansı? –sual əvəzlilikləridir. Sual əvəzlilikləri xüsusi suallarda işlənir və cümlənin başlanğıcında durur.

- 1) **Who?** əvəzliyi ismi əvəzlik kimi işlənir və canlılara aid olur, cümlədə mübtəda və mürəkkəb ism mixəbərin ad hissəsi kimi çıxış edir;
 - ❖ *Who is in the room? – Otaqdakı kimdir?*

Who? - əvəzliyi adlıq halda işlənir. Onun obyekt halı **whom? Kimi? Kimə?** əvəzliyidir

- ❖ *Who is speaking English? – Kim İngiliscə danışır? ;*
- ❖ *Whom do you see in the street? – Siz küçədə kimi görürsünüz?*

Whom əvəzliyi sözləri ilə işlədildikdə cümlədə vasitəli tamamlıq olur və dilimizə ismin müxtəlif halları ilə tərcümə edilir.

- ❖ *From whom did you receive this letter? Bu məktubu kimdən aldın?*
- ❖ *To whom are you speaking? Sən kiminlə danışırısan?*
- ❖ *With whom will you work tomorrow? Sabah kiminlə işləyəcəksən?*
- ❖ *About whom is this book? Bu kitab kimin haqqındadır*

Whom əvəzliyinə aid olan sözləri çox zaman feildən sonra gəlir. Bu zaman **Whom** əvəzinə **Who** işlənir.

- ❖ *To whom are you speaking? Who are you speaking to?*
- ❖ *For whom are you waiting? Who are you waiting for?*

- 2) **Whose?**sual əvəzliyi mənsubiyyət və sahiblik bildirir, canlılara aid olur, cümlədə **whose təyin etdiyi isimdən əvvəl** gəlir.
 - ❖ *Whose book is it? – Bu kimin kitabıdır?*

3) **What?**Cansızlara verilir.

- ❖ *What is it? Bu nədir?*
- ❖ *What book did you buy? – Siz hansı kitabı aldınız?*

Lakin insanların sənətini soruşarkən **What?**şəxsə aid olunur.

- ❖ *What is your father? Sənin atan nəçidir? He is a teacher?*
- ❖ *What are they? – Onlar nəçidirlər? They are doctors- Onlar həkimdirlər.*

- 4) **Which?** Hansı? əvəzliyi seçmə mənasına malikdir. Mövcud olan 2 və daha artıq şəxs yaxud əşyanın hansının münasib, lazım olduğunu soruşarkən işlədilir:
- ❖ *Which is he? – O hansıdır?*
 - ❖ *Which boy is your brother? Hansı oğlan sənın qardaşındır?*
 - ❖ *Which room do you like? Sən hansı otağı xoşlayırsan?*
 - ❖ *Which of the boys is the strongest? Oğlanlardan hansı ən güclüdür?.*

RELATIVE PRONOUNS NİSBI ƏVƏZLİKLƏR

İngilis dilində bir qisim sual əvəzliləri nisbi əvəzlik kimi də çıxış edir. Bu əvəzlilər qrupuna **Who (kim ki?)**, **Which (hansı ki?)**, **That (o ki?)**, **Whose (kimin ki?)** daxildir. Bu əvəzlilər əksərən nitqdə eyni vaxtda 2 vəzifə yetirir. Onlar həm cümlə üzvi olur, müəyyən sintaktik funksiya daşıyır, həm də təyin budaq cümləsini baş cümləyə bağlayır. Yəni bağlayıcı kimi işləyir. Lakin nisbi əvəzlilər bağlayıcılardan fərqli olaraq baş cümləni budaq cümlə ilə bağlamaqla bərabər, budaq cümlənin bir üzvü kimi də çıxış edir.

- ❖ *The man who is standing in the corridor is our teacher. (təyin budaq cümləsi)– Koridorda dayanan kişi bizim müəllimdir.*
1. **Who?** nisbi əvəzliyi canlılarla işləyir:
 - ❖ *The boy who has brought the book is my brother- Kitabı gətirən oğlan mənim qardaşımdır.*
 2. **Which?** Nisbi əvəzliyi canlılarla və heyvanlara aid olunur və təyin budaq cümləsində mübtəda və vasitəsiz tamamlıq kimi çıxış edir.
 - ❖ *The book which I showed you yesterday is very interesting- Dünən sənə göstərdiyim kitab çox maraqlıdır.*
 3. **That** nisbi əvəzliyi həm canlılara həm də cansızlara aid olur. **That** əvəzliyi bu zaman **which** və **whom** əvəzlilərinin yerinə işləyir.
 - ❖ *I have not yet received the letter that (which) you wrote last time. - Sənın son dəfə yazdığın məktubu hələ almamışam.*
 - ❖ *The doctor that (whom) you visited yesterday is very popular in our city.- Dünən sənın getdiyın həkim bizim şəhərdə çox məşhurdur.*
 4. **Whose?** nisbi əvəzliyi əsasən canlılara aid olur və təyin etdiyi sözdən əvvəl gəlir.
 - ❖ *A widow is a woman whose husband is dead.- Dul əri (kiminki) ölmüş qadındır.*
- Nisbi əvəzlilər isim kimi söz önü ilə də işləyir.
- ❖ *We arrived at the house in which I lived. Biz mən yaşadığım evə gəldik.*

Misallardan görüldüyü kimi nisbi əvəzlilər Azərbaycan dilinə tərcümə olunmur.

CONJUNCTIVE PRONOUNS BAĞLAYICILI ƏVƏZLİKLƏR

Bağlayıcı əvəzlilər **who (kim)**, **what (nə)**, **whose (kimin)**, **which (hansı)** sözləri tabeli mürəkkəb cümlələrdə mübtəda, xəbər, tamamlıq budaq cümlələrini baş cümlə ilə bağlayır. Onlar həm müəyyən cümlə üzvü olur, həm də budaq cümləni baş cümləyə bağlayırlar.

- ❖ *What you have told me is true.*
Sənın mənə dediklərin doğrudur. (mübtəda cümlə)
- ❖ *That is what I have learned*
Mənim öyrəndiyim hələ budur. (xəbər.b. cümləsi).
- ❖ *I wonder what you are looking at.*
Maraqlıdır sən nəyə (hara) baxırsan? (tam.b.cüm).
- ❖ *I don't know who speaks English well*
Mən bilmirəm kim İngiliscə yaxşı danışır. (tam.b. cümlə)

DEFINING PRONOUNS TƏYİN ƏVƏZLİKLƏR

Təyin əvəzliləri aşağıdakılardır.

- All-** hamı, hər, bütün
- Each-** hər, hər biri
- Every-** hər, hər biri

Both-hər iki
Either-ikisindən biri, hər ikisi
Other-o biri, başqa, digər
Another-başqa bir, (əlavə) bir, ola

ALL

All əvəzliyi cümlədə isim əvəzlik və sifət əvəzlik kimi çıxış edir. -canlılara aid olduqda feil cəmdə, cansızlara aid olduqda isə feil təkdə olur :

- ❖ *All were present at the lesson- Hamı dərsdə idi.*
- ❖ *All that litter is not gold- Hər parlayan qızıl deyil. (proverb)*

Sayıla bilən isimlərdən əvvəl təkdə çox zaman *bütün, bütöv the whole* işlədilir.

- ❖ *The whole city was reconstructed. Bütün şəhər yenidən quruldu.*

All- əsas feildən əvvəl köməkçi feildən sonra işlənə bilər:

- ❖ *They are all here- Onlar hamısı buradadır.*
- ❖ *They all came – Onların hamısı gəldi.*

All əvəzliyi *we you they* şəxs əvəzlilikləri ilə işlədilir.

- ❖ *We all went there yesterday. Dünən biz hamımız ora getmişdik.*

EACH VƏ EVERY

Each və every (*hər, hər bir*) əvəzlilikləri ancaq təkdə olan, sayıla bilən isimlərlə işlənir və feil təkdə olur.

- ❖ *Each student learns (every student learns) English well.*

Each və every – oxşardılar, ancaq eyni deyillər. Every`nin mənası all sözünə uyğun gəlir. Baxmayaraq ki o tək isimlə işlənir. Each əvəzliyi fərdliyi bildirir. Each çox zaman miqdarca az olan isimlərlə işlənir. Məsələn;

- ❖ *Study each sentence carefully – Hər bir cümləni diqqətlə öyrən. (yəni bir- bir bütün cümlələri);*
- ❖ *Every sentence must have a verb – hər cümlənin feili olmalıdır. (yəni bütün cümlələrin hamısı).*

Every, each isimlə işlənirsə artikl olmur, mübtədə funksiyasında işlənir.

- ❖ *They were 5 and each was strong and brave – Onlar 5 nəfər idilər və hər biri güclü və cəsur idi.*

QEYD: Each of birləşməsi vardır, amma **every of deyə bir ifadə yoxdur.**

Each of birləşməsindən sonra feil həmişə təkdə işlənir. Mübtədə kimi;

- ❖ *Each of the students speaks English well- tələbələrin hər biri ingiliscə yaxşı danışır.*

Every –nin törəmələri everybody, everyone, everything, everywhere-dir. everybody, everyone, everything –mübtədə funksiyasında işləndə feil təkdə olur.

- ❖ *Everybody (everyone) is here – hamı buradadır; everything is ready – hər şey hazırdır.*

QEYD: Every-nin törəmələrindən sonra isim və “of” gəlmir.

BOTH

Both (*hər iki, ikisi də*) - əvəzliyi 2 şəxs, əşyanı və fikri bildirmək üçün işlədilir. Mübtədə funksiyasında işlənərsə feil həmişə cəmdə olur.

- ❖ *Both were again silent- hər ikisi yenidən sakit idilər.*
- ❖ *Both restaurants are very good – Hər iki restoran çox yaxşıdır.*
- ❖ *Both of them were tired- onların hər ikisi yorğun idilər.*

Əgər isimdən əvvəl yiyəlik və işarə əvəzliyi varsa, onlar both sözündən sonra gəlir.

- ❖ *Both his sons were married. Onun oğlanlarının hər ikisi evli idi.*

EITHER

Either əvəzliyi iki şəxsə və ya iki əşyaya aid olur. Bu əvəzlik Azərbaycan dilinə *ya bu, ya da o biri* (*ikisindən biri*) sözləri vasitəsilə tərcümə olunur

Sifət əvəzlik kimi either sayıla bilən isimlərdən əvvəl gəlir. Either işlədilən isimlərdən əvvəl artikl olmur.

- ❖ *There are new high houses on either side of the street- Küçənin hər iki tərəfində təzə hündür evlər var.*
- ❖ *Take either book – hansı kitabı istəyirsən götür.*

OTHER

Other- başqa , digər, o biri, daha:

Cəmi- others, yiyəlik halı other`'s.

Other – tək və cəm isimlərlə və isimsiz işlənə bilər.

- ❖ *He has other plans- onun başqa planları var.*

- ❖ *Is there other coffee on the sale? Satışda başqa kofe varmı?*
- ❖ *After dinner the others went to the park- Nahardan sonra digərləri parka getdilər.*
- ❖ *You must tender to the others. Sən başqalarına nəzakətli olmalısən.*

Other-daha mənasında sual sözü ilə ismin arasında işlənir.

- ❖ *What other books have you read? – Daha hansı kitabları oxumusan?*

QEYD: **Others** əvəzliyindən sonra isim işlənir

Else- daha sözünü onunla qarşılaşdırmaq olmaz. Else – isimsiz işlənir.

- ❖ *What else have you read? - Daha nə oxumusan?*

Other əvəzliyi **an**artıqlı ilə birləşərək **another** əvəzliyini əmələ gətirir. Another əvəzliyi ancaq sayıla bilən tək isimlərlə işlənir.

- ❖ *I don't like this suit. Show me another one. - Mən bu kostyumu xoşlamıram. Başqasını gətirin.*
- ❖ *Give me another book.- Mənə başqa bir kitab verin.*

INDEFINITE PRONOUNS **QEYRİ - MÜƏYYƏN ƏVƏZLİKLƏR**

Müasir İngilis dilində qeyri-müəyyən əvəzlilər danışana məlum olmayan şəxs və əşyaları bildirmək üçün işlədilir. Onlar bunlardır; **some, any, somebody, someone, anyone, something, anything, many, much, (a few) few, little (a little)**. Bunlardan **6-sı**sadə sözlərdir: **few, some, any, many, much, little**. Qalanları isə mürəkkəbdir.

SOME

- **Some**- bir az, bir neçə, bəzi – sözü həm sayılan həm də sayılmayan isimlərlə işlədilir. *Sayılan isimlə* işlədilirsə isim *cəmdə* olur.

- ❖ *Some books – bir neçə kitab*
- ❖ *some bread – bir az çörək.*

Some əsasən (nitq) təsdiq cümlələrdə işlənir. Ancaq xahiş və təklif bildirdikdə ümumi və xüsusi suallarda işlənir.

- ❖ *I have some friends – Mənim bir neçə dostum var. (təsdیق)*
- ❖ *Would you like some coffee? Bir az kofe istərdinizmi? (ümumi sual)*
- ❖ *Where can I get some water? Mən haradan biraz su tapa bilərəm? (xüsusi sual)*

Some- bəzi mənasında mübtədanın təyini kimi işlənirsə onda feil inkarda ola bilər.

- ❖ **Some** children don't like sleep in the day time – Bəzi uşaqlar gündüz yatmağı xoşlamırlar.

Some sözünün törəmələri:

Somebody – kimsə
Someone – kimsə } insanlara aid təsdiq cümlələrdə işlənir.
Something- nəşə əşyalara aid təsdiq və sual cümlələrdə işlənir.

Bunlar mübtədə funksiyasında işlənirsə feil (yeni xəbər) təkdə olur.

- ❖ *Somebody (someone) comes – kimsə gəlir.*
- ❖ *There is something on the table- stolun üstündə nəşə var.*

Somewhere – harasa, haradasa; sözü zərf kimi işlənir.

- ❖ *I saw him somewhere- Mən onu hardasa gördüm.*

ANY

- **Any**– heç, heç bir; əvəzliyi bütün isimlərlə işlənir. Ən çox sualda və inkarda olur.

- ❖ *I don't have any friends – Mənim heç bir dostum yoxdur.*
- ❖ *Have you got any money? – Sənin heç pulun var?*

Any – “istənilən” mənasında təsdiqdə olur:

- ❖ *I have got a lot of English book, you may take any you want.*
Mənim çoxlu ingilis dili kitabım var, sən istədiyini götürə bilərsən.

Any – sözünün törəmələri:

Anybody- kimsə, kim isə
Anyone- heç kim, heç nə Sual və inkar cümlələrdə işlənir.
Anything – nəşə, bir şey: - sual və təsdiq cümlələrində işlənir.
Anywhere – haradasa, harayasa, bir yerə; sözləri zərf kimi işlənir.

- ❖ *We didn't find anything – biz heç nə tapmadıq*

- ❖ *There are a lot of things in the room, you may take anything you like – otaqda çoxlu əşyalar var, xoşladığımı götürə bilərsiniz*
- ❖ *Did she say anything? O, bir şey dedi?*
- ❖ *There wasn't anybody at home –Evdə kimsə yox idi.*

QEYD:

- **Any** və onun törəmələri şərt budaq cümləsində işlənir. **some**, və onun törəmələri isə şərt budaq cümləsində işlənir;
- ❖ *If anyone has any questions, I'll be pleased to answer them – Əgər kiminsə sualı olarsa mən onlara məmnuniyyətlə cavab verəcəyəm.*
- **Some, any**,- həm isimlə həm də isimsiz işləyə bilər. Ancaq onların törəmələri isimsiz, müstəqil işlənir. Onlar mübtədə kimi çıxış etdikdə feil təkdə olur.
 - ❖ *- Have you got any English books? -Yes I have got **some**;*
 - ❖ *Would you like some tea? – No I don't like **any**?*
 - ❖ ***Someone** is here to see you: Is here **anybody** in the room?*

**A LOT OF
MANY / MUCH
LITTLE / FEW**

- **Many**- çox, çoxlu, antonimi **-few, (a few)**-az, bir az, bəziləri, bir neçə sözləri ancaq sayılan isimlə işlənir .
 - ❖ *Many books- çoxlu kitab*
 - ❖ *Few books –az kitab: (sualda **how many**? Neçə?)*
 - ❖ *I have many (few) books.*
 - ❖ *Many students learn English.*
- *A few sözü few sözündən bir az çox deməkdir.*
 - ❖ *I have **few** English books . I can't give you any- Mənim az İngilis dili kitabım var. Heç birini verə bilmərəm.*
 - ❖ *I have **a few** English books. I can give you one – mənim bir neçə İngilis dili kitabım var. Birini sənə verə bilərəm.*
- **Much** – çox, çoxlu; antonimi - **little(a little)**az, bir az, bir neçə sözləri ancaq sayılmayan isimlərlə işlənir və isim həmişə təkdə olur. Bu sözlər həm də zərf kimi də işlənir.
 - ❖ *Much (little) water- çox (az) su.*
 - ❖ *Do you work? (zərf) sən çox işləyirsən? – No, I work a little (zərf) – xeyr, mən az işləyirəm.*

Sualı how much? ilə verilir.

- ❖ *I spend much (little) time to learn English?*
- How much time do you spend to learn English? – Sən İngilis dilini öyrənməyə nə qədər vaxt sərf edirsən?*

- *Little sözü a little sözündən az deməkdir.*
 - ❖ *I have **little** time. I can't help you. Mənim az vaxtım var. Sənə kömək edə bilmərəm;*
 - ❖ *I have **a little** time. I can help you. Mənim bir az vaxtım var, sənə kömək edə bilərəm.*
- **Little** balaca, kiçik mənasında sifət kimi də işlənir.
 - ❖ *I have 2 little sisters. Mənim 2 balaca bacım var.*
- **Many** və **much** sözləri əsasən sual və inkar cümlələri üçün yaxşıdır. Təsdiq cümlələrində onların qarşısında **very, rather, too, so, as, how** sözləri işlənir.
 - ❖ *You speak too much – sən lap çox danışırsan.*
 - ❖ *He reads so many books. O, lap çoxlu kitablar oxuyur.*
 - ❖ *Very much people learn English. Çoxlu adamlar İngilis dili öyrənir.*

Başqa hallarda təsdiq cümlələrində **much** sözünün əvəzinə **little (of), lots (of), plenty (of), a good deal (of)**, işlənir.

Many əvəzinə isə **a lot (of); lots (of); plenty (of), a good many** işlənir. Deməli a lot (of); lots (of); plenty (of); sözləri həm sayılan, həm də sayılmayan isimlərlə işlənir. Sayılan isimlər həmişə cəmdə olur, sualıda **how many?** ilə verilir. Sayılmayan isimlər isə həmişə təkdə olur. Sualı da **how much?** ilə verilir.

- ❖ *We spent a lot of money.- bir çox pul xərclədik.*
- How much money did you spend?- Siz nə qədər pul xərclədiniz?*
- ❖ *I have got a lot of friends –How many friends have you got? – Neçə dostun var?*

a lot of – çox zərf kimi təsdiq cümləsində işlənir və onda (**of**) işlənir.

- ❖ *I work a lot – mən çox işləyirəm.*

Sualda və inkarda onu **much** əvəz edir.

- ❖ *Do you work much? No, don't work much (xeyr , mən az işləyirəm).*

Some	} of	}	them, us, you – onların bir neçəsi
Many			the students – tələbələrin çoxu
One			my friends – dostlarımdan biri
Each			these children – bu uşaqların hər ikisi
Both			those children – o uşaqların əksəriyyəti
Two			
Most			

NEGATIVE PRONOUNS İNKAR ƏVƏZLİKLƏRİ

No – heç bir

Nobody }

None } heç kim

Nothing } heç nə

None- heç kim, heç nə

Nowhere- heç yerdə, heç yerə (zərf kimi işlən)

Neither – heç biri deyil, heç bir.....ma²

No - inkar əvəzliyi həmişə isimlə işlənir, ismin qarşısında artikl varsa düşür və cümlənin xəbəri təsdiqdə olur. Tək və cəm isimlərlə işlənir.

- ❖ *I have a book- I have no book*

No – heç kim, heç nə ; - isimsiz işlənir, təkdə və cəmdə sayıla bilən və sayıla bilməyən isimləri əvəz edir.

- ❖ *-Is there a river in Baku? – Bakıda çay varmı?
No, there is none. Xeyr yoxdur.*
- ❖ *-Is there any water in the bucket – Vedradə heç su varmı?
No, there is none. Xeyr, yoxdur.*
- ❖ *-Are there any books on the table? – Stolun üstündə kitablar varmı?
No, there are none. Xeyr yoxdur.*

None – işlənən cümlələrin xəbərində həmişə təsdiqdə olur, yəni not işlənir. **None** - əvəzliyindən sonra isim işlənir. **No-** əvəzliyinin törəmələri:

Nobody; no one – canlılara aid, müstəqil yəni isimsiz işlənir. Bunlarla işlənən cümlənin xəbəri həmişə təsdiq də olur.

Nothing– cansızlara aid olur, mütəqil işlənir. Bu əvəzlilər mübtədə rolunda iştirak etdikdə xəbər təkdə və təsdiqdə olmalıdır.

- ❖ *Nobody speaks English well- heç kəs İngiliscə yaxşı danışmur.*

Bu əvəzlilərə mübtədanın sualını verəndə xəbər həmişə inkarda olur.

- ❖ *Who dasn't speak English well – Kim İngiliscə yaxşı danışmur?*
- ❖ *No one came- Heç kim gəlmədi. Who didn't come? Kim gəlmədi?*
- ❖ *There is nothing in the yard- Həyətdə heç nə yoxdur.*

Nowhere- zərf kimi işlənir.

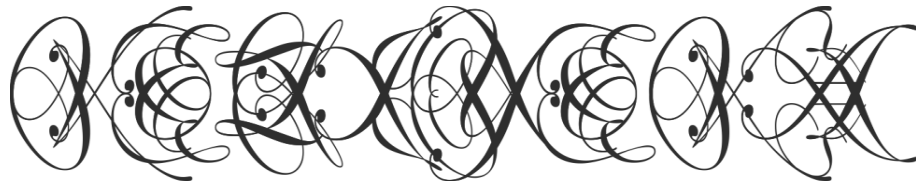
- ❖ *I found it nowhere. Mən onu heç yerdə tapmadım.*

Neither - əvəzliyi həm ismi, həm də sifət əvəzlik kimi işlənir. İsmi əvəzlik kimi o mübtədə, tamamlıq , sifəti əvəzlik kimi təyi olur!

- ❖ *Neither (müb) was wise enough – heç biri kifayət qədər ağıllı deyildi.*
- ❖ *I recognized neither of them (tam). Onlardan heç birini tanımadım.*
- ❖ *They discussed neither (təyin) proposal. Onlar heç bir təklifi müzakirə etmədilər.*
- ❖ *None of them/neither of the students/ was there.*
- ❖ *Onlardan heç biri (tələbələrdən heç biri) orada yox idi.*

The Verb Feil

THE VERB FEİL

Şəxs və ya əşyanın hərəkətini və yaxud vəziyyətini bildirən nitq hissəsinə *feil* deyilir. Feil şəxsə, kəmiyyətə, zamana, növə, tərzə və şəkllə görə dəyişir. Feil cümlədə **What does the person or thing do?** (Şəxs və ya əşya nə edir?), **What is done to the person or thing?** (Şəxs və ya əşyaya nə edilir?) kimi suallarına cavab verir:

- ❖ *He works at school. - O, məktəbdə işləyir. (nə edir?)*
- ❖ *I went to Korea last year. - Mən keçən il Koreyaya getdim. (nə etdim?)*

Feillər morfoloji quruluşuna görə aşağıdakı qruplara bölünür:

1) **Sadə feillər – Simple Verbs.** Sadə feillər bir kökdən ibarət olur:

- ❖ *to speak*
- ❖ *to meet*
- ❖ *to live*

2) **Düzəltmə feillər – Derivative Verbs.** Feil həm suffikslərlə, həm də prefikslər vasitəsilə düzəlir. Həmin feil düzəldən şəkilçilər aşağıdakılardır:

SUFFIKSLƏR:

- **İze:** *to realize - həyata keçirtmək; to memorize – yadda saxlamaq*
- **İfy:** *to signify - məna vermək; to simplify - sadələşdirmək*
- **En:** *to shorten - qısaltmaq; to strengthen - qüvvətləndirmək*
- **Ate:** *to separate - ayırmaq; to demonstrate - nümayiş etdirmək*

PREFIKSLƏR:

- **En:** *to enrich - zənginləşdirmək; to enlarge - genişləndirmək*
- **Dis:** *to disarm - tərək silah etmək; to dislike - xoşlamamaq*
- **Un:** *to unlock - qifli açmaq; to unite - diyyünü açmaq*
- **Mis:** *misunderstand – səhv anlamaq; misadvise – pis məsləhət vermək*
- **Re:** *recollect – yenidən toplamaq; reelect – yenidən seçmək*

3) **Mürəkkəb feillər – Compound Verbs.** Bu feillər iki kökdən ibarət olurlar:

- ❖ *to writewash - ev ağartmaq*
- ❖ *to overcome – üstəsindən gəlmək*

4) **Tərkibi feillər – Phrasal Verbs.** İki sözdən, yəni bir feil və bir zərfdən törənmiş qoşmadan ibarət olur və bunlara frazeoloji feillər də deyilir:

- ❖ *to go on – davam etmək*
- ❖ *to come in - içəri daxil olmaq*

İngilis dilində feilin zaman formalarını düzəltmək üçün dörd formadan istifadə olunur:

➤ **Feil 1- Verb I – Feilin məsdər forması / The Infinitive Form**

- ❖ *to go*
- ❖ *to work*
- ❖ *to see*

➤ **Feil 2 – Verb II – Feilin keçmiş sadə zaman forması / The Past Simple Tense Form**

- ❖ *did*
- ❖ *said*
- ❖ *began*

➤ **Feil 3 – Verb III – Feilin keçmiş zaman feili sifəti / The Past Participle**

- ❖ *begun*
- ❖ *seen*
- ❖ *worked*

➤ **Feil 4 – Verb IV – Feilin indiki zaman feili sifəti / The Present Participle**

- ❖ *saying*
- ❖ *going*
- ❖ *playing*

Keçmiş zamanın qeyri-müəyyən formasının və keçmiş zaman feili sifət formasının düzəlməsinə görə feillər aşağıdakı qruplara bölünür:

1. **Qaydalı feillər – Regular verbs:** *to work (işləmək) - worked (işlədi) - worked (işləmiş)*
2. **Qaydasız feillər – Irregular verbs:** *to speak (danışmaq) - spoke (danışdı) - spoken (danışmış)*
3. **Qarışıq feillər – Mixed verbs:** *to show (göstərmək) - showed (göstərdi) – shown (göstərmiş)*

Sintaktik roluna görə və leksik mənasına görə feillər **4** qrupa bölünür:

1. **Əsas feillər - Notional Verbs.** Əsas məna daşıyan feillər cümlədə sadə feili xəbər olurlar: *to open, to live*
 - ❖ *My sister opened a restaurant last year. – Mənim bacım keçən il restoran açdı.*
 - ❖ *She lives in the big city. – O, böyük şəhərdə yaşayır.*
2. **Köməkçi feillər - Auxiliary verbs.** Mürəkkəb feil tərkibləri əmələ gətirmək üçün istifadə olunur: *to be, to have, to do, shall, will, should*
 - ❖ *His child is sleeping now. – Uşağı indi yatır.*
 - ❖ *We have spent a lot of time this week. – Biz bu həftə çoxlu vaxt keçirdik.*
3. **Bağlayıcı feillər - Link Verbs.** *to be, to look, to grow, to get.*
 - ❖ *He looks good – O yaxşı görünür.*
 - ❖ *It tastes so delicious – Bu çox dadlı dadır.*
4. **Modal feillər - Modal Verbs.** Məsdərlə bir yerdə işlədilərək hərəkətin icrasının mümkün olduğunu, güman edildiyini, vacib və ya arzu edilən olduğunu bildirir: *can, may, must, ought, need, shall will dare*
 - ❖ *We must respect our parents – Biz valideynlərimizə hörmət etməliyik.*
 - ❖ *I need focus on my work – Mən işimə diqqət etməliyəm.*

Müasir İngilis dilində obyektə münasibətlərinə görə feillər iki qrupa bölünür:

1. **Təsirli feillər – Transitive Verbs.** Özlərindən sonra obyekt, yəni vasitəsiz tamamlıq tələb edən feillər **təsirli** feillər deyilir:
 - ❖ *to send*
 - ❖ *to bring*
 - ❖ *to show*
2. **Təsirsiz feillər – Intransitive Verbs.** Vasitəsiz tamamlıq tələb etməyən feillər isə **təsirsiz** adlanırlar:
 - ❖ *to go*
 - ❖ *to laugh*
 - ❖ *to come*

➤ Şəxs kateqoriyasına görə feillər **2** qrupa bölünür:

- 1) Şəxslə feillər – Finite Verbs. Bu feillərdə özlüyündə bir neçə kateqoriyaya bölünür:

➤ Şəxslə feillərin şəxs-kəmiyyət kateqoriyası var, yəni, feillər şəxsə görə dəyişir:

- ❖ I go
- ❖ he goes
- ❖ we go
- ❖ they go

- Tərz kateqoriyası ümumi tərz, bitmiş tərz, davam tərz və.s bildirir.
- Zaman kateqoriyasına görə feillərin indiki, keçmiş, gələcək zaman formaları var.
- Növ kateqoriyasına görə feilin məlum (active), məchul (passive) növü var.
- Şəkil kateqoriyasına görə **3** şəkli var. 1) Xəbər şəkli - The Indicative Mood 2) Əmr şəkli - The Imperative. Mood

- 2) Şəxssiz feillər - None Finite Verbs
- 3) Vasitəli şəkli – The Obligue Mood

The Auxiliary Verbs

Köməkçi feillər

THE AUXILIARY VERB KÖMƏKÇİ FEİLLƏR

İngilis dilində bəzi feillər vardır ki, onların vasitəsi ilə müxtəlif zaman formaları var. Belə feillərə köməkçi feillər deyilir. İngilis dilinin feil bölməsinin ən vacib hissələrindən biri olan bölmədir. Diqqətlə oxumağa çalışın. Köməkçi feillər bəs hansılardır? İlk öncə onlarla tanış olaq, həmin feillər aşağıdakılardır:

- *To be*
- *To have*
- *To do*
- *Shall (should)*
- *Will (would)*

“TO BE” – OLMAQ FEİLİ İNDİKİ SADƏ ZAMANDA

To be – feili indiki zamanda şəxslər üzrə 3 formada dəyişir. Bunlar am, is, are feil formalarıdır. Azərbaycan dilində şəxs şəkilçiləri - am², - san², - dır⁴, - ıq⁴, - sınız⁴, - dırlar² kimi qeyd olunacaqlar.

+ *təsdiq (affirmative)*

I	am	a	student	Mən tələbəyəm
You	are	a	student	Sən tələbəsən
He	is	a	student	O tələbədir
She	is	a	student	O tələbədir
It	is	a	book	O kitabdır.
We	are		students	Biz tələbəyik
You	are		students	Siz tələbəsiniz
They	are		students	Onlar tələbədirlər

- Bu feilin indiki zamanının sualı bütün şəxslərdə *to be feilləri am, is, are* özləri ilə düzəlir.

⊙ *Sual (interrogative)*

Am	I	a	student	Mən tələbəyəm?
Are	You	a	student	Sən tələbəsən?
Is	He	a	student	O tələbədir?
Is	She	a	student	O tələbədir?
Is	It	a	book	O kitabdır?
Are	We		students	Biz tələbəyik?
Are	You		students	Siz tələbəsiniz?
Are	They		students	Onlar tələbədirlər?

- Bu feilin indiki zamanın inkarı bütün şəxslərdə *to be feilləri am, is, are – dan sonra not hissəciyi artırmaqla* düzəlir.

⊖ *İnkar (negative)*

I	am	not	a	student	Mən tələbə deyiləm
You	are	not	a	student	Sən tələbə deyilsən
He	is	not	a	student	O tələbə deyil
She	is	not	a	student	O tələbə deyil
It	is	not	a	book	O kitab deyil
We	are	not		students	Biz tələbə deyilik
You	are	not		students	Siz tələbə deyilsiniz
They	are	not		students	Onlar tələbə deyildirlər

Qısa inkar formaları:

I'm not

You're not (aren't)

He's not (isn't)

She's not (isn't)

It's not (isn't)

We're not (aren't)

They're not (aren't)

QEYD: amn't deyə bir forma yoxdur.

Ola bilər ki bu feillər şəxs əvəzlilikləri deyil isimlə işlədilsin. O zaman am formasından başqa digər is və are formaları isimlərlə işlənə bilər. Am təkə I şəxs əvəzliyi ilə işlənir:

- Is forması təkə olan isimlərlə işlənir:
 - ❖ *My father is a doctor.* – *Atam həkimdir.*
 - ❖ *Ayten is a teacher.* – *Aytən müəllimdir.*
 - ❖ *This book is good.* – *Bu kitab yaxşıdır.*
- Are forması isə cəmdə olan isimlərdə işlənir:
 - ❖ *Their mothers are doctors.* – *Onların anaları həkimdirlər.*
 - ❖ *Ayten and Gunel are teachers.* – *Aytən və Günəl müəllimdir.*

“TO BE” – OLMAQ FEİLİ KEÇMİŞ SADƏ ZAMANDA

To be – feili keçmiş zamanda şəxslər üzrə 2 formada dəyişir. Bu formalar was, were formalarıdır. Bunlar Azərbaycan dilində - idi, - idilər və şəxs sonluqları artırılaraq qeyd olunacaqlar:

+ **təsdiq (affirmative)**

I	was	a	student	Mən tələbə idim
You	were	a	student	Sən tələbə idin
He	was	a	student	O tələbə idi
She	was	a	student	O tələbə idi
It	was	a	book	O kitab idi
We	were		students	Biz tələbə idik
You	were		students	Siz tələbə idiniz
They	were		students	Onlar tələbə idilər

- Bu feilin indiki zamanının sualı bütün şəxslərdə **to be feilləri was, were** özləri ilə düzəlir.

② **Sual (interrogative)**

Was	I	a	student	Mən tələbə idim?
Were	You	a	student	Sən tələbə idin?
Was	He	a	student	O tələbə idi?
Was	She	a	student	O tələbə idi?
Was	It	a	book	O kitab idi?
Were	We		students	Biz tələbə idik?
Were	You		students	Siz tələbə idiniz?
Were	They		students	Onlar tələbə idilər?

- Bu feilin keçmiş zamanı bütün şəxslərdə **to be feilləri was, were – dən sonra not hissəciyi artırmaqla** düzəlir.

⊖ **İnkâr (negative)**

I	was	not	a	student	Mən tələbə deyildim
You	were	not	a	student	Sən tələbə deyildin
He	was	not	a	student	O tələbə deyildi
She	was	not	a	student	O tələbə deyildi
It	was	not	a	book	O kitab deyildi
We	were	not		students	Biz tələbə deyildik
You	were	not		students	Siz tələbə deyildiniz
They	were	not		students	Onlar tələbə deyildilər

Qısa inkar formaları:

Was not - wasn't
Were not - weren't

Ola bilər ki yenə bu feillər şəxs əvəzlilikləri deyil isimlə işlədilsin. O zaman was və were formaları müvafiq olaraq isimlərlə işlənə bilər:

- Was forması təkdə olan isimlərlə işlənir:
 - ❖ *My father was a doctor. – Atam həkim idi.*
 - ❖ *Ayten was a teacher. – Aytən müəllim idi.*
 - ❖ *This book was good. – Bu kitab yaxşı idi.*
- Were forması isə cəmdə olan isimlərdə işlənir:
 - ❖ *Their mothers were doctors. – Onların anaları həkim idilər.*
 - ❖ *Ayten and Gunel were teachers. – Aytən və Günəl müəllim idilər.*

“TO BE” – OLMAQ FEİLİ GƏLƏCƏK SADƏ ZAMANDA

To be – feili gələcək zamanda şəxslər üzrə 2 formada dəyişir. Bu formalar shall be/will be formalarıdır. Bunlar Azərbaycan dilində - olacaq və şəxs sonluqları artırılaraq qeyd olunacaqlar:

+ təsdiq (affirmative)

I	shall	be	a	student	Mən tələbə olacağam
You	will	be	a	student	Sən tələbə olacaqsan
He	will	be	a	student	O tələbə olacaq
She	will	be	a	student	O tələbə olacaq
It	will	be	a	book	O kitab olacaq
We	shall	be		students	Biz tələbə olacağıq
You	will	be		students	Siz tələbə olacaqsınız
They	will	be		students	Onlar tələbə olacaqlar

- Bu feilin gələcək zamanının sualı bütün şəxslərdə **to be feilləri shall\will** özləri ilə düzəlir.

? Sual (interrogative)

Shall	I	be	a	student	Mən tələbə olacağam?
Will	You	be	a	student	Sən tələbə olacaqsan?
Will	He	be	a	student	O tələbə olacaq?
Will	She	be	a	student	O tələbə olacaq?
Will	It	be	a	book	O kitab olacaq?
Shall	We	be		students	Biz tələbə olacağıq?
Will	You	be		students	Siz tələbə olacaqsınız?
Will	They	be		students	Onlar tələbə olacaqlar?

- Bu feilin gələcək zamanının inkarı bütün şəxslərdə **to be feilləri shall\will – dən sonra not** hissəciyi artırmaqla düzəlir.

⊖ İnkərar (negative)

I	shall	not	be	a	student	Mən tələbə olmayacağam
You	will	not	be	a	student	Sən tələbə olmayacaqsan
He	will	not	be	a	student	O tələbə olmayacaq
She	will	not	be	a	student	O tələbə olmayacaq
It	will	not	be	a	book	O kitab olmayacaq
We	shall	not	be		students	Biz tələbə olmayacağıq
You	will	not	be		students	Siz tələbə olmayacaqsınız
They	will	not	be		students	Onlar tələbə olmayacaqlar

Qısa inkərar formaları:

Shall not - shan't
Will not - won't

“TO BE” – OLMAQ FEİLİ İNDİKİ BİTMİŞ ZAMANDA

To be – feili indiki bitmiş zamanda şəxslər üzrə 2 formada dəyişir. Bu formalar have been/has been formalarıdır. Bunlar Azərbaycan dilində - olmuş, - olub və şəxs sonluqları artırılaraq qeyd olunacaqlar:

+ *təsdiq (affirmative)*

I	have	been	a	student	Mən tələbə olmuşam
You	have	been	a	student	Sən tələbə olmusan
He	has	been	a	student	O tələbə olub
She	has	been	a	student	O tələbə olub
It	has	been	a	book	O kitab olub
We	have	been		students	Biz tələbə olmuşuq
You	have	been		students	Siz tələbə olmuşsunuz
They	have	been		students	Onlar tələbə olmuşlar

➤ Bu feilin indiki zamanının sualı bütün şəxslərdə **has, have** özləri ilə düzəlir.

⊙ *Sual (interrogative)*

Have	I	been	a	student?	Mən tələbə olmuşam?
Have	You	been	a	student?	Sən tələbə olmusan?
Has	He	been	a	student?	O tələbə olub?
Has	She	been	a	student?	O tələbə olub?
Has	It	been	a	book?	O kitab olub?
Have	We	been		students?	Biz tələbə olmuşuq?
Have	You	been		students?	Siz tələbə olmuşsunuz?
Have	They	been		students?	Onlar tələbə olmuşlar?

➤ Bu feilin indiki zamanın inkarı bütün şəxslərdə **has, have – dən sonra not** hissəciyi artırmaqla düzəlir.

⊖ *İnkâr (negative)*

I	have	not	been	a	student	Mən tələbə olmamışam
You	have	not	been	a	student	Sən tələbə olmamısan
He	has	not	been	a	student	O tələbə olmayıb
She	has	not	been	a	student	O tələbə olmayıb
It	has	not	been	a	book	O kitab olmayıb
We	have	not	been		students	Biz tələbə olmamışıq
You	have	not	been		students	Siz tələbə olmamışsınız
They	have	not	been		students	Onlar tələbə olmamışlar

Qısa inkar formaları:

Has not - hasn't

Have not - haven't

Ola bilər ki yenə bu feillər şəxs əvəzlilikləri deyil isimlə işlədilsin. O zaman has və have formaları müvafiq olaraq isimlərlə işləyə bilər:

- Has forması təkdə olan isimlərlə işlənir:
 - ❖ *My father has been a doctor. – Atam həkim olub*
 - ❖ *Ayten has been a teacher. – Aytən müəllim olub.*
 - ❖ *This book has been good. – Bu kitab yaxşı olub.*
- Have forması isə cəmdə olan isimlərdə işlənir:
 - ❖ *Their mothers have been doctors. – Onların anaları həkim olublar.*
 - ❖ *Ayten and Gunel have been teachers. – Aytən və Günəl müəllim olublar.*

“to be” – olmaq feilinin işlədilməsi:

- 1) To be feili bağlayıcı feil kimi mürəkkəb ismi xəbərin bağlayıcı feili vəzifəsində çıxış edir:
 - ❖ *My brother is a teacher. - Mənim qardaşım müəllimdir.*
 - ❖ *We shall be teachers in a year. - Bir ildən sonra biz müəllim olacağıq. It was dark – qaranlıq idi.*

- 2) To be feili köməkçi feil kimi davamedici zaman formalarını (continuous) və feilin məchul növünü əmələ gətirmək üçün işlədilir:
- ❖ *I am writing now. – Mən indi yazıram.*
 - ❖ *I was writting when he came. - O gələndə mən yazırdım.*
 - ❖ *You are asked. - Sizi soruşurlar.*
 - ❖ *I was asked your address. - Məndən sizin ünvanınızı soruşurlar.*
- 3) To be feili mövcud olmaq, yerləşmək mənasında müstəqil mənə daşıyan feil kimi də çıxış edir:
- ❖ *Baku is on the Caspian Sea – Bakı Xəzər dənizinin kənarında yerləşir.*
- 4) Məsdərlə işləndikdə to be feili məcburiyyət, imkan, vəd, razılışma mənasını verir:
- ❖ *I am to visit her today. - Mən ona bu gün baş çəkməliyəm (vəd etmişəm).*
 - ❖ *We are to finish this work in time – Biz bu işi vaxtında qurtarmalıyıq.(məcburiyyət).*
 - ❖ *They are to wait for us. - Onlar bizi burada gözləməlidirlər.*

“TO HAVE” – VAR, MALİK OLMAQ FEİLİ İNDİKİ ZAMANDA

To have – feili indiki zamanda şəxslər üzrə 2 formada dəyişir. Bu formalar have /has formalarıdır. Bunlar Azərbaycan dilində var, malik olmaq və şəxs sonluqları artırılaraq qeyd olunacaqlar:

+ **təsdiq (affirmative)**

I	have	a	book	Mənim kitabım var
You	have	a	book	Sən kitabın var
He	has	a	book	Onun kitabı var
She	has	a	book	Onun kitabı var
It	has	a	house	Onun evi var
We	have		books	Bizim kitabımız var
You	have		books	Sizin kitabınız var
They	have		books	Onların kitabı var

- Bu feilin indiki zamanının sualı şəxslər üzrə müvafiq olaraq **to do feilinin indiki zaman formaları do, does köməkçi feilləri** ilə düzəlir.

(?) **Sual (interrogative)**

Do	I	have	a	book	Mənim kitabım var?
Do	You	have	a	book	Sən kitabın var?
Does	He	have	a	book	Onun kitabı var?
Does	She	have	a	book	Onun kitabı var?
Does	It	have	a	house	Onun evi var?
Do	We	have		books	Bizim kitabımız var?
Do	You	have		books	Sizin kitabınız var?
Do	They	have		books	Onların kitabı var?

- Bu feilin indiki zamanının inkarı şəxslər üzrə müvafiq olaraq **to do feilinin indiki zaman formaları do, does köməkçi feillərindən sonra not hissəciyi artırmaqla** düzəlir.

(-) **İnkâr (negative)**

I	Do	Not	Have	A	book	Mənim kitabım yoxdur
You	Do	Not	Have	A	book	Sən kitabın yoxdur
He	Does	Not	Have	A	book	Onun kitabı yoxdur
She	Does	Not	Have	A	book	Onun kitabı yoxdur
It	Does	Not	Have	A	house	Onun evi yoxdur
We	Do	Not	Have		books	Bizim kitabımız yoxdur
You	Do	Not	Have		books	Sizin kitabınız yoxdur
They	Do	Not	Have		Books	Onların kitabı yoxdur

Qısa inkar formaları:

Do not - Don't

Does not - Doesn't

QEYD: Heç bir əsas feil özünə sual və inkar verə bilmədiyi kimi təkliddə işlənən have və has feilləri də özlərinə sual və inkar verə bilmirlər. Belə ki, sualda və inkarda görüldüyü kimi do və does köməkçi feillərindən istifadə olunur.

QEYD: Bu feillərin qısa təsdiq və inkar cavabları da do və does köməkçi feilləri ilə veriləcəkdir:

Yes, I do

No, I don't

Yes, She does

No, She doesn't

Ola bilər ki yenə bu feillər şəxs əvəzlilikləri ilə deyil isimlə işlədilsin. O zaman has və have formaları müvafiq olaraq isimlərlə işlənə bilər:

- Has forması təkdə olan isimlərlə işlənir:
 - ❖ *My father has a house. – Atamın evi var.*
 - ❖ *Ayten has a house. – Aytənin evi var.*
- Have forması isə cəmdə olan isimlərdə işlənir:
 - ❖ *Their fathers have houses. – Onların atalarının evləri var.*
 - ❖ *Ayten and Gunel have houses. – Aytən və Günəl evləri var.*

“TO HAVE” – VAR, MALİK OLMAQ FEİLİ KEÇMİŞ ZAMANDA

To have – feili keçmiş zamanda bütün şəxslər üzrə I formada dəyişir. Bu forma had formasıdır. Bu Azərbaycan dilində vardı, malikdi və şəxs sonluqları artırılaraq qeyd olunacaqlar:

+ **təsdiq (affirmative)**

I	had	a	book	Mənim kitabım var idi
You	had	a	book	Sən kitabın var idi
He	had	a	book	Onun kitabı var idi
She	had	a	book	Onun kitabı var idi
It	had	a	house	Onun evi var idi
We	had		books	Bizim kitabımız var idi
You	had		books	Sizin kitabınız var idi
They	had		books	Onların kitabı var idi

- Bu feilin keçmiş zamanının sualı şəxslər üzrə müvafiq olaraq **to do feilin keçmiş zaman forması did** köməkçi feili ilə düzəlir.

② **Sual (interrogative)**

Did	I	have	a	book	Mənim kitabım var idi?
Did	You	have	a	book	Sən kitabın var idi?
Did	He	have	a	book	Onun kitabı var idi?
Did	She	have	a	book	Onun kitabı var idi?
Did	It	have	a	house	Onun evi var idi?
Did	We	have		books	Bizim kitabımız var idi?
Did	You	have		books	Sizin kitabınız var idi?
Did	They	have		books	Onların kitabı var idi?

- Bu feilin keçmiş zamanının inkarı şəxslər üzrə sualır müvafiq olaraq **to do feilin keçmiş zaman formaları did** köməkçi feildən sonra not hissəciyi artırmaqla düzəlir.

⊖ **İnkar (negative)**

I	did	not	have	a	book	Mənim kitabım yox idi
You	did	not	have	a	book	Sən kitabın yox idi
He	did	not	have	a	book	Onun kitabı yox idi
She	did	not	have	a	book	Onun kitabı yox idi
It	did	not	have	a	house	Onun evi yox idi
We	did	not	have		books	Bizim kitabımız yox idi
You	did	not	have		books	Sizin kitabınız yox idi
They	did	not	have		books	Onların kitabı yox idi

Qısa inkar forması:

Did not - Didn't

Qeyd: Heç bir əsas feil özünə sual və inkar verə bilmədiyi kimi təkliddə işlənən had feili də özünə sual və inkar verə bilmir. Belə ki, sualda və inkarda göründüyü kimi did köməkçi feilindən istifadə olunur.

QEYD: Bu feillərin qısa təsdiq və inkar cavabları da do və does köməkçi feilləri ilə veriləcəkdir:

Yes, I did

No, I didn't

Yes, She did

No, She didn't

Ola bilər ki yenə bu feillər şəxs əvəzlilikləri deyil isimlə işlədilsin. O zaman hər bir halda had forması müvafiq olaraq isimlərlə işlənə bilər:

- Had forması təkdə və cəmdə olan isimlərlə işlənir:
- ❖ *My father had a house. – Atamın evi var idi.*
- ❖ *Ayten had a house. – Aytənin evi var idi.*
- ❖ *Their fathers had houses. – Onların atalarının evləri var idi.*
- ❖ *Ayten and Gunel had houses. – Aytən və Günəl evləri var idi.*

“TO HAVE” –VAR, MALİK OLMAQ FEİLİ İNDİKİ BİTMİŞ ZAMANDA

To have – feili indiki bitmiş zamanda şəxslər üzrə 2 formada dəyişir. Bu formalar have had/has had formalarıdır. Bunlar Azərbaycan dilində - var olmuş, - var olub və şəxs sonluqları artırılaraq qeyd olunacaqlar:

+ təsdiq (affirmative)

I	have	had	a	book	Mənim kitabım olub
You	have	had	a	book	Sən kitabın olub
He	has	had	a	book	Onun kitabı olub
She	has	had	a	book	Onun kitabı olub
It	has	had	a	house	Onun evi olub
We	have	had		books	Bizim kitabımız olub
You	have	had		books	Sizin kitabınız olub
They	have	had		books	Onların kitabı olub

- Bu feilin indiki bitmiş zamanının sualı bütün şəxslərdə **has, have** özləri ilə düzəlidir.

? Sual (interrogative)

Have	I	had	a	book	Mənim kitabım olub?
Have	You	had	a	book	Sən kitabın olub?
Has	He	had	a	book	Onun kitabı olub?
Has	She	had	a	book	Onun kitabı olub?
Has	It	had	a	house	Onun evi olub?
Have	We	had		books	Bizim kitabımız olub?
Have	You	had		books	Sizin kitabınız olub?
Have	They	had		books	Onların kitabı olub?

- Bu feilin indiki bitmiş zamanının inkarı bütün şəxslərdə **has, have – dən sonra not** hissəciyi artırmaqla düzəlidir.

(-) İnkər (negative)

I	have	not	had	a	book	Mənim kitabım olmayıb
You	have	not	had	a	book	Sən kitabın olmayıb
He	has	not	had	a	book	Onun kitabı olmayıb
She	has	not	had	a	book	Onun kitabı olmayıb
It	has	not	had	a	house	Onun evi olmayıb
We	have	not	had		books	Bizim kitabımız olmayıb
You	have	not	had		books	Sizin kitabınız olmayıb
They	have	not	had		books	Onların kitabı olmayıb

Qısa inkar formaları:

Has not - hasn't

Have not - haven't

Ola bilər ki yenə bu feillər şəxs əvəzlilikləri deyil isimlə işlədilsin. O zaman has və have formaları müvafiq olaraq isimlərlə işlənə bilər:

- Has forması təkdə olan isimlərlə işlənir:
 - ❖ *My father has had a house. – Atamın evi olub*
 - ❖ *Ayten has had a house. – Aytənin evi olub.*
- Have forması isə cəmdə olan isimlərdə işlənir:
 - ❖ *Their fathers have had houses. – Onların atalarının evləri olub.*
 - ❖ *Ayten and Gunel have had houses. – Aytən və Günəlin evləri olub.*

TO HAVE TƏRKİBLİ FEİLLƏR

To have a good time	Yaxşı vaxtı olmaq	To have an accident	Qəzaya düşmək
To have holiday	Məzuniyyəti olmaq	To have a lesson	Dərs keçmək
To have a party	Parti eləmək	To have a walk	Gəzmək
To have a swim	Üzmək	To have sandwich	Buterbrod yemək
To have dinner	Nahar etmək	To have a bath	Vanna qəbul etmək
To have supper	Şam etmək	To have a smoke	Siqaret çəkmək
To have lunch	Qəlyanaltı etmək	To have a look at	Nəzərdən keçirmək, nəzər salmaq
To have breakfast	Səhər yeməyi yemək	To have fun	əylənmək
To have a shower	Duş qəbul etmək	To have coffee\tea	Kofe/çay içmək
To have a toothache	Dişi ağrımaq	To have a rest	Dincəlmək
To have a headache	Başı ağrımaq	To have a quarrel	Mübahisə etmək

“TO HAVE GOT” – VAR, MALİK OLMAQ FEİLİ İNDİKİ ZAMANDA

To have feili ilə To have got feili eyni mənanı daşısa da lakin işlənən zaman sual və inkar formaları fərqli şəkildə olur. To have got– feili indiki zamanda şəxslər üzrə 2 formada dəyişir. Bu formalar have got/has got formalarıdır. Bunlar Azərbaycan dilində - var olmuş, - var olub və şəxs sonluqları artırılaraq qeyd olunacaqlar:

+ ***təsdiq (affirmative)***

I	have	got	a	book	Mənim kitabım var
You	have	got	a	book	Sən kitabın var
He	has	got	a	book	Onun kitabı var
She	has	got	a	book	Onun kitabı var
It	has	got	a	house	Onun evi var
We	have	got		books	Bizim kitabımız var
You	have	got		books	Sizin kitabınız var
They	have	got		books	Onların kitabı var

- Bu feilin indiki zamanının sualı bütün şəxslərdə **has, have** özləri ilə düzəlir.

② ***Sual (interrogative)***

Have	I	got	a	book	Mənim kitabım var?
Have	You	got	a	book	Sən kitabın var?
Has	He	got	a	book	Onun kitabı var?
Has	She	got	a	book	Onun kitabı var?
Has	It	got	a	house	Onun evi var?
Have	We	got		books	Bizim kitabımız var?
Have	You	got		books	Sizin kitabınız var?
Have	They	got		books	Onların kitabı var?

- Bu feilin indiki zamanın inkarı bütün şəxslərdə *has, have – dan sonra not hissəciyi artırmaqla* düzəlir.

(-) İnkâr (negative)

I	have	not	got	a	book	Mənim kitabım yoxdur
You	have	not	got	a	book	Sən kitabın yoxdur
He	has	not	got	a	book	Onun kitabı yoxdur
She	has	not	got	a	book	Onun kitabı yoxdur
It	has	not	got	a	house	Onun evi yoxdur
We	have	not	got		books	Bizim kitabımız yoxdur
You	have	not	got		books	Sizin kitabınız yoxdur
They	have	not	got		books	Onların kitabı yoxdur

Qısa inkar formaları:

Has not - hasn't

Have not - haven't

Ola bilər ki yenə bu feillər şəxs əvəzlilikləri deyil isimlə işlədilsin. O zaman has və have formaları müvafiq olaraq isimlərlə işlənə bilər:

- Has forması təkdə olan isimlərlə işlənir:
- ❖ *My father has got a house. – Atamın evi var.*
 - ❖ *Ayten has got a house. – Aytənin evi var.*
- Have forması isə cəmdə olan isimlərdə işlənir:
- ❖ *Their fathers have got houses. – Onların atalarının evləri var.*
 - ❖ *Ayten and Günel have got houses. – Aytən və Günəlin evləri var.*

“TO HAVE GOT” – VAR, MALİK OLMAQ FEİLİ KEÇMİŞ ZAMANDA

To have got – feili keçmiş zamanda bütün şəxslər üzrə 1 formada dəyişir. Bu forma had formasıdır. Bu Azərbaycan dilində vardı, malikdi və şəxs sonluqları artırılaraq qeyd olunacaqlar:

+ təsdiq (affirmative)

I	had	got	a	book	Mənim kitabım var idi
You	had	got	a	book	Sən kitabın var idi
He	had	got	a	book	Onun kitabı var idi
She	had	got	a	book	Onun kitabı var idi
It	had	got	a	house	Onun evi var idi
We	had	got		books	Bizim kitabımız var idi
You	had	got		books	Sizin kitabınız var idi
They	had	got		books	Onların kitabı var idi

- Bu feilin keçmiş zamanının sualı şəxslər üzrə sualı müvafiq olaraq *to have feilinin keçmiş zaman forması had köməkçi feili* ilə düzəlir.

(?) Sual (interrogative)

Had	I	got	a	book	Mənim kitabım var idi?
Had	You	got	a	book	Sən kitabın var idi?
Had	He	got	a	book	Onun kitabı var idi?
Had	She	got	a	book	Onun kitabı var idi?
Had	It	got	a	house	Onun evi var idi?
Had	We	got		books	Bizim kitabımız var idi?
Had	You	got		books	Sizin kitabınız var idi?
Had	They	got		books	Onların kitabı var idi?

- Bu feilin keçmiş zamanının inkarı şəxslər üzrə sualı müvafiq olaraq *to have feilinin keçmiş zaman formaları had köməkçi feilindən sonra not hissəciyi artırmaqla* düzəlir.

(-) İnkâr (negative)

I	had	not	got	a	book	Mənim kitabım yox idi
You	had	not	got	a	book	Sən kitabın yox idi
He	had	not	got	a	book	Onun kitabı yox idi
She	had	not	got	a	book	Onun kitabı yox idi
It	had	not	got	a	house	Onun evi yox idi
We	had	not	got		books	Bizim kitabımız yox idi
You	had	not	got		books	Sizin kitabınız yox idi
They	had	not	got		books	Onların kitabı yox idi

Qısa inkar forması:

Had not - Hadn't

QEYD: Bu feillərin qısa təsdiq və inkar cavabları da do və does köməkçi feilləri ilə veriləcəkdir:

Yes, I had
No, I hadn't
Yes, She had
No, She hadn't

Ola bilər ki yenə bu feillər şəxs əvəzlilikləri deyil isimlə işlədilsin. O zaman hər bir halda had forması müvafiq olaraq isimlərlə işlənə bilər:

- Had forması təkdə və cəmdə olan isimlərlə işlənir:
- ❖ *My father had got a house.* – Atamın evi var idi.
 - ❖ *Ayten had got a house.* – Aytənin evi var idi.
 - ❖ *Their fathers had got houses.* – Onların atalarının evləri var idi.
 - ❖ *Ayten and Gunel had got houses.* – Aytən və Günəl evləri var idi.

TO MAKE TƏRKİBLİ FEİLLƏR

To make an impression	Təəssürat oyatmaq	To make up one's mind	Qərar qəbul etmək
To make lunch	Qəlyanaltı hazırlamaq	To make a trip\ a tour\ a voyage	Səyahət etmək
To make dinner	Nahar hazırlamaq	To make a decision	Qərar qəbul etmək
To make super	Şam yeməyi hazırlamaq	To make a plan	Plan hazırlamaq
To make breakfast	Səhər yeməyi hazırlamaq	To make an offer\ a suggestion	Təklif etmək
To make tea\ coffee	Çay\ kofe hazırlamaq	To make notes	Qeydlər etmək
To make soup	Şorba hazırlamaq	To make Money	Pul qazanmaq
To make a fire	Tonqal qalamaq	To make an error	Səhv etmək
To make a profit	Xeyir götürmək	To make a mistake	Səhv etmək
To make a progress	İnkişaf etmək	To make up a list	List hazırlamaq
To make an appointment	Görüş təyin etmək	To make up a sentence\ a text	Cümlə/ mətn qurmaq
To make an effort	Cəhd etmək	To make the bed	Yatağı düzəltmək
To make a visit	Səfər etmək	To make a promise	Söz vermək
To make preparations	Hazırlıqlar etmək	To make arrangements	Tədbir görmək
To make a noise	Səs-küy etmək	To make sure	əmin olmaq
To make bread	Çörək bişirmək	To make a speech	Nitq söyləmək
To make friends	Dost qazanmaq	To make a report	Məruzə etmək
To make an attempt	Cəhd etmək	To make a joke	Zarafat etmək
To make a phone call	Zəng etmək	To make bonfire	Atəş etmək
To make amendments	Düzəlişlər etmək	To make sense	Mənalı olmaq
To make a law	Qanun qəbul etmək	To make fence	Çadır hazırlamaq
To make a present	Hədiyyə etmək	to make oneself comfortable	Kimisə rahat hiss etdirmək
To make a choice	Seçmək	To make enemies	Düşmən qazanmaq

“TO DO” FEİLİ İNDİKİ ZAMANDA

To do – feili həm köməkçi feil kimi həm də əsas feil kimi işlənə bilər. To do – feili indiki zamanda şəxslər üzrə 2 formada dəyişir. Bu formalar do/does formalarıdır. Bunlar Azərbaycan dilində etməkvə şəxs sonluqları artırılaraq qeyd olunacaqlar:

+ *təsdiq (affirmative)*

I	do	homework
You	do	homework
He	does	homework
She	does	homework
It	does	
We	do	homework
You	do	homework
They	do	homework

- Bu feilin indiki zamanının sualı şəxslər üzrə müvafiq olaraq *to do feilinin indiki zaman formaları do, does köməkçi feilləri* ilə düzəlir.

❓ *Sual (interrogative)*

Do	I	do	homework
Do	You	do	homework
Does	He	do	homework
Does	She	do	homework
Does	It	do	
Do	We	do	homework
Do	You	do	homework
Do	They	do	homework

- Bu feilin indiki zamanının inkarı şəxslər üzrə müvafiq olaraq *to do feilinin indiki zaman formaları do, does köməkçi feillərindən sonra not hissəciyi artırmaqla* düzəlir.

(-) *İnkâr (negative)*

I	do	not	do	homework
You	do	not	do	homework
He	does	not	do	homework
She	does	not	do	homework
It	does	not	do	
We	do	not	do	homework
You	do	not	do	homework
They	do	not	do	homework

QEYD: Nümunələrdən də görüldüyü kimi indiki zamana does forması ilə sual verildəndə əsas feil olan does kök halına, yəni ancaq do halına geri dönür. Bunu unutmayın və diqqətlə bir daha nümunələrə baxın.

“TO DO” FEİLİ KEÇMİŞ ZAMANDA

To do – feili keçmiş zamanda şəxslər üzrə 1 formada dəyişir. Bu formalar did formasıdır. Bunlar Azərbaycan dilində etdi və şəxs sonluqları artırılaraq qeyd olunacaqlar:

+ *təsdiq (affirmative)*

I	did	homework
You	did	homework
He	did	homework
She	did	homework
It	did	
We	did	homework
You	did	homework
They	did	homework

- Bu feilin keçmiş zamanının sualı şəxslər üzrə müvafiq olaraq **to do feilinin keçmiş zaman forması did** köməkçi feili ilə düzəlir.

⊕ **Sual (interrogative)**

Did	I	do	homework
Did	You	do	homework
Did	He	do	homework
Did	She	do	homework
Did	It	do	
Did	We	do	homework
Did	You	do	homework
Did	They	do	homework

- Bu feilin keçmiş zamanının inkarı şəxslər üzrə müvafiq olaraq **to do feilinin keçmiş zaman forması did** köməkçi feilindən sonra **not** hissəciyi artırmaqla düzəlir.

⊖ **İnkâr (negative)**

I	did	not	do	homework
You	did	not	do	homework
He	did	not	do	homework
She	did	not	do	homework
It	did	not	do	
We	did	not	do	homework
You	did	not	do	homework
They	did	not	do	homework

QEYD: Nümunələrdən görüldüyü kimi keçmiş zamandan sual verəndə to do köməkçi feilinin did forması ilə sual veriləndə əsas feil olan did kök halına, yəni ancaq do halına geri dönür. Bunu unutmayın və diqqətlə bir daha nümunələrə baxın.

“to do” feilinin işlənməsi:

- 1) To do feili köməkçi feil kimi aşağıdakı mənalarda işlənir:
 - ❖ *Do you speak English?*
 - ❖ *Did you go to the cinema yesterday?*
- 2) Feilin əmr formasının inkar şəkli əmələ gətirmək üçün:
 - ❖ *Do not go! - Getmə!*
 - ❖ *Do not be angry! - Qəzəblənmə!*
 - ❖ *Don't have anything to do with him! - Onunla bir əlaqən olmasın*
- 3) Əsas feil kimi to do feili “etmək” mənasında işlənir:
 - ❖ *He does his homework. - O, ev tapşırığını edir.*
 - ❖ *Who did this work? - Bu işi kim etdi? (gördü)*
- 4) Əsas feilin mənasını daha da qüvvətli etmək üçün feildən əvvəl yazılır, əsas feil isə to ədatsız olur:
 - ❖ *He does know the language will. - O, dili (həqiqətən də) yaxşı bilir.*
 - ❖ *Do come to our place. - Mütləq bizə gəlin.*

TO DO TƏRKİBLİ FEİLLƏR

<i>To do the washing</i>	<i>Paltar yumaq</i>	<i>To do one's duty</i>	<i>Vəzifəsini yerinə yetirmək</i>
<i>To do the washing up</i>	<i>Qab yumaq</i>	<i>To do one's room</i>	<i>Otağı yığışdırmaq</i>
<i>To do the ironing</i>	<i>Ütüləmək</i>	<i>To do one's hair</i>	<i>Saçını qaydaya salmaq</i>
<i>To do sightseeing</i>	<i>Görməli yerlərə baxmaq</i>	<i>To do one's best</i>	<i>Əlindən gələni etmək</i>
<i>to do the cooking</i>	<i>Bişirmək</i>	<i>To do homework</i>	<i>Ev tapşırığını etmək</i>
<i>To do the reading</i>	<i>Oxumaq</i>	<i>To do housework</i>	<i>Ev işlərinin etmək</i>
<i>To do shopping</i>	<i>Bazarlıq etmək</i>	<i>To do work</i>	<i>İş görmək</i>
<i>To do cleaning</i>	<i>Təmizlik etmək</i>	<i>To do a sum</i>	<i>Məsələ həll etmək</i>
<i>To do clothing</i>	<i>Geyimlər etmək</i>	<i>To do well</i>	<i>Yaxşı etmək</i>
<i>To do an exercise</i>	<i>Çalışma etmək</i>	<i>To do an exam</i>	<i>İmtahan etmək</i>
<i>To do job</i>	<i>İş etmək</i>	<i>To do harm</i>	<i>Ziyan etmək</i>
<i>To do a favour</i>	<i>Yaxşılıq etmək</i>	<i>To do business</i>	<i>Bizneslə məşğul olmaq</i>
<i>To do an experiment</i>	<i>Eksperiment aparmaq</i>	<i>to do morning exercise</i>	<i>Səhər idmanı etmək</i>
<i>To do laundry</i>	<i>Camaxırxana etmək</i>	<i>To do a translation</i>	<i>Tərcümə etmək</i>
<i>To do wrong</i>	<i>Səhv etmək</i>	<i>To do right</i>	<i>Doğru etmək</i>

**TO BE GOING TO
TO BE ABOUT TO**

To be going to – niyyətində olmaq, hazırlaşmaq, to be about to – bir hərəkəti icra etmək üzrə olmaq mənasında işlənir. Müasir İngilis dilində xüsusən danışmada, gələcəkdə icra ediləcək hərəkətləri bildirmək üçün çox vaxt gələcək sadə zamanın əvəzinə to be going + to ədatlı məsdər və to be about + to ədatlı məsdər işlənir. Bu ifadələrlə gələcək zaman zərfləri soon, tomorrow və.s işlənir:

- ❖ *I am going to read this novel – Mən bu zaman oxumağa hazırlaşırım. (oxumaq niyyətindəyəm).*
- ❖ *He is going to learn English next year. - O, İngilis dilini gələn il öyrənmək niyyətindədir.*
- ❖ *The train is about to start - Qatar yola düşmək üzrədir.*

- To be going to - ifadəsi ilə bəzi feillər - to go, to come, to leave və.s feillər işlənir. Onlar gələcək mənasında davamedici (formada) zamanda işlənir:
- ❖ *I am going tomorrow. - Mən sabah getməyə hazırlaşırım.*

- To be going to – ifadəsi vaxt cədvəlləri, proqramlar, qatarlar, avtobuslar, və.s hallarda da işlənir, onun əvəzinə Present simple (indiki sadə zaman) işlənir.
- ❖ *The concert starts at 7.30 – Konsert saat 7.30 da başlayır.*
- ❖ *What time does your train leave. - Sənin qatarın nə vaxt yola düşür?*
- ❖ *The train arrives at 7.30. - Qatar 7.30 da gəlir.*

XÜSUSİ QEYD:

- 1) Shall, will (acaq²) köməkçi feilləri gələcək zamanda işlənir.
- 2) Should, would – shall, will – in keçmiş nəzərə alın gələcək zaman formasında işlənir.

Bu ikisi barədə birazdan zamanlarda geniş məlumat verəcəyik. Səbrli olun 😊

Tense Forms Zaman Formaları

FEİLİN MƏLUM NÖVÜ

Müasir İngilis dilində xəbər şəklinin zaman formaları **4** qrupa bölünür və hər qrupda **4** zaman olur.

I. Indefinite Simple – Qeyri- müəyyən (sadə)

- 1) İndiki qeyri-müəyyən (sadə) zaman- Present Indefinite (simple): **V (V_s)**
- 2) Keçmiş qeyri-müəyyən (sadə) zaman- Past Indefinite (simple): **Ved (V₂)**
- 3) Gələcək qeyri-müəyyən (sadə) zaman– Future Indefinite (simple): **shall, will+V**
- 4) Keçmişə nəzərən gələcək sadə zaman – Future Indefinite (simple) in the Past: **should, would+V**

II. Continuous - Davamedici

- 1) İndiki davamedici - Present Continuous: (**be/ am, is, are**) + **Ving (P₁)**
- 2) Keçmiş davamedici – Past Continuous: (**be/ was, were**) + **Ving (P₁)**
- 3) Gələcək davamedici - Future Continuous: (**shall, will be**) + **Ving (P₁)**
- 4) Keçmişə nəzərən gələcək davamedici zaman – Future Continuous in the past: **should, would be + Ving (P₁)**

III. Perfect – Bitmiş

- 1) İndiki bitmiş - Present Perfect: **have / has + V₃ / ed (P₂)**
- 2) Keçmiş bitmiş – Past Perfect: **had+ V₃ / ed (P₂)**
- 3) Gələcək bitmiş- Future Perfect: **shall /will have + V₃ / ed (P₂)**
- 4) Keçmişə nəzərən gələcək bitmiş zaman – Future Perfect in the Past: **should / would have + V₃ / ed (P₂)**

IV. Perfect Continuous – Bitmiş davamedici

- 1) İndiki bitmiş davamedici zaman forması - Present Perfect Continuous: **have / has been + Ving (P₁)**
- 2) Keçmiş bitmiş davamedici zaman forması - Past Perfect Continuous: **had been + Ving (P₁)**
- 3) Gələcək bitmiş davamedici zaman forması - Future Perfect Continuous: **shall, will have been + Ving (P₁)**
- 4) Keçmişə nəzərən gələcək bitmiş davamedici zaman forması - Future Perfect Continuous in the Past: **should / would have been + Ving (P₂)**

**THE PRESENT INDEFINITE (SIMPLE) TENSE FORM
İNDİKİ QEYRİ - MÜƏYYƏN (SADƏ) ZAMAN FORMASI**

İndiki sadə zamanın təsdiq forması əsas feildən to (maq²) məsdər ədatının düşməsi ilə düzəlir. III şəxs təkindən başqa bütün şəxslərdə feil eyni formada olur. III şəxsdə feilin sonuna –s/-es şəkilçisi artırmaqla düzəlir.

+ *təsdiq (affirmative)* to speak – danışmaq

I	speak	Korean	Mən koreyaca danışırım.
You	speak	Korean	Sən koreyaca danışırısan.
He	speaks	Korean	O (kişi) koreyaca danışır.
She	speaks	Korean	O (qadın) koreyaca danışır.
We	speak	Korean	Biz koreyaca danışırıq.
You	speak	Korean	Siz koreyaca danışırırsınız.
They	speak	Korean	Onlar koreyaca danışirlar.

➤ Bu zamanın sualı **do?** (**III şəxs təkində - does?**) ilə düzəlir.

? *sual (interrogative)*

Do	I	speak	Korean	Mən koreyaca danışırıam?
Do	you	speak	Korean	Sən koreyaca danışırısan?
Does	he	speak	Korean	O (kişi) koreyaca danışır?
Does	she	speak	Korean	O (qadın) koreyaca danışır?
Do	we	speak	Korean	Biz koreyaca danışırıq?
Do	you	speak	Korean	Siz koreyaca danışırırsınız?
Do	they	speak	Korean	Onlar koreyaca danışirlar?

QEYD: **Does** ilə sual verdikdə feilin sonundakı **- s (es)** şəkilçisi düşür.

➤ Bu zamanın inkarı **do not (don't)**, III şəxs təkində isə **doesn't (doesn't)** ilə düzəlir. Doesn't dan sonra feilin sonundakı **-s (es)** düşür.

⊖	İnkâr (negative)
---	-------------------------

I	don't	speak	Korean	Mən koreyaca danışmıram.
You	don't	speak	Korean	Sən koreyaca danışmırsan.
He	doesn't	speak	Korean	O (kişi) koreyaca danışmır.
She	doesn't	speak	Korean	O (qadın) koreyaca danışmır.
We	don't	speak	Korean	Biz koreyaca danışmırıq.
You	don't	speak	Korean	Siz koreyaca danışmırsınız.
They	don't	speak	Korean	Onlar koreyaca danışmırlar.

⚡ DİQQƏT EDİN:

Bu zamanda cümlə üzvlərinə sual verərkən mübtədə və onun təyininin sualından başqa bütün suallarda do / does köməkçi feilləri mübtədadan qabaq durur:

- ❖ **I speak Korean every day.**
- ❖ **Do I speak Korean every day?**
- ❖ **Who speaks Korean every day?**
- ❖ **What do I do every day?**
- ❖ **What language do I speak every day?**
- ❖ **When do I speak Korean?**

- Bu zamanda mübtədanın sualında feil həmişə III şəxsin təkində olur.
- ❖ **Who goes there every day?**
- ❖ **Who doesn't go there?**

QEYD: Ancaq inkar sualında isə **don't, doesn't** mübtədanın qabağına keçir.

Don't you go home? - Sən evə getmirsənmi?

Doesn't he come? - O, gəlmirmi?

- III şəxsin təkində feil aşağıdakı hallarda **-es** şəkilçisini qəbul edir.
- 1) Əgər feil **-s, -se, -ss, -sh, -ch, -x, -o, -tch** ilə bitərsə III şəxsədə feil **-es** qəbul edir.
 - ❖ **He goes [gouz] - O, gedir**
 - ❖ **She teaches [ti: tʃiz] - O, öyrədir.**
- 2) Əgər feil **-y** ilə bitərsə və ondan əvvəl samit gələrsə, onda **-y** hərfi **-i** hərfinə dəyişir və **-es** artırılır:
 - ❖ **to study- he studies**
 - ❖ **to play- she plays**

ZAMAN ZƏRFLƏRİ:

Always	every week
Usually	once a week
Sometimes	once a year
Often	Frequently
Seldom	rarely/scarcely
every day	Forever
every month	Regularly
every year	twice a week

İŞLƏDİLMƏSİ:

- 1) Adi nitq zamanı davam etməyən bir hərəkəti göstərmək üçün:
 - ❖ **We study English – Biz İngiliscə öyrənirik (adi hərəkət)**
- 2) Vərdiş halına düşmüş, adətən təkrar olunan hərəkəti ifadə etmək üçün:
 - ❖ **I go to the library every day- Mən hər gün kitabxanaya gedirəm.**
- 3) Vahid həqiqəti, hər zaman keçərliliyi doğru olan halları və ümumi anlayışları ifadə etmək üçün.
 - ❖ **The sun rises in the East- Günəş şərqdən çıxır.**
- 4) Baş cümlə əmr cümləsi ilə ifadə olunarsa:
 - ❖ **Ask me for help if you need – Köməyə ehtiyacın olarsa, məndən soruş.**
- 5) Gələcək zamanın əvəzinə zaman budaq cümləsində : **when** =(o zaman ki), **till** (until) –(kimi; qədər), **as soon as** – kimi və.s ilə başlayan cümlələrdə və **if, unless** (əgər), **provided that** – (o şərtlə ki) bağlayıcıları ilə başlanan şərt budaq cümlələrinde:
 - ❖ **When he comes, we shall go - O gələndə bizə gedəcəyik.**
 - ❖ **If he comes I shall tell him about it - O, gəlsə bu barədə ona söyləyəcəm.**

- 6) Təkrar hərəkətləri göstərmək üçün qeyri-müəyyən zaman zərflərindən; **always, usually, sometimes, often, seldom** və.s, və əsas zaman zərflərindən: **every day, every week, month, once, a week (a month, a year)** – (həftədə, ayda, ildə 1 dəfə) və.s istifadə olunur. **Always, usually** və.s cümlədə əsas feildən əvvəl, köməkçi feildən sonra işlənir.
 - ❖ *I always go there; She doesn't often speak English every day.*
- 7) Cədvəl üzrə, qrafiklə icrası nəzərdə tutulan hərəkətləri bildirir.
 - ❖ The banks open at 9 o'clock and close at 18 -Bank saat 9-da açılır və 18-də bağlanır
- Nəqli təsdiq cümlələrdə həm əvvəldə, həm də sonda işlənir.
 - ❖ *Every day I go to school; I go to school every day.*

Dilimizdən fərqli olaraq cümlənin quruluşu sabitdir, dəyişmir:

I Mübtəda Xəbər Tam Zərf
I paint my space ship every day - Mən hər gün kosmikgəmini rəngləyirəm.

II Zərf Mübtəda Xəbər Zərf
Every morning I have breakfast at home - Mən hər səhər səhər yeməyimi evdə yeyirəm.

III Mübtəda Köməkçi Zərf Xəbər Digər Zərf
I always get up at 7 o'clock - Mən həmişə saat 7-də qalxıram.

**THE PAST INDEFINITE (SIMPLE) TENSE FORM
 KEÇMİŞ QEYRİ-MÜƏYYƏN (SADƏ) ZAMAN FORMASI**

Feillərin keçmiş zamanını öyrənərkən qaydalı (regular), qaydasız (irregular) feilləri tanımaq lazımdır. Kitabın son hissəsində qaydasız feilləri tapa bilərsiniz ☺ ☺ ☺ Qaydasız feillər keçmiş zamanda heç bir şəkilçi qəbul etmir. Onların öz keçmiş zaman formaları var və əzbər bilmək lazımdır.

QAYDALI FEİLLƏR – REGULAR VERBS

<i>The Present Simple</i>	<i>The Past Simple</i>
work	worked
hope	hoped
prefer	preferred

+ **təsdiq (affirmative)**

I	worked	Mən işlədim
You	worked	Sən işlədin
He	worked	O işlədi
She	worked	O işlədi
We	worked	Biz işlədik
You	worked	Siz işlədiz
They	worked	Onlar işlədi

- Bu zamanın sualı bütün şəxslərdə **did?** ilə düzəlir.

☺ **sual (interrogative)**

Did	I	work	Mən işlədim?
Did	you	work	Sən işlədin?
Did	he	work	O işlədi?
Did	she	work	O işlədi?
Did	we	work	Biz işlədik?
Did	you	work	Siz işlədiz?
Did	they	work	Onlar işlədi?

QEYD: *Did* ilə sual verdikdə feilin sonundakı **-ed** şəkilçisi düşür.

- Bu zamanın inkarı bütün şəxslərdə **did not (didn't)** ilə düzəlir.

⊖ **İnkâr (negative)**

və didn't dan sonra feilin sonundakı -ed düşür.

I	didn't	speak	Mən danışmadım.
You	didn't	speak	Sən danışmadın.
He	didn't	speak	O (kişi) danışmadı.
She	didn't	speak	O (qadın) danışmadı.
We	didn't	speak	Biz danışmadıq.
You	didn't	speak	Siz danışmadız.
They	didn't	speak	Onlar danışmadılar.

➤ -ed şəkilçisi kar samitdən sonra [t] ; saيتدən və cingiltli samitdən sonra [d] ; t , -d hərfələrindən sonra iə [ɪd] oxunur.

- ❖ [t] worked [wə:kt]
- ❖ [d] opened [ouɪnd]
- ❖ [ɪd] wanted.

Feillərə -ed şəkilçisi artırarkən aşağıdakı yazı qaydalarını bilməliyik.

- 1) feilin sonundakı -e düşür:
 - ❖ to live- to lived
- 2) Samitdən sonra gələn sonuncu -y hərfi i hərfinə dəyişir. Saيتدən sonra isə dəyişmir:
 - ❖ to study – studied
 - ❖ to play- played
- 3) feilin sonundakı saيتدən əvvəl qısa vurğulu sait gəlir. Onun qısalığını saxlamaq üçün sonuncu samit qısalır.
 - ❖ to stop – stoped [stɒpt] dayandı
 - ❖ to prefer – preferred [pri'fə:d] üstün tutdu
 - ❖ to sob – sobbed [sɒbd] hönkürtü ilə ağladı

⚡ **DİQQƏTLİ OLUN:**

Bu zamanda feil bütün şəxslərdə eyni formadada olur. Sualı do feilin keçmiş did , inkarı isə didn't ilə düzəlir və cümlədəki əsas feil sual və inkarda indiki zamanda işlənir. Mübtədanın sualında (təsdiqdə) did köməkçi feil işlənir:

- ❖ I (you, she, he, we, they) worked.
- ❖ Did I (you, she, he we, they) work? Yes, I did ; No, I didn't (ümumi sual).
- ❖ Who worked – kim işlədi? Who didn't work? – kim işləmədi ? (xüsusi sual)
- ❖ What did I do? – Mən nə etdim?.
- ❖ Did I work or player? Mən işlədim yoxsa oynadım. (alternativ sual)
- ❖ I worked, didn't I? yes, I did. (ayırıcı sual)
- ❖ I didn't work, did I ? No, I didn't. (ayırıcı sual)

QAYDASIZ FEİLLƏR – IRREGULAR VERBS

The Present Simple	The Past Simple
go	went
understand	understood
teach	taught

+ **təsdiq (affirmative)**

I	went	Mən getdim
You	went	Sən getdin
He	went	O getdi
She	went	O getdi
We	went	Biz getdik
You	went	Siz getdiz
They	went	Onlar getdilər

➤ Bu zamanın sualı bütün şəxslərdə **did?** ilə düzəlir.

② **sual (interrogative)**

Did	I	go	Mən getdim?
Did	you	go	Sən getdin?
Did	he	go	O getdi?
Did	she	go	O getdi?
Did	we	go	Biz getdik?
Did	you	go	Siz getdiz?
Did	they	go	Onlar getdilər?

QEYD: Did ilə sual verdikdə feilin sonundakı *əsas feil məsdərdən to hissəciyinin atılmış vəziyyətinə geri dönür.*

- Bu zamanın inkarı bütün şəxslərdə *did not (didn' t)* ilə düzəlir.

⊖ **İnkər (negative)** və didn' t dan sonra yenə *əsas feil məsdərdən to* hissəciyi atılmış vəziyyətinə geri dönür.

I	didn't	go	Mən getmədim
You	didn't	go	Sən getmədin
He	didn't	go	O getmədi
She	didn't	go	O getmədi
We	didn't	go	Biz getmədik
You	didn't	go	Siz getmədiz
They	didn't	go	Onlar getmədilər

ZAMAN ZƏRFLƏRİ:

<i>Yesterday</i>	<i>last week</i>
<i>Ago</i>	<i>In the september</i>
<i>Once</i>	<i>In the past</i>
<i>The day before yesterday</i>	<i>In the youth</i>
<i>In old times</i>	<i>In the childhood</i>
<i>Last day</i>	<i>Once upon a time</i>
<i>last month</i>	<i>In 1994</i>
<i>last year</i>	<i>The week before last</i>

İŞLƏNMƏSİ:

- 1) Bu zaman keçmişdə baş verən ardıcıl, təkrar icra edilən hərəkətləri göstərmək üçün işlənir. Aşağıdakı zaman zərfləri işlənir:
 - ❖ *My friend went to Baku last week – Dostum keçən həftə Bakıya getdi.*
 - ❖ *Once upon a time there lived a poor man - biri var idi, biri yox idi, bir kasıb kişi yaşayırdı.*
- 2) Bəzən keçmişdə göstərmək üçün used to+ məsdər birləşməsindən istifadə olunur:
 - ❖ *When I was a student I used to play volleyball, But now I don't play, I teach English. - Mən tələbə olanda voleybol oynayırdım. Ancaq indi oynamıram. İngilis dili öyrədirəm.*
- 3) Bəzən də would + məsdər birləşməsindən istifadə olunur.
 - ❖ *In my childhood I would go to the forest and pick up strawberries. And now I have no time to go - Uşaqlığımda meşəyə gedərdim və çiyələk yığardım. İndi isə getməyə vaxtım yoxdur.*
- 4) Bəzən bir-birinin ardınca hərəkət baş veribsə, onda onlar hamısı keçmiş zamanda olur.
 - ❖ *He entered the room, switched on the light, took off his coat and sat on the sofa. - O otağa daxil oldu, işığı yandırdı, paltosunu soyundu və divanın üstünə oturdu.*

QEYD: Bəzi feillər var ki, onların hər 3 forması da eyni olur. Belə feillərin hansı zamanda olduğunu fərqləndirmək üçün III şəxsin tək formasına salmaq lazımdır. Aşağıdakı nümunələrə diqqət yetirək:

- ❖ *Put – put – put*
- ❖ *Cut – cut – cut*
- ❖ *Shut – shut – shut*
- *She puts on. (indiki zaman)*
- *She put on. (keçmiş zaman)*

QEYD: Present simple zamanla işlənən bir sıra zərflər (often, always, usually, everyday etc.) past simple ilə də işlənir.

THE FUTURE INDEFINITE (SIMPLE) TENSE FORM GƏLƏCƏK QEYRİ - MÜƏYYƏN (SADƏ) ZAMAN FORMASI

Gələcək sadə zaman shall/ will (acaq²)+ V köməkçi feilləri əsas feilin to ədatsız məsdəri ilə düzəlir. Sualı shall/will – in özü ilə və inkarı isə shall/will dən sonra (not) şəkilçisi artımaqla düzəlir.

I (we) shall go (mən gedəcəyəm)	Shall I go ? No, I shan't	I shan't go	Shall not= shan't [ʃa:nt]
He (she, they) will go O (onlar) gedəcəklər	Will he go? Yes, he will	He won't go	Will not = won't [wəʊnt] I shall (will) = I'll

⚡ **DIQQƏT EDİN:**

I shall go to school tomorrow
Shall I go to school tomorrow?
Who (kim?) sualı verəndə shall-in əvəzinə will işlənir:
Who will go to school tomorrow?
What shall I do tomorrow?
Where shall I go tomorrow?
When shall I go to school?
Shall I go to school or the factory tomorrow?
I shall go to school tomorrow, shan't I?

ZAMAN ZƏRFLƏRİ :

Tomorrow	Next week
In 2019	In three days
In future	Tonight
Some day	the day after tomorrow
Soon	One of these days
Next day	In a year
next month	In a few minutes
Next year	Four days later

İŞLƏDİLMƏSİ:

- 1) Bu zaman gələcəkdə baş verəcək, icra olunacaq hərəkətləri göstərmək üçün işlədilir.
 - ❖ *He will come tomorrow - O sabah gələcək*
 - ❖ *Soon I shall be a doctor - Tezliklə mən həkim olacağam.*
 - 2) Əmr cümləsində **please** əvəzinə işlənir:
 - ❖ *Open the door, will you? (please – in əvəzinə) – Qapını açma bilərsənmi?*
 - 3) Hope sözündən sonra əsasən növbəti xəbər gələcək zamanda olur:
 - ❖ *I hope you will go to Korea – Koreyaya gedəcəyini ümid edirəm*
 - 4) Əgər sualda biz məsləhət alırıqsa, ya da nə isə təklif ediriksə, onda I şəxsin təkli I və cəmi We ilə shall işlənir.
 - ❖ *Shall I read this book? – mən bu kitabı oxuyummu?*
 - ❖ *What shall we do? Biz nə edəcəyik.*
 - ❖ *Shall I help you? Sizə kömək edimmi?*
- Danışiq dilində isə gələcək zaman **to be going to + məsdər (hazırlaşmaq niyyətində olmaq)** forması ilə daha çox işlənir:
- ❖ *I am going to read this novel - Mən bu romanı oxumaq niyyətindəyəm.*
- To be about to+ məsdər (bir hərəkəti etmək üzrə olmaq) forması da gələcək zamanı bildirmək üçün işlədilə bilər:
- ❖ *This train is about to start – Qatar yola düşmək üzrədir.*

THE FUTURE INDEFINITE (SIMPLE) TENSE FORM IN THE PAST KEÇMİŞ NƏZƏRƏN GƏLƏCƏK QEYRİ-MÜƏYYƏN (SADƏ) ZAMAN FORMASI

Bu zaman shall / will - in keçmiş zamanda should/ would + to ədatsız məsdər formasını əlavə etməklə düzəlir:

I (we) should / would go = I'd go – Mən gedəcəkdim
He (she, it, they) would go = he'd go – O gedəcəkdidi
Should I go? I should not go (shouldn't) – Mən gedəcəkdim? Mən getməyəcəkdim
Would he go? He would not go (wouldn't) – O gedəcəkdidi? O getməyəcəkdidi

İŞLƏDİLMƏSİ:

- 1) Bu zaman gələcəkdə keçmiş zaman baxımından icra ediləcək hərəkətləri göstərilmək üçün işlədilir.
 - ❖ *It was so late. I would come back. – Çox gecdir, geri qayıdacaqdım.*

- 2) Bu zaman ən çox vasitəsiz nitqi vasitəli nitqə çevirəndə baş cümlədəki feil keçmişdədirsə işlənir:
- ❖ *He said (baş cümlə) that he would come (tamamlıq budaq cümləsi).* - O , dedi ki, onlar gələcəkdilər.
 - ❖ *I knew (baş cümlə) that he would return in time (tamamlıq budaq cümləsi) - Mən bilirdim ki, o vaxtında qayıdacaqdı.*
 - ❖ *Did I know that he would return in time ? Mən bilirdimmi ki, o vaxtında qayıdacaq?*

THE PRESENT CONTINUOUS TENSE FORM **İNDİKİ DAVAMƏDİCİ ZAMAN FORMASI**

Bu zaman **to be** köməkçi feilinin indiki zaman şəxs formaları (**am, is, are**) və əsas **feili sifət I** forması, yəni feilin sonuna **-ing** artırmaqla düzəlir.

+ **təsdiq (affirmative)**

I	am	working	Mən işləyirəm
You	are	working	Sən işləyirsən
He	is	working	O işləyir
She	is	working	O işləyir
We	are	working	Biz işləyirik
You	are	working	Siz işləyirsiniz
They	are	working	Onlar işləyir

- Bu zamanın sualı bütün şəxslərdə **to be feilləri (am, is, are)** özləri ilə düzəlir.

Ⓚ **Sual (interrogative)**

Am	I	working?	Mən işləyirəm?
Are	You	working?	Sən işləyirsən?
Is	He	working?	O işləyir?
Is	She	working?	O işləyir?
Are	We	working?	Biz işləyirik?
Are	You	working?	Siz işləyirsiniz?
Are	They	working?	Onlar işləyir?

- Bu zamanın inkarı bütün şəxslərdə **to be feillərindən (am, is, are)** sonra **not** hissəciyi artırmaqla düzəlir.

Ⓚ **İnkar (negative)**

I	am	not	working	Mən işləmirəm
You	are	not	working	Sən işləmirsən
He	is	not	working	O işləmir
She	is	not	working	O işləmir
We	are	not	working	Biz işləmirik
You	are	not	working	Siz işləmirsiniz
They	are	not	working	Onlar işləmirlər

Feili sifət 1 (Participle I) düzəldərkən əsas feilin sonuna ing şəkilçisi artırmaq lazımdır və aşağıdakı yazı qaydalarını bilmək lazımdır.

- 1) Əgər feilin sonu e hərfi ilə bitərsə ing artırarkən e düşür, to hissəciyi də atılır:
- ❖ *to take- taking*

QEYD: Ancaq – to see - seeing, to be- being ola bilir.

- 2) Əgər feil bir hecaldırsa və sonuncu samitdən əvvəl vurğulu qısa samit gələrsə, sonuncu samit qoşalaşır:
- ❖ *swim- swimming*
 - ❖ *begin- beginning*
- 3) Əgər feil –ie (kökü) ilə bitərsə ond ie=y ilə dəyişir:
- ❖ *lie- lying*
 - ❖ *die- dying*
 - ❖ *tie – tying*

ZAMAN ZƏRFLƏRİ :

<i>Now</i>	<i>Just now</i>
<i>At the moment</i>	<i>Right now</i>
<i>At present</i>	<i>At this time</i>
<i>Currently</i>	<i>Still</i>
<i>For now</i>	<i>Nowadays</i>

İŞLƏDİLMƏSİ:

- 1) Bu zaman hərəkətin danışılan zaman icra olunduğunu, baş verdiyini bildirir:
 - ❖ *I am writing now – Mən indi yazıram.*
- 2) Ola bilər ki, zaman zərfləri cümlədə işlənməsin. Lakin, onda cümlənin məzmunundan bilinir ki, xəbər indiki davamedici zamanda olmalıdır:
 - ❖ *What are you doing? - sən nə edirsən?*
 - ❖ *I am writing a letter. Mən məktub yazıram.*
- 3) Əmr sözündən sonra gələn cümlə indiki davamedici zamanda işlədilir:
 - ❖ *Look! The plane is landing – Bax, təyyarə yerə enir.*
 - ❖ *Listen ! somebody is crying- Qulaq as, kimsə ağlayır.*
- 4) Yaxın gələcəkdə icra olunacaq hərəkəti bildirəndə istifadə olunur:
 - ❖ *We are going to the party tonight. – Biz axşam partiyə gedirik.*
- 5) İcrası başlamış, lakin hələ bitməmiş prosesləri bildirəndə istifadə olunur:
 - ❖ *She is looking for her key. – O, açarını axtarır.*
- 6) Çevrəməzdə bizdən asılı olmadan dəyişən, daima baş verən hərəkətləri bildirmək üçün istifadə olunur:
 - ❖ *Our life is changing. – Həyatımız dəyişməkdədir.*
- 7) Qısa bir müddətdə, bəlli bir zamanda hər hansı bir hərəkətin davam etdiyini bildirmək üçün istifadə olunur:
 - ❖ *I am writing a book this week. – Mən bu həftə kitab yazıram*

⚡ DİQQƏTLİ OLUN:

Aşağıdakı feillər bu zamanda işlənmir. Onun əvəzinə indiki sadə zaman forması işlənir.

to want	istəmək	to seem	görsənmək
to like	Xoşlamaq	to see	görmək
to love	sevmək	to be	olmaq
to wish	arzu etmək	to forget	unutmaq
to hear	eşitmək	to recognize	tanımaq
to feel	hiss etmək	to remember	xatırlamaq
to know	bilmək	to understand	başə düşmək
to notice	qeyd etmək	to live	yaşamaq

- ❖ *I understand that he is speaking about. - Mən onun nə haqda danışdığını başa düşdüm.*
- ❖ *I don't see you now - indi mən sizi görmürəm.*
- ❖ *Now I feel well - İndi özümü yaxşı hiss edirəm.*
- ❖ *He doesn't remember me now – O, indi məni xatırlamır.*

THE PAST CONTINUOUS TENSE FORM
KEÇMİŞ DAVAMEDİCİ ZAMAN FORMASI

Keçmiş davamedici zaman **to be** feilinin keçmiş zaman forması **was /were** və əsas feilin sonuna **-ing (P1)** artırmaqla düzəlir.

+ təsdiq (affirmative)

I	was	working	Mən işləyirdim
You	were	working	Sən işləyirdin
He	was	working	O işləyirdi
She	was	working	O işləyirdi
We	were	working	Biz işləyirdik
You	were	working	Siz işləyirdiz
They	were	working	Onlar işləyirdilər

- Bu zamanın sualı bütün şəxslərdə *to be feilləri (was, were)* özləri ilə düzəlidir.

⊕ **Sual (interrogative)**

Was	I	working?	Mən işləyirdim?
were	You	working?	Sən işləyirdin?
was	He	working?	O işləyirdi?
was	She	working?	O işləyirdi?
were	We	working?	Biz işləyirdik?
were	You	working?	Siz işləyirdiz?
were	They	working?	Onlar işləyirdilər?

- Bu zamanın inkarı bütün şəxslərdə *to be feillərindən (was, were)* sonra **not** hissəciyi artırmaqla düzəlidir.

⊖ **İnkar (negative)**

I	was	not	working	Mən işləmirdim
You	were	not	working	Sən işləmirdin
He	was	not	working	O işləmirdi
She	was	not	working	O işləmirdi
We	were	not	working	Biz işləmirdik
You	were	not	working	Siz işləmirdiz
They	were	not	working	Onlar işləmirdilər

⚡ **DİQQƏTLİ OLUN:**

I was reading a book when you came in. - Sən içəri girəndə mən kitab oxuyurdum.

Was I reading a book when you came in?

Who was reading a book when you came in?

What was I doing when you come in?

When was I reading a book ?

Was I reading or working when you came in?

I was reading a book when you came in, wasn't I ?

ZAMAN ZƏRFLƏRİ:

<i>At 6 o'clock yesterday</i>	<i>At night</i>
<i>At that time yesterday</i>	<i>At midnight</i>
<i>From eight to ten o'clock yesterday</i>	<i>The whole day</i>
<i>At this time yesterday</i>	<i>By dinner yesterday</i>
<i>At the moment yesterday</i>	<i>At noon</i>

İŞLƏDİLMƏSİ:

- Bu zaman keçmişdə dəqiq bir vaxtda baş verən, icra edilən hərəkətləri göstərmək üçün işlədilir. Bu hərəkətin dəqiq vaxtı 2 yolla göstərilə bilər:
 - Feilin keçmiş qeyri-müəyyən zaman forması ilə ifadə edilən başqa bir hərəkətlə:
 - ❖ *He was working in the garden when I came back. - Mən qayıdanda o bağda işləyirdi.*
 - Zərf birləşmələri ilə- at 2 o'clock? At that time, yesterday və .s:
 - ❖ *I was writing a letter at 2 o'clock yesterday. - Dünən saat 2 də mən məktub yazırdım.*
- Keçmişdə bir qayda olaraq təkrarən baş verən, icra edilən hərəkətləri bildirmək üçün always – həmişə , constantly; ever – hər zaman, daima və.s kimi zaman zərfləri işlənir:
 - ❖ *He was always crying in his childhood. - O, həmişə uşaqlığında ağlayırdı.*
 - ❖ *She was constantly complaining of being lonely. - O, daima yalnız olmağından şikayətlənirdi.*
- Keçmişdə baş verəcək müəyyən müddət davam edən hərəkətləri göstərmək üçün – the whole day - bütün günü, all day long- bütün günü (uzun) və.s kimi ifadələri ilə işlənir:
 - ❖ *They were playing in the yard the whole day yesterday. - Onlar dünən bütün günü həyətdə oynayırdılar.*
- İki eyni anda baş verən hadisələri bildirmək üçün istifadə olunur və əsasən də **while** bağlayıcısı ilə işlənir.
 - ❖ *While I was writing a book, my mom opened the door. – Mən kitab yazarkən anam qapını açdı.*

THE FUTURE CONTINUOUS TENSE FORM
GƏLƏCƏK DAVAMEDİCİ ZAMAN FORMASI

Gələcək zamanın davamedici forması **Shall be/ will be+ feili sifət I**, yəni əsas feilin sonuna **-ing** artırmaqla düzəlir.

+ **təsdiq (affirmative)**

I	shall be	working	Mən işləməkdə olacağam
You	will be	working	Sən işləməkdə olacaqsan
He	will be	working	O işləməkdə olacaq
She	will be	working	O işləməkdə olacaq
We	shall be	working	Biz işləməkdə olacağıq
You	will be	working	Siz işləməkdə olacaqsınız
They	will be	working	Onlar işləməkdə olacaqlar

➤ Bu zamanın sualı bütün şəxslərdə **to be feilinin birinci hissəciyi shall/will** ilə düzəlir.

② **Sual (interrogative)**

Shall	I	be	working	Mən işləməkdə olacağam?
Will	You	be	working	Sən işləməkdə olacaqsan?
Will	He	be	working	O işləməkdə olacaq?
Will	She	be	working	O işləməkdə olacaq?
Shall	We	be	working	Biz işləməkdə olacağıq?
Will	You	be	working	Siz işləməkdə olacaqsınız?
Will	They	be	working	Onlar işləməkdə olacaqlar?

➤ Bu zamanın inkarı bütün şəxslərdə **to be feilinin birinci hissəciyi shall/will hissəciyindən sonra not hissəciyi artırmaqla** düzəlir.

⊖ **İnkâr (negative)**

I	shall	not	be	working	Mən işləməkdə olmayacağam
You	will	not	be	working	Sən işləməkdə olmayacaqsan
He	will	not	be	working	O işləməkdə olmayacaq
She	will	not	be	working	O işləməkdə olmayacaq
We	shall	not	be	working	Biz işləməkdə olmayacağıq
You	will	not	be	working	Siz işləməkdə olmayacaqsınız
They	will	not	be	working	Onlar işləməkdə olmayacaqlar

⚡ **DİQQƏTLİ OLUN:**

I shall be reading when you come. - Mən sən gələndə kitabı oxumaqda olacağam

Shall I be reading a book be reading ?

Who will be reading a book when you come?

What shall I be reading when you come?

What shall I be doing when you come?

When shall I be reading a book?

I shall be reading a book when you come, shan't I ?

Shall I be reading a book or a newspaper when you come?

ZAMAN ZƏRFLƏRİ :

<i>At 6 o'clock tomorrow</i>	<i>All day tomorrow</i>
<i>At this time tomorrow</i>	<i>All the evening</i>
<i>From eight to ten o'clock</i>	<i>All the time</i>
<i>All day tomorrow</i>	<i>At that time tomorrow</i>
<i>All day long</i>	<i>From seven till nine o'clock</i>

İŞLƏDİLMƏSİ:

1) Bu zaman gələcəkdə dəqiq bir vaxtda baş verəcək, icra ediləcək hərəkətləri göstərmək üçün işlədilir:

❖ *I shall be preparing my lessons at 8 o'clock tomorrow. - Sabah saat 8 də dərslərimi hazırlayacağam.*

- 2) Zaman və şərt budaq cümlələrindəki başqa bir hərəkəti indiki qeyri-müəyyən zaman ilə ifadə olunarsa o zaman işlədilir:
 - ❖ *When you come to see me, I shall be preparing my lessons. - Sən yanıma gələndə mən dərslərimi hazırlayacağam.*
- 3) Bəzən dəqiq vaxt göstərilir, ümumi məzmunundan bilinir.
 - ❖ *I must go, father, the students will be waiting for me. - Ata, mən getməliyəm, tələbələr məni gözləyəcəklər.*
- 4) Nəzakətlə hər hansı bir sual verərkən də istifadə olunur:
 - ❖ *Will you be bringing my umbrella? – Siz mənim çətirimi gətirə bilərsiniz?*

THE FUTURE CONTINUOUS IN THE PAST TENSE FORM
KEÇMİŞƏ NƏZƏRƏN GƏLƏCƏK DAVAMEDİCİ ZAMAN FORMASI

Keçmişə nəzərən gələcək zamanın davamedici forması **Should be/ would be+ feili sifət I** , yəni əsas feilin sonuna **-ing** artırmaqla düzəlir.

+ **təsdiq (affirmative)**

I	should be	working	Mən işləməkdə olacağam
You	would be	working	Sən işləməkdə olacaqsan
He	would be	working	O işləməkdə olacaq
She	would be	working	O işləməkdə olacaq
We	should be	working	Biz işləməkdə olacağıq
You	would be	working	Siz işləməkdə olacaqsınız
They	would be	working	Onlar işləməkdə olacaqlar

- Bu zamanın sualı bütün şəxslərdə **to be feilinin birinci hissəciyi should/would** ilə düzəlir.

? **Sual (interrogative)**

Should	I	be	working	Mən işləməkdə olacaqdım?
Would	You	be	working	Sən işləməkdə olacaqdın?
Would	He	be	working	O işləməkdə olacaqdı?
Would	She	be	working	O işləməkdə olacaqdı?
Should	We	be	working	Biz işləməkdə olacadıq?
Would	You	be	working	Siz işləməkdə olacadıınız?
Would	They	be	working	Onlar işləməkdə olacaqdılar?

- Bu zamanın inkarı bütün şəxslərdə **to be feilinin birinci hissəciyi should/would hissəciyindən sonra not** hissəciyi artırmaqla düzəlir.

- **İnkâr (negative)**

I	should	not	be	working	Mən işləməkdə olmayacaqdım
You	would	not	be	working	Sən işləməkdə olmayacaqdın
He	would	not	be	working	O işləməkdə olmayacaqdı
She	would	not	be	working	O işləməkdə olmayacaqdı
We	should	not	be	working	Biz işləməkdə olmayacaqdıq
You	would	not	be	working	Siz işləməkdə olmayacaqdınız
They	would	not	be	working	Onlar işləməkdə olmayacaqdılar

İŞLƏDİLMƏSİ:

- 1) Bu zaman keçmiş baxımından gələcək dəqiq bir vaxtda baş verib davam edəcək hərəkətləri bildirmək üçün işlədilir. Əgər tabeli mürəkkəb cümlədə baş cümlənin xəbəri keçmişdə olarsa gələcəyin davam etməsini bu zamanla göstərmək olar:
 - ❖ *I asked him not to come at 2, because at that time I should be working at my English. - Mən ondan saat 2 də gəlməməyini xahiş etdim, çünki həmin vaxt mən İngilis dili üzərində işləməkdə olacaqdım.*

THE PRESENT PERFECT FENSE FORM İNDİKİ BİTMİŞ ZAMAN FORMASI

Bu zaman **to have** köməkçisi feilinin indiki sadə zaman forması **have/ has** və əsas feilin **feili sifət 2- PII** forması ilə əmələ gəlir.

+ **təsdiq (affirmative)**

I	have	worked	Mən işləmişəm
You	have	worked	Sən işləmişsən
He	has	worked	O işləyib
She	has	worked	O işləyib
We	have	worked	Biz işləmişik
You	have	worked	Siz işləmişsiniz
They	have	worked	Onlar işləmişlər

➤ Bu zamanın sualı bütün şəxslərdə **have/has** köməkçi feilinin özü ilə düzəlidir.

? **Sual (interrogative)**

Have	I	worked	Mən işləmişəm?
Have	You	worked	Sən işləmişsən?
Has	He	worked	O işləyib?
Has	She	worked	O işləyib?
Have	We	worked	Biz işləmişik?
Have	You	worked	Siz işləmişsiniz?
Have	They	worked	Onlar işləmişlər?

➤ Bu zamanın inkarı bütün şəxslərdə **have/has** köməkçi feilindən sonra **not** hissəciyi artırmaqla düzəlidir.

- **İnkar (negative)**

I	have	not	worked	Mən işləməmişəm
You	have	not	worked	Sən işləməmişsən
He	has	not	worked	O işləməyib
She	has	not	worked	O işləməyib
We	have	not	worked	Biz işləməmişik
You	have	not	worked	Siz işləməmişsiniz
They	have	not	worked	Onlar işləməmişlər

⚡ **DIQQƏTLİ OLUN:**

Bu zamanın cümlə üzvlərinə sual verərkən çox diqqətli olmaq lazımdır, çünki **when?** - nə vaxt? **What time?** - nə vaxt? (zaman) sual zərfləri ilə bu zamana sual vermək olmur. Əgər verilsə, onda cümlənin xəbəri keçmiş sadə zamanda olur.

He has written a letter today – O, bugün məktub yazıb.

Has he written a letter today? – O, bugün məktub yazıb?

Who has written today? – Kim bugün yazıb?

What has he done today? – O bugün nə edib?

What has he written today? – O bugün nə yazıb?

When (what time) did he write a letter? – O məktubu nə vaxt yazdı?

QEYD: **When (What time)** əvəzinə **How long** ilə sual vermək olar:

❖ *I have come for an hour- mən 1 saatdır gəlmişəm*

❖ *How long have I come?*

❖ *The child has slept since 9- how long has the child slept?*

ZAMAN ZƏRFLƏRİ :

Today	Tonight	This month	recently
Once	Ever	Just	since
Already	Never	Always	for
Finally	yet	For a long time	Since then
This week	lately	Before now	Many times

İŞLƏDİLMƏSİ:

1) Bu zaman icra edilib bitmiş lakin nəticəsi göz qabağında olan hərəkəti bildirmək üçün işlənir:

❖ *I have written the letter, you can post it. - Mən məktubu yazmışam, göndərə bilərsiniz.*

- 2) Təkrarən baş verib, icra edilib bitmiş hərəkətləri göstərmək üçün işlənir:
 - ❖ *I have talked to you about him often. - Mən onun haqqında tez-tez sənə danışmışam.*
- 3) It is the first time, it is the second time kimi cümlələrdən sonra işlədilir:
 - ❖ *It is the first time I have met you. - Birinci dəfədir ki, sənə qarşılaşmışam.*
- 4) İcrası keçmişdə başlamış, müəyyən müddət davam etmiş və hal hazırda da davam etməkdə olan hərəkətləri bildirmək üçün işlədilir. Bu halda hərəkətin başlanğıcını göstərmək üçün işlədilir. Bu halda hərəkətin başlanğıcını göstərmək üçün – **since** ; davam etmə müddətini göstərmək üçün isə - **for** sözü işlədilir. Əgər since budaq cümləsi işlənərsə, since-dən sonra xəbər keçmişdə işlənər.
 - ❖ *We have known each other since we were children. - Biz uşaqlıqdan bir- birimizi tanımışıq.*
 - ❖ *I have known him for five years. - Mən onu 5 ildir ki, tanımışam.*

QEYD: **For** təqribi zamanları bildirmək üçün, **Since** isə konkret zamanları bildirmək üçün istifadə olunur.

For		Since	
5 days	Ten hours	Monday	Sunday
An hour	Two minutes	6 o'clock	12/30
A week	Four weeks	14 September	Cristmas
A month	Five months	January	I was born
7 year	A long time	1994	We arrived

ZƏRFLƏRİN YAZILMA QAYDASI:

- 1) Ever, never, often, seldom, just – bir qayda olaraq köməkçi feildən sonra əsas feildən əvvəl işlənir.
- 2) Lately, recently, once, up to now, many times, nowadays - sözləri cümlənin sonunda; (recently, lately bəzən əsas feildən əvvəl) işlənir;
 - ❖ *I have seen him lately – Mən onu son vaxtlar görmüşəm.*
- 3) Already- sözü təsdiqdə əsas feildən əvvəl, sualda axırda işlənir (belə tezliklə, artıq) kimi tərcümə olunur:
 - ❖ *Have you translated the article already? - Yəni belə tezliklə məqaləni tərcümə etmişiniz?*
- 4) Yet – həm sual (artıq kimi də tərcümə olunur), həm də inkarda (hələ- kimi də tərcümə olunur) cümlənin sonunda işlənir:
 - ❖ *Has he come back yet? – O, artıq qayıdıb?*
 - ❖ *He hasn't finished his work yet - O, hələ işini qurtarmayıb.*

THE PAST PERFECT TENSE FORM KEÇMİŞ BİTMİŞ ZAMAN FORMASI

Bu zaman **to have** köməkçisi feilinin keçmiş sadə zaman forması **had** və əsas feilin **feili sifət 2- P_{II}** forması ilə əmələ gəlir.

+ **təsdiiq (affirmative)**

I	had	worked	Mən işləmişdim
You	had	worked	Sən işləmişdin
He	had	worked	O işləmişdi
She	had	worked	O işləmişdi
We	had	worked	Biz işləmişdik
You	had	worked	Siz işləmişdiniz
They	had	worked	Onlar işləmişdilər

- Bu zamanın sualı bütün şəxslərdə **had** köməkçi feilinin özü ilə düzəlir.

❓ **Sual (interrogative)**

Had	I	worked	Mən işləmişdim?
Had	You	worked	Sən işləmişdin?
Had	He	worked	O işləmişdi?
Had	She	worked	O işləmişdi?
Had	We	worked	Biz işləmişdik?
Had	You	worked	Siz işləmişdiniz?
Had	They	worked	Onlar işləmişdilər?

- Bu zamanın inkarı bütün şəxslərdə **had** köməkçi feilindən sonra **not** hissəciyi artırmaqla düzəlir.

(-) İnkâr (negative)

I	had	Not	Worked	Mən işləməmişdim
You	had	Not	Worked	Sən işləməmişdin
He	had	Not	Worked	O işləməmişdik
She	had	Not	Worked	O işləməmişdik
We	had	Not	Worked	Biz işləməmişdik
You	had	Not	Worked	Siz işləməmişdiniz
They	had	Not	Worked	Onlar işləməmişdilər

⚡ DİQQƏTLİ OLUN:

I had written the letter by 2 o'clock yesterday- Dünən 2-yə kimi məktubu yazmışdım.

Had I written the letter by 2 o'clock yesterday?

Who had written the letter by 2 o'clock yesterday?

What had I done by 2 o'clock yesterday?

When had I written the letter?

What had I written by 2 o'clock yesterday?

ZAMAN ZƏRFLƏRİ :

By six o'clock	By the end of month
After	By the end of September
Before	earlier
Previously	Until then
By the time	By that time

İŞLƏDİLMƏSİ:

- 1) Bu zaman keçmişdə müəyyən bir vaxta qədər icra olunub bitmiş hərəkətləri bildirmək üçün işlədilir. Həmin keçmiş müəyyən vaxt 2 yolla göstərilə bilər:

a) By – sözü ilə işlənən zaman zərfləkləri ilə (by 2 o'clock yesterday, by that time yesterday)

❖ *I had finished my work by 5 o'clock yesterday. - Dünən saat 5-ə kimi qurtarmışdım.*

b) Keçmişdə icra edilmiş başqa bir hərəkətlə istifadə olunur:

❖ *I had finished my work when she came yesterday. - Dünən o gələndə mən işimi qurtarmışdım.*

- Bu zaman dilimizə nəqli keçmiş zaman forması ilə tərcümə edilir.

- Bu zaman mürəkkəb tabeli cümlələrdə həm baş cümlədə, həm də budaq cümlədə işlənir. Hansı cümlənin xəbəri 1-ci baş veribsə o keçmiş bitmişdə, 2-ci baş veribsə o keçmiş sadə zamanda işlənir:

❖ *When he came, I had finished my work – O gələndə mən işimi qurtarmışdım.*

❖ *I didn't ring him up before I had finished the work – işimi qurtarmamışdan əvvəl ona zəng etdim.*

Belə hallarda budaq cümlələr baş cümləyə when (anda²), after (sonra), before (əvvəl), as soon as (kimi) bağlayıcıları ilə bağlanır. Əgər bu bağlayıcılardan sonra hərəkət bir-birinin ardınca baş veribsə, xüsusilə də to come, to enter, to finish feilləri işlənən cümlələrdə - onda Past simple (keçmiş) zaman işlənir:

❖ *As soon as I finished work, I went home- İşimi qurtaran kimi evə getdim.*

2) just, already, yet, never zərfləri bu zamanda da işlənir:

❖ *I had already done my homework when the bell rang.- Zəng çalınanda mən artıq ev işimi etmişdim.*

❖ *The rain had just stopped and everything was wet around. - Yağış indicə dayanmışdı və otaqda hər şey yaş idi.*

3) Since, for zərfləri də bu zamanla işlənə bilər:

❖ *Nick said he had not seen Jane for a fortnight. - Nik dedi ki, o 2 həftədir ki, Ceyni görməyib.*

4) Keçmiş bitmiş zaman **Scarcely... when** (yenicə, təzəcə), **hardly....when** (yenicə, təzəcə), **no sooner....than** (yenicə, təzəcə) bağlayıcılarıyla işlədilir. Bəzən fikri qüvvətləndirmək üçün köməkçi feil **had** mübtədanın qabağına keçir. Bu bağlayıcılar olan cümlədə inkar ədatı not ya da başqa inkar sözü işlənir:

No sooner had I entered the room than the telephone rang. - Yenicə otağa daxil olmuşdum ki, telefon zəng çaldı.

❖ *Hardly (Scarcely) he had left the house when it began to rain. - O yenicə evi tərk etmişdi ki, yağış yağmağa başladı.*

THE FUTURE PERFECT FENSE FORM
GƏLƏCƏK BİTMİŞ ZAMAN FORMASI

Bu zaman **to have** köməkçisi feilinin gələcək sadə zaman forması **shall have/will have** və əsas feilin **feili sifət 2-P II** forması ilə əmələ gəlir.

+ **təsdiq (affirmative)**

I	shall	have	worked	Mən işləmiş olacağam
You	will	have	worked	Sən işləmiş olacaqsan
He	will	have	worked	O işləmiş olacaq
She	will	have	worked	O işləmiş olacaq
We	shall	have	worked	Biz işləmiş olacağıq
You	will	have	worked	Siz işləmiş olacaqsınız
They	will	have	worked	Onlar işləmiş olacaqlar

➤ Bu zamanın sualı bütün şəxslərdə **shall/will** köməkçi feilinin özü ilə düzəlidir.

② **Sual (interrogative)**

shall	I	have	worked	Mən işləmiş olacağam?
will	You	have	worked	Sən işləmiş olacaqsan?
Will	He	have	worked	O işləmiş olacaq?
Will	She	have	worked	O işləmiş olacaq?
Shall	We	have	worked	Biz işləmiş olacağıq?
Will	You	have	worked	Siz işləmiş olacaqsınız?
Will	They	have	worked	Onlar işləmiş olacaqlar?

➤ Bu zamanın inkarı bütün şəxslərdə **shall/will** köməkçi feilindən **sonra not hissəciyi artırmaqla** düzəlidir.

⊖ **İnkar (negative)**

I	shall	not	have	worked	Mən işləməmiş olacağam
You	will	not	have	worked	Sən işləməmiş olacaqsan
He	will	not	have	worked	O işləməmiş olacaq
She	will	not	have	worked	O işləməmiş olacaq
We	shall	not	have	worked	Biz işləməmiş olacağıq
You	will	not	have	worked	Siz işləməmiş olacaqsınız
They	will	not	have	worked	Onlar işləməmiş olacaqlar

⚡ **DİQQƏTLİ OLUN:**

I shall have read [red] the book by the time you come. - Sən gələndə kimi mən bu kitabı oxumuş olacağam.

Shall I have read the book by the time you come?

Who will have read the book by the time you come?

What shall I have done by time you come?

What shall I have read by time you come?

When shall I have read the book?

ZAMAN ZƏRFLƏRİ:

<i>By 5 o'clock</i>	<i>Soon</i>
<i>By Sunday</i>	<i>Before the end of ...</i>
<i>By the weekend</i>	<i>Not ... till until + time</i>
<i>By that time next year</i>	<i>By the beginning of the month</i>
<i>By the end of the year</i>	<i>By the end of September</i>

İŞLƏDİLMƏSİ:

1) Gələcəkdə müəyyən bir vaxta qədər baş verib, icra edilib qurtaracaq hərəkətləri bildirir və *by the time* (o vaxta kimi), *by 6 o'clock* (saat 6 ya kimi), *soon* (tezliklə) *then* (onda) zərf və zərf birləşmələri ilə işlənir:

❖ *I shall have finished my work by that time tomorrow. - Sabah bu vaxta kimi mən işimi quramış olacağam.*

- 2) Gələcəkdə icra ediləcək, baş verəcək digər bir hərəkətlə yəni zaman və şərt budaq cümlələri işlənən tabeli mürəkkəb cümlənin baş cümləsində işlənir:
- ❖ *We shall have finished our music lesson if you come at 5 tomorrow. - Əgər sən sabah 5 də gəlsən, biz musiqi dərslərimizi qurtarıb olacağıq.*
 - ❖ *They will have finished their work before you return tomorrow. - Onlar sabah sənin qurtarmağından əvvəl işlərini qurtarıb olacaqlar.*

QEYD: Zaman və şərt budaq cümlələrində Future Perfect (gələcək bitmiş) əvəzinə Present Perfect (İndiki bitmiş) zamanla işlənir.

- ❖ *As soon as we have had dinner we shall go for a walk. - Günorta yeməyimizi yeyən kimi biz gəzməyə gedəcəyik.*
- ❖ *I shall have a talk with you after I have written this letter. - Məktubu yazandan sonra sizinlə söhbət edəcəyəm.*

THE FUTURE PERFECT IN THE PAST KEÇMİŞƏ NƏZƏRƏN GƏLƏCƏK BİTMİŞ ZAMAN FORMASI

Bu zaman **to have** köməkçisi feilinin keçmiş nəzərə alın gələcək zaman sadə forması **shouldhave/would have** və əsas feilin **feili sifət 2- PII** forması ilə əmələ gəlir.

+ **təsdiq (affirmative)**

I	should	have	worked	Mən işləmiş olardım
You	would	have	worked	Sən işləmiş olardın
He	would	have	worked	O işləmiş olardı
She	would	have	worked	O işləmiş olardı
We	should	have	worked	Biz işləmiş olardıq
You	would	have	worked	Siz işləmiş olardınız
They	would	have	worked	Onlar işləmiş olardılar

- Bu zamanın sualı bütün şəxslərdə **should/would** köməkçi feilinin özü ilə düzəlir.

(?) **Sual (interrogative)**

Should	I	have	worked	Mən işləmiş olardım?
Would	You	have	worked	Sən işləmiş olardın?
Would	He	have	worked	O işləmiş olardı?
Would	She	have	worked	O işləmiş olardı?
Should	We	have	worked	Biz işləmiş olardıq?
Would	You	have	worked	Siz işləmiş olardınız?
Would	They	have	worked	Onlar işləmiş olardılar?

- Bu zamanın inkarı bütün şəxslərdə **should/would** köməkçi feilindən sonra **not** hissəciyi artırmaqla düzəlir.

(-) **İnkar (negative)**

I	Should	have	not	worked	Mən işləməmiş olardım
You	Would	have	not	worked	Sən işləməmiş olardın
He	Would	have	not	worked	O işləməmiş olardı
She	Would	have	not	worked	O işləməmiş olardı
We	Should	have	not	worked	Biz işləməmiş olardıq
You	Would	have	not	worked	Siz işləməmiş olardınız
They	Would	have	not	worked	Onlar işləməmiş olardılar

Should not= shouldn't [ʃudn't] ; would not = wouldn't [wudnt]

İŞLƏDİLMƏSİ:

- 1) Keçmiş baxımından gələcək hesab edilən müəyyən bir vaxta kimi icra edilib tamamlanması, baş verib qurtarması nəzərdə tutulan hərəkətləri bildirmək üçün işlədilir:
 - ❖ *He promised me that they would have written the letter by the time I came back.- O, mənə söz verdi ki, mən qayıdana kimi onlar məktubu yazmış olacaqlar.*
- 2) Keçmiş baxımından gələcək hesab edilən müəyyən bir vaxtdan əvvəl başlamış və həmin vaxt davam edən hərəkətləri bildirir:
 - ❖ *He wrote to me that by the first of May he would have been in the rest-home for a fortnight. - O, mənə yazdı ki, Mayın birinə kimi, o 2 həftə istirahət evində olacaq.*

QEYD: Misallardan görüldüyü kimi keçmişə nəzərən gələcək zamanlar tabeli mürəkkəb, cümlələrdə (ən çox tamamlıq, budaq cümlələrində) baş cümlədəki xəbərin keçmiş zamanda işlənməsindən asılıdır.

THE PRESENT PERFECT CONTINUOUS TENSE FORM İNDİKİ BİTMİŞ DAVAMƏDİCİ ZAMAN FORMASI

Bu zaman *to have* köməkçisi feilinin indiki bitmiş zaman forması *have been/ has been* və əsas feilin *feili sifət 1- P1*, yəni *ing* artırmaq ilə əmələ gəlir.

+ *təsdiq (affirmative)*

I	have	been	working	Mən işləyirmişəm
You	have	been	working	Sən işləyirmişsən
He	has	been	working	O işləyirmiş
She	has	been	working	O işləyirmiş
We	have	been	working	Biz işləyirmişik
You	have	been	working	Siz işləyirmişsiniz
They	have	been	working	Onlar işləyirmişlər

➤ Bu zamanın sualı bütün şəxslərdə *have/has* köməkçi feilinin özü ilə düzəlidir.

(?) *Sual (interrogative)*

Have	I	been	working	Mən işləyirmişəm?
Have	You	been	working	Sən işləyirmişsən?
Has	He	been	working	O işləyirmiş?
Has	She	been	working	O işləyirmiş?
Have	We	been	working	Biz işləyirmişik?
Have	You	been	working	Siz işləyirmişsiniz?
Have	They	been	working	Onlar işləyirmişlər?

➤ Bu zamanın inkarı bütün şəxslərdə *have/has* köməkçi feilindən sonra *not* hissəciyi artırmaqla düzəlidir.

(-) *İnkar (negative)*

I	have	not	been	working	Mən işləməyirmişəm
You	have	not	been	working	Sən işləməyirmişsən
He	has	not	been	working	O işləməyirmiş
She	has	not	been	working	O işləməyirmiş
We	have	not	been	working	Biz işləməyirmişik
You	have	not	been	working	Siz işləməyirmişsiniz
They	have	not	been	working	Onlar işləməyirmişlər

⚡ **DİQQƏTLİ OLUN:**

I have been waiting here for half an hour?
Who has been waiting here for half an hour?
What have I been doing here for half an hour?
Where have I been waiting for half an hour?
How long have I been waiting here?

ZAMAN ZƏRFLƏRİ :

<i>For</i>
<i>Since</i>

İŞLƏDİLMƏSİ:

- 1) Keçmişdə icra olunmağa başlayan, danışıq zamanında davam edən hərəkətləri bildirmək üçün işlədilir. Hərəkətin başlanğıcını bildirmək üçün *since*, onun davam etmə müddətini göstərmək üçün *isə for* sözü işlənir:
 - ❖ *I have been waiting here for half an hour- Yarım saatdır ki, mən burada gözləyirəm.*
- 2) Keçmişdə başlanan, müəyyən müddət davam edən, hal-hazırda artıq davam etməyən hərəkətləri bildirir:
 - ❖ *What have you been doing during my absence? - Mənim olmadığım müddətdə sən nə etmişən?*

- 3) Keçmişdə dəfələrlə təkrarən icra edilən, baş verən hərəkətləri bildirir:
 ❖ *She has been coming nearly every evening since you went away sir. - Cənab, siz çıxıb gedəndən bəri O, hər axşam gəlir.*

THE PAST PERFECT CONTINUOUS TENSE FORM KEÇMİŞ BİTMİŞ DAVAMƏDİCİ ZAMAN FORMASI

Bu zaman **to have** köməkçisi feilinin keçmiş bitmiş zaman forması **had been** və əsas feilin **feili sifət I- P_I**, yəni **ing** artırmaq ilə əmələ gəlir.

+ **təsdiq (affirmative)**

I	had	been	working	Mən işləyirmişdim
You	had	been	working	Sən işləyirmişdin
He	had	been	working	O işləyirmişdi
She	had	been	working	O işləyirmişdi
We	had	been	working	Biz işləyirmişdik
You	had	been	working	Siz işləyirmişdiniz
They	had	been	working	Onlar işləyirmişdilər

- Bu zamanın sualı bütün şəxslərdə **had** köməkçi feilinin özü ilə düzəlir.

⊙ **Sual (interrogative)**

Had	I	been	working	Mən işləyirmişdim?
Had	You	been	working	Sən işləyirmişdin?
Had	He	been	working	O işləyirmişdi?
Had	She	been	working	O işləyirmişdi?
Had	We	been	working	Biz işləyirmişdik?
Had	You	been	working	Siz işləyirmişdiniz?
Had	They	been	working	Onlar işləyirmişdilər?

- Bu zamanın inkarı bütün şəxslərdə **had** köməkçi feilindən **sonra not hissəciyi artırmaqla** düzəlir.

⊖ **İnkâr (negative)**

I	had	not	been	working	Mən işləməyirmişdim
You	had	not	been	working	Sən işləməyirmişdin
He	had	not	been	working	O işləməyirmişdi
She	had	not	been	working	O işləməyirmişdi
We	had	not	been	working	Biz işləməyirmişdik
You	had	not	been	working	Siz işləməyirmişdiniz
They	had	not	been	working	Onlar işləməyirmişdilər

⚡ **DIQQƏTLİ OLUN:**

I had been playing for an hour when he came. - O gələndə mən 1 saat idi ki, oynayırdım.

Had I been playing for an hour when he came?

Who had been playing for an hour when he came?

What had I been doing for an hour when he came?

How long had I been playing when he came?

When had I been playing for an hour?

ZAMAN ZƏRFLƏRİ :

For
Since

İŞLƏDİLMƏSİ:

- 1) Keçmiş müəyyən vaxtdan əvvəl başlanmış, bir müddət davam etmiş və həmin vaxtda da davam edən hərəkətləri bildirir. Bu halda davam etmə müddəti **for**, başlanğıcı isə **since** ilə göstərilir:
 ❖ *The children could not go to the forest, because it had been raining since early morning – Uşaqlar meşəyə gedə bilmədilər, çünki, səhər tezdən yağış yağdı.*

- 2) Keçmişdə baş verib müəyyən müddət davam edən, lakin həmin anda davam etməyən hərəkətləri bildirir:
- ❖ *She asked me what I had been doing with myself during the summer. - O məndən yay müddəti ərzində nə etdiyimi soruşdu.*

THE FUTURE PERFECT CONTINUOUS TENSE FORM GƏLƏCƏK BİTMİŞ DAVAMEDİCİ ZAMAN FORMASI

Bu zaman *to be* köməkçi feilinin gələcək zamanın bitmiş forması *shall/ will have been* və əsas feilin *feili sifət 1- P₁*, yəni *ing* artırmaq ilə əmələ gəlir.

I (we) shall have been going	Shall I have been going?	I shall not have been going
He (she, you, they) will have been going	Will he have been going.	He will not have been going

⚡ **DIQQƏTLİ OLUN:**

They will have been working at this problem for a year by the end of September – Onlar sentyabrın sonuna kimi 1 il bu problem üzərində işləmiş olacaqlar.

Will they have been working at this problem for a year.....?

Who will have been working at this problem for a year....?

What will they have been doing for a year...?

What will they have been working at ...?

İŞLƏDİLMƏSİ:

- 1) Gələcək bitmiş davamedici zaman forması müəyyən bir vaxtdan əvvəl icrasına başlamaq və müəyyən müddət davam edib bitəcək hərəkətləri bildirmək üçün işlədilir. Davam etmə for sözünü ilə göstərilir.
- ❖ *I shall have been waiting for an hour when you come. - Sən gələndə mən 1 saat gözləmiş olacağam.*

THE FUTURE PERFECT CONTINUOUS IN THE PAST KEÇMİŞƏ NƏZƏRƏN GƏLƏCƏK BİTMİŞ DAVAMEDİCİ ZAMAN FORMASI

Bu zaman *to be* köməkçi feilinin keçmişə nəzərən gələcək zamanın bitmiş forması *should/ would have been* və əsas feilin *feili sifət 1- P₁*, yəni *ing* artırmaq ilə əmələ gəlir.

I (we) should have been working	Should I have been working	I should not have been working
He (she, you, they) would have been working	Would he have been working	He would not have been working

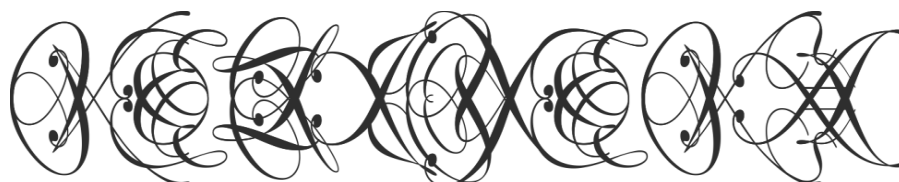
İŞLƏDİLMƏSİ:

- 1) Bu zaman forması keçmişə nəzərən gələcəkdə müəyyən bir müddət davam edib bitəcək hərəkətləri bildirir:
- ❖ *He said that by the end of May he would have been working at that problem for a year. – O, dedi ki, mayın sonuna kimi o, bu problem üzərində 1 il işləmiş olacaq.*

The Passive Voice

Məchul Növ

THE PASSIVE VOICE
MƏCHUL NÖV

Məchul növ nədir? Bilirik ki, məlum növdə feil hərəkətin mübtədə tərəfindən icra olunduğunu bildirir, lakin məchul növdə isə bu belə olmur. Əgər mübtədə hərəkətin icraçısı funksiyasını yerinə yetirmirsə, deməli həmin cümlə məchul növdədir. Məchul növdə hərəkəti icra edən mübtədə olmur, çünki elə hərəkət mübtədə üzərində icra olunur. Feilin məchul növü ingilis dilin çox geniş bir hissəni əhatə edir və yer tutur. Bildiyimiz kimi zamanları öyrənərkən 16 zamanı olduğunu dedik və onların da hər birini ayrı-ayrılıqda izah etdik. Lakin İngilis dilində həmin 16 zamanın biz 10-u nu məchul növdə işlədəcik. Bununla yanaşı, ingilis dilində feilin məchul növünü əmələ gətirmək üçün müvafiq zamana uyğun olaraq **to be** feilinin formalarından istifadə ilə birlikdə əsas mənə daşıyan feilin keçmiş zaman **V₃ (Participle II)** feili sifətindən birgə istifadə edirik. Məchul növdə olan zamanlar aşağıdakılardır:

1. **Present Indefinite Passive – be (am, is, are, + V₃) (P₂)**
2. **Past Indefinite Passive – be (was, were,+ V₃) (P₂)**
3. **Future Indefinite Passive – shall be, will, be + V₃ (P₂)**
4. **Future Indefinite in the Past Passive - shoul, would be +V₃ (P₂)**
5. **Present Continuous Passive – am, is, are, +being +V₃ (P₂)**
6. **Past Continuous Passive - was, were being + V₃ (P₂)**
7. **Present Perfect Passive – have/ has been + V₃ (P₂)**
8. **Past Perfect Passive – had been + V₃ (P₂)**
9. **Future Perfect Passive – shall, will have been + V₃ (P₂)**
10. **Future Perfect Passive in the Past – should, would, have been, + V₃ (P₂)**

THE PRESENT INDEFINITE PASSIVE VOICE
İNDİKİ QEYRİ-MÜƏYYƏN ZAMANIN MƏCHUL NÖVÜ

İndiki zamanın qeyri müəyyən formasının məchulu **to be** köməkçi feilinin indiki zaman formaları **am, is, are** və **feili sifət 2** ilə düzəlir.

+ **təsdiq (affirmative)**

I	am	invited
You	are	invited
He	is	invited
She	is	invited
We	are	invited
You	are	invited
They	are	invited

➤ Bu zamanın sualı bütün şəxslərdə **am, is, are** köməkçi feilinin özü ilə düzəlir.

? **Sual (interrogative)**

Am	I	invited?
Are	You	invited?
Is	He	invited?
Is	She	invited?
Are	We	invited?
Are	You	invited?
Are	They	invited?

➤ Bu zamanın inkarı bütün şəxslərdə **am, is, are** köməkçi feilindən sonra **not** hissəciyi artırmaqla düzəlir.

- **İnkar (negative)**

I	Am	Not	Invited
You	Are	Not	Invited
He	Is	Not	Invited
She	Is	Not	Invited
We	Are	Not	Invited
You	Are	Not	Invited
They	Are	Not	Invited

✚ **DƏYİŞMƏLƏR:**

Məlum növ

- ❖ *I open the door – mən qapını açıram.*
- ❖ *He writes a lot of words- o çoxlu sözlər yazır.*
- ❖ *Who plants the flowers? - Gülləri kim əkir?*

Məchul növ

- The door is opened by me- Qapı mənim tərəfindən açılır.*
- A lot of words are written by him – çoxlu sözlər onun tərəfindən yazılır.*
- Who are the flowers planted by. - Güllər kimin tərəfindən əkilir?*

**THE PAST INDEFINITE PASSIVE VOICE
KEÇMİŞ QEYRİ - MÜƏYYƏN ZAMANIN MƏCHUL NÖVÜ**

Keçmiş zamanın qeyri müəyyən formasının məchulu **to be** köməkçisi feilinin keçmiş zaman formaları **was, were** və **feili sifət 2** ilə düzəlidir.

+ təsdiq (affirmative)

I	was	invited
You	were	invited
He	was	invited
She	was	invited
We	were	invited
You	were	invited
They	were	invited

➤ Bu zamanın sualı bütün şəxslərdə **was, were** köməkçi feilinin özü ilə düzəlidir.

? Sual (interrogative)

Was	I	invited?
Were	You	invited?
Was	He	invited?
Was	She	invited?
Were	We	invited?
Were	You	invited?
Were	They	invited?

➤ Bu zamanın inkarı bütün şəxslərdə **was, were** köməkçi feilindən sonra **not** hissəciyi artırmaqla düzəlidir.

⊖ İnkâr (negative)

I	was	not	invited
You	were	not	invited
He	was	not	invited
She	was	not	invited
We	were	not	invited
You	were	not	invited
They	were	not	invited

✚ **DƏYİŞMƏLƏR:**

Məlum

- ❖ *He planted 2 trees*
- ❖ *Who sent the telegram?*

Məchul

- 2 trees were planted by him*
- Who was the telegram sent by?*

**THE FUTURE INDEFINITE PASSIVE VOICE
GƏLƏCƏK ZAMANIN MƏCHULU**

Gələcək zamanın qeyri müəyyən formasının məchulu **to be** köməkçi feilinin gələcək zaman formaları **shall be/will be** və **feili sifət 2** ilə düzəlidir.

+ *təsdiq (affirmative)*

I	shall	be	invited
You	will	be	invited
He	will	be	invited
She	will	be	invited
We	shall	be	invited
You	will	be	invited
They	will	be	invited

➤ Bu zamanın sualı bütün şəxslərdə *shall/will* köməkçi feilinin özü ilə düzəlidir.

② *Sual (interrogative)*

Shall	I	be	invited?
Will	You	be	invited?
Will	He	be	invited?
Will	She	be	invited?
Shall	We	be	invited?
Will	You	be	invited?
Will	They	be	invited?

➤ Bu zamanın inkarı bütün şəxslərdə *shall/will* köməkçi feilindən sonra **not** hissəciyi artırmaqla düzəlidir.

⊖ *İnkâr (negative)*

I	shall	not	be	invited
You	will	not	be	invited
He	will	not	be	invited
She	will	not	be	invited
We	shall	not	be	invited
You	will	not	be	invited
They	will	not	be	invited

⚡ **DƏYİŞMƏLƏR:****Məlum**

- ❖ *I shall translate a text.*
- ❖ *When will you send the letter.*
- ❖ *Who will help him to translate.*

Məchul

- A text will be translated by me.*
- When will the letter sent by*
- Who will he be helped to translate the articles by?*

THE FUTURE INDEFINITE IN THE PAST PASSIVE VOICE
KEÇMİŞƏ NƏZƏRƏN GƏLƏCƏK ZAMANIN MƏCHULU

Keçmişə nəzərən gələcək zamanın qeyri müəyyən formasının məchulu **to be** köməkçisi feilinin keçmişə nəzərən gələcək zaman formaları **should be/would be** və **feili sifət 2** ilə düzəlidir.

+ *təsdiq (affirmative)*

I	should	be	invited
You	would	be	invited
He	would	be	invited
She	would	be	invited
We	should	be	invited
You	would	be	invited
They	would	be	invited

- Bu zamanın sualı bütün şəxslərdə *should/would* köməkçi feilinin özü ilə düzəlidir.

⊕ *Sual (interrogative)*

Should	I	be	invited?
would	You	be	invited?
Would	He	be	invited?
Would	She	be	invited?
should	We	be	invited?
Would	You	be	invited?
Would	They	be	invited?

- Bu zamanın inkarı bütün şəxslərdə *should/would* köməkçi feilindən sonra *not hissəciyi artırmaqla* düzəlidir.

⊖ *İnkâr (negative)*

I	should	not	be	invited
You	would	not	be	invited
He	would	not	be	invited
She	would	not	be	invited
We	should	not	be	invited
You	would	not	be	invited
They	would	not	be	invited

⊕ *DƏYİŞMƏLƏR:*

Məlum

- ❖ *He said he would planted a lot of flowers.*

Məchul

- He said a lot of flowers would be planted by him.*

THE PRESENT CONTINUOUS PASSIVE VOICE
İNDİKİ DAVAMEDİCİ ZAMANIN MƏCHULU

İndiki zamanın davamedici formasının məchulu *to be* köməkçisi feilinin indiki zaman formaları *am, is, are* və *being* və *feili sifət 2* ilə düzəlidir.

⊕ *təsdiq (affirmative)*

I	am	being	invited
You	are	being	invited
He	is	being	invited
She	is	being	invited
We	are	being	invited
You	are	being	invited
They	are	being	invited

- Bu zamanın sualı bütün şəxslərdə *am, is, are* köməkçi feilinin özü ilə düzəlidir.

⊕ *Sual (interrogative)*

Am	I	being	invited?
Are	You	being	invited?
Is	He	being	invited?
Is	She	being	invited?
Are	We	being	invited?
Are	You	being	invited?
Are	They	being	invited?

- Bu zamanın inkarı bütün şəxslərdə *am, is, are* köməkçi feilindən sonra *not* hissəciyi artırmaqla düzəlidir.

(-) *İnkar (negative)*

I	am	not	being	invited
You	are	not	being	invited
He	is	not	being	invited
She	is	not	being	invited
We	are	not	being	invited
You	are	not	being	invited
They	are	not	being	invited

± *DƏYİŞMƏLƏR:*

Məlum

- ❖ *They are translating a book now.*
- ❖ *Who is writing the new words?*

Məchul

- A book is being translated by him now.*
- Who are the new words being written by?*

THE PAST CONTINUOUS PASSIVE VOICE *KEÇMİŞ DAVAMEDİCİ ZAMANIN MƏCHULU*

Keçmiş zamanın davamedici formasının məchulu *to be* köməkçisi feilinin keçmiş zaman formaları *was, were* və *being* vəfeili sifət 2 ilə düzəlidir.

+ *təsdiq (affirmative)*

I	was	being	invited
You	were	being	invited
He	was	being	invited
She	was	being	invited
We	were	being	invited
You	were	being	invited
They	were	being	invited

- Bu zamanın sualı bütün şəxslərdə *was, were* köməkçi feilinin özü ilə düzəlidir.

(?) *Sual (interrogative)*

Was	I	being	invited?
Were	You	being	invited?
Was	He	being	invited?
Was	She	being	invited?
Were	We	being	invited?
Were	You	being	invited?
Were	They	being	invited?

- Bu zamanın inkarı bütün şəxslərdə *was, were* köməkçi feilindən sonra *not* hissəciyi artırmaqla düzəlidir.

(-) *İnkar (negative)*

I	was	not	being	invited
You	were	not	being	invited
He	was	not	being	invited
She	was	not	being	invited
We	were	not	being	invited
You	were	not	being	invited
They	were	not	being	invited

✚ **DƏYİŞMƏLƏR:****Məlum**

- ❖ *I was writing my homework at 2 yesterday.*
- ❖ *They were reading a book when I came in.*

Məchul

- My homework was being written by me at 2 yesterday.*
- A book was being read [red] by them I came*

THE PRESENT PERFECT PASSIVE VOICE
İNDİKİ BİTMİŞ ZAMAN FORMASININ MƏCHULU

İndiki zamanın bitmiş formasının məchulu **have/has** köməkçi feili və **been** və **feili sifət 2** ilə düzəlidir.

+ **təsdiq (affirmative)**

I	have	been	invited
You	have	been	invited
He	has	been	invited
She	has	been	invited
We	have	been	invited
You	have	been	invited
They	have	been	invited

- Bu zamanın sualı bütün şəxslərdə **have, has** köməkçi feilinin özü ilə düzəlidir.

② **Sual (interrogative)**

have	I	been	invited?
have	You	been	invited?
has	He	been	invited?
has	She	been	invited?
have	We	been	invited?
have	You	been	invited?
have	They	been	invited?

- Bu zamanın inkarı bütün şəxslərdə **have, has** köməkçi feilindən sonra **not** hissəciyi artırmaqla düzəlidir.

③ **İnkar (negative)**

I	have	not	been	invited
You	have	not	been	invited
He	has	not	been	invited
She	has	not	been	invited
We	have	not	been	invited
You	have	not	been	invited
They	have	not	been	invited

✚ **DƏYİŞMƏLƏR:****Məlum**

- ❖ *I have invited him today.*
- ❖ *Who has sent them to Baku?*

Məchul

- He has been invited (by me) today.*
- Who have they been sent to Baku*

THE PAST PERFECT PASSIVE VOICE
KEÇMİŞ BİTMİŞ ZAMAN FORMASININ MƏCHULU

Keçmiş bitmiş zaman formasının məchulu **had** köməkçi feili və **been** və **feili sifət 2** ilə düzəlidir.

+ **təsdiq (affirmative)**

I	had	been	invited
You	had	been	invited
He	had	been	invited
She	had	been	invited
We	had	been	invited
You	had	been	invited
They	had	been	invited

➤ Bu zamanın sualı bütün şəxslərdə **had** köməkçi feilinin özü ilə düzəlidir.

Ⓚ Sual (interrogative)

Had	I	been	invited?
Had	You	been	invited?
Had	He	been	invited?
Had	She	been	invited?
Had	We	been	invited?
Had	You	been	invited?
Had	They	been	invited?

➤ Bu zamanın inkarı bütün şəxslərdə **had** köməkçi feilindən sonra **not** hissəciyi artırmaqla düzəlidir.

Ⓜ İnkâr (negative)

I	had	not	been	invited
You	had	not	been	invited
He	had	not	been	invited
She	had	not	been	invited
We	had	not	been	invited
You	had	not	been	invited
They	had	not	been	invited

⚡ DƏYİŞMƏLƏR:

Məlum

- ❖ *I had sent her a present by 2 o'clock yesterday.*
- ❖ *When had you given me the book?*

Məchul

- She had been sent a present by 2 o'clock yesterday.*
- When had I been given the book by you?*

**THE FUTURE PERFECT PASSIVE VOICE
GƏLƏCƏK BİTMİŞ ZAMAN FORMASININ MƏCHULU**

Gələcək bitmiş zaman formasının məchulu **to be** köməkçisi feilinin gələcək zaman bitmiş formaları **shall have/will have** və **been** və **feili sifət 2** ilə düzəlidir.

+ təsdiq (affirmative)

I	shall	have	been	invited
You	will	have	been	invited
He	will	have	been	invited
She	will	have	been	invited
We	shall	have	been	invited
You	will	have	been	invited
They	will	have	been	invited

➤ Bu zamanın sualı bütün şəxslərdə **shall/will** köməkçi feilinin özü ilə düzəlidir.

Ⓚ Sual (interrogative)

Shall	I	have	been	invited?
Will	You	have	been	invited?
Will	He	have	been	invited?
Will	She	have	been	invited?
Shall	We	have	been	invited?
Will	You	have	been	invited?
Will	They	have	been	invited?

- Bu zamanın inkarı bütün şəxslərdə *shall/will* köməkçi feilindən sonra **not** hissəciyi artırmaqla düzəlir.

(-) İnkâr (negative)

I	shall	not	have	been	invited
You	will	not	have	been	invited
He	will	not	have	been	invited
She	will	not	have	been	invited
We	shall	not	have	been	invited
You	will	not	have	been	invited
They	will	not	have	been	invited

✚ DƏYİŞMƏLƏR:

Məlum

Məchul

- ❖ *He will have written the letter by 2 tomorrow. The letter will have been written by him by 2 tomorrow.*

**THE FUTURE PERFECT IN THE PAST PASSIVE VOICE
KEÇMİŞƏ NƏZƏRƏN GƏLƏCƏK ZAMANIN MƏCHULU**

Keçmişə nəzərən gələcək zamanın bitmiş formasının məchulu *to be* köməkçisi feilinin keçmişə nəzərən gələcək zaman bitmişformaları *should have/would have* və *been* və *feili sifət 2* ilə düzəlir.

+ təsdiq (affirmative)

I	should	have	been	invited
You	would	have	been	invited
He	would	have	been	invited
She	would	have	been	invited
We	should	have	been	invited
You	would	have	been	invited
They	would	have	been	invited

- Bu zamanın sualı bütün şəxslərdə *should/would* köməkçi feilinin özü ilə düzəlir.

(?) Sual (interrogative)

Should	I	have	been	invited?
Would	You	have	been	invited?
Would	He	have	been	invited?
Would	She	have	been	invited?
Should	We	have	been	invited?
Would	You	have	been	invited?
Would	They	have	been	invited?

- Bu zamanın inkarı bütün şəxslərdə *should/would* köməkçi feilindən sonra **not** hissəciyi artırmaqla düzəlir.

(-) İnkâr (negative)

I	should	not	have	been	invited
You	would	not	have	been	invited
He	would	not	have	been	invited
She	would	not	have	been	invited
We	should	not	have	been	invited
You	would	not	have	been	invited
They	would	not	have	been	invited

✚ DƏYİŞMƏLƏR:

Məlum

Məchul

- ❖ *He said he would have invited me to the party. He said I should have been invited to the party by him.*

MODAL VERBS IN THE PASSIVE VOICE
MODAL FEİLLƏRİN MƏCHUL FORMASI

Modal feillər ifadə etdiyi hərəkətin mümkünlüyünü, vacibliyini, məsləhət görüldüyünü, güman edildiyini bildirmək istədikdə digər zamanlar kimi məchul növdə işləyə bilərlər. Bütün modal feillərin məchul növdə quruluşu **modal feilləri + be + Participle II (feili sifət 2)** formasında qurulur. Aşağıdakı formalara nəzər salaq:

Can	be	done	edilə bilər
Must	be	done	edilməlidir
May	be	done	edilə bilər
Might	be	done	edilə bilər
Should	be	done	edilməlidir (gərək)
Ought To	be	done	edilməlidir
Have To/Has To/Had To	be	done	edilməlidir
To Be Able To	be	done	edilə bilər

Nümunələrdən görüldüyü kimi, istər sonu to ilə işlənən **have to/has to/had to/ ought to/to be able to** modal feilləri, istərsə də sonu to ilə işləməyən modal feillər **can/may/might/should/must** olsun hər biri eyni qaydada məchul növdə düzəlir.

QEYD: *Should modal feili ilə keçmişə nəzərən gələcək zamanda işlənən should feilini* səhv salmayın.

MƏCHUL NÖVÜN CANI

- Məchul növ hərəkətin icrası naməlum olduqda işlənir:
 - ❖ *A man was killed in the forest some days ago. - Bir neçə gün bundan əvvəl meşədə bir kişi öldürüldü*
 - ❖ *The door is opened. - Qapı açıldı.*
- Hərəkətin icrasının xatırladılmasına ehtiyac olmadıqda işlənir:
 - ❖ *In silence the soup was finished and fish was brought. - Sup sakitcə yeyilib qurtardı və balıq gətirildi.*
- Bir fakt olaraq hərəkətin özünün xatırladılması, onun icrasının xatırladılmasından daha vacib olduqda bu zaman icraçı **by** sözünü ilə göstərilir.
 - ❖ *This work has been done by me. - Bu iş mənim tərəfindən yerinə yetirilib.*
 - ❖ *This novel was written by a young writer – bu roman bir gənc yazıçı tərəfindən yazıldı.*

QEYD: *by* sözününə əlavə olaraq **with, with the help of, by means of** kimi sözlükləri ilə də işləyə bilər:

- ❖ *The lecture is listened with great interest. – Mühazirə böyük maraqla dinlənilir.*

QEYD: Mübtədamız şəxs əvəzliyi ilə ifadə olunubsa, həmin şəxs əvəzliləri məchul növdə obyekt hala keçirlər və mütləq **by** sözünü ilə işlənirlər:

Şəxs Əvəzliləri	Obyekt halı
I	Me
You	You
He	Him
She	Her
We	Us
You	You
They	Them

3) İngilis dilində adətən təsirsiz feillər məchul növə çevrilər bilmirlər. Həmin feillər aşağıdakılardır:

❖ <i>To happen</i>	❖ <i>To disappear</i>	❖ <i>To occur</i>
❖ <i>To live</i>	❖ <i>To arrive</i>	❖ <i>To go to sleep</i>
❖ <i>To rain</i>	❖ <i>To come</i>	❖ <i>To belong</i>
❖ <i>To snow</i>	❖ <i>To die</i>	❖ <i>To become</i>
❖ <i>To lie</i>	❖ <i>To rise</i>	❖ <i>To stay</i>
❖ <i>To take place</i>	❖ <i>To swim</i>	❖ <i>To sit down</i>
❖ <i>To appear</i>	❖ <i>To stand up</i>	

4) Ancaq müasir İngilis dilində sözü ilə işlənib ilkin mənasını itirən təsirsiz feillər də var:

- *to live in (yaşamaq)*
- ❖ *The large room was not lived in – Böyük otaqda yaşamırdılar.*

- *to look at (baxmaq)*
- *to depend on (asılı olmaq)*
- *to sleep in (yatılmaq)*
- ❖ *The wooden beds were not slept in- Taxta çarpayılarda yatılmırdı.*

QEYD: Ancaq elə feillər də var ki onlar həm təsirli, həm də təsirsizdir:

❖ <i>To sail – üzmək nə iləsə, üzmək harasa</i>	❖ <i>To read – oxumaq, oxunulmaq</i>	❖ <i>To hear – eşitmək, eşidilmək</i>
❖ <i>To start – başlamaq, başlanmaq</i>	❖ <i>To break – sındırmaq, sındırılmaq</i>	❖ <i>To see – görmək, görülmək</i>
❖ <i>To stand – qoymaq, dayanmaq</i>	❖ <i>To write – yazmaq, yazılmaq</i>	❖ <i>To leave – tərk etmək, nəyisə hardasa unutmmaq</i>
	❖ <i>To open – açmaq, açılmaq</i>	

5) Elə feillər var ki, onlar həm canlı (vasitəsiz), həm də cansız (vasitəli) tamamlığı cümləni məchula çevirərkən önə keçə bilirlər:

❖ <i>To ask – soruşmaq</i>	❖ <i>To offer – təklif etmək</i>	❖ <i>To show – göstərmək</i>
❖ <i>To award – mükafatlandırmaq</i>	❖ <i>To order - əmr etmək</i>	❖ <i>To teach – öyrətmək</i>
❖ <i>To bring – gətirmək</i>	❖ <i>To pay – ödəmək</i>	❖ <i>To tell – demək</i>
❖ <i>To give – vermək</i>	❖ <i>To promise – söz vermək</i>	❖ <i>To throw – atmaq</i>
❖ <i>To leave – unutmmaq, qoymaq</i>	❖ <i>To refuse – imtina etmək</i>	
❖ <i>To lend – borc vermək</i>	❖ <i>To send – göndərmək</i>	

6) **It** qeyri müəyyən əvəzlikli cümlə tərkibində feilin məchul növü işlədilər bilər. Bu isə Azərbaycan dilində qeyri-müəyyən şəxsi cümlə kimi qeyd edilir:

- ❖ *It is said – Deyilir;*
- ❖ *It was expected – Gözlənilirdi.*
- ❖ *It is informed – Məlumat verilir.*

7) Elə feillər var ki, onlar quruluş baxımından məchul növün quruluşuna çox bənzəyirlər, amma, əslində, *to be* feilli birləşmələr kimi işlənilir. Qətiyyən məchul növlə səhv salmayın. Həmin feillər aşağıdakılardır:

TO BE FEİLLƏRİ

<i>To be afraid of</i>	<i>To be absent</i>	<i>To be surprised at</i>	<i>To be exhausted</i>
<i>To be proud of</i>	<i>To be tired of</i>	<i>To be excited by</i>	<i>To be influenced by</i>
<i>To be good of</i>	<i>To be interested in</i>	<i>To be disturbed</i>	<i>To be disturb</i>
<i>To be fond of</i>	<i>To be married</i>	<i>To be worried about</i>	<i>To be met with</i>
<i>To be sure of</i>	<i>To be consumed with</i>	<i>To be annoyed</i>	<i>To be consumed with</i>
<i>To be last</i>	<i>To be horrified</i>	<i>To be known to</i>	<i>To be met with</i>
<i>To be honest</i>	<i>To be divorced</i>	<i>To be wounded</i>	<i>To be connecte with</i>
<i>To be in love with</i>	<i>To be pleased with</i>	<i>To be based on</i>	<i>To be glad</i>
<i>To be dressed in</i>	<i>To be situated</i>	<i>To be disappointed with</i>	<i>To be out of touch</i>
<i>To be happy</i>	<i>To be located</i>	<i>To be used to</i>	<i>To be fascinated</i>
<i>To be engaged to</i>	<i>To be talented</i>	<i>To be satisfied with</i>	<i>To be carried away</i>
<i>To be sad</i>	<i>To be educated</i>	<i>To be confused</i>	<i>To be lost</i>
<i>To be ashamed of</i>	<i>To be covered with</i>	<i>To be astonished</i>	<i>To be bored</i>
<i>To be in trouble</i>	<i>To be shocked at</i>	<i>To be embarrassed</i>	<i>To be confirmed with</i>
<i>To be busy</i>	<i>To be delighted with</i>	<i>To be amused</i>	<i>To be reitred</i>

The Complex Object **Mürəkkəb tamamlıq**

**THE COMPLEX OBJECT
MÜRƏKKƏB TAMAMLIQ**

İngilis dilində Mürəkkəb tamamlıq **2** hissədən ibarət olur:

- 1) Birinci hissə ümumi halda olan isimdən (my friend, the students və.s), şəxs əvəzliliklərinin obyekt halından (me, him, her, them, us, you), xüsusi isimlərdən (Aytən, Gunel), qeyri-müəyyən əvəzliliklərdən ibarət ola bilər.
- 2) İkinci hissə isə to ədatlı məsdər, ya da to ədatsız məsdərdən ibarət olur. Bu məsdərin işlənməsi cümlədəki xəbərdən (feildən) aslıdır.

Belə feilləri biz 3 mərhələyə bölməklə cümlə quruluşunu düzəltmiş olacağıq. Həmin 3 qrupa bölünən feillər aşağıdakılardır:

- 1) İkinci tamamlığı **to** hissəciksiz məsdərli olan feillər. Belə feillər əsasən məcburiyyət bildirən feillər kimi bilinir:

to have	had	had	var olmaq
to let	let	let	icazə vermək
to make	made	made	düzəltmək

- ❖ *I shall try to make you learn English well - Mən sizi İngiliscə yaxşı öyrənməyə məcbur etməyə çalışacam.*
- ❖ *Let him (Ali) go – Ona getməyə icazə verin (İcazə verin getsin)*

- 2) Bu tip feillər əsasən arzu, istək bildirən feillər kimi qeyd olunur. İşlənmə qaydası isə özündən sonra to hissəciyi alan feillərdir. Həmin feillər aşağıdakılardır:

to want	istəmək	to wish	arzulamaq
to ask	xahiş etmək	to permit	icazə vermək
to expect	gözləmək	to allow	icazə vermək
to recommend	tövsiyə etmək	to know	bilmək
to warn	xəbərdarlıq etmək	to encourage	həvəsləndirmək
to remind	xatırlatmaq	to request	xahiş etmək
to tell	söyləmək	to believe	inanmaq
to force	məcbur etmək	to command	əmr etmək
to order	əmr etmək	to try	çalışmaq
to persuade	inandırmaq	to think	fikirləşmək
to beg	yalvarmaq	to mean	ifadə etmək
to advise	məsləhət vermək	to enable	bacarmaq
to teach	öyrətmək	would like	istəmək

- ❖ *He expected me to help him - O mənim ona kömək etməyimi gözləyirdi.*
- ❖ *I asked him to go. – Mən onun getməyini xahiş etdim.*
- ❖ *I want you to learn English. – Mən sizin İngiliscə öyrənməyinizi istəyirəm.*

- 3) Bu tip feillər özündən sonra to hissəciksiz məsdər və ya feili sifət I, yəni feilin sonuna –ing şəkilçi artırılmaqla düzəlir. Bu tip feillərə əsasən hiss qavrayış bildirən feillər deyilir. Həmin feillər aşağıdakılardır:

to see	saw	görmək
to feel	felt	hiss etmək
to notice	noticed	görmək
to hear	heard	eşitmək
to smell	smelt/smelled	iyləmək
to taste	tasted	dadmaq
to observe	observed	müşahidə etmək
to watch	watched	müşahidə etmək, baxmaq
to behold	beheld	görmək
to be listen to	listened	dinləmək
to witness	witnessed	şahid olmaq

- ❖ *I heard somebody playing the piano and singing a song – Mən kiminsə pianino çaldığını və mahnı oxduğunu eşitdim.*
- ❖ *I saw them enter (entering) the room. - Mən onların otağa daxil olduğunu gördüm.*

MÜRƏKKƏB TAMAMLIĞIN VACİB HİSSƏLƏRİ:

- 1) Əgər to make feilimiz məchul növdədirsə, ondan sonra gələn feildə to hissəciyində istifadə olunur:
 - ❖ *He was seen to leave his home. – O, evini tərk edərkən görüldü.*

- 2) Yuxarıdakı qaydalarda fikir verdizsə, to let feilinin özü to hissəcikli feillə işlənmədiyi halda onun ekvivalentləri to permit, to allow feilləri özündən sonra to hissəcikli feil tələb edirlər.
- 3) To be feili hec bir halda öz formasını dəyişib am, is, are, was, were – yə və eyni zamanda da to have feili has, have - ə keçmir.

Düzgün forma

❖ *Make him be calm*

❖ *Make the family have lunch*

Səhv forma

Make him ~~is, are, am~~ calm

Make the family ~~has, have~~ lunch

- 4) To help feili. Bu feil həm to hissəciyi ilə işlənə bilər, həm də işlənməyə də bilər.

❖ *He helped me to clean our house.*

❖ *He helped me clean our house.*

- 5) Ola bilər ki, cümlədə mürəkkəb tamamlıqlı feillər həmcins üzv kimi işlənsin. Bu zaman 3 hal ola bilər:

a) To ilə işlənən feillərdə to hissəciyi təkə ilk feilə artırılır:

❖ *I asked somebody to play the piano and sing a song.*

b) To – suz işlənən feillərdə heç bir feilə to hissəciyi artırılmır.

❖ *I made somebody play the piano and sing a song.*

c) Həm to-suz işlənən, həm də -ing ilə işlənən feillərdə -ing hər bir feilin özünə artırılır:

❖ *I heard somebody playing the piano and singing a song.*

- 6) To make feil birləşmələri ilə to make + tamamlıq quruluşunu səhv salmayın. Bunu üçün to make-li birləşmələri öyrənmək şərtidir:

❖ *They made an effort to make us feel at home*

- 7) Mürəkkəb tamamlığa aid başqa cür cümlələr olur.

❖ *I don't know what to do. - Nə edəcəyimi bilmirəm.*

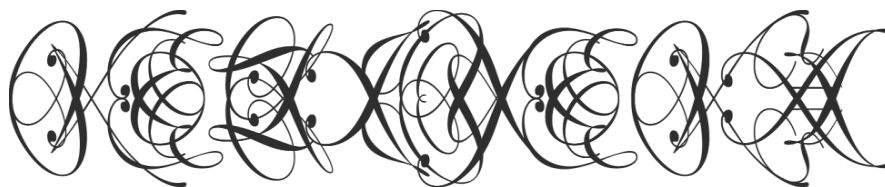
❖ *He doesn't know where to go. - O hara gedəcəyini bilmir.*

QEYD: Mürəkkəb tamamlıqlı cümlələr sadə cümlələrə aiddir. Onlar heç vaxt tabeli mürəkkəb cümlə kimi işlənə bilmirlər.

Modal Verbs

Modal feillər

MODAL VERBS
MODAL FEİLLƏR

Modal feillər hərəkət ifadə etmirlər, hərəkətə münasibət bildirirlər. Modal feillər tək işlənə bilmir, özündən sonra həmişə məsdər tələb edir. Modal feillərlə əsas feillər arasında fərqli cəhətlər var:

1. Adi feillərdən fərqli olaraq onlar indiki sadə (qeyri- müəyyən) zamanda (heç bir /III şəxs təkdə) –s şəkilçisi qəbul etmir və onların məsdər formaları yoxdur və cümlədə təklidə işlədilmir.
2. Bu feillər to ədatsız məsdərlə (ought to dan başqa) işlənərək hərəkətin mümkünlüyünü, qeyri – mümkünlüyünü, vacibliyini, gərəkliliyini, lazımlığını, və.s bildirir.
3. Bu feillər bütün şəxslərdə işlənir və dəyişilmir.
 - ❖ *He speaks well.*
 - ❖ *He can speak well.*
4. Əsas feillərin 4 əsas zaman forması var. Amma modal feillərin zamanı olmur.
5. Modal feillər sualını və inkarını özləri düzəldir. Lakin əsas feillər isə köməkçi feillər vasitəsilə düzəlir.
 - ❖ *Does she speak well? He does not speak well.*
 - ❖ *Can he speak well? He can not speak well?*

Modal feillər bunlardır:

can (could)

may (might)

have to / has to

must

need

ought to

should

dare

CAN

- 1) **Can** əqli və fiziki cəhətdən bacarıq ifadə edir. Bütün şəxslərdə eynidir. Özündən sonra məsdər “ to “suz olur. Ancaq indiki və keçmiş zaman forması **could** var. Sualını və inkarını özü düzəldir.

+ *təsdiq (affirmative)*

I	can	speak	Korean	Mən koreyaca danışa bilirəm
You	can	speak	Korean	Sən koreyaca danışa bilirsən
He	can	speak	Korean	O koreyaca danışa bilir
She	can	speak	Korean	O koreyaca danışa bilir
We	can	speak	Korean	Biz koreyaca danışa bilirik
You	can	speak	Korean	Siz koreyaca danışa bilirsiniz
They	can	speak	korean	Onlar koreyaca danışa bilirlər

- Bu modalın sualı bütün şəxslərdə **can** modal feilinin özü ilə düzəlir.

Ⓚ *Sual (interrogative)*

Can	I	speak	Korean	Mən koreyaca danışa bilirəm?
Can	You	speak	Korean	Sən koreyaca danışa bilirsən?
Can	He	speak	Korean	O koreyaca danışa bilir?
Can	She	speak	Korean	O koreyaca danışa bilir?
Can	We	speak	Korean	Biz koreyaca danışa bilirik?
Can	You	speak	Korean	Siz koreyaca danışa bilirsiniz?
Can	They	speak	Korean	Onlar koreyaca danışa bilirlər?

- Bu modalın inkarı bütün şəxslərdə **can** modal feilindən sonra **not** hissəciyi artırmaqla düzəlir.

⊖ **İnkar (negative)**

I	can	not	speak	Korean	Mən koreyaca danışa bilmirəm
You	can	Not	speak	Korean	Sən koreyaca danışa bilmirsən
He	can	Not	speak	Korean	O koreyaca danışa bilmir
She	can	Not	speak	Korean	O koreyaca danışa bilmir
We	can	Not	speak	Korean	Biz koreyaca danışa bilmirik
You	can	Not	speak	Korean	Siz koreyaca danışa bilmirsiniz
They	can	Not	speak	Korean	Onlar koreyaca danışa bilmirlər

- Can gələcək zamana aid hərəkət ifadə edə bilir amma gələcək zaman forması yoxdur.
- ❖ *She can learn this text tomorrow.*
O, bu mətni sabah öyrənə bilər.
- **Can (could)** modal feilləri həm də nəzakətli xahiş zamanı işləyir. İnsanların bir şeyin edilməsini xahiş etdikdə, daha nəzakətli forma "**could**" ilə işləyir və burada "**could**" indiki zamanda işləyə bilər.
- Məsələn;
- ❖ *Can you help me, please? – Zəhmət olmasa mənə kömək edin.*
- ❖ *-Could you close the door, please? Qapını örtün zəhmət olmasa.*
- Certainly- Əlbətdə (şübhəsiz)
- 2) **Can** – nın zaman formaları olmadığına görə onun sinonimi var. Sinonimi "**to be able to**" - dur. "**Can**" ilə "**to be able to**" - nın fərqi ondadır ki, "**to be able to**" - nın bütün zaman formaları var, şəxsə görə dəyişir, özündən sonra məsdəri "**to**" - lu tələb edir.

- İndiki zamanda:

MÜBTƏDA + AM/ IS/ ARE ABLE TO + FEİL1

- ❖ *She is able to dance. You are able to dance.*

- Keçmiş zamanda:

MÜBTƏDA + WAS/ WERE ABLE TO + FEİL1

- ❖ *I was able to draw. They were able to draw.*

- Gələcək zaman :

MÜBTƏDA + SHALL BE/ WILL BE ABLE TO + FEİL1

- ❖ *I shall be able to help you. They will be able to help you.*

- İndiki bitmiş zamanda:

MÜBTƏDA + HAVE BEEN/ HAS BEEN ABLE TO + FEİL1

- ❖ *She has been able to finish this work today.*

- Keçmiş bitmiş zamanda:

MÜBTƏDA + HAD BEEN ABLE TO + FEİL1

- ❖ *I had been able to finish this work by 7 o'clock yesterday.*

- **Can (could)** modal feili təəccüb, şübhə, imkansızlıq bildirmək üçün özündən sonra məsdərin bütün formaları işləyə bilər və ola bilməz ki, necə ola bilər, ola bilsin ki kimi tərcümə edilir.

- ❖ *She can't have taken my book- Ola bilməz ki, o mənim kitabı götürsün. (götürmüş olsun).*
- ❖ *You could not have done – Ola bilməz ki, sən bunu edəsən (etmiş olasan).*

- "**To be able to**" ilə "**can**" - ın mənə fərqləri ondadır ki, can ümumi bacarıq, "to be able to" isə konkret vəziyyətdə bacarıq ifadə edir.

- ❖ *I can play the piano – Mən piano çala bilirəm)*
- ❖ *I am able to play the piano now. - Mən indi piano çala bilirəm.*

- **To be able to**- iqtidarında olmaq, bacarmaq kimi tərcümə olunur.

MAY

May– modal feili icazə mənasını ifadə edir və dilimizə " olarmı? ", " bilərəm ? " kimi tərcümə olunur. Özündən sonra feili "to"- suz tələb edir. İndiki və keçmiş zamanı var. Keçmişdə " might" olur, sualı və inkarı özü düzəldir.

+ təsdiq (affirmative)

I	may	go	there	Mən ora gedə bilərəm.
You	may	go	there	Sən ora gedə bilərsən.
He	may	go	there	O ora gedə bilər.
She	may	go	there	O ora gedə bilər.
We	may	go	there	Biz ora gedə bilərik.
You	may	go	there	Siz ora gedə bilərsiniz.
They	may	go	there	Onlar ora gedə bilərlər.

- Bu modalın sualı bütün şəxslərdə **may** modal feilinin özü ilə düzəlir.

(?) Sual (interrogative)

May	I	go	there	Mən ora gedə bilərəm?
May	You	go	there	Sən ora gedə bilərsən?
May	He	go	there	O ora gedə bilər?
May	She	go	there	O ora gedə bilər?
May	We	go	there	Biz ora gedə bilərik?
May	You	go	there	Siz ora gedə bilərsiniz?
May	They	go	there	Onlar ora gedə bilərlər?

- Bu modalın inkarı bütün şəxslərdə **may** modal feilindən sonra **not** hissəciyi artırmaqla düzəlir.

(-) İnkâr (negative)

I	may	not	go	there	Mən ora gedə bilmərəm.
You	may	not	go	there	Sən ora gedə bilmərsən.
He	may	not	go	there	O ora gedə bilməz.
She	may	not	go	there	O ora gedə bilməz.
We	may	not	go	there	Biz ora gedə bilmərik.
You	may	not	go	there	Siz ora gedə bilmərsiniz.
They	may	not	go	there	Onlar ora gedə bilməz.

- **Might** modal feili də şəxslər üzrə dəyişmir.

+ təsdiq (affirmative)

I	might	go	there	Mən ora gedə bilərdim.
You	might	go	there	Sən ora gedə bilərdin.
He	might	go	there	O ora gedə bilərdi.
She	might	go	there	O ora gedə bilərdi.
We	might	go	there	Biz ora gedə bilərdik.
You	might	go	there	Siz ora gedə bilərdiniz.
They	might	go	there	Onlar ora gedə bilərdilər.

- Bu modalın sualı bütün şəxslərdə **might** modal feilinin özü ilə düzəlir.

(?) Sual (interrogative)

Might	I	go	there	Mən ora gedə bilərdim?
Might	You	go	there	Sən ora gedə bilərdin?
Might	He	go	there	O ora gedə bilərdi?
Might	She	go	there	O ora gedə bilərdi?
Might	We	go	there	Biz ora gedə bilərdik?
Might	You	go	there	Siz ora gedə bilərdiniz?
Might	They	go	there	Onlar ora gedə bilərdilər?

- Bu modalın inkarı bütün şəxslərdə **might** modal feilindən sonra **not** hissəciyi artırmaqla düzəlir.

(-) İnkâr (negative)

I	might	not	go	there	Mən ora gedə bilməzdim.
You	might	not	go	there	Sən ora gedə bilməzdin.
He	might	not	go	there	O ora gedə bilməzdi.
She	might	not	go	there	O ora gedə bilməzdi.
We	might	not	go	there	Biz ora gedə bilməzdik.
You	might	not	go	there	Siz ora gedə bilməzdiniz.
They	might	not	go	there	Onlar ora gedə bilməzdilər.

- **May / might** modal feili məchulda işlənə bilmir, amma sinonimləri “ **to be permitted to/ to be allowed to** “ məchul növü olur. Məsələn;
- ❖ *He is permitted to go there- Ona görə getməyə icazə verilir. (O, ora gedə bilər)*
 - ❖ *He was permitted to go there;*
 - ❖ *He will be permitted to go there tomorrow.*
 - ❖ *He has been permitted to go there yesterday.*
- **May /might** güman mənasında “bəlkə” kimi tərcümə olunur. Məsələn;
- ❖ *They may (might) come by the night train – Bəlkə onlar gecə qatarı ilə gəldilər.*
- Arzu olunan hər hansı bir göstəriş və ya məsləhətin keçmişdə yerinə yetirilmədiyini bildirərkən may/might dan sonra məsdərin bitmiş forması işlənir.
- ❖ *You might have told me about it before- Sən bu barədə əvvəl mənə deyə bilərdin.*
- Belə hallarda yəni may feili Perfect məsdərlə keçmişdə icrası güman hesab edilən hərəkəti bildirmək üçün işlədilir.
- ❖ *he may have left for Moscow- Ola bilsin ki, (güman ki) O Moskvaya gedib.*
 - ❖ *He may not have come. Ola bilsin ki O hələ getməyib.*
- “May “ icazə mənasında “can” ilə sinonimdir. Fərq ondadır ki, “may” rəsmi münasibət , “can” isə dostcasına münasibət bildirir.
- ❖ *-May I come ? (rəsmi)- Can I come ? (dostcasına)*
 - Yes, you may.
- “ **Can** “ və “ **may** “ modal feilləri arasındakı əsas məna fərqi ondadır ki, “ **can** “ bir işi başqasından asılı olmayaraq, fiziki və əqli cəhətdən yerinə yetirmək bacarığını; “ **may** “ isə bir işi yerinə yetirmək imkanının başqa bir kəsin icazəsi ilə yerinə yetirməyin mümkünlüyünü ifadə edir.
- ❖ *I can help you.*
 - ❖ *I don't feel well today. May I come tomorrow ?*

MUST

Must modal feili - mali²kimi tərcümə olunur, özündən sonrakı məsdəri to- suz tələb edir. Must modal feilinin ancaq indiki zaman forması var. Sualını və inkarını özü düzəldir.” Must “ özündən sonra gələn feillə birləşib məcburiyyət, qadağa, qətilik, zərurət kimi mənalara ifadə edir.

+ təsdiq (affirmative)

I	must	go	home	Mən evə getməliyəm.
You	must	go	home	Sən evə getməlisən.
He	must	go	home	O evə getməlidir.
She	must	go	home	O evə getməlidir.
We	must	go	home	Biz evə getməliyik.
You	must	go	home	Siz evə getməlisiniz.
They	must	go	home	Onlar evə getməlidirlər.

- Bu modalın sualı bütün şəxslərdə **must** modal feilinin özü ilə düzəlidir.

⊕ **Sual (interrogative)**

must	I	go	home	Mən evə getməliyəm?
must	You	go	home	Sən evə getməlisən?
must	He	go	home	O evə getməlidir?
must	She	go	home	O evə getməlidir?
must	We	go	home	Biz evə getməliyik?
must	You	go	home	Siz evə getməlisiniz?
must	They	go	home	Onlar evə getməlidirlər?

- Bu modalın inkarı bütün şəxslərdə **must** modal feilindən sonra **not** hissəciyi artırmaqla düzəlidir.

⊖ **İnkar (negative)**

I	must	not	go	home	Mən evə getməməliyəm.
You	must	not	go	home	Sən evə getməməlisən.
He	must	not	go	home	O evə getməməlidir.
She	must	not	go	home	O evə getməməlidir.
We	must	not	go	home	Biz evə getməməliyik.
You	must	not	go	home	Siz evə getməməlisiniz.
They	must	not	go	home	Onlar evə getməməlidirlər.

- Must- ın sinonimi “ have to” – dur. Fərq ondadır ki, “have to”- nun şəxsi və zamanı var, gündən sonra feili “to”- lu tələb edir. III şəxsin təkində “ has to “ olur. “Must” sualını və inkarını özü düzəldir, lakin “ have to “- nun sualı və inkarını “do “ köməkçi feilinin özü düzəldir.
- İndiki zamanda- have to/ has to
- Keçmiş zamanda- had to
- Gələcək zamanda- shall/ will have to
- Keçmişə nəzərən gələcək zamanda- should \ would have to

HAVE TO / HAS TO

+ **təsdiq (affirmative)**

I	have to	do	my lesson	Mən dərsimi etməliyəm.
You	have to	do	your lesson	Sən dərsini etməlisən.
He	has to	do	his lesson	O dərsini etməlidir.
She	has to	do	her lesson	O dərsini etməlidir.
We	have to	do	our lesson	Biz dərsimizi etməliyik.
You	have to	do	your lesson	Siz dərsinizi etməlisiz.
They	have to	do	their lesson	Onlar dərslərini etməlidirlər.

⊕ **Sual (interrogative)**

Do	I	have to	do	my lesson	Mən dərsimi etməyiləm?
Do	You	have to	do	your lesson	Sən dərsini etməlisən?
Does	He	have to	do	his lesson	O dərsini etməlidir?
Does	She	have to	do	her lesson	O dərsini etməlidir?
Do	We	have to	do	our lesson	Biz dərsimizi etməliyik?
Do	You	have to	do	your lesson	Siz dərsinizi etməlisiz?
Do	They	have to	do	their lesson	Onlar dərslərini etməlidirlər?

⊖ *İnkâr (negative)*

I	do	not	have to	do	my lesson	Mən dərsimi etməməliyəm.
You	do	not	have to	do	your lesson	Sən dərsini etməməlisən.
He	does	not	have to	do	his lesson	O dərsini etməməlidir.
She	does	not	have to	do	her lesson	O dərsini etməməlidir.
We	do	not	have to	do	our lesson	Biz dərsimizi etməməliyik.
You	do	not	have to	do	your lesson	Siz dərsinizi etməməlisiz.
They	do	not	have to	do	their lesson	Onlar dərslərini etməməlidirlər.

SHOULD / OUGHT TO

Should və ought to modal feilləri təxminən eyni zamanda işlənir. Yalnız ought to ədatı məsdərdə, should isə to ədatsız məsdərlə işlənir və dilimizə gərək, lazımdır kimi tərcümə olunur. Həç bir başqa zaman formaları və əvəzedicisi yoxdur. Sualı və inkarı özləri düzəldir.

+ *təsdiq (affirmative)*

I	should	help	the old	Mən gərək qocalara kömək edəm.
You	should	help	the old	Sən gərək qocalara kömək edəsən
He	should	help	the old	O gərək qocalara kömək edə.
She	should	help	the old	O gərək qocalara kömək edə.
We	should	help	the old	Biz gərək qocalara kömək edək.
You	should	help	the old	Siz gərək qocalara kömək edəsiniz.
They	should	help	the old	Onlar gərək qocalara kömək edələr.

- Bu modalın sualı bütün şəxslərdə **should** modal feilinin özü ilə düzəlir.

? *Sual (interrogative)*

Should	I	help	the old	Mən gərək qocalara kömək edəm?
Should	You	help	the old	Sən gərək qocalara kömək edəsən?
Should	He	help	the old	O gərək qocalara kömək edə?
Should	She	help	the old	O gərək qocalara kömək edə?
Should	We	help	the old	Biz gərək qocalara kömək edək?
Should	You	help	the old	Siz gərək qocalara kömək edəsiniz?
Should	They	help	the old	Onlar gərək qocalara kömək edələr?

- Bu modalın inkarı bütün şəxslərdə **should** modal feilindən sonra **not** hissəciyi artırmaqla düzəlir.

⊖ *İnkâr (negative)*

I	should	not	help	the old	Mən gərək qocalara kömək etməyəm.
You	should	not	help	the old	Sən gərək qocalara kömək etməyəsən
He	should	not	help	the old	O gərək qocalara kömək etməyə.
She	should	not	help	the old	O gərək qocalara kömək etməyə.
We	should	not	help	the old	Biz gərək qocalara kömək etməyək.
You	should	not	help	the old	Siz gərək qocalara kömək etməyəsiniz.
They	should	not	help	the old	Onlar gərək qocalara kömək etməyələr.

OUGHT TO

+ *təsdiq (affirmative)*

I	Ought to	get up	early	Mən gərək erkən oyanam
You	Ought to	get up	early	Sən gərək erkən oyanasan.
He	Ought to	get up	early	O gərək erkən oyana.
She	Ought to	get up	early	O gərək erkən oyana.
We	Ought to	get up	early	Biz gərək erkən oyanacaq.
You	Ought to	get up	early	Siz gərək erkən oyanasınız.
They	Ought to	get up	early	Onlar gərək erkən oyanalar.

- Bu modalın sualı bütün şəxslərdə **ought to** modal feilinin özü ilə düzəlir.

⊕ **Sual (interrogative)**

Ought	I	to	get up	early	Mən gərək erkən oyanam?
Ought	You	to	get up	early	Sən gərək erkən oyanasan.?
Ought	He	to	get up	early	O gərək erkən oyana.?
Ought	She	to	get up	early	O gərək erkən oyana.?
Ought	We	to	get up	early	Biz gərək erkən oyanacaq.?
Ought	You	to	get up	early	Siz gərək erkən oyanasınız.?
Ought	They	to	get up	early	Onlar gərək erkən oyanalar.?

- Bu modalın inkarı bütün şəxslərdə **ought** modal feilindən sonra **not** hissəciyi artırmaqla düzəlir.

⊖ **İnkâr (negative)**

I	ought	not	to	get up	early	Mən gərək erkən oyanmayam
You	ought	not	to	get up	early	Sən gərək erkən oyanmayasan.
He	ought	not	to	get up	early	O gərək erkən oyanmaya.
She	ought	not	to	get up	early	O gərək erkən oyanmaya.
We	ought	not	to	get up	early	Biz gərək erkən oyanmacaq.
You	ought	not	to	get up	early	Siz gərək erkən oyanmayasınız.
They	ought	not	to	get up	early	Onlar gərək erkən oyanmayalar.

DARE

Dare – cəsarət etmək feili həm modal feil kimi, həm də əsas feil kimi işlənir. Əsas feil kimi işlənərkən

1. İndiki sadə zamanda şəxslər üzrə dəyişir, yəni III şəxs təkda -s şəkilçisi qəbul edir
2. Keçmiş –ed ilə düzəlir. (dared)
3. Məsdərdə to ilə (to dare)
4. Feili sifət I-də daring
5. Gələcəkdə I shall dare
6. Bitmişdə I have dared kimi işlənə bilər.
7. İndiki və keçmişdə onun sualı və inkarı **to do** köməkçi feili ilə düzəlir.

- ❖ I dare to speak with him - Mən onunla danışmağa cəsarət edirəm.
- ❖ He dares to speak with him
- ❖ Do I dare to speak with him?
- ❖ Does he dare to speak with him?
- ❖ I don't dare to speak to him.
- ❖ He doesn't dare to speak to him

- ❖ I dared to speak to him.
- ❖ Did I dare to speak to him?
- ❖ I didn't dare to speak to him.

DARE MODAL FEİL KİMİ

1. Heç bir şəxsə dəyişmir. –s qəbul etmir,
2. Sualı, inkarı özü to do köməkçi feilsiz düzəlir.

+ **təsdiq (affirmative)**

I	dare	say	it	Mən bunu deməyə cəsarət edirəm.
You	dare	say	it	Sən bunu deməyə cəsarət edirsən.
He	dare	say	it	O bunu deməyə cəsarət edir.
She	dare	say	it	O bunu deməyə cəsarət edir.
We	dare	say	it	Biz bunu deməyə cəsarət edirik.
You	dare	say	it	Siz bunu deməyə cəsarət edirsiniz.
They	dare	say	it	Onlar bunu deməyə cəsarət edirlər.

- Bu modalın sualı bütün şəxslərdə **dare** modal feilinin özü ilə düzəlidir.

⊕ **Sual (interrogative)**

Dare	I	say	it	Mən bunu deməyə cəsarət edirəm?
Dare	You	say	it	Sən bunu deməyə cəsarət edirsən?
Dare	He	say	it	O bunu deməyə cəsarət edir?
Dare	She	say	it	O bunu deməyə cəsarət edir?
Dare	We	say	it	Biz bunu deməyə cəsarət edirik?
Dare	You	say	it	Siz bunu deməyə cəsarət edirsiniz?
Dare	They	say	it	Onlar bunu deməyə cəsarət edirlər?

- Bu modalın inkarı bütün şəxslərdə **dare** modal feilindən sonra **not** hissəciyi artırmaqla düzəlidir.

⊖ **İnkâr (negative)**

I	dare	not	say	it	Mən bunu deməyə cəsarət etmirəm.
You	dare	not	say	it	Sən bunu deməyə cəsarət etmirən.
He	dare	not	say	it	O bunu deməyə cəsarət etmir.
She	dare	not	say	it	O bunu deməyə cəsarət etmir.
We	dare	not	say	it	Biz bunu deməyə cəsarət etmirik.
You	dare	not	say	it	Siz bunu deməyə cəsarət etmirsiniz.
They	dare	not	say	it	Onlar bunu deməyə cəsarət etmirlər.

NEED

Need - ehtiyacında olmaq "lazımdır" feili dare feili kimidir. Need də həm əsas feil həm də modal feil kimi işlənir.

Əsas feil kimi:

1. İndiki sadə zamanda şəxslər üzrə dəyişir, yəni III şəxs təkə -s şəkilçisi qəbul edir
2. Keçmiş -ed ilə düzəlidir. (needed)
3. Məsdərdə to ilə (to need)
4. Feili sifət 1-də needing
5. Gələcəkdə I shall need
6. Bitmişdə I have needed kimi işləyə bilər
7. İndiki və keçmişdə onun sualı və inkarı **to do** köməkçi feili ilə düzəlidir

- ❖ I need to go there- Mənim ora getməyə ehtiyacım var.
(mənim ora getməyim lazımdır)
- ❖ Do I need to go there?
- ❖ I do not need to go there

- ❖ He needs (needed) to go there
- ❖ Does (did) he need to go there?
- ❖ He doesn't (didn't) need to go there

NEED MODAL FEİL KİMİ (LAZIM OLACAQ)

+ **təsdiq (affirmative)**

I	need	a new car	Mənim yeni maşına ehtiyacım var.
You	need	a new car	Sənin yeni maşına ehtiyacın var.
He	need	a new car	Onun yeni maşına ehtiyacı var.
She	need	a new car	Onun yeni maşına ehtiyacı var.
We	need	a new car	Bizim yeni maşına ehtiyacımız var.
You	need	a new car	Sizin yeni maşına ehtiyacınız var.
They	need	a new car	Onların yeni maşına ehtiyacları var.

- Bu modalın sualı bütün şəxslərdə *need* modal feilinin özü ilə düzəlidir.

⊙ *Sual (interrogative)*

Need	I	a new car	Mənim yeni maşına ehtiyacım var.?
Need	You	a new car	Sənin yeni maşına ehtiyacın var?
Need	He	a new car	Onun yeni maşına ehtiyacı var?
Need	She	a new car	Onun yeni maşına ehtiyacı var?
Need	We	a new car	Bizim yeni maşına ehtiyacımız var?
Need	You	a new car	Sizin yeni maşına ehtiyacınız var?
Need	They	a new car	Onların yeni maşına ehtiyacları var?

- Bu modalın inkarı bütün şəxslərdə *need* modal feilindən sonra *not* hissəciyi artırmaqla düzəlidir.

⊖ *İnkar (negative)*

I	need	not	a new car	Mənim yeni maşına ehtiyacım yoxdur.
You	need	not	a new car	Sənin yeni maşına ehtiyacın yoxdur.
He	need	not	a new car	Onun yeni maşına ehtiyacı yoxdur
She	need	not	a new car	Onun yeni maşına ehtiyacı yoxdur
We	need	not	a new car	Bizim yeni maşına ehtiyacımız yoxdur
You	need	not	a new car	Sizin yeni maşına ehtiyacınız yoxdur
They	need	not	a new car	Onların yeni maşına ehtiyacları yoxdur

The Adverb Zərf

THE ADVERB**ZƏRF**

Zərf hərəkətin əlamətini və yaxud hərəkətin hansı şəraitdə, nə halda, harada, necə, nə zaman, və.s icra olunduğunu göstərən nitq hissəsinə deyilir. Zərf **How?** (*necə?*), **When?** (*nə zaman?*), **Where** (*harada?*), **How much** (*nə qədər?*), **Why** (*nə üçün?*) suallarına cavab verir. Zərfin ən başlıca şəkilçisi –ly şəkilçisidir.

- ❖ *She came yesterday - O, dünən gəldi* *Ali speaks well - Əli yaxşı danışır.*

İngilis dilində quruluşuna görə zərflər 3 qrupa bölünür:

1) Sadə zərflər - Simple Adverbs.

- ✓ *Here - burada, buraya*
- ✓ *Now - indi*
- ✓ *Ago - əvvəl, qabaq*
- ✓ *Before - əvvəl*

2) Düzəltmə zərflər - Derivative Adverb. Düzəltmə zərflər sifətin sonuna –ly şəkilçisi əlavə etməklə düzəlir. Bəzi düzəltmə zərflər başqa nitq hissələrindən (isimdən) düzəlir:

- ✓ *Day (gün) - daily (gündəlik)*
- ✓ *Month (ay) - monthly (aylıq)*
- ✓ *Week (həftə) - weekly (həftəlik)*

➤ İngilis dilində sonu – ly şəkilçisi ilə bitən bəzi sifətlər də var:

- ✓ *Silly - axmaq*
- ✓ *Lively - canlı*
- ✓ *Fiendly - səmimi*
- ✓ *Elderly - yaşlı*

➤ Bəzi sözlər də var ki, həm sifət, həm də zərf kimi işlənilirlər:

	<i>Sifət</i>	<i>Zərf</i>
early	erkən	erkən
daily	gündəlik	hər gün
fast	sürətli	sürətlə
little	az	az
long	uzun	uzun müddət
Low	alçaq (boyca)	aşağı
much	çox	çox
straight	düz	düz, birbaşa

Bunlar əşyanı təyin etdikdə sifət, hərəkəti və əlaməti təyin etdikdə isə zərf kimi işlənilirlər:

- ❖ *I have little time - Mənim az vaxtım var.* *He reads little - O az oxuyur.*

3) Mürəkkəb zərflər - Compound Adverbs. İki sözün birləşməsindən əmələ gəlirlər:

- ✓ *Anyhow - birtəhər* *Sometimes - hərdənbir* *Nowhere - heç yerdə*

4) Tərkibi zərflər - Composite Adverbs. İki və daha çox sözdən ibarət olurlar:

- ✓ *at once - dərhal* *one by one - bir bir* *once upon a time - biri var idi, biri yox idi.*

QEYD: Bir qisim zərflər feillərlə işləndikdə vahid bir mənanı ifadə edir:

- ✓ *To come back - qayıtmaq* *To go down- enmək*
- ✓ *To put out - söndürmək* *To give in- tabe olmaq*
- ✓ *To give up - tərgitmək*

ZƏRFİN MƏNACA NÖVLƏRİ

1) Hərəkətin zamanını bildiren zərflər:

- ✓ *today - bu gün* ✓ *always - həmişə*
- ✓ *now - indi* ✓ *often - tez-tez*
- ✓ *tomorrow - sabah* ✓ *seldom - nadir hallarda*
- ✓ *before - əvvəl* ✓ *usually - adətən*
- ✓ *after - sonra* ✓ *yet - hələ*
- ✓ *yesterday - dünən* ✓ *still - hələ də*
- ✓ *then - o zaman* ✓ *never - heç vaxt*
- ✓ *recently - son zamanlar* ✓ *ever - nə vaxtsa*
- ✓ *when - nə vaxt* ✓ *since - bəri*

2) Hərəkətin **yerini** bildirən zərflər:

- ✓ *here – burda*
- ✓ *there – orada*
- ✓ *inside - içəridə*
- ✓ *outside – bayırda*
- ✓ *above – yuxarıda*
- ✓ *below – aşağıda*
- ✓ *anywhere - hardasa*
- ✓ *somewhere - hardasa*
- ✓ *everywhere –hər yerdə*
- ✓ *where – harada*

3) Hərəkətin **səbəbini, nəticəsini** bildirən zərflər:

- ✓ *therefore - ona görə də*
- ✓ *accordingly - görə*
- ✓ *consequently [kənsıkwəntli] - nəticədə, odur ki*

4) Hərəkətin **tərzini, necə baş verdiyini** bildirən zərflər:

- ✓ *daily - gündəlik*
- ✓ *always - həmişə*
- ✓ *quickly - tez, cəld*
- ✓ *fast – tez, cəld*
- ✓ *well – yaxşı*
- ✓ *slowly – yavaş-yavaş*
- ✓ *easily – asanlıqla*

5) Hərəkətin **təkrar edilməsini** göstərən zərflər:

- ✓ *often - tez-tez*
- ✓ *seldom - nadir halda, gec-gec*
- ✓ *scarcely - az qala, yenicə*

6) Hərəkətin **dərəcəsini, ölçüsünü** bildirən zərflər:

- ✓ *nearly - təxminən, demək olar ki*
- ✓ *hardly - güclə*
- ✓ *entirely - tamamilə*
- ✓ *enough - kifayət qədər.*
- ✓ *too – həddindən artıq*
- ✓ *much – çox*
- ✓ *little – az*
- ✓ *very – çox*
- ✓ *so – elə*
- ✓ *scarcely – çətin ki*
- ✓ *a lot – çox*
- ✓ *almost – demək olar ki*
- ✓ *at all – heç, qətiyyəən*
- ✓ *rather – kifayət qədər*

QEYD: Bir qism zərflər əlavə mənalarda da işlədilir:

- ✓ *too – da, də həmçinin*
- ✓ *also - da, də, həmçinin*
- ✓ *as well – da, də, həmçinin*
- ✓ *either – da, də, həmçinin (inkarda)*
- ✓ *just – elə, məhz*

ZƏRFDƏ ƏSAS DİQQƏT OLUNMALI HİSSƏLƏR

1) Bəzi feillər var ki, onlardan sonra zərf deyil, sifət işlənir. Həmin feilləri sifət mövzusunda yadıma salmaq:

- 1) **To look:** görsənmək mənasında: *You look sad. – Sən qəmgin görünürsən.*
- 2) **To feel:** hiss eləmək: *I feel lonely. – Mən yalnız hiss edirəm.*
- 3) **To smell:** iylənmək: *The flowers smell nice. – Güllər gözəl iyələnir.*
- 4) **To taste:** dadmaq: *The meal tastes bad. – Yemək pis dadır.*
- 5) **To sound:** səslənmək: *It sounds good. – Bu yaxşı səslənir.*
- 6) **To be:** olmaq: *I am good. – Mən yaxşıyam.*

QEYD : feel well – yaxşı hiss etmək kimi də işlənə bilər.

- 2) Zərf sifətdən və ya başqa bir zərfdən əvvəl işlədilər bilər:
 - ❖ *Seriously ill*
 - ❖ *Terribly sorry*
 - ❖ *Quite well*
 - ❖ *Quite badly*
 - ❖ *Pretty cold*
 - ❖ *Reasonably cheap*

- 3) Hard həm sifət, həm də zərf kimi işləyə bilər. Lakin hardly – çətinliklə mənasında feillə birləşən zərf funksiyasında işləyir:
- ❖ *A hard worker – sifət*
 - ❖ *She works hard - zərf*
 - ❖ *She can hardly work – zərf*

QEYD: Hardly zərfini any və onun törəmələri anybody, anyone, anything, anywhere ilə işlədildikdə də bilər:

- ❖ *He hardly ate anything.*

- 4) Keçmiş zaman feili sifətlərinin qarşısında yaxşı mənasında **well** işləyə bilər:

- ❖ *Well – dressed*
- ❖ *Well – built*
- ❖ *Well – educated*
- ❖ *Well – known*

- 5) Late həm sifət, həm də zərf kimi işləyə bilər. Lakin lately – bu yaxınlarda mənasında indiki bitmiş zamanda zərf funksiyasında işləyir:

- ❖ *It is late – sifət*
- ❖ *He come here so late – zərf*
- ❖ *He has come here lately – zərf*

- 6) Near həm sifət, həm də zərf kimi işləyə bilər. Lakin nearly – demək olar ki, təqribən mənasında zərf funksiyasında işləyir:

- ❖ *the near future – sifət*
- ❖ *come near – zərf*
- ❖ *the mission is nearly completed – zərf*

- 7) To look – görünmək mənasında sifət, to look at – baxmaq mənasında zərf kimi işləyə bilər:

- ❖ *She looks nice –sifət*
- ❖ *She looks sadly at me – zərf*

DEGREES OF THE ADVERBS **ZƏRFİN DƏRƏCƏLƏRİ**

Müasir İngilis dilində ancaq keyfiyyət zərfinin dərəcə kateqoriyası var. Zərfin müqayisə və üstünlük dərəcəsi sifətin müqayisə və üstünlük dərəcəsi kimi əmələ gəlir. Təkhəcali zərflərin və eləcə də early zərfinin müqayisə dərəcəsi –er, üstünlük dərəcəsi –est şəkilçiləri ilə düzəlir. Ancaq sifətdən fərqli olaraq zərfin üstünlük dərəcəsinə the artıqlı işlənmir.

➤ Həm sifət, həm zərf olan sözlərin dərəcə kateqoriyaları:

<i>Adi dərəcə</i> <i>Positive degree</i>	<i>Müqayisə dərəcə</i> <i>Comparative Degree</i>	<i>Üstünlük dərəcəsi</i> <i>Superlative Degree</i>
fast- cəld	Faster	Fastest
late- gec	Later	Latest
soon-tez	Sooner	Soonest
early-erkən	Earlier	Earliest
hard	Harder	Hardest
long	Longer	Longest
near	Nearer	Nearest
high	Higher	Highest

➤ Sifətə -ly şəkilçisini əlavə etməklə əmələ gələn düzəltmə zərflərin müqayisə dərəcəsi more, üstünlük dərəcəsi most ilə düzəlir.

<i>P.D</i>	<i>C.D – more</i>	<i>S.D – most</i>
clearly – aydın	more clearly	most clearly
correctly – doğru	more correctly	most correctly
attentively – diqqətli	more attentively	most attentively
rapidly – cəld	more rapidly	most rapidly
easily – asanlıqla	more easily	most easily

- Bəzi zərflərinin müqayisə və üstünlük dərəcəsi hər iki qayda ilə düzəlir:

<i>P.D</i>	<i>C.D –er; more</i>	<i>S.D –est; most</i>
often	oftener/more often	oftenest/most often
quickly	quicker/more quickly	quickest/most quickly
slowly	slower/more slowly	slowest/most slowly

- Bəzi qaydasız zərflər buna tabe olmur və aşağıdakı qaydada düzəlir:

<i>P.D</i>	<i>C.D</i>	<i>S.D</i>
well – yaxşı	Better	best
badly – pis	worse	worst
much – çox	more	most
little – az	less	least
far – uzaq	farther/further	farthest/furthest
near - yaxın	nearer	nearest/next

✚ **DƏRƏCƏLƏRİN İŞLƏNMƏ YERLƏRİ:**

- 1) As...as (kimi); not as...as, not so...as (kimi deyil) bağlayıcılarının arasında sifət kimi zərfdə adi dərəcədə işlənir:

- ❖ *You speak English as well as I do – Sən ingilis dilində mənim kimi yaxşı danışırısan.*
- ❖ *He can't speak English so well as his friend does - O, dostu kimi ingiliscə yaxşı danışa bilmir.*

- 2) Than (dan)² bağlayıcısından əvvəl isə müqayisə dərəcəsi işlənir:

- ❖ *He runs more quickly than you do. - O, səndən daha cəld qaçır.*
- ❖ *You speak English worse than me – Sən ingiliscə məndən pis danışırısan.*

- 3) Üstünlük dərəcəsində isə bəzən of all (hamıdan) birləşməsi işlənir, bəzən isə işlənmir.

- ❖ *My friend speaks English best of all – Dostum İngiliscə hamıdan yaxşı danışır.*
- ❖ *I like roses most – Mən qızıl gülləri lap çox xoşlayıram*
- ❖ *My students work hardest at English. - Mənim tələbələrim İngilis dilində lap çox işləyirlər. (Kimin tələbələridir axı başqa necə olmalı idi 😊)*

CÜMLƏDƏ ZƏRFİN YERİ

- 1) a) Cümlədə təsirsiz feil olduqda tərzi-hərəkət zərfi bilavasitə feildən sonra gəlir.

- ❖ *She was walking slowly – O yavaş yavaş addımlayırdı.*

- b) Cümlədə təsirli feil olduqda zərf ya feildən əvvəl, ya da tamamlıqdan sonra gəlir.

- ❖ *He read [red] the poem loudly / he loudly read [red] the poem – O, ucadan şeir oxudu.*

- 2) Cümlədə feildən (xəbərdən) sonra məsdər olduqda zərf feildən əvvəl gəlir.

- ❖ *He seriously began to study. - O ciddi oxumağa başladı.*

- 3) a) Qeyri-müəyyən zaman zərfləri: always, often, seldom, ever, never, just, already, sometimes, soon və.s feildən əvvəl (sometimes hərdən mübtədanın qabağında işlənir) gəlir.

- ❖ *He always goes to the library. - O, həmişə kitabxanaya gedir*
- ❖ *I never used to go there – Mən ora heç getməzdim.*

- b) Belə zərflər to be feilinin zaman formalarından sonra gəlir:

- ❖ *I am usually free in the evening. – Mən adətən axşamlar boş oluram.*

- c) Cümlədəki xəbər köməkçi və əsas feillə ifadə olunmuşsa, bu zərflər köməkçi feillə əsas feil arasında işlənir:

- ❖ *I shall never forget you. - Mən səni heç zaman unutmayacağam.*

- d) İki köməkçi feil olduqda bu zərflər 1-ci köməkçi feildən sonra gəlir:

- ❖ *The letter has already been sent. - Məktub artıq yola salımb.*

- e) Qeyri-müəyyən zərflər modal feillərlə məsdər arasında yazılır:
- ❖ *You can always see him in the library - Siz onu həmişə kitabxanada görə bilərsiniz.*
- f) Hərəkət must modal feilinin əvəzedicisi have to ilə ifadə olunduqda, qeyri-müəyyən zaman zərfləri have feilindən əvvəl gəlir:
- ❖ *She often had to help her little brother. - O, tez tez öz kiçik qardaşına kömək etməli idi.*
- g) Used to+ məsdər ifadəsindən də əvvəl işlənir:
- ❖ *I always used to go to the forest. – Mən həmişə meşəyə gedərdim.*
- 4) a) Tomorrow, today, yesterday, zaman zərfləri ya cümlənin əvvəlində ya da axırında olur.
- ❖ *Tomorrow we shall go to the cinema - sabah biz kinoya gedəcəyik.*
 - ❖ *I have seen her today - mən bu gün onu görmüşəm.*
- b) Before - əvvəllər; lately bu yaxınlarda zərfləri cümlədə sonda işlənir.
- ❖ *I have seen this picture before - Mən bu şəkli əvvəllər görmüşəm.*

QEYD: Bu zaman zərfləri cümlənin sonunda olduqda yer zərflərindən sonra gəlir:

- ❖ *I saw him there yesterday (zaman zərfləri)*
- 5) Zərf digər bir zərfləri və ya sifəti təyin etdikdə həmin zərf və ya sifətdən əvvəl gəlir.
- ❖ *I was very glad to see him- Onu görməyə çox şad idim.*
 - ❖ *She knows English quietly well- O, İngilis dilini lap yaxşı bilir.*
- 6) Enough (kifayət qədər) zərfləri təyin etdiyi sifətdən, zərfdən və eləcə də feildən sonra gəlir.
- ❖ *This room is big enough- bu otaq kifayət qədər böyükdür.*
 - ❖ *She knows the language well enough to translate this article. - O, bu məqaləni tərcümə etmək üçün dili kifayət qədər bilir.*
 - ❖ *I didn't read enough yesterday- Mən dünən kifayət qədər oxumadım.*

QEYD: Enough- sözü ismi təyin edə bilir və ondan əvvəl və sonra işlənir:

- ❖ *We have enough time to finish our work. - İşimizi qurtarmaq üçün bizim kifayət qədər vaxtımız vardır.*

7) Too və either (elə cə də, həmçinin –da²) zərfləri cümlənin sonunda gəlir. Too təsdiq nəqli cümlələrdə, either inkar cümlələrdə işlənir:

- ❖ *I have seen this film too- Mən də bu filmi görmüşəm.*
- ❖ *I haven't seen this film either. Mən də bu filmi görməmişəm.*

QEYD: Too zərfləri həddən artıq, lap çox, dedikcə mənasında aid olduğu sözdən əvvəl gəlir.

- ❖ *She speaks too much about it. O bu barədə həddən artıq çox danışır.*
- ❖ *She has too many friends in the city- Şəhərdə onun həddindən çox dostu var.*

Sentence Structure

Cümlə quruluşu

SENTENCE STRUCTURE CÜMLƏ QURULUŞU

Bitmiş fikri ifadə edən sözə və ya bir neçə söz birləşməsinə **cümlə** deyilir.

❖ *The sun rises in the East.*

Cümlədə hər hansı bir suala cavab verən sözə və ya söz birləşməsinə **cümlə üzvü** deyilir. Bunlar 2 qrupa bölünür.

1. **Baş üzvlər (Mübtəda, The Subject), Xəbər (the predicate)**
2. **İkinci dərəcəli üzvlər (Tamamlıq, the object), təyin (the attribute), zərflilik (the adverbial modifiers)**

Quruluşuna görə cümlələr 2 yerə bölünür.

I. **Sadə cümlə**(The Simple Sentence); Sadə cümlələr 2 cür olur:

- 1) **Müxtəsər cümlə**(yəni yalnız baş üzvlərdən ibarət olur):
❖ *The teacher has come – Müəllim gəlib.*
- 2) **Geniş cümlə**(yəni baş üzvlərdən başqa 2-ci dərəcəli üzvlər iştirak edib) :
❖ *Our teacher has come from Moscow- Müəllimimiz Moskvadan gəlib.*

II. **Mürəkkəb cümlə**-Mürəkkəb cümlə 2 yerə bölünür;

- 1) **Tabeli mürəkkəb cümlə**:
❖ *As the teacher was ill we had no lesson – Dərsimiz olmadı, çünki müəllimimiz xəstə idi.*
- 2) **Tabesiz mürəkkəb cümlə**-
❖ *These students study English and we study German- Bu tələbələr İngilis dilini öyrənir, biz də alman dilini.*

Cümlədə yürüdülməyən məqsəddən və intonasiyadan aslı olaraq cümlələr aşağıdakı növlərə bölünür.

- 1) **Nəqli cümlə**-Declarative Sentence
- 2) **Sual cümlələr**-Interrogative Sentence
- 3) **Əmr cümlələr**-Imperative Sentence
- 4) **Nida cümlələri**-Exclamatory Sentence
- 5) **Inkar cümlə**- Negative Sentences

DECLARATIVE SENTENCE NƏQLİ CÜMLƏLƏR

Hər hansı bir işdən, hadisədən xəbər verən və ya hər hansı bir əşyanın bu və ya digər əlamətini təsdiq və ya inkar edən cümlələrə **nəqli cümlə** deyilir. Nəqli cümlə təsdiq və inkar şəklində ola bilər. İngilis dilində ismi hallandırmaq üçün cümlədə sözlərin bir-birinə münasibəti cümlə üzvlərinin sırası ilə müəyyən edilir. Nəqli cümlələr sabit söz sırasına malikdir. Hər bir cümlə üzvünün cümlədə özünün müəyyən yeri var. İngilis dilində cümlədə mövcud söz sırası dəyişsə ya mənanın dəyişməsinə, ya da cümlədə mənasızlığa səbəb olar. İngilis dilində söz sırası aşağıdakı kimi olur:

1) Mübtəda Subject	2) Xəbər Predicate	3) Tamamlıq Object	4) Yer zərfliyi Place	5) Zaman zərfliyi Time
<i>He</i>	<i>bought</i>	<i>a dictionary</i>	-	<i>yesterday.</i>
<i>Elmir</i>	<i>lives</i>	<i>with his family</i>	<i>in Saint Petersburg</i>	-

İngilis dilində təyinin sabit yeri yoxdur. Təyin isimlə ifadə olunmuş hər hansı bir üzvü ilə işlədilər, onun yeri ya mübtədadan əvvəl, ya da tamamlıqdan əvvəl gəlir:

- ❖ *I have read your interesting book- Mən sizin maraqlı kitabınızı oxumuşam.*
- ❖ *Some girls talked in the yard yesterday.- Bir neçə qız dünən həyətdə söhbət edirdilər.*
- ❖ *He has read all books.- O , bütün kitabları oxuyub.*

INTERROGATIVE SENTENCES SUAL CÜMLƏSİ

İngilis dilində sual cümlələrinin 4 növü var.

- 1) **Ümumi suallar - (General Questions)**
- 2) **Xüsusi suallar- (Special Questions)**
- 3) **Seçmə (Alternative) suallar- (Alternative Questions)**
- 4) **Ayırıcı suallar- Tag questions**

Qeyd: Qısa təsdiq və qısa inkar cümlələri xüsusilə işlənir

1) General Questions - Ümumi suallar

Cümlənin ayrı-ayrı üzvlərinə deyil bütöv cümləyə verilən suala **ümumi sual cümləsi** deyilir. Bu suallar ya *təsdiq yes-bəli*, və ya *inkar-no xeyir* cavabını tələb edir. Ümumi suallar köməkçi (yarım köməkçi) və ya modal feillərlə başlayır və qalxan tonla deyilir.

- ❖ *It is a pen.*
- *Is it a pen?*
- *Yes it is .*
- *No, it is not*
- ❖ - *Can you play chess?* – *Siz şahmat oynaya bilərsiniz?*
- *Yes, I can.*
- *No I can not.*
- ❖ *Do you play computer games?*
- ❖ *Are you at home?*
- ❖ *Was he at the cinema yesterday?*
- Xəbər tərkibində 2 və ya 3 köməkçi feil olduqda ümumi suala 1-ci köməkçi feil mübtədadan əvvəl gəlir.
- ❖ *The house will have been built by the end of May.*
Will the house have been built by the end of May?

Cümlədə *to be* (olmaq) feili müstəqil xəbər kimi çıxış etdikdə bu feil ümumi sualda mübtədadan əvvəl gəlir.

- ❖ *She is in Baku*
- *Is she in Baku?*

2) Alternative questions - Seçmə suallar

Cavabında seçmə tələb edən suallara seçmə sualı deyilir. Seçmə suallar iki hissədən ibarət olur, 1-ci hissədə ümumi və ya xüsusi sual verilir, 2-ci hissədə “or” bağlayıcısı ilə ikinci seçimi birinci hissəyə birləşdirir.:

- ❖ *Are you coming or going?* *Sən gəlirsən, yoxsa gedirsən?*
- ❖ *Do you like apple or pear?* *Sən alma xoşlayırsan yoxsa armud?*
- ❖ *Did they finish writing the article in the morning or at night?*
- ❖ *Did they finish writing or reading the article?*

3) Special questions - Xüsusi suallar

Cümlənin hər hansı bir üzvünə verilən suala xüsusi sual cümləsi deyilir. Xüsusi sual cümləsi sual sözü ilə başlayır və düşən tonla deyilir.

1. Who? -kim?	10. How? Necə?
2. Who ... about- Kimin haqqında?	11. Why? Nə üçün? Niyə?
3. Who ... for? – Kim üçün?	12. How many? Neçə? Nə qədər? (sayılan)
4. Whom? Kimi? Kimə?	13. How much? Nə qədər? (sayılmayan)
5. Whose? Kimin?	14. How old? Neçə yaş
6. What? Nə?	15. What long? Nə (hansı) müddətdə
7. Where?hara? Harada?	16. What colour? Nə rəngdə?
8. Which? Hansı?	17. What kind of ? necə? Hansı növ?
9. When? Nə vaxt?	

Bu sual sözləri cümlənin bir üzvünə sual verir və buna görə də həmin üzv sual cümləsində işlənir.

- ❖ *He lives in Baku. - Where does he live?*
- ❖ *What happened to us?*
- ❖ *Who invites guests for the party?*
- ❖ *Where are you going to move?*
- ❖ *What would you like to read?*
- ❖ *When did you leave the house?*
- ❖ *What are they writing?*
- ❖ *What bus shall we take?*
- ❖ *Whom does he want to see?*
- ❖ *How much is it?*
- ❖ *Whose book is this?*
- ❖ *How do you like my dress*

Xüsusi sual cümləsində 1) sual sözü 2) köməkçi və ya modal feil 3) mübtədə 4) əsas feil 5) digər ikinci dərəcəli üzvlər durur.

- ❖ *What did he say about it?*

4) Tag questions - Ayırıcı suallar

Danışanın bu və ya digər hadisə və ya hal haqqında öz şübhə və tərəddüdünü qətiləşdirmək məqsədi ilə işlətdiyi suala ayırıcı sual deyilir. Bu suallar 2 hissədən ibarət olur.

Onun 1 –ci hissəsi nəqli cümlə; 2-ci hissəsi qısa ümumi sual cümləsi olur, tərcüməsi “elə deyilmi?, eləmi? “ kimi tərcümə olunur.

1-ci hissə (nəqli cümlə) təsdiqdə olduqda, 2-ci hissə (ümumi sual) inkarda olur, 1-ci hissə təsdiqdədirsə - inkar inkardadırsa –təsdiiq cavab verilir. 2ci hissədə sualı nə ilə verməyimizi bilməyimiz üçün cümlənin ümumi sualı hansı köməkçi və ya modal feil ilə düzəldiyinə baxırıq.

❖ *You are a student, aren't you?*

– *Yes I am.*

❖ *Esmira cannot speak English, canshe?*

– *No, she cannot.*

❖ *My mother prefers meat to fish, doesn't she?*

❖ *I am a pessimist, aren't I? (Diqqət etdinizsə, ayırıcı sualda cümlənin xəbəri “am” olmasına baxmayaraq, “are” ilə düzəlib. Niyə?? ☺)*

❖ *You can cook this dish, can't you?*

❖ *She doesn't go to the church, does she?*

➤ Əgər birinci hissədə **hardly, seldom, nobody, nothing, never, rarely, scarcely** sözləri varsa, ikinci hissə təsdiqdə olmalıdır.

❖ *You have never been to London, have you?*

➤ Mübtədə **something, nothing, everything** əvəzlilərdən ibarət olarsa, ikinci hissədə onlar **it** əvəzliyi ilə əvəz olunur.

❖ *Everything is Ok, isn't it?*

➤ Mübtədə **somebody, someone, nobody, no one, everybody, everyone** əvəzlilərdən ibarət olarsa, ikinci hissədə onlar **they** ilə ifadə olunacaq.

❖ *Everybody loves me, don't they?*

(İndi sual verin görək cümlənin xəbəri təkdədir, ümumi sual verəndə də does`la verərdik, bəs axı niyə ayırıcı sualda doesn't deyil də don't olub? ☺)

P.S. : Verdiyimiz sualları cavablayaq ☺

1. İngilis dilində “amn`t” deyə bir ifadə olmadığına görə, mübtədə ” I” olsa da xəbəri “aren`t” olur.

2. Cümlənin 2ci hissəsində mübtədə cəmdə olduğuna görə, tək xəbər işlədə bilmərik.

QISA TƏSDİQ VƏ QISA İNKAR CAVABLAR **SO DO I / NEITHER DO I (MƏN DƏ)**

1) Özündən əvvəl deyilmiş cümlə təsdiqdədirsə, onda so ilə başlayan cavab verilir. So- dan sonra gələn köməkçi feil özündən əvvəl deyilmiş cümlənin xəbərindən aslıdır. Xəbər hansı zamandadırsa, o zamanın köməkçi feilindən istifadə olunur. Cavab verərkən mübtədalar müxtəlif olur.

Təsdiq formada quruluşu:

1-ci so, 2-ci köməkçi feil, 3-cü isə mübtədə dayanır.

❖ *I am a student (qısa təsdiq) .*

So am I (mən də)

So is he

So are we

So is my sister - bacımda.

Bütöv təsdiqdə formasında isə:

❖ *I am a student too*

❖ *I am also a student.*

2) Qısa inkar cavablar isə Neither do I (Nor do I – mən də) özündən əvvəl deyilmiş inkar cümlədən aslıdır

İnkar formada quruluşu:

1-ci neither, 2-ci köməkçi feil, 3-cü isə mübtədə dayanır.

❖ *I am not a student (qısa inkar).*

Neither am I (mən də)

Neither (nor) is she (o da)

Bütöv inkarda formasında isə:

- ❖ *I am not a student either*
- ❖ *He didn't go there either*

IMPERATIVE SENTENCES ƏMR CÜMLƏLƏRİ

Əmr və ya xahiş icra etmək məqsədi ilə işlənən cümləyə əmr cümləsi deyilir. Əmr cümləsi həm təsdiq, həm də inkar şəklində ola bilər. Əmr cümlələri feilin əmr şəkli yəni feildən to (maq²) məqsəd ədatının artırılması ilə düzəlir, əsasən ikinci şəxsə aid olur. İngilis dilində əmr cümlələrində söz sırası naqli cümlələrdə olduğu kimidir. Belə cümlələrdə mübtədə (you) işlənmədiyinə görə cümlə xəbərlə başlanır.

- ❖ *Meet Been!- benlə tanış ol;*
- ❖ *Read the text- Mətni oxuyun.*

Belə cümlələrdə əmr edilirsə qalxan tonla , xahiş edilirsə düşən tonla deyilir. İnkara köməkçi feili, not inkar ədatı və ya bəzən never ilə düzəlir.

- ❖ *Don't meet Been. Beeni qarşılama. ;*
- ❖ *Never go there; heç vaxt ora getmə.*

Çox zaman xahiş bildirən əmr cümlələrinin sonunda will you və ya want you işlədilir.

- ❖ *Close the window, will you?
Zəhmət olmasa, pəncərəni örtün.*
- ❖ *Fetch me a chair, wan't you?
Zəhmət olmasa, mənə bir stul gətirin.*

Xahiş bildirmək üçün will və ya would ilə bağlayan sual cümlələrindən də istifadə olunur.

- ❖ *Will you close the window? - Zəhmət olmasa pəncərəni bağlayın.*
- ❖ *Would you give me some water? - Zəhmət olmasa mənə bir az su verin.*

Artıq dərəcədə xahiş bildirən məqsəd ilə to do köməkçi feildən istifadə olunur.

- ❖ *Do come to our place. - Mütləq bizə gəlin.*

EXCLAMATORY SENTENCES NİDA CÜMLƏLƏRİ

Müəyyən məna ilə yanaşı həm də qiüvvətli hiss- həyəcan bildirən cümlələrə nida cümləsi deyilir.

Nida cümlələri **what** əvəzliyi və **how** zərfi ilə başlayır. What əvəzliyi ilə başlayan nida cümlələrində **what** adətən isimlə işlənir. Əgər isim sayılan tək isimdirsə onda qeyri-müəyyənlik (**a, an**) artıqlı işlədilir, isim təkde sayılmayırsa və yaxud isim cəmdədirsə onda qeyri müəyyən (**a, an**) işlənmir.

- ❖ *What an interesting book it is – Necə də (nə) maraqlı kitabdır.*
- ❖ *What fine weather it is!- Nə (necə də) qəşəng havadır.*

Deməli 1) what + 2) isim + 3) mübtədə + 4) xəbər

Cümlələrdən gördüyü kimi ismin qabağında *təyin (sifət)* gələ bilər.

- ❖ *What a dull and difficult book it was- Nə maraqsız kitab və çətin kitab idi;*

How zərfi ilə başlayan nida cümlələrində how sözündən sonra bir qayda olaraq sifət və ya zərf, sonra isə mübtədə və xəbər (və ya bağlayıcı feil) gəlir.

How + sifət (ya da zərf) + mübtədə + xəbər.

- ❖ *How clever the pupils are! – Şagirdlər necə də ağıllıdırlar.*
- ❖ *How hard the work is!- iş necə də çətin (ağır)dır?*

To look – görünmək, to feel- hiss etmək, to taste – dadmaq və.s feillər yalnız sifətlə işləndiyi üçün çox diqqətli olmaq lazımdır. (Bəzi feillər var idi ki, biz Sifət və Zərf bölməsində tanış olduq, onlar özündən sonra zərf yox, sifət istəyirdi. Eyni qayda burda da keçərlidir, o zaman biz how`dan sonra zərf yox, sifət işlədirik.)

- ❖ *How lovely the flowers are!*
- ❖ *How nice the flowers smile! - Güllər necə də qəşəng iylənir.*
- ❖ *How tasty the meal tastes! -Yemək necə dadlı dadır !*

Nida cümlələri düşən tonla deyilir.

NEGATIVE SENTENCES İNKAR CÜMLƏLƏR

Nəqli inkar cümlələrdə not inkar sözü xəbər tərkibində olan köməkçi və ya modal feillərdən sonra gəlir.

- ❖ *He is **not** working there now;*
- ❖ *He has **not** come;*
- ❖ *She can **not** speak English;*
- ❖ *You didn't tell me about it.*

İngilis dilində 1 cümlədə 2 inkar söz işlədilməz.

Buna görə də no (heç), nobody (no one) – (heç kəs); nowhere (heç yerdə); neither ... nor (nə ..qədər); never (heç vaxt) kimi inkar sözləri olduqda not inkar sözü işlənmir, not olanda da, bu inkar bağlayıcılarının heç biri işlənmir.

- ❖ *I saw no people there. -Mən orada heç bir adam görmədim.*
- ❖ *No one (nobody) recognized her- Onu heç kəs tanımadı.*
- ❖ *Neither Ali nor Hassan knows English. - Nə Əli İngiliscə bilir nə də Həsən.*
- ❖ *She saw nobody / she didn't see anybody) – O, heç kəsi görmədi*

Ən çox səhv salınan inkar cümlələr:

- Have got/ has got və have/ has/ had xəbərlə cümlələrin inkarı:

Xəbəri Have got və Has got olan cümlələri inkar cümlə yaratmaq üçün “not” hissəciyini have və has- dən sonra yazırıq.

- ❖ *She has got a sister.*
She has not got a sister.

Amma, cümlənin xəbəri have/ has/ had olarsa, onun inkarı fərqli düzəlir. Bu tipli cümlələrdə ümumi sual köməkçi feillərin köməyiylə düzəldiyinə görə, inkarı da köməkçi feillərlə düzələcək.

- ❖ *She has a sister.*
(*Does she have a sister.*)
She doesn't have a sister.

- Hardly olan cümlədə ikinci inkar olmaz, inkarlıq elə onun özündədir!!!
- ❖ *We have hardly met at the party.*

ŞƏXSİZ CÜMLƏLƏR

Mübtədə kimi *it* əvəzliyi şəxsiz cümlələrdə işlənir. Azərbaycan dilindən fərqli olaraq İngilis dilində şəxsiz cümlələrdə həmişə mübtədə və xəbər olur.

- ❖ *It is hot now- indi istidir.*

Şəxsiz cümlələr aşağıdakı hallarda işlədilir.

- 1) Təbiət hadisələrini göstərmək üçün ;
 - ❖ *It is summer. Yaydır;*
 - ❖ *It is hot- İstidir.*
- 2) Vaxt, məsafə göstərmək üçün;
 - ❖ *It is not far to Baku. - Buradan Bakıya uzaq deyil.*
- 3) Havanı bildirmək üçün;
 - ❖ *It often rains in autumn.- Payızda tez-tez yağış yağır.*
 - ❖ *It snowed yesterday- dünən qar yağdı.*
 - ❖ *It is getting dark. - Hava qaralır.*
 - ❖ *Is it getting dark? – Hava qaralır?*
 - ❖ *It is not getting dark. – Hava qaralmır.*
- 4) Bəzən məsdər və gerund ilə ifadə olunmuş mübtədə xəbərdən sonra gələ bilər.
 - ❖ *It is no use to go there- ora getməyə dəyməz;*
 - ❖ *It is difficult to translate without the dictionary- Lüğətsiz tərcümə etmək çətinidir.*
- 5) **It** formal mübtədəsi ilə çox zaman İngilis dilində geniş yayılmış məchul növlü ifadələr düzəldilir.
 - ❖ *It is believed that – Belə zənn edilir ki;*
 - ❖ *It is said that- deyirlər ki;*
 - ❖ *It is expected that – gözlənilir ki,*
 - ❖ *It is known that- Məlumdur ki.*

There + To be

THERE IS, THERE ARE İFADƏSİ
(VAR, VARDIR)

There is, there are ifadəsi hər hansı bir şəxs və ya əşyanın yerini göstərmək üçün işlədilir. Bu ifadə adətən cümlənin əvvəlində gəlir. var, vardır kimi tərcümə olunur.

1) there is/are + 2) mübtəda + 3) yer zərfi

- ❖ *There is a book and 5 pens on the table- Stolun üstündə 1 kitab var və 5 qələm var.*

Bəzən yer zərfi cümlənin əvvəlində gəlir.

- ❖ *On the table there is a book and 5 pens.*

There is/ are ifadəsindən sonra gələn 1-ci mübtəda (yəni isim) təkdədirsə- there is, 1-ci mübtəda cəmdədirsə - there are ifadəsi işlənir.

- ❖ *There are a lot of books and a bag on the table.*
– *Are there a lot of books and a bag on the table?*
- *Yes, there are;*
- *No, there are not.*

- ❖ *There is a bag and a lot of books on the table.*

İnkarı:

- ❖ *There is not a bag on the table.*

THERE WAS, THERE WERE İFADƏSİ
(VAR İDİ) (KEÇMİŞ ZAMAN)

There is/ are ifadəsinə aid olan qaydalar there was/ were ifadəsinə aiddir.

- ❖ *There was a teacher and 5 students in the room. - Otaqda 1 müəllim və 5 tələbə var idi.*
Was there a teacher and 5 students in the room?
-*Yes, there was;*
- *No, there was not.*
-*There was not a teacher and 5 students in the room.*
- ❖ *There were a lot of sheep in the yard yesterday.*
Were there a lot of sheep in the yard yesterday.
- *Yes, there were.*
There were no sheep in the yard yesterday.
There were not many sheep in the yard yesterday.

THERE WILL BE
(OLACAQ) (GƏLƏCƏK ZAMANDA)

There will be- ifadəsi özündən sonra tək və ya cəm isimlə işlənə bilər.

- ❖ *There will be a lot of sugar on the table- stolun üstündə çoxlu (şəkər) qənd olacaq.*

Will there be a lot of sugar on the table?

- Yes, there will.*
- No, there will not.*

There will be no sugar on the table/ there will not be much sugar on the table.

THERE HAS/ HAVE BEEN İFADƏSİ
(“OLUB”, “OLMUŞDUR”) (İNDİKİ BİTMİŞ ZAMANDA)

Bu ifadələrdə **there is (was), there are (were)** kimidir. Yəni **there has been – tək mübtəda (isimlə), there have been- cəm isimlə işlənir. Bir neçə mübtəda olarsa 1-ci mübtədadan asılı olur.**

- ❖ *There have been many guests in our city this month. - Bu ay şəhərimizdə çoxlu qonaq olub (olmuşdur).*
Have there been many guests in our city this month?
-*Yes, there have.*
There have no guests in our city this month.
- ❖ *There has been a pen and 5 books on the table- Stolun üstündə 1 qələm və 5 kitab olub.*
Has there a pen and 5 books on the table?
-*Yes, there has.*
There has been no (has not been) a pen and 5 books on the table.

Bu ifadələr can, may, must, ought (to) – modal feilləri ilə də işlədilə bilər. Belə halda to be feili can, may, must ought (to) dan sonra gəlir.

- ❖ *There must be a well somewhere here- Burada haradasa quyu olmalıdır.*
- ❖ *There ought to be more students at the conference- Konferansda daha çox tələbə olmalıdı.*
- ❖ *There can no other way out. Başqa çıxış yolu ola da bilməz.*

Mübtəda sualları

MÜBTƏDA VƏ ONUN TƏYİNİNƏ VERİLƏN SUAL

Mübtədanın sualı adətən *who?* (*kim?*), *which of* (*you?*) – *sizdən kim?* sual əvəzlilikləri ilə başlayır və feil həmişə III şəxsin təkində olur. İndiki sadə zamanda Do? Does? köməkçi feilləri, keçmiş sadə zamanda isə Did? köməkçi feilləri işlənir:

- ❖ *I go to school every day. Who goes to school every day? Which of you goes to school every day? - Sizdən kim (sizin hansınız) hər gün məktəbə gedir.*
- ❖ *I went to school yesterday? Who went to school yesterday? Which of you went to school yesterday?*

Cansız mübtədanın sualı isə *what?* (*nə?*) sual əvəzliyi ilə olur:

- ❖ *Our lessons begin at 8 o'clock. What begins at 8 o'clock?*

Yadda saxlamaq lazımdır ki, *which of...* sualından sonra ya şəxs əvəzliliklərinin obyekt halı (*you, them, us* - ancaq cəm formalar) ya da ümumi isimlərin cəmi forması gələ bilər və həmin isimlər artıqlıq, yiyəlik əvəzlilikləri və işarə əvəzlilikləri ilə işlənə bilər:

- ❖ *Which of you (them, us) speaks English well? - Sizdən kim İngiliscə yaxşı danışır?*

Qısa cavab: I do, She does

Bütöv cavab: I speak English well.

- ❖ *Which of the (these, my, your) students spoke English well last year? - Tələbələrdən kim keçən il İngiliscə yaxşı danışdı?*

Qısa cavab: Ben did (I did; they did)

Bütöv cavab: Ben spoke English last year.

- ❖ *Who writes the new words?*

Qısa cavab: I do/ he does.

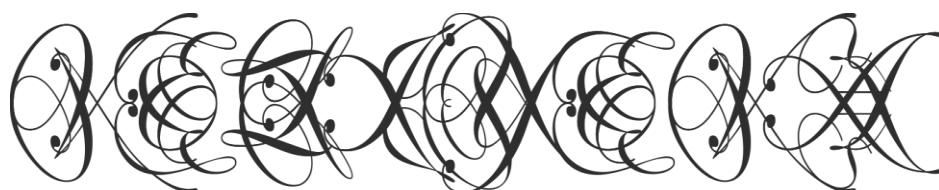
Göründüyü kimi mübtədanın sualında cümlənin quruluşu nəqli cümlədə olduğu kimidir. Mübtədanın təyinin sualında Do? Does? Did? köməkçi feilləri işlənir. Feil mübtədadan aslı olur, yəni mübtədə təkdədirsə, feil təkdə, cəmdədirsə, feil də cəmdə işlənir. Mübtədanın təyinin sualı müxtəlif olur. Yəni sual mübtədanın təyin edən sözdən aslıdır. Mübtədanın təyini ya yiyəlik əvəzlilikləri, ya sifət ya da say ola bilər:

- ❖ *3 students speak English well. How many students speak English well?*
- ❖ *My friend lives in Korea. Whose friend lives in Korea?*
- ❖ *Their sons are here. Whose sons are here?*
- ❖ *Our English lessons begin at 6. What lessons begin at 6?*

The Composite Sentence

Mürəkkəb cümlə

THE COMPOSITE SENTENCE MÜRƏKKƏB CÜMLƏ

İki və daha artıq cümlənin birləşməsindən əmələ gələn cümləyə mürəkkəb cümlə deyilir. Quruluş forması belədir:

- 1) **budaq cümlə**
- 2) **baş cümlə**
- ❖ *When we came back, the rain had stopped.* - Biz qayıdanda yağış dayanmışdı.
- ❖ *I tried to eat my parting breakfast, but my tears dropped upon bread and butter.* - Mən ayrılıq səhər yeməyini yeməyə çalışdım, ancaq göz yaşlarım yağ və çörəyin üstünə tökülürdü.

Dilimizdə olduğu kimi ingilis dilində də mürəkkəb cümlələr 2 qrupa bölünür:

- 1) **Tabesiz mürəkkəb cümlə - The Compound Sentence**
- 2) **Tabeli mürəkkəb cümlə - The Complex Sentence**

THE COMPOUND SENTENCE TABESİZ MÜRƏKKƏB CÜMLƏ

Tabesiz mürəkkəb cümlələr bir-birindən asılı olmayan müstəqil cümlələrin birləşməsindən əmələ gəlir, bir-birinə aşağıdakı tabesiz bağlayıcılarla bağlanır. Ya da durğu işarələri ilə, iki nöqtə, nöqtəli vergül və ya vergül vasitəsi ilə ayrılır:

- ✓ *and* - və, isə
- ✓ *as well as* – eləcə də
- ✓ *neither...nor...* - nə...nə də
- ✓ *but* - amma, isə, yaxud
- ✓ *otherwise* - əks təqdirdə
- ✓ *either...or...* - ya... ya da
- ✓ *as* - buna görə
- ✓ *therefore* - odur ki

Tabesiz mürəkkəb cümlələr düşən tonla deyilir:

- ❖ *The ball rang, the teacher entered the classroom and the lesson began.* - Zəng çalındı, müəllim sinifə daxil oldu və dərs başlandı.
- ❖ *We must hurry or we shall miss the train.* – Biz tələsməliyik, yoxsa qatara gecikəcəyik.
- ❖ *It was late evening and the sun had just set* - Axşamdan keçmişdi və günəş təzəcə batmışdı.

THE COMPLEX SENTENCES TABELİ MÜRƏKKƏB CÜMLƏLƏR

Tabeli mürəkkəb cümlələr bir baş cümlədən və bir və ya bir neçə budaq cümlədən ibarət olur. Budaq cümlə baş cümləyə ya tabeli bağlayıcılar, ya da bağlayıcı sözlər vasitəsilə bağlanır:

- ✓ *that* - ki
- ✓ *if* - əgər
- ✓ *after* – sonra
- ✓ *because* – çünki
- ✓ *who*
- ✓ *whose*
- ✓ *when*

Baş cümlə mənacə müstəqil olur və bitmiş fikri ifadə edir. Budaq cümlə isə mənasına görə baş cümlədən asılı olur.

- ❖ *I think that they speak English well* - Mənə elə gəlir ki, onlar ingiliscə yaxşı danışır.

İngilis dilində budaq cümlədən əvvəl gələrsə, vergül qoyulur və qalxan tonla deyilir. Sonra gələrsə, vergül qoyulmur və düşən tonla deyilir:

- ❖ *I was at (baş cümlə) home when he came (budaq cümlə).* - O gələndə mən evdə idim.
- ❖ *When he (budaq cümlə) came, I was at home (baş cümlə)*

BUDAQ CÜMLƏLƏR AŞAĞIDAKI QRUPLARA AYRILIR:

1. **Mübtəda budaq cümləsi - The Subject Subordinate Clause**
2. **Xəbər budaq cümləsi - The Predicative Subordinate Clause**
3. **Tamamlıq budaq cümləsi - The Object Subordinate Clause**
4. **Təyin budaq cümləsi - The Attributive Subordinate Clause**
5. **Zərflük budaq cümləsi - The Adverbial Subordinate Clause**

THE SUBJECT SUBORDINATE CLAUSE MÜBTƏDA BUDAQ CÜMLƏSİ

Tabeli mürəkkəb cümlə tərkibində mübtəda funksiyasını daşıyır, yəni mübtədanın vəzifəsini yerinə yetirir və Who? (Kim?) What? (Nə?) Suallarına cavab verir. Mübtəda budaq cümləsi baş cümləyə aşağıdakı sözlərlə bağlanır:

a) Bağlayıcı əvəzliliklərlə:

- ✓ *who*
- ✓ *whose*
- ✓ *what*
- ✓ *which*

b) Bağlayıcı zərflərlə:

- ✓ *when*
- ✓ *where*
- ✓ *how*
- ✓ *why*
- ❖ *When he will come is unknown. - Onun nə zaman gələcəyi bəlli deyil.*
- ❖ *What is unknown?*

Müasir İngilis dilində tərkibində mübtəda budaq cümləsi olan tabeli mürəkkəb cümlələr bəzən formal it əvəzliyi ilə başlayır, It ilə başlayan tabeli mürəkkəb cümlələrdə mübtəda budaq cümləsi baş cümlədən sonra gəlir:

- ❖ *It was evident that he did not understand? –Onun başa düşdüyü aydın idi.
What was evident?*
- ❖ *It is good that he has come. - Onun gəldiyi yaxşıdır. (yaxşıdır ki, o gəldi).
What is good?*

Mübtəda budaq cümləsi Azərbaycan dilinə ya sadə cümlə, ya da tabeli mürəkkəb cümlə vasitəli tərcümə edilir:

- ❖ *What we want is peace. - Bizim istəyimiz sülhdür.*

THE PREDICATIVE SUBORDINATE CLAUSE XƏBƏR BUDAQ CÜMLƏSİ

Tabeli mürəkkəb cümlə tərkibində predikativ funksiya daşıyan budaq cümləyə predikativ (xəbər) budaq cümləsi deyilir. Bu budaq cümlə baş cümlədə mürəkkəb ismi xəbərin bir hissəsi (bağlayıcı feil) olur. Bu bağlayıcı feil xəbər budaq cümləsi ilə birlikdə baş cümlənin xəbəri olur. Xəbər budaq cümləsi baş cümləyə aşağıdakı vasitələrlə bağlanır:

a) Bağlayıcılar ilə:

- ✓ *that*
- ✓ *whether*
- ✓ *if*
- ✓ *as if – elə bil ki*

b) Bağlayıcı əvəzliliklərlə:

- ✓ *who*
- ✓ *which*
- ✓ *what*

c) Bağlayıcı zərflərlə:

- ✓ *where*
- ✓ *when*
- ✓ *how*
- ❖ *That is what you must do. - Sizin etməli olduğunuz budur.
What is what?*
- ❖ *The question is how we shall go there. - Məsələ orasındadır ki, biz oraya necə gedəcəyik.
What is the question?*
- ❖ *What I want to know is if you have said this. Mənim bilmək istədiyim budur ki, onu demisiniz ya yox.*

THE OBJECT SUBORDINATE CLAUSE TAMAMLIQ BUDAQ CÜMLƏSİ

Tabeli mürəkkəb cümlə tərkibindəki tamamlıq funksiyasını daşıyan cümləyə tamamlıq budaq cümləsi deyilir. Aşağıdakı bağlayıcılarla baş cümləyə bağlanır və tamamlıq budaq cümləsi ilə baş cümlə arasında (əgər baş cümlə əvvəl gələrsə) vergül qoyulur:

a) Bağlayıcılarla:

- ✓ *that*
- ✓ *if*
- ✓ *whether*

- b) Bağlayıcı əvəzliliklərlə:
- ✓ *who*
 - ✓ *which*
 - ✓ *what*
 - ✓ *whatever - hər hansı*
 - ✓ *whoever - hər kəs*
 - ✓ *whichever - hər hansı*

- c) Bağlayıcı zərflərlə:
- ✓ *Where*
 - ✓ *When*
 - ✓ *How*
 - ✓ *Why*
 - ❖ *I know that you want to speak about. - Mən bilirəm ki, sən nə barədə danışmaq istəyirsən. What do I know?*

Misaldan görüldüyü kimi tamamlıq budaq cümləsi *what* sualına cavab verir.

- ❖ *I don't know if he come. - Mən onun gəlib gəlməyəcəyini bilmirəm. (Mən bilmirəm ki, o gələcək ya gəlməyəcək). What don't I know.*

Bəzən tamamlıq budaq cümləsi bağlayıcısız bağlanır:

- ❖ *I know they are here - Bilirəm ki, onlar buradadır.*

Əgər baş cümlənin xəbəri *to ask*. – soruşmaq, *to want to know* – bilmək istəmək feil ilə başlanırsa, onda *that* bağlayıcısı işlənir:

- ❖ *I want to know if he came- Mən bilmək istəyirəm ki, o gələcəkmi?*

Əgər baş cümlədəki xəbər indiki, gələcək və ya indiki bitmiş zamandırsa, onda tamamlıq budaq cümləsinin xəbəri işlənərkən indiki zamanda işlənir:

- ❖ *He asks when he will come. - O, soruşur ki, ona nə vaxt gələcək.*
- ❖ *He asks when he came. - O, soruşur ki, o nə vaxt gəldi.*
- ❖ *He asks when he had come. - O soruşur ki, o nə vaxt gəlmişdi.*

When - ilə indiki bitmiş zaman işlənir. Əgər baş cümlədəki xəbər keçmişdədirsə, onda budaq cümləsinin xəbəri keçmişdə zaman qruplarında işlənir:

- ❖ *He said that he would come (he came, he had come) – O dedi ki, o gələcək (o gəldi; o gəlmişdi). What did he say?*

THE ATTRIBUTIVE SUBORDINATE CLAUSE TƏYİN BUDAQ CÜMLƏSİ

Tabeli mürəkkəb cümlə tərkibində təyin funksiyası daşıyan budaq cümləyə təyin budaq cümləsi deyilir. Təyin budaq cümləsi baş cümlədə isimlə yaxud əvəzliliklə ifadə edilmiş hər hansı bir üzvə aid olunur onu təyin edir. Aşağıdakı vasitələrlə bağlanır:

- 1) *Who, whose, that, what* – canlıları təyin etmək üçün:
 - ❖ *He was the first boy who returned. Which (what) boy was he?*

Əgər təyin olunan söz təkdədirsə, təyin budaq cümləsinin xəbəri təkdə olur, təyin olunan söz cəmdədirsə, təyin budaq cümləsinin xəbəri cəmdə olur:

- ❖ *Let those who are afraid of staying here. - Burada qalmağa qorxanlara icazə verin.*
- ❖ *The woman who is standing there is our teacher. - Orada dayanan qadın bizim müəllimimizdir.*

- 2) *That, which* bağlayıcıları ilə cansızları təyin etmək üçün:
 - ❖ *The book which I bought yesterday is very interesting. - Dünən aldığım kitab çox maraqlıdır. Which book is interesting?*
 - ❖ *A journalist is a person who writes articles for a newspaper. -Jurnalist qəzet üçün məqalələr yazan şəxsdir. What person is a journalist?*

- 3) Nisbi zərflərlə: *where, in which, which,in, why, how, the reason why.*
 - ❖ *This is the house where I live (in which I live və ya which I live in). - Bu mənim yaşadığım evdir. Which house is this?*
 - ❖ *I shan't forget the day when I met you - Səninlə görüşdüyüm günü heç vaxt unutmayacam. What day shan't I forget?*
 - ❖ *I wan't to know the reason why he didn't come. - Onun nə üçün gəlmədiyinin səbəbini bilmək istəyirəm. What reason do I want to know?*

- 4) Bağlayıcısız təyin budaq cümlələri də olur:
- ❖ *This is the best book I have ever read. - Bu oxuduğum kitablardan ən yaxşısıdır. Which book is this?*
 - ❖ *The boy you met yesterday is my friend. - Dünən görüşdüyün oğlan mənim dostumdur.*
 - ❖ *All glitters are not gold – Hər parlayan qızıl deyil.*
 - ❖ *There is something I want to tell you. - Sənə demək istədiyim şey var.*
- Göründüyü kimi təyin budaq cümləsi təyin etdiyi sözdən sonra gəlir və What? Which? suallarından birinə cavab verir.

THE ADVERBIAL SUBORDINATE CLAUSE ZƏRFLİK BUDAQ CÜMLƏLƏRİ

Tabeli mürəkkəb cümlə tərkibində zərflik funksiyası daşıyan budaq cümlələrə zərflik budaq cümləsi deyilir. Bu budaq cümlələr

- 1) feilə
- 2) sifətə
- 3) zərfə aid olaraq işlənə bilər.

Dilimizdən fərqli olaraq İngilis dilində əksər zərflik budaq cümlələrdən əvvəl və sonra işlənən bilir:

- ❖ *I shall see him if he comes / If he comes I shall see him – O gələsə mən onu görəcəm.*

ZƏRFLİK BUDAQ CÜMLƏLƏRİ AŞAĞIDAKI QRUPLARA BÖLÜNÜR:

1. *Zaman budaq cümləsi – The Adverbial Clause of Time*
2. *Yer budaq cümləsi – The Adverbial Clause of Place*
3. *Səbəb budaq cümlələri – The Adverbial Clause of Reason*
4. *Məqsəd budaq cümləsi – The Adverbial Clause of Purpose*
5. *Nəticə budaq cümləsi – The Adverbial Clause of Result*
6. *Müqayisə budaq cümləsi – The Adverbial Clause of Comparison*
7. *Şərt budaq cümləsi – The Adverbial Clause of Condition*
8. *Güzəşt budaq cümləsi – The Adverbial Clause of Concession*

THE ADVERBIAL CLAUSE OF TIME ZAMAN BUDAQ CÜMLƏSİ

Bu budaq cümlə tabeli mürəkkəb cümlə tərkibində zaman zərfliyi funksiyasını daşıyır. When? sualına cavab verir. Aşağıdakı bağlayıcılarla bağlanan when ərzində, müddətində, as untill, as soon as, as long as, till, since, after, before, new, whenever – nə vaxt olursa olsun və.s. zaman budaq cümləsinin xəbəri heç vaxt gələcək zamanda işlənmir. Əgər fikir gələcəyə aiddirsə onda gələcək zamanın əvəzinə indiki sadə zaman işlənir. Zaman budaq cümləsi baş cümlədən əvvəl gələrsə vergül qoyulur, qalxan tonla deyilir, baş cümlə zaman budaq cümlələrdən sonra gələrsə, vergül qoyulmur və düşən tonla deyilir.

- ❖ *When he comes we shall go to the theatre (we shall go to the theatre when he comes) – O gələndə biz teatra gedəcəyik.*
- ❖ *When he came, I had finished my work- O gələndə mən işimi qurtarmışdım. When had I finished my work?*

When – bağlayıcısı ilə başlayan zərflik budaq cümlələrin when zərflisi ilə başlayan mübtədə, xəbər, tamamlıq və təyin budaq cümlələri ilə qarışdırmaq olmaz:

- ❖ *When I entered the room.*
- ❖ *She was reading (zaman budaq cümləsi).*
- ❖ *The questions is when they will come (xəbər budaq cümləsi)*
- ❖ *This is the date when I meet her first (təyin budaq cümləsi)*
- ❖ *When she came to Ganja is unknown (mübtədə budaq cümləsi)*

THE ADVERBIAL CLAUSE OF PLACE YER BUDAQ CÜMLƏSİ

Yer budaq cümləsi tabeli mürəkkəb cümlə tərkibində yer zərfliyi funksiyasını daşıyır. Bu tip cümlələr baş cümlədəki hərəkətin icra yerini bildirir. Where? sualına cavab verir və baş cümləyə Wherever? bağlayıcıları ilə bağlanır:

- ❖ *He went there the doctor had sent him. - O, həkimin onu göndərdiyi yerə getdi. Where did he go?*
- ❖ *Stand where you are – Olduğun yerdə qal*
- ❖ *We went where they lived. – Biz onların yaşadığı yerə getdik. Where did we go?*
- ❖ *She turned away where he saw me. - O məni harda gördüsə üzünü döndərdi. Where did he turned away?*

Where- ilə başlayan yer budaq cümləsinin where ilə başlayan xəbər, təyin, mübtədə budaq cümləsi ilə qarışdırmaq olmaz:

- ❖ *We found him where he usually worked (yer budaq cümləsi).*
- ❖ *The question is where he will go to study (xəbər budaq cümləsi).*
- ❖ *This is the house where we lived (təyin budaq cümləsi)*

THE ADVERBIAL CLAUSE OF REASON SƏBƏB BUDAQ CÜMLƏSİ

Səbəb budaq cümləsi baş cümlədə ifadə olunmuş hərəkətin səbəbini göstərir və Why? sualına cavab verir. Səbəb budaq cümləsi as, because, since, for, that, on the ground that, for the reason that və.s bağlayıcılarla işlənir.

- ❖ *As the weather was fine, we went to the park. - Hava gözəl olduğu üçün biz parka getdik.
Why did we go to the park?*
- ❖ *He couldn't come because he had much work to do – O, gələ bilmədi, çünki işi vardı.
Why could he not come?*

THE ADVERBIAL CLAUSE OF PURPOSE MƏQSƏD BUDAQ CÜMLƏSİ

Məqsəd budaq cümləsi baş cümlədə ifadə olunmuş hərəkətin məqsədini göstərir that ki - deyər, in order that - ona görə ki, so that - belə ki, və.s bağlayıcılarla baş cümləyə bağlanır:

- ❖ *She stood aside so that she could see us. - O kənara çəkildi ki, bizi görə bilsin.*
- ❖ *I shall write your address that I may not forget it. - Sənin ünvanını yazacağam ki, yadımdan çıxmasın.*

THE ADVERBIAL CLAUSE OF RESULT NƏTİCƏ BUDAQ CÜMLƏSİ

Nəticə budaq cümləsi baş cümlədə ifadə olunmuş hərəkətin nəticəsini göstərir. Nəticə budaq cümləsi so...that - elə ki, such...that - eləki, belə ki bağlayıcılarla baş cümləyə bağlanır.

So...that bağlayıcısının arasında ya eləcə sifət ya zərf işlənir, isim işlənir:

- ❖ *It is so easy that a child can understand it. - Bu elə asandır ki, uşaq da başa düşər.*
- ❖ *He speaks so quickly that I can't understand. – O elə sürətlə danışır ki, mən başa düşürəm.*
- ❖ *It is such a difficult text that I can't learn it. - Bu elə çətin mətdir ki onu öyrənə bilmirəm.*

Suchthat bağlayıcısının arasında ya isim, ya da sifətlə isim kimi işlənir. İsmnin artığında çox diqqətli olmaq lazımdır:

- ❖ *You are such a lazy boy that don't like you. - Sən elə tənəbəl oğlansan ki, səni xoşlamıram.*

So – ayrıca da sifət ya da zərflə işlənir.

- ❖ *These boys are so naughty. Bu oğlanlar elə dəcəldirlərki.*

Such – ayrıca isimlə ya da sifətlə isimlə işlənə bilər.

- ❖ *They are such naughty boys. - Onlar elə dəcəl oğlanlardır ki.*

THE ADVERBIAL CLAUSE OF COMPARISON MÜQAYİSƏ (TƏRZİ - HƏRƏKƏT) BUDAQ CÜMLƏSİ

Müqayisə budaq cümləsi tabeli mürəkkəb cümlə tərkibində müqayisə zərfliyi funksiyası daşıyır, baş cümlədəki hərəkətlə budaq cümləni hərəkətin müqayisəsini bildirir. Bu növ budaq cümlələr baş cümləyə than – dan ², as - kimi, as...as- kimi, not so...as - kimi deyil, as if – elə bil ki, the more...the more - nə qədər ki, o qədər və.s bağlayıcılarla bağlanır.:

- ❖ *She repeated the word as I did – O sözü mən dediyim kimi təkrar etdi.*
- ❖ *He ought to study as Hasan – O Həsən kimi oxumalıdır.*
- ❖ *The more I fight, the stronger I get – Nə qədər çox vuruşsan o qədər güclü olacaqsan.*

THE ADVERBIAL CLAUSE OF CONDITION ŞƏRT BUDAQ CÜMLƏSİ

Şərt budaq cümləsi baş cümlədəki hərəkətin icrası üçün lazım olan şərti göstərir. Şərt budaq cümləsi baş cümlədən əvvəl gələrsə vergül qoyulur və qalxan tonla deyilir, baş cümlədən sonra gələrsə vergül qoyulmur və düşən tonla deyilir. Şərt budaq cümləsində fikir gələcəyə aiddirsə onda gələcək zaman işlənir onun əvəzinə indiki sadə zaman işlənir:

- ❖ *If he has time, he will help you (he will help you if he has time). - Onun vaxtı olsa sizə kömək edəcəkdir.*
- ❖ *I shall translate this article, provided you help me. - Mən bu məktubu tərcümə edərəm, bu şərtlə ki, sən mənə kömək edəsən.*
- ❖ *In case she does not come, I shall ring you up – İşdi gəlməsə, mən sizə zəng vuraram.*

THE ADVERBIAL CLAUSE OF CONCESSION
GÜZƏŞT BUDAQ CÜMLƏSİ

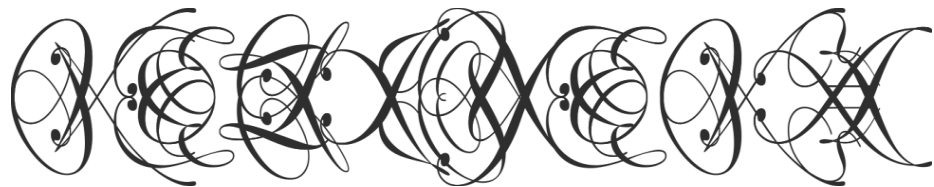
Güzəşt budaq cümləsində ifadə olunmuş hərəkət baş cümlədəki fikrə qarşı qoyulur ya da ona güzəştə gedən fikri bildirir. Güzəşt budaq cümləsi baş cümləyə *though/although* - hərçənd, *baxmayaraq ki*, *whoever* hər kim, *whatever* hər hansı, *no matter how* – ona *baxmayaraq ki* bağlayıcıları ilə bağlanır:

- ❖ *Though it was cold, we went to the forest. - Soyuq olmağına baxmayaraq biz meşəyə getdik*
- ❖ *Although the text was difficult, I could learn it. - Baxmayaraq ki, mətn çətin idi mən onu öyrənə bildim.*

Direct and Indirect Speech

Vasitəli və Vasitəsiz nitq

DIRECT AND INDIRECT SPEECH **VASİTƏSİZ VƏ VASİTƏLİ NİTQ**

İngilis dilində nitqin 2 növü var:

- 1) *Vasitəsiz nitq – Direct Speech*
- 2) *Vasitəli nitq - Indirect (Reported) Speech*

Müəllifin sözləri dəyişilmədən olduğu kimi verilsə, belə nitqə vasitəsiz nitq deyilir. Müəllifin sözü dırnaq içərisində verilir:

- ❖ *He says: "I'm a student."*

Müəllifin sözlərini başqası tərəfindən dəyişilmiş şəkildə, lakin nitqin məzmununu olduğu kimi ifadə edən cümlələrə vasitəli nitq deyilir:

- ❖ *He says that he is a student.*

Vasitəsiz nitqin vasitəli nitqə çevirərkən aşağıdakı qaydaları bilmək lazımdır:

- 1) Nəqli cümlələrin vasitəli nitqə çevrilməsi qaydaları:
 - a) Vasitəsiz nitqin əlaməti olan dırnaqlar və vergül işarəsi atılır.
 - b) Vasitəsiz nitqin tamamlıq budaq cümləsinə çevrilir.
 - c) Baş cümlə ilə budaq cümlə arasında *that* (bəzən işlənmir) artırılır.
- ❖ *He says (that) he is a student. – O, deyir ki o tələbədir.*
 - d) Vasitəsiz nitq to say feili ilə başlanırsa, və ondan sonra tamamlıq işlənsə, to say feili olduğu kimi qalır, əgər bu feildən sonra tamamlıq işlənsə, to say feili to tell feili ilə əvəz edilir; to say tamamlıqla işləndikdə özündən sonra to işlənir, ancaq to tell dən sonra to işlənmir.

Vasitəsiz nitq

- ❖ *He says; I am a doctor----- He says that he is a doctor*
- ❖ *He says to me I am a driver ----- He tells me that he is a driver*
- ❖ *He will say I am a student ----- He will say that he is a student.*

ZAMANLARIN ÇEVİRİLMƏSİ:

Əgər baş cümlədəki feil indiki, gələcək, indiki bitmiş zamanlardadırsa, onda budaq cümlənin zamanı dəyişmir, yalnız şəxs əvəzlilikləri mənaya görə dəyişir və feil də həmin şəxs əvəzlilikləri ilə uzlaşır. Əgər baş cümlədəki feil keçmişdə olarsa (past simple) onda müəllifin dediyi zamandan (yəni tamamlıq budaq cümləsindəki xəbər (feil)) aşağıdakı kimi dəyişir.

1. İndiki zamanın (Present simple) – Keçmiş sadə zamana (Past Simple).
 - ❖ *He said "I am a teacher." - He said that he was a teacher.*
 - ❖ *He said to me "I go to school." - He told what he went to school.*
2. Keçmiş sadə zamanı (Past Simple) – Keçmiş bitmiş zamana (Past Perfect).
 - ❖ *He said "I wrote a letter yesterday." - He said that he had written a letter yesterday.*

QEYD: Əgər keçmiş sadə zaman dəqiq vaxtla (rəqəmlə) işlənsə onda keçmiş sadə zaman dəyişmir:

- ❖ *He said: "N. Ganjavi was born in 1141." - He said that N. Ganjavi was born in 1141.*

3. Keçmiş bitmiş zaman dəyişmir.
 - ❖ *He said "I had written the letter." - He said that he had written the letter.*
4. İndiki davamedici zaman (Present C) – Keçmiş davamedici zamana.
 - ❖ *He said "I am writing a letter." - He said that he was writing a letter.*
5. İndiki bitmiş zaman (Present Perfect) – Keçmiş bitmiş (Past Perfect)
 - ❖ *My friend said: I have read this book- My friend said that she had read this book*
6. Gələcək sadə zaman (Future Simple) – Keçmişə nəzərən gələcəyə (Future Simple in the Past)
 - ❖ *He said to her mother "I shall write." - He told her mother that he would write.*
7. Keçmiş davamedici zaman
 - ❖ *She said "I was going home been working 2 o'clock." - 1) she said that she was going home at 2 o'clock.*
2) *she said that she had been going here at 2 o'clock.*
8. Keçmiş zaman davam edib bitmiş forması dəyişmir.
 - ❖ *He said "I had been working for 2 hours." - he said that he had for 2 hours.*

9. Gələcək davamedici zaman – keçmişə nəzərən gələcək davam edici zamana.
❖ *He said "I shall be working at 5." - He said that he would be working at 5.*
10. Gələcək bitmiş zaman – Keçmişə nəzərən gələcək bitmiş zamana dəyişir.
❖ *They said "we shall have written the letter by 2 o'clock." - They said that they would have written letter by 2 o'clock.*
11. Gələcək bitmiş davamedici zamanı – Keçmişə nəzərən gələcək bitmiş zamana (Future Perfect Continuous – Future Perfect Continuous in the Past.)
❖ *They said "We shall have been working for 5 hours by 2 o'clock." - They said that they would have been working for 5 hours by 2 o'clock.*
12. İndiki bitmiş davamedici zaman – Keçmiş bitmiş davamedici zamana (Present Perfect Continuous – Past Perfect Continuous)
❖ *He said "I have been working for 2 hours." - He said that he had been working for 2 hours.*
13. Vasitəsiz nitqdə baş cümlədəki hərəkətin zamanı budaq cümlə ilə bildirildikdə keçmiş sadə zaman (Past simple) dəyişmir.
❖ *He said "I went home when it began to rain." - He said that he went home when it began to rain.*
14. Since bağlayıcısından sonra keçmiş sadə zaman (Past Simple) dəyişmir.
❖ *She said "I have been reading since I came." - She said that she had been reading since she came.*
15. Əgər baş cümlədən feil keçmişdirsə, (Past Simple) onda zaman və ya məkanca yaxınlıq bildirən sözlər müvafiq olaraq məkanca uzaqlıq bildirən sözlərlə əvəz edilir:
 - ✓ *now - then*
 - ✓ *this – that*
 - ✓ *today – that day*
 - ✓ *these – those*
 - ✓ *tomorrow – the next (following) day*
 - ✓ *ago – before yaxud earlier (bəzən dəyişmir)*
 - ✓ *last week (year) – the week (year) ... before*
 - ✓ *next week (year....) the next week (year....) the following week*
 - ❖ *He said "I am reading now." – He said that he was reading then.*
 - ❖ *She said "I have come today." - She said that she had come that day.*

Yuxarıdakı dediyimiz bütün qaydalar ümumi seçmə, ayırıcı və xüsusi (əmr cümləsindən başqa) suallarada aiddir.

2) Ümumi sualların (alternativ, ayırıcı) vasitəli nitqə çevirilməsi.

1. Ümumi sualı vasitəsizdən vasitəliyə çevirdikdə tamamlıq budaq cümləsi olur və baş cümləyə if yaxud whether bağlayıcıları ilə bağlanır.
2. Sözlər nəqli cümlədə olduğu kimi sıralanır yəni bağlayıcıdan (if yaxud whether) sonra mübtədə + xəbər olunur.
3. Cümlədəki do, does, did köməkçi feilləri atılır.
4. Nəqli cümlədəki kimi ümumi sual cümlələrində də şəxs əvəzlilikləri mənaya görə dəyişir.
5. To say – to ask ilə əvəz olunur. To askdan sonra tamamlıq varsa to işlənmiş:
❖ *He says "Do you go to school?" - He asks if (whether) I go to school?*
❖ *He said to me "Is your mother a doctor?" – He asked me if my mother was a doctor.*
❖ *I said to her "Have you written the letter?" - I asked her if she had written the letter.*

3) Xüsusi sualların vasitəli nitqə çevirilməsi.

1. Xüsusi sual cümlələrinin vasitəsiz nitqdən vasitəli nitqə çevirərkən heç bir bağlayıcıdan istifadə edilmir, xüsusi sual sözü bağlayıcıya çevrilir.
2. Sözlər nəqli cümlədə olduğu kimi, yəni mübtədə xəbərdən əvvəl işlənir.
3. Köməkçi feillər do, does, did atılır.
4. Şəxs əvəzlilikləri mənaya uyğun olaraq dəyişir, bağlayıcıdan sonra mübtədə+xəbər gəlir.
5. To say – to ask feilinə bəzən isə inquire (rəsmi üslubda) feilinə dəyişir:
❖ *He said "Where do you live?" - He asked where I lived.*
❖ *He says to me "What book do you want?" - He asks me what book I want.*
❖ *She said: "When did you come?" – She asked me when I had come.*

4) Əmr və xahiş bildirən cümlələrin vasitəli nitqə çevirilməsi

1. Əmr bildirən cümlədə to say- to tell; the order (əmr etmək) – to command (əmr vermək sözlərinə; xahiş bildirən isə to ask- to beg (yalvarmaq) sözlərinə dəyişir.

2. Feilin əmr formasında olan feil to ədatlı məsdərlə əvəz edilir:

- ❖ *He said to her "Come at 5 o'clock." - He told her to come at 5 o'clock.*
- ❖ *I said to her "Please, open the door." - I asked her to open the door.*
- ❖ *Mother said to her son "Put on your coat. It is cold." - Mother told her son to put on this coat. I was cold.*

3. İnkər əmr cümlələrini vasitəli nitqə çevirərkən məsdərin qarşısında not işlənir:

- ❖ *I said to her "Don't let her go." - I told her not to let her go.*
- ❖ *The teacher said to the pupils: "Don't speak." - The teachers told the pupils not to speak.*
- ❖ *I told to my sister: "Don't make the child eat more." - I told my sister not to make the child eat more.*

5) Nida cümlələrinin vasitəli nitqə çevrilməsi

Nida cümləsi vasitəsiz nitqdən vasitəli nitqə çevrilərkən cümləyə xas olan emosiya nida sözü ilə deyil həmin cümlədəki hiss həyəcanla müvafiq olan zərflərlə ifadə olunur, nida atılır. Cümlədə sevinc, şadlıq bildirilsə joyfully - sevinclə, qəm-kədər ifadə edilirsə - sadly (qəmgin halda), regretfully – təəssüflə və.s, kin qəzəb bildirirsə - angrily hirsə və s. zərfləri işlənir:

- ❖ *He said: "How pleasant! We shall go to Baku in summer." - He cried joyfully that would go to Baku in summer.*
- ❖ *He said "You are a traitor (satqın)." - He cried indignantly he was a traitor.*

QEYD: İngilis dilində vasitəsiz nitqi vasitəli nitqə çevirərkən ən çox yayılmış to be + məsdər (infinitive) - dən istifadə edilir. Əgər əmr cümləsindəki to say feili indiki sadə zamanda (Present Simple) işlənərsə, onda aşağıdakı kimi olur:

- ❖ *He says "meet me at the station." - 1) He tells us to meet him at the station.*
2) *He says that we are to meet him at the station. - O, deyirki biz onu stansiyada qarşılamalıyıq.*

6) Modal feilli cümlələri vasitəli nitqə çevrilməsi

Modal feil must əmr və vaciblik mənasında işlənərsə dəyişmir. Məcburiyyət mənasında işlənərsə, to have to - dan istifadə olunur:

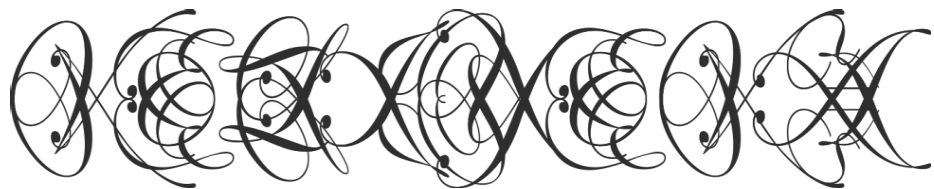
- ❖ *He said that he has to stay in. His friend was going to ring him up (məcburiyyət)*
- ❖ *He said that he must stay in. He is ill (əmr). He said that all children must go to school when they are seven (vaciblik, lazımlılıq)*

Can – could, may- might- a dəyişir:

- ❖ *She said "I can speak English." - She said that she could speak English.*
- ❖ *He said "He may go home." - He said that he might go home.*
- ❖ *He said to her: "Thank you." - He thanked her warmly.*
- ❖ *He said to him "Excuse me for disturbing you." - He apologized to him for disturbing him - O onu narahat etdiyi üçün üzr istədi.*
- ❖ *He said to them "How do you do." - He greeted him. - O onu salamladı.*
- ❖ *She said to them "Good night." - She wished them good night- O onlara xoş gecə arzuladı.*

*The Non – Finite Forms Of The
Verb
Feilin Şəxssiz Formaları*

THE NON – FINITE FORMS OF THE VERB FEİLİN ŞƏXSİZ FORMALARI

Müasir İngilis dilində feilin 3 şəxssiz forması var:

1. **Feili sifət – The Participle (I, II)**
2. **Cerund – The Gerund**
3. **Məsdər- The Infinitive**

Feilin şəxssiz formaları bir sıra xüsusiyyətlərinə görə feilin şəxslı formalarından fərqlənir:

- 1) Şəxssiz formalı kəmiyyət, şəkil (mood) və şəxs kateqoriyasına malik deyil.
- 2) Feilin şəxssiz formaları ikili xassəyə malikdir. Məsdər və Cerund feil və ismin, feili sifət isə feil və sifətin xassələrinə malikdir.
- 3) Feilin şəxssiz formaları ayrılıqda cümlənin xəbəri ola bilmir. Onlar ancaq xəbərin bir hissəsi funksiyasında çıxış edir.
- 4) Feilin şəxssiz formalarının zamanı hərəkətin indiyə, keçmişə və ya gələcəyə aid olduğunu deyil onun zamanca cümlənin xəbərindən ya əvvələ yada xəbərlə eyni vaxta icra edildiyini göstərir:
 - ❖ *While reading the article I found some misprints. – Məqaləni oxuyarkən bir neçə səhv tapdım.*
 - ❖ *You must learn the words given on the page 9.- Səhifə 9 da verilmiş sözləri öyrənməlisiz.*

Cümlənin xəbəri ilə eyni vaxtda baş verir, ancaq cümlənin xəbəri deyil.

THE PARTICIPLE II FEİLİ SİFƏT II

Feili sifət bütün feillərdən düzəlidir. Qaydalı feillərin sonuna –ed şəkilçisi artırmaqla düzəlidir, qaydasız feillərin isə III formasında (part II) istifadə edilir. Feili sifət II təyin etdiyi isimdən əvvəl və sonra gələ bilər:

- ❖ *You must learn all the word given on page 50. – siz 50ci səhifədə verilmiş bütün sözləri öyrənməlisiniz.*
- ❖ *The question was discussed at the meeting was interesting. - İclasda müzakirə olunmuş sual çox vacib idi.*
- ❖ *He stood at the closed door. - O bağlanmış qapının yanında dayandı.*
- ❖ *Have you read the book written by Shakespeare? - Şekspir tərəfindən yazılmış kitabı oxumusunuzmu?*

Misallardan görüldüyü kimi feili sifəti cümlənin xəbərindən əvvəl baş vermiş şəxssiz bir formadır. Ən çox təyin funksiyasında işlənir.

PARTICIPLE I FEİLİ SİFƏT I

Feili sifət I bütün feillərin sonuna –ing şəkilçisi (yəni –an^d) artırmaqla düzəlidir:

- ❖ *reading – oxuyan*
- ❖ *writing – yazan*
- ❖ *discussing – müzakirə edən*

Feili sifət I cümlənin xəbəri ilə eyni vaxtda baş verən şəxssiz bir formadır. Feili sifət I əsas 3 funksiyada işlənir:

- 1) Təyin funksiyasında. Bu funksiyada feili sifət I təyin etdiyi isimdən həm əvvəl həm də sonra gələ bilər:
 - ❖ *The woman standing at the blackboard is our teacher. - Lövhaninin yanımda dayanan qadın bizim müəllimizdir.*
 - ❖ *They looked at the dancing girl. - Onlar rəqs edən qıza baxdılar.*
- 2) Zaman zərfliyi funksiyasında. Bu funksiya ilə feili sifət çox zaman when, while (ikən, kən) bağlayıcıları ilə işlənir:
 - ❖ *While (when) reading the text I found a lot of new words. - Mətn oxuyarkən mən köhnə dostumla rastlaşdım.*
 - ❖ *Crossing the street I met my old friend. - Küçəni keçərkən mən köhnə dostumla rastlaşdım. (malı when?).*
 - When did I meet my old friend.*

QEYD: To be feili ilə feili sifət I zaman zərfliyi funksiyasında işlənmir. Bu halda zaman budaq cümləsində istifadə olunur:

- ❖ *When we have a child he liked to read books about voyages. - O uşaq olanda dəniz səyahəti haqqında kitab oxumağı sevirdi.*

Çox vaxt belə hallarda il feili sifət II məchul növdə işlənir:

- ❖ *When asked (yəni when he was asked) about it, he didn't say a word. - Bu barədə ondan soruşulanda o heçnə demədi.*

- 3) Səbəb zərfliyi funksiyasında why? sualına cavab verir:

- ❖ *Knowing the subject well, the student was not afraid of the coming exam. - Fənni yaxşı bildiyindən tələbə yaxınlaşan imtahandan qorxmurdu.*
- ❖ *Why was the student not afraid of the coming exam not knowing the language well, he could not understand the conversation. - Dili yaxşı bilmədiyindən o söhbətdən heç nə başa düşə bilmədi.*
- Why could he not understand the conversation?*

- 4) Tərzi hərəkət zərfliyi funksiyasında. How? sualına cavab verir:
- ❖ *He came in running – O, qaçaraq içəri girdi.*
How did he come in?
 - ❖ *He went to sleep watching Tv. - O, televizora baxaraq yuxuya getdi.*
How did he sleep?
 - ❖ *He stood at the window thing of the future. - Gələcəyini düşünərək o pəncərənin yanında dayandı.*
How did he stand at the window?

Feilin şəkli forması kimi indiki zaman feili sifəti (P I) də növ formaların malikidir.

- a) Məlum növ forması - writing (indiki zaman feili sifət (P₁))
- b) Məchul növ forması – being written – İndiki zaman feili sifətin məchulu

İndiki zamanın feili sifətin bitmiş forması (Participle I Perfect) bir qayda olaraq feilin şəxsi formasının bildirdiyi hərəkətdən əvvəl icra edilmiş hərəkətləri bildirmək üçün işlədilir:

- ❖ *Having written the letter, he went to post it (having been written the letter was sent immediately) - O, məktubu yazıb yola salmağa getdi. (Məktub yazılmış olduğundan dərhal yola salındı)*

Participle I Perfect cümlədə səbəb və zaman funksiyalarına yerinə yetirir. Participle I Perfect ən çox səbəb zərfliyi formasında işlənir:

- ❖ *Having lost the key, the boy couldn't go into the house – Açarı itirdiyindən oğlan içəri girə bilmədi.*

THE GERUND CERUND

Cerund da feilin şəxsi formasıdır. Cerundu həm isim həm də feili xüsusiyyəti var. Cerund tarixdən feili ismin və indiki zaman feili sifətindən əmələ gəlmişdir. Cerund da feili sifət I kimi –ing şəkilçisi ilə düzəlir. To live – living, to lie – lying, to run - running və.s olur. İnkari not ilə düzəlir. for not speaking – danışmamaq üçün.

Cerund feil kimi 2 növü və 2 zamanı var:

1. Məlum növ - Active Voice. Bu növün iki forması var:
 - a) Bitməmiş - Non Perfect: writing
 - b) Bitmiş – Perfect: have written
2. Məchul növ - Passive Voice. Bu növün də 2 forması var:
 - a) Bitməmiş - Non perfect Passive: being written
 - b) Bitmiş - Perfect Passive: having been written
 - ❖ *I am looking forward to sending my children to the country for the holidays. - Uşaqlarını kəndə göndərməyi səbirsizliklə gözləyirəm.*
 - ❖ *I am looking forward for being sent to Baku on business – Bakıya işgüzar səfərə göndərilməmi səbrizliklə gözləyirəm.*
 - ❖ *I am surprised at your having missed so many lessons this term. - Mən sizin bu semestr çoxlu dərslər buraxmağınıza təəccüblənirəm.*

Feil kimi cerund da hərəkət bildirir:

- ❖ *I don't mind your going there. - Mən sizin ora getməyiniz etiraz etmirəm.*
- ❖ *I don't mind you going there. – Mən ora getməyə etiraz etmirəm.*

İsim kimi cerund isimlə işlənən yiyəlik əvəzlilikləri, ismin yiyəlik halı və sözlərlə işləyə bilər:

- ❖ *I don't like your reading (Peter's reading). – Mən sizin (Pyoturun) oxumağınızı istəmirəm.*
- ❖ *After reading the text I wrote exercises. - Mətni oxuyandan sonra çalışmaları yazdım.*

Cerund isimdən fərqli olaraq, heç vaxt artikulla (a, an, the) işlənmir. Heç vaxt cəm şəkilçisi qəbul etmir, some, any, a lot of, many, much, no plenty of sözləri ilə işlənmir.

Cerund isim kimi cümlədə mübtədə predikativ (xəbər), tamamlıq, təyin, zərflilik funksiyasında işlənir:

1. Mübtədə funksiyasında:
 - ❖ *Reading means gaining knowledge. - Oxumaq birlikdə qazanmaq deməkdir (Nə?)*
2. Xəbər funksiyasında:
 - ❖ *My hobby is teaching English. - Mənim sevimli məşğuliyyətim İngilis dili öyrətməkdir (nədir?)*
3. Tamamlıq funksiyasında:
 - ❖ *He stopped working. – O işləməyi dayandırdı (nəyi?)*

4. Təyin funksiyasında:
❖ *I don't like the idea of going there. – Mən ora getmək ideyasını xoşlamıram (hansı ideyanı?)*
5. Zərflik funksiyasında:
❖ *Will you ring up Petrov before not seeing to the mother. – Anasını görməzdən əvvəl, zəhmət olmasa, Petrova zəng edin. (Nə vaxt?).*

Cerund tamamlıq funksiyasında ən çox aşağıdakı feillərdən sonra işlənir:

- ✓ *to like – xoşlamaq*
 - ✓ *to go on – davam etmək*
 - ✓ *to finish - qurtarmaq*
 - ✓ *to be worth - dəyərli olmaq*
 - ✓ *to be busy- məşğul olmaq*
 - ✓ *to enjoy- həzz almaq*
 - ✓ *to start – başlamaq*
 - ✓ *to prefer - üstün tutmaq*
- To like, to prefer, to begin, to continue feillərindən sonra to adətli məsdər işləyə bilər:
❖ *I like to read before I go to sleep. - Yatmağa getməmişdən əvvəl oxumağı xoşlayıram. (konkret)*
❖ *I like reading (ümumi mənada)*

Cerund sözü tələb edən hər hansı feildən, sifətdən sonra da işlənir:

- ✓ *To depend on – asılı olmaq*
- ✓ *To object to - etiraz etmək*
- ✓ *To rely on - etibar etmək*
- ✓ *To blame ... for – günahlandırmaq*
- ✓ *To thank ... for - təşəkkür etmək*
- ✓ *To be tired of – yorğun olmaq*
- ✓ *To look forward to – səbrsizliklə gözləmək*
- ✓ *To praise for - tərifləmək*
- ✓ *To be responsible for - cavabdeh olmaq*
- ✓ *To be interested in – maraqlanmaq*
- ✓ *To be afraid of – qorxmaq*
- ✓ *To be engaged in – məşğul olmaq*
- ✓ *To be found of – sevmək xoşlamaq*
- ✓ *To feel like – hiss etmək*
- ❖ *She is afraid of falling. – O yıxılmaqdan qorxur.*

Cerund after, before, on və.s sözlərindən sonra zaman zərfliyi; by, without, instead of, besides sözlərindən sonra tərzli hərəkət zərfliyi funksiyasında işləyə bilər:

- ❖ *On seeing his father, the boy ran up to him. - Oğlan atasını görəndə ona tərəf qaçdı. (Zaman zərfliyi funksiyası).*
- ❖ *We left us without saying good bye. - O bizi xudahafizləmədən tərək etdi.*
- ❖ *Don't spoil the book by writing – Kitabı yazmaqla korlamıyın. (Tərzli-hərəkət zərfliyi)*

THE INFINITIVE MƏSDƏR

Məsdər feili şəxssiz formalarından biridir:

- ❖ *I'd like to settle the matter as soon as possible. - Mən məsələni mühüm qədər tez həll etmək istədim.*

Məsdərin formaları:

- a) *Məlum – Active: to write*
- b) *Məchul – Passive: to be written*
- c) *Bitmiş forması – Perfect: to have written*

Məsdər feilin yeganə şəxssiz formasıdır ki, onun davam edən (continuous) forması to be going, to have been doing var.

Tense	Non Perfect – Bitməmiş		Perfect - Bitmiş	
Form	Indefinite	Continuous	Perfect	Perfect Continuous
Active Voice	To build	To be building	To have built	To have been building
Növ				
Passive Voice	To be built	-	To have been built	-
Növ				

Məsdər cümlədə aşağıdakı funksiyalarda işlənir:

- 1) Mübtədə funksiyasında:
 - ❖ *To read is useful. - Oxumaq xeyirlidir.*
- 2) Xəbər (predikativ) funksiyasında:
 - ❖ *Our aim is to master English – Bizim məqsədimiz İngilis dilinə yiyələnməkdir.*
- 3) Mürəkkəb feili xəbərin əsas hissəsi funksiyasında (must; could, can should və.s sonra):
 - ❖ *I must see you, Ayten. - Mən səni görməliyəm, Aytən.*
 - ❖ *She began to cry. - O, ağlamağa başladı.*
- 4) Tamamlıq funksiyasında:
 - ❖ *She learned to dance in her childhood. - Rəqs etməyi uşaqlıqdan öyrəndi.*
- 5) Mürəkkəb tamamlığın tərkib hissəsi funksiyasında:
 - ❖ *She saw him leave the house. - O (qız) onun (oğlanın) evi tərk etməyini gördü.*
- 6) Təyin funksiyasında:
 - ❖ *I am a woman to be trusted- Mən etibar olunan qadınam.*
- 7) Zərflik funksiyasında:
 - ❖ *I am strong enough to depend my interest. - Mən öz mənafeyini müdafiə etmək üçün kifayət qədər güclüyəm.*
 - ❖ *I have come to help you. - Mən sizə kömək etmək üçün gəlmişəm. (məqsəd zərfi)*
- 8) Ara sözü kimi:
 - ❖ *To speak the truth, I was troubled a little. - Doğrusunu desək, mən bir qədər narahat oldum.*

THE USE OF THE INDEFINITE WITH THE PARTICLE TO MƏSDƏRİN TO ƏDATI İLƏ İŞLƏDİLMƏSİ

To (maq²) ədatı məsdər əlamətidir. Müasir İngilis dilində məsdər həm to ədatı ilə, həm də to ədatsız işləyə bilər:

- 1) Cümlədə oxşar vəzifə daşıyan 2 və ya daha çox məsdər olarsa to ədatı ancaq 1-ci məsdərdən əvvəl yazılır:
 - ❖ *She wants to be a doctor and work in her village. – O, həkim olmaq və öz kəndlərində işləmək istəyir.*
- 2) Cümlədə 2 və ya daha çox məsdər olarsa və bu məsdərlə bir- birinə qarşı qoyularsa və ya seçmə mənasında işlədilsə, onda hər məsdərdən əvvəl to gəlir:
 - ❖ *To be or not to be. - Olmaq ya olmamaq budur əsas məsələ (qarşı qarşıya).*
 - ❖ *It is better to do will than to say will. Yaxşı deməkdənsə yaxşı iş görmək daha yaxşıdır.*

To ədatı feili də əvəz edə bilər:

- ❖ *I have said what I mean to (I have said what I mean to say). - Mən demək istədiyimi dedim.*
- 3) Mürəkkəb tamamlıqda bəzi feillərin sonra to ədatlı məsdər işlənir. To want, would/ should like, to expect, to ask, to advise + tamamlıq + to ədatlı məsdər quruluşu yarana bilər:
 - ❖ *I want you to speak English. - Mən sizin İngiliscə danışmağınızı istəyirəm.*

THE USE OF THE INFINITIVE WITHOUT PARTICLE TO MƏSDƏRİN TO ƏDATSIZ İŞLƏDİLMƏSİ

- 1) Can, may, must, shall, will modal feillərindən sonra:
 - ❖ *I can speak English. - You shall go to high school (Sən mütləq ali məktəbə daxil olacaqsan.)*

QEYD: Ancaq ought + to ilə işlənir:

- ❖ *I ought to go there.*
- 2) Shall, will, do (does) köməkçi feillərindən feillərindən sonra:
 - ❖ *Do you go there?*
 - ❖ *She doesn't want to make a cake I shall go to Baku.*
 - 3) Mürəkkəb tamamlıqda hissiyyat və qavrayış bildirən feillərdən sonra: to hear, to see, to notice, to feel, to watch, to shall + tamamlıq + to ədatsız məsdər quruluşu yaranır:
 - ❖ *I saw him enter the room. - mən onun otağa daxil olduğunu gördüm.*

- 4) To let – icazə vermək, to make - məcbur etmək, won't have - qoymamaq feillərindən sonra mürəkkəb tamamlıqda:
- ❖ *I won't have you say this sort of thing. - Mən qoymaram ki, sən belə danışasan.*
 - ❖ *I make you learn English well.*
 - ❖ *Let him go.*
- 5) Had better, had best, would rather və.s:
- ❖ *I'd better come with you. - Mən daha çox səninlə getmək istədim.*
 - ❖ *You would rather say so – Gərək siz belə deyərdiniz.*

Bəzən to ədatı ilə məsdər bir-birindən zərflə ayrılır:

- ❖ *I should like you to clearly understand that must have free time. - Mən istədim ki, siz aydın başa düşəsiniz ki, mənim boş vaxtım olmalı.*

To help- dən sonra to işləmə də, işlənməyə də bilər:

- ❖ *I want to help you (to) translate the text. – Mən mətni tərcümə etməkdə sizə kömək etmək istəyirəm.*

The Oblique Moods
Feilin Vasitəli Şəkilləri

THE OBLIQUE MOODS
FEİLİN VASİTƏLİ ŞƏKİLLƏRİ

Müasir İngilis dilində feilin vasitəli şəklinin **4** forması var.

- 1) Subjunctive I - Feilin lazım forması
- 2) Subjunctive II
- 3) Subjunctive III – Güman şəkli
- 4) Conditional – Şərt şəkli.

SUBJUNCTIVE I
FEİLİN LAZIM FORMASI I

Əgər danışanın fikri indiki yaxud gələcək zamana aid olursa, onda Subjunctive I Future in the Past – da olur:

- ❖ *It's a pity you can't come tomorrow. Comrade Petrov would help you with pleasure. - Təəssüf ki, siz sabah gələ bilmirsiniz. Yoldaş Petrov məmnuniyyətlə sizə kömək edərdi.*

Əgər fikirdə, arzu, istək varsa **Would** müasir İngilis dilində I şəxsə işlənir:

- ❖ *It's a pity I am busy now. I would be glad to come with you. - Təəssüf ki, mən indi məşğulam. Məmnuniyyətlə sizinlə gedərdim.*

Əgər danışanın fikri danışdığı dövrdən əvvəlki dövrə aiddirsə, onda Subjective I Future Perfect in the Past -da işlənir:

- ❖ *I am sorry I had no money with me yesterday. I would have bought that dress. - Təəssüf ki, dünən pul götürməmişdim. O paltarı özümə ala bilərdim. Why didn't you phone him yesterday? - O sənə kömək edə bilərdi.*

Nümunələrdən görüldüyü kimi Subjunctive I real olmayan hərəkətləri göstərmək üçün sadə cümlələrdə işlədilir. Bu hərəkətlər danışanın fikrinə görə indiki, keçmiş və gələcək zamanda baş verə bilər.

Subjunctive I tabeli mürəkkəb cümlələri baş cümləsində şərt budaq cümləsi ilə işləyə bilər.

- ❖ *It would do you a lot of good if you didn't smoke. - Əgər siqarət çəkməsəydiniz, sizə çox xeyiri olardı.*

Subjunctive I to be, to have feilləri ilə aşağıdakı formada işlənir:

- ❖ *If I be in the city tomorrow I shall visit him. - Əgər sabah şəhərdə olsam, ona baş çəkəcəyəm. Long live friendship between nations. - Yaşasın millətlər arasındakı dostluq.*

Bu forma poeziya, rəsmi sənədlərdə hazır ifadələrlə işlədilir.

- ❖ *Be it so! - Qoy belə olsun!*
- ❖ *Success attend you! - Uğur olsun!*
- ❖ *God forbid! - Allah eləməsin!*
- ❖ *God bless you! - Allah sizə kömək etsin (sağlam olun)!*

SUBJUNCTIVE II
FEİLİN LAZIM FORMASI II

- 1) Subjective II danışanın fikri indiki yaxud gələcəyə aiddirsə, onda – Past Indefinite - dən, danışdığı dövrdən əvvəl aiddirsə, onda – Past Perfect dən istifadə olunur.
 - ❖ *If I had any free time now or tomorrow I should do the work myself. - Əgər indi yaxud sabah boş vaxtın olsaydı bu işi özüm edərdim.*
 - ❖ *If I had any free time yesterday I should have done the work myself. - Əgər dünən mənim boş vaxtım olsaydı o işi özüm edərdim.*

Subjective II budaq cümlələrindən real olmayan şərtləri ifadə etmək üçün işlədilir. Yerinə yetirilməyən azularıda ifadə etmək üçün işlədilir:

- 2) To be feili subjunctive II – də bütün şəxslər üçün were formasını qəbul edir. Əgər fikir indi və gələcəyə aiddirsə, lakin müasir İngilis dilində were feilinin əvəzinə was işlənir.
 - ❖ *If I was out of touch with my friends, I should be ashamed of myself.*
 - ❖ *If I were in Baku now (I would go to see the new performance). - Əgər mən indi Bakıda olsaydım yeni tamaşaya baxardım.*

Subjunctive I baş cümlədə, subjunctive II isə - şərt budaq cümləsində işlənir:

- ❖ *If you had were time, we should have considered all the suggestions.* - Əgər bizim lap çox vaxtımız olmuş olsaydı, biz bütün bu təklifləri nəzərdən keçirərdik.
- ❖ *If I were you, I would try to persuade her not to do so.* - Sizin yerinizə olsaydım onu bunu etməyə inandırmağa çalışardım.

Feilin lazım şəkildə can modal feili could, may isə might formasında işlənir. Əgər fikir danışdığı dövrdən əvvəl aiddirsə, onda Perfect Infinitive işlənir. Modal feillərin bu formaları həm baş, həm də budaq cümlədə işləyə bilər:

- ❖ *I could do it today if I had any free time.* - Əgər vaxtım olsaydı bunu bu gün edə bilərdim.
- ❖ *I would come to see you if I could find time.* - Əgər vaxt tapa bilsəydim sizə baş çəkərdim
- ❖ *He would have lent you the book last week if you could have called for it.* - O, kitabı sizə keçən həftə verə bilərdi əgər siz onun dalınca gedə bilsəydiniz.

Bəzən budaq cümlə ilə baş cümlədəki zamanlar biri indiki yaxud gələcəyə, digəri isə özündən əvvəlki günə aid olur. Ancaq belə zaman normal ədəbi dildə işlənmir:

- ❖ *If the railway station were nearer we should have got there long ago.* - Əgər dəmir yol yaxın olsaydı biz ora çoxdan çatmış olardıq.

Bəzən feilin bu forması bağlayıcı işlənir. Bu halda feil mübtədadan qabaqda durur. Ancaq belə hallar kitab, yazı dilinə xasdır. Danışıqda nadir halda rast gəlir:

- ❖ *Had he had enough time, he would have attended the lectures.* - Onun kifayət qədər vaxtı olmuş olsaydı o mühazirələrə gedərdi.
- ❖ *Were he in Moscow how, he wouldn't keep away from the discussion.* - Əgər indi o Moskvada olsaydı o müzakirədə iştirak edərdi.

Subjunctive II də to wish feili aşağıdakı kimi işlənir. (Təəssüf mənasında işlənir.)

- 1) Əgər hərəkət indiki zamana aiddirsə, to be nin were və yaxud da başqa feillərin Past Present (keçmiş) forması işlənir:
 - ❖ *I wish it were summer now (It a pity it is not summer now).* - Kaş indi yay olaydı (Təəssüf ki, indi yay deyil).
 - ❖ *I wish I know where they lived (It is a pity I don't know where they live).* - Kaş onların harada yaşadığını biləydim (Təəssüf ki onların harada yaşadığını bilmirəm).
- 2) Əgər keçmişə aiddirsə, onda Past Perfect işlənir:
 - ❖ *I wish I had telephoned him yesterday (It's a pity I didn't telephone him yesterday).* - Kaş dünən ona zəng edəydim (təəssüf ki dünən ona zəng etmədim).
- 3) Əgər gələcəyə aiddirsə, modal feillər would və could işlənir:
 - ❖ *I wish they would come to see me tomorrow.* - Kaş onlar sabah məni görməyə gələydilər. (But they won't)
 - ❖ *I wish we could get the job done tomorrow (But there is too little time left and we won't be able to finish it).* - Kaş işi sabah görə biləydim. (Lakin bizim çox az vaxtımız var və biz onu qurtara bilməyəcəyik).

Would modal feili II şəxsdə həm nəzakətli həm də nəzakətsiz xahiş kimi işləyə bilər. Bu onun intonasiyasından asılıdır:

- ❖ *I wish you would help me with this work.* - Zəhmət olmasa, mənə bu işdə kömək edin.
- ❖ *I wish you would go away- kaş tez çıxıb gedəydiniz.*

Would III şəxsdə hirs, qəzəb mənasında nida cümləsində işlənir:

- ❖ *I wish the music would stop.* - Kaş musiqi kəsilərdi. (Nəhayət, bu musiqi nə vaxt kəsiləcək)
- ❖ *I wish the child would stop crying.* - Kaş ağlamağı dayandırardı.

THE SUPPOSITIONAL MOOD GÜMAN ŞƏKLİ

Feilin bu şəklini də həm indiki həm də keçmiş zaman forması var. İndiki zaman forması Should + Present Indefinite (yaxud da Present Continuous) ilə düzəlir. Bütün şəxslərdə should işlənir:

- ❖ *I (you, she, he, we, they) should work (be working).*

Keçmiş zaman forması Should + Present Perfect (Present Perfect continuous) la düzəlir:

- ❖ *I (you, she, he, we, they) should have written should have been writing.*

Suppositional Mood həqiqətə zidd olmayan, icrası müəyyən şərtdən asılı olan hərəkətləri bildirmək üçün işlədilir. Belə hərəkətlər əmr, təklif, güman və.s ibarət olur:

- ❖ *Should her see in the city, tell her to wait for me.* - Onu şəhərdə görsəniz deyün məni gözləsin.
- ❖ *Ayten insisted that he should do so.* - Aytən onun belə etməsini təklif etdi.
- ❖ *I suggest you should start immediately.* - Mən təklif edirəm ki, dərhal yola düş (əsan).

THE CONDITIONAL MOOD
ŞƏRT ŞƏKLİ

Feilin bu şəklinin də həm indiki, həm də keçmiş zamanı var. İndiki zaman forması Should (I şəxsin tək və cəmi üçün), Would (qalan şəxslər üçün) + Present Indefinite (Present Continuous) ilə düzəlir:

- ❖ *I (we) should work (should be working).*
- ❖ *He (she, you, it, they) would work (would be working).*

Keçmiş zaman forması Should/ Would + Present Perfect / Present Perfect Continuous) - la düzəlir:

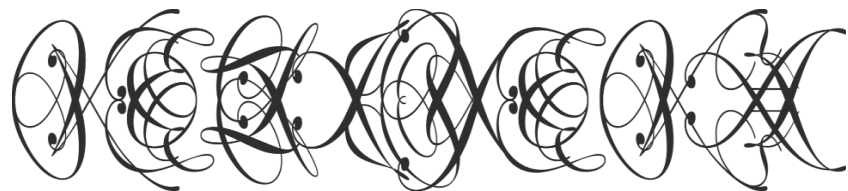
- ❖ *I (we) shoul have worked (should have been working).*
- ❖ *We (she, you, they) would have worked (would have been working).*

Feilin bu şəkli əsasən budaq cümləsi həqiqətən zidd məna bildirən və feili Subjunctive II şəklində işlənən mürəkkəb cümlələrin baş cümləsində işlədilir. Bu halda bu şəkil ilə ifadə edilən hərəkətin icrası budaq cümlədəki şərtədən asılı olur:

- ❖ *If I were here, I should not look at him. – Onun (qızın) yerinə olsaydım mən ona (oğlana) baxmazdım.*
- ❖ *If I were you, I should learn English. - Mən sizin yerinizə olsaydım İngilis dilini öyrənərdim.*

Sentence Completion
Cümlə Tamamlama

SENTENCE COMPLETION CÜMLƏ TAMAMLAMA

Bu mövzunu işləyərkən aşağıdakılara fikir verməliyik:

1. Wonder –feilindən sonra + whether/ if/which/when/what/who/why/where bağlayıcıları gələ bilər, amma+ ~~that/the fact~~ bağlayıcılarını istifadə etmək olmaz.
 - ❖ *I wondered why people were staring at me.*
 - ❖ *She wondered where she had lost her purse.*
 - ❖ *They wondered what to do first.*
 - ❖ *I wondered when you'd get here.*
 - ❖ *I always wondered whether you'd come back.*
 - ❖ *She wondered which door to open.*
 - ❖ *I wondered if I could do such a thing.*
2. **When / how often/ what time** bağlayıcı zərfləri ilə Present Perfect zaman forması işlənmiş, ancaq Past Perfect zaman forması işlənir.
(Present Perfect və Past Perfect hansı zamanlar olduğunu bilirlik artıq ☺, əgər yaddan çıxıbsa, zaman bölməsində təkrarlayaq, axı təkrar biliyin anasıdır!)
 - ❖ *Diana ask when Joe ~~have arrived in~~ Turkey.*
Diana asked when Joe had arrived in Turkey.

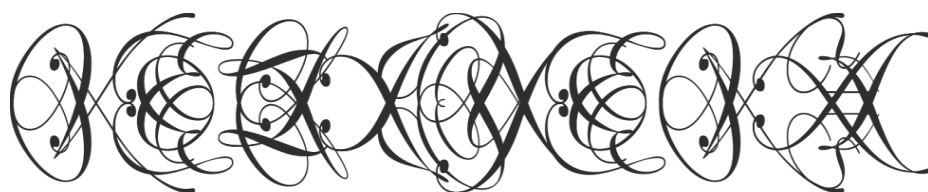
➤ *Since when + indiki bitmiş (Present Perfect) işlənir.*
3. Nisbi əvəzlilərdən (nisbi əvəzlilərin hansılar olduğunu təkrarlayaq ☺) sonra feilin şəxssiz formaları işlənmiş. Who/ that/ which + PI, PII
 - ❖ *The singer ~~who sung this music~~ was born in France.*
 - ❖ *The singer who sang this music was born in France.*
4. Hər hansı mürəkkəb cümlənin (əsasən mübtədə və tamamlıq budaq cümləsi) baş cümləsi istər sualda olsun, istərsə də nəqli formada olsun, budaq cümlə yalnız nəqli cümlə formasında olmalıdır. (budaq cümlə sual formasında ola bilməz.)
 - ❖ *Everybody told me what did I have to sing the paper for.*
 - ❖ *Everybody told me what I had to sing the paper for.*
5. Mürəkkəb cümlədə əgər baş cümlə hər hansı bir keçmiş zamanda olarsa, diqqət etmək lazımdır ki, budaq cümlə yalnız keçmiş zamanların birində olmalıdır:
 - ❖ *Ali wondered if Nino came.*
6. ~~Lakin təyin budaq cümləsində~~ isə bu fərqlidir, baş cümlə ilə budaq cümlə arasında zaman uzlaşması tədbiq edilməyə bilər.
 - ❖ *Which of them can tell when Lionel Andres Messi Cuccittini born.*
 - ❖ *I met a girl who knows/ knew you well.*
7. Əgər cümlə *to ask, to want to know, to wonder, to doubt, to interest, to tell* feilləri ilə bağlansa, bu zaman bu feillərdən sonra ~~that~~ bağlayıcısı işlənmə bilər. Əvəzinə daha çox *if/ whether* və ya digər bağlayıcılar işlənir.
 - ❖ *I wouldn't ask you if it wasn't important.*
 - ❖ *Tom asked Mary if she was coming with him.*
 - ❖ *I want to know ~~that~~ if The Gajarovs` have been abroad.*
8. *Know/ believe/ imagine/ think/ understand/ expect/ hope/ find out/ decide/ fear/ notice* feillərindən sonra, həmçinin *the fact is... / it is the fact* ifadələrindən sonra + **that** işlənmə bilər.
9. *That* bağlayıcısından sonra cümlə tam olmalıdır. (That+ S+ V+ O)
 - ❖ *Everybody knows that + our teachers + do + their best in teaching*

Uzun sözün qısaı, ən vacib qeydləri öyrənək:

- *Əgər baş cümlə indiki zamanda olarsa budaq cümlə istənilən zaman ola bilər.*
- *Tərəflərindən biri indiki bitmiş, digəri isə keçmiş bitmiş ola bilər. (since bağlayıcısı işlənən hallar xaric)*
- *Baş cümlə keçmiş zamanda olarsa, budaq cümlə yalnız keçmişə uyğun zamanda olmalıdır.*
- *Hər iki tərəf indiki bitmiş ola bilər.*
- *Hər iki tərəf keçmiş bitmiş ola bilər.*
- *Tərəflərindən biri keçmiş bitmiş, digəri keçmiş davamedici ola bilər.*

The Article
Artikl

THE ARTICLE ARTIKL

Dilimizdən fərqli olaraq ingilis dilində artikl adlı köməkçi nitq hissəsi var. Artikl isim əlamətidir. Bəzi sözlərin isim kimi olası ancaq onların qarşısında artiklın işlədilməsi ilə müəyyən edilir. İngilis dilində 2 artikl var.

1. **Qeyri-müəyyən artikl- The Indefinite Article- a/ an**
2. **Müəyyənlik artikl- The definite Article - the**

THE INDEFINITE ARTICLE QEYRİ - MÜƏYYƏN ARTIKL (A, AN)

Qeyri-müəyyənlik artikl (a, an) –one sözündən əmələ gəlib, mənası hər hansı bir, çoxdan biri deməkdir. Bu artikl yalnız təkdə olan , adı ilk dəfə çəkilən və sayılan isimlərin qarşısında işlənir. Artikl isimsiz işlənir. *İsmin qarşısında sifət gələndə atrikl sifətin qarşısına keçir*, lakin ismə aid olur:

- ❖ *a red pen.*
- ❖ *My brother bought a new house. - Qardaşım təzə ev aldı.*

Bu halda qeyri- müəyyənlik artikl Azərbaycan dilinə çox vaxt qeyri- müəyyənlik ifadə edən *bir* sözüə uyğun gəlir.

- ❖ *She brought a new English book yesterday. Dünən, o, bir yeni ingilis dili kitabı gətirdi.*

Bəzən a qeyri- müəyyənlik artikl hansısa, kimsə mənasını verir.

- ❖ *I read about it in a magazine. Mən bu barədə hansısa bir jurnalda oxumuşam.*

Misallardan görüldüyü kimi bu artiklların 2 forması var. **A [eɪ], an [ən]**. A artikl samitlə başlayan və [ju:] səsi kimi tələffüz edilən u hərfi ilə başlayan sözlərdən və eləcə də [j] səsi ilə oxunan y hərfi ilə başlayan sözlərdən əvvəl işlənir;

- ❖ *a pen- qələm,*
- ❖ *a union-ittifaq,*
- ❖ *a yacht [jɔ:t]- qayıq.*

An –artikle isə saitlə başlayan və bəzi sözlərdə tələffüz olunmayan h ilə başlayan sözlərdən əvvəl işlənir; an interesting book- maraqlı kitab; an hour – 1 saat . qeyri-müəyyən artikl ümumi mənada işlənir, təzə məlumat verir və əşyanın adını göstərir.

- ❖ *This is a pen. It is red pen. Give me a book.*

QEYRİ - MÜƏYYƏN ARTIKL İŞLƏDİLMƏSİ

- 1) Söhbət müəyyən bir anlayışa daxil olan hər hansı əşya və ya şəxs haqqında gedirsə;
 - ❖ *A horse is a useful animal- At xeyirli heyvandır.*
- 2) Bizə tanış olmayan hər hansı bir şəxsin və ya əşyanın haqqında ilk dəfə danışarkən. Onda artikl “bir” kimi tərcümə edilir.
 - ❖ *We were sitting in the room. Suddenly a girl came in – Biz otaqda oturmuşduq. Birdən içəri bir qız girdi.*

➤ Belə mənələrdə bir sözüə verən one işlətmək düz deyil.
- 3) There is ifadəsi ilə də qeyri müəyyən artikl işlənir.
 - ❖ *There is a map on the wall- Divarda bir xəritə var.*
- 4) Qeyri- müəyyənlik artikl hər hansı bir qrup şəxsin və ya əşyanın hər birinə aid olan ismi təyin etmək üçün də işlədilir:
 - ❖ *A child can do it . Bunu uşaq da (hər bir uşaq) edə bilər.*
- 5) Cümlədə haqqında danışılan şəxsin kim (məşğuliyyət) və ya əşyanın nə olduğunu bildiren isimlərin qarşısında qeyri- müəyyənlik artikl işlənir.
 - ❖ *It is a museum.*
- 6) Bir qismi şəxs və ya əşya qrupuna məxsus olan hər hansı bir şəxs və ya əşya bildiren isimlərlə işlənir və dilimizə - da; -də kimi tərcümə olunur. Məsələn;
 - ❖ *A child knows it- Bunu uşaq da bilir,*

- 7) Bəzi saylardan əvvəl
- ❖ *one hundred = a hundred;*
 - ❖ *one thousand = a thousand;*
 - ❖ *one million - a million.*
- 8) Sayılmayan isimlərin qarşısında qeyri- müəyyənlik artıqlı işlədilir.
- ❖ **Coal, iron, oil** are natural resources. *Kömr, dəmir filizi, neft təbii sərvətlərdir.*
- 9) *Nida cümlələrində what sözündən sonra gələn qeyri- müəyyənlik artıqlı sayıla bilən isimlərdən isimlərdən əvvəl nə də, necə də mənasında işlədilir.*
- ❖ *What a nice city.* *Necə də gözəl şəhərdir.*
- 10) Tərkibində **have** feili olan bir sıra ifadələrdə isim qeyri- müəyyənlik artıqlı ilə işlədilir.
- ❖ *Have a rest*
 - ❖ *Have a talk*
 - ❖ *Have a bath*
 - ❖ *Have a walk*
 - ❖ *Have a good time*
- 11) İnsanların sənətini, peşəsini bildirmək üçün ;
- ❖ *I am a teacher.*
 - ❖ *You are a student.*
- Aşağıdakıları isə əzbər bilmək lazımdır.
- a lot of books*
 - a piece of bread*
 - a couple of books*
 - a cup of tea;*
 - a game of tennis*
 - a boy of 15*
 - a girl of 10*
 - to have a good time;*
 - to have a headache;*
 - at an early age və.s*

THE DEFINITE ARTICLE **MÜƏYYƏNLİK ARTIQLI**

Müəyyənlik artıqlı **the- this** sözündən yaranıb, həmin o mənanı verir. Bu artıqlı konkret mənada işlənir və köhnə məlumat verir. **The** saitlə başlayan sözlərin qarşısında [o], samitlə başlayan sözlərin qarşısında [Ə] oxunur.

- ❖ *the apple*
- ❖ *the red apple*

Bu artıqlı konkret mənada işlənir və köhnə məlumat verir.

- ❖ *It is a pen. - The pen is red*

The artıqlı həm tək, həm cəm isimlərlə işlənir.

- ❖ *the table (stol) – the tables (stollar) və.s*

THE MÜƏYYƏNLİK ARTIQLIN İŞLƏDİLMƏSİ

- 1) İsmi məxsus olduğu qrupdan onu fərqləndirən təyini olduqda (təyin budaq cümləsi).
- ❖ *Show me **the** book you bought yesterday- dünən aldığın kitabı mənə göstər.*
- 2) Söhbətə məzmunundan və şəraitdən asılı olaraq hansı şəxs və ya əşya haqqında danışıldığını bəlli olduqda.
- ❖ *Come to **the** blackboard.*
- 3) Haqqında əvvəl məlumat verilmiş əşya və şəxs bildirən isimlər barəsində yenidən danışarkən.
- ❖ *Once a teacher came to our city. **The** teacher taught us English.*
- 4) Bütün hallarda yeganə olan (vahidlik bildirən) isimlərlə;
- ❖ *the ground – yer*
 - ❖ *the Sun- günəş*

- ❖ *the Moon- ay*
 - ❖ *the Earth- yer kürəsi*
 - ❖ *the weather- hava, iqlim*
 - ❖ *the sky- göy, səma*
 - ❖ *the world- dünya*
- 5) Bütün bir əşya qrupunu göstərən təkdə işlənən isimlərlə:
- ❖ *The dog is a devoted animal – it etibarlı heyvandır.*
- 6) İsimləşmiş sifətlərlə:
- ❖ *the poor- varlılar, the British- Britaniyalılar*
- 7) Ailə üzvlərini bildirən soyadlar:
- ❖ *The Aliyevs` - Əliyevlər ailəsi*
 - ❖ *The Gajarovs`- Qacarovlar ailəsi*
 - ❖ *The Valiyevs`- Vəliyevlər ailəsi*
- 8) Okean, dəniz, göl, kanal, çay adlarının qarşısında:
- ❖ *The Atlantic*
 - ❖ *The Caspian sea*
 - ❖ *The Thaues*
 - ❖ *The English Channel*
 - ❖ *The Person Gulf,- İran körfəzi*
- 9) Sıra (silsilə) dağ adları ilə işlənir;
- ❖ *the Alps*
 - ❖ *the Urals.*
- 10) Bir qrup ölkə və yer adlarının qarşısında ;
- ❖ *The Caucasus- Qafqaz;*
 - ❖ *The Argentina- Argentina.*
- Union , United, Respublic, Kingdom sözləri ilə işlənən ölkə adları ilə;
- ❖ *the United kingdom – birləşmiş krallıq*
 - ❖ *the Azerbaijan Respublic- Azərbaycan respublikası*
 - ❖ *the U.S.A United States of America (ABŞ)*
- 11) Coğrafi cəhətləri bildirən xüsusi isimlərlə:
- ❖ *The North- Şimal*
 - ❖ *The South- Cənub*
 - ❖ *The West- Qərb*
 - ❖ *The East- Şərq*
- 12) Bəzi məşhur tarixi tikililərin, muzey, qala və abidələrin qarşısında
- ❖ *The Maiden Tower- Qız Qalası*
 - ❖ *The British Museum- Britaniya muzeyi*
- 13) Sıra sayları və sifətin üstünlük dərəcəsi ilə:
- ❖ *the first letter- birinci məktub*
 - ❖ *the most beautiful house- ən gözəl ev*
- 14) Mehmanxana, restoran, pivəxanaların qarşısında:
- ❖ *the Hilton (hotel)*
 - ❖ *the Baubey Restoran*
 - ❖ *the Red Jion*
 - ❖ *the National Gallery*
- 15) Qəzet adları və bəzi təşkilatlarla:
- ❖ *The Working star*
 - ❖ *The BBC = British broadcasting Corporation*
 - ❖ *The England; (the Gulf of Mexic)*

16) of - the işlənir:

- ❖ *the bank of England*
- ❖ *The Gulf of Mexico*

Bəzi hallarda the müəyyənlik artıqlı işlədilmir:

1. The artıqlı küçələrin, yolların, meydanların, parkların adları qarşısında işlənmir.
 - ❖ *Trafalgar Square – Trafalgar meydanı*
 - ❖ *Hyde Park*
 - ❖ *Piccadilly Circus*
 - ❖ *Broadway*
2. 2 sözdən ibarət olan mühüm bina və müəssisə adlarının qarşısında gəlir, 1-ci söz həmişə ya insan adı, ya da yer adı ilə olur.
 - ❖ *Kennedy Airport*
 - ❖ *Cambridge University*
 - ❖ *London Zoo*
 - ❖ *Victoria Statin*
- Amma:
 - ❖ *the white House; the Royal Palace*- white, royal- adam, yer adı deyil.
3. İnsan adı ilə adlanan mağazaların, restoranların, mehmanxanaların, bankların və.s qarşısında işlədilmir; Bu adları ya - 's ; ya da –s ilə qurtarır.
 - ❖ *Lody Bank, Horrods (shop)*
 - ❖ *Mc Donalds*
4. Kilsələrin və müqəddəs yer adlarının qarşısında işlədilmir:
 - ❖ *st John's Church- müqəddəs Con kilsəsi*
 - ❖ *st Paul's Cathedral- müqəddəs Pol qəsri (st =saint= müqəddəs)*
5. Şirkətlərin, havayolların və.s qarşısında işlədilmir:
 - ❖ *British airway*
 - ❖ *Kodak*
6. Coğrafi cəhətlərin ölkə adı ilə işlənərsə artıqlı olmur:
 - ❖ *South Azerbaijan*
 - ❖ *North America*
7. Ölkələrin, qitələrin, şəhərlərin (the stague-dən başqa), ştatların, rayonların, adaların, tək dağ və zirvə adalarının qarşısında the artıqlı işlənmir:
 - ❖ *France*
 - ❖ *Chicago*
 - ❖ *Bermuda*
 - ❖ *Elbrus*
 - ❖ *Everest*
8. Xüsusi isimlər dərəcə və xitab kimi qəbul edilmiş ümumi adalarda işlənmir:
 - ❖ *Professor Akhundov*
 - ❖ *Mr Black.*
9. Xitab kimi işlədilən ümumi adlardan əvvəl the işlənmir:
 - ❖ *Good evening, professor*
10. Eyni bir ailənin üzvləri tərəfindən işlədilən **father, mother** və.s isimlər böyük hərflər yazılıbsa işlənmir.
 - ❖ *I shall ask Mother about it.*
11. Xüsusi isimlərin qarşısında the işlənmir (istisnalar var):
 - ❖ *Baku is a nice city.*
12. Əgər isim qarşısında miqdar sayları, işarə əvəzlilikləri ismin yiyəlik halı, yiyəlik əvəzlilikləri, isimdən sonra midar sayı gələrsə artıqlı işlənmir.
 - ❖ *This / that book*
 - ❖ *my, your, his pen*

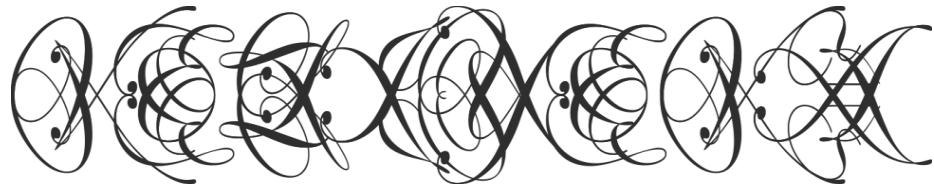
- ❖ *Elgun's bag*
- ❖ *five maps*
- ❖ *text 5*
- ❖ *page 9*

ARTIKLA ƏLAVƏ:

- Xəstəlik adları artiklsız işlənir.
 - ❖ *cholera- vəba,*
 - ❖ *tuberculosis- vərəm.*
- Lakin 3 xəstəlik adı artikl ilə işlənir.
 - ❖ *the flu- qrip,*
 - ❖ *the nummuls – məxmərək,*
 - ❖ *the wuasles- qızılıcıq*
- Lakin have işləndikdə a, an artikl işlənir.
 - ❖ *have a headache*
 - ❖ *have a toothacle*
 - ❖ *have a cough*
- Bədən orqanlarının qarşısında the artikl işlənir.
 - ❖ *the body-bədən*
 - ❖ *the heart [ha:t] ürək*
 - ❖ *the liver- qaraciyər*
- Radio televizor, evin bir əşyası kimi işlənərkən qarşısında a, an, the qoyulur.
 - ❖ *This is a radio (a TV)*
 - ❖ *The radio (Tv) is on the left.*
- 5) Lakin informasiya mənbəyi olarkən **televizor artiklsız, radio is the ilə işlənir.**
 - ❖ *I watch TV*
 - ❖ *I saw him on TV*
 - ❖ *I hear on the radio*
- 6) Bəzi birləşmələr **a** artikllı ilə işlənir.
 - ❖ *a cup of tea is on the table*
 - ❖ *a slice of bread-1 dilim çörək*
 - ❖ *a peach of bread- bir parça çörək*
 - ❖ *a pair of shoes- 1 cüt ayaqqabı*
 - ❖ *a couple of married- 1 cüt evli*
 - ❖ *a bunch of flower- 1 dəstə gül*
 - ❖ *a bocket of water- 1 vedrə su*
 - ❖ *a bottle of milk – bir butulka süd*
 - ❖ *a group of soliders – 1 qrup əsgər*
 - ❖ *a lamp of sugar- 1 parça qənd,*
 - ❖ *a bar of chocolate- 1 plitka şokolad*
 - ❖ *a number of boys- 1 qrup oğlan*
 - ❖ *a jar of milk- 1 qrafik süd*
 - ❖ *a cup of tea- 1 fincan çay*
 - ❖ *a glass of coffee- 1 stəkan kofe*
 - ❖ *a kind of punishment–cəza növü,*
 - ❖ *a short of dress- paltar növü*
 - ❖ *a type of animal- heyvan növü*

THE PREPOSITIONS
SÖZÖNLƏRİ

THE PREPOSITIONS SÖZÖNLƏRİ

Azərbaycan dilindən fərqli olaraq İngilis dilində bəzi sözlər var ki, onlar aid olduğu sözün qarşısında yazılır. Belə ki, İngilis dilində hal kateqoriyası zəif inkişaf etdiyindən cümlədə isimlə və ya əvəzliliklə və ya digər nitq hissələri arasında mövcud olan qrammatik əlaqələr müxtəlif sözlərlə vasitəsilə ilə ifadə edilir. Azərbaycan dilində sözlərin hal şəkilçilərinə daha çox uyğun gəlir. (P.S heyif deyil öz dilimiz, 6 halla məsələni həll etmişik 😊)

Sözlərin quruluşuna görə aşağıdakı qruplara bölünür:

- 1) Sadə sözlər: on, at, in, for,
- 2) Düzəltmə sözləri: along, (boyunca), below (aşağıda)
- 3) Mürəkkəb sözlər: without, upon, inside,
- 4) Tərkibi sözlər: in front of, because of out of

Mənalara görə aşağıdakı qruplara bölünür:

- 1) Yer bildirən sözlər: in, at, on, in, front, of, between, among, around, under və.s. Bunlar where? (harada?) sualına cavab verir:
 - ❖ *The book is on the table – Where is the book?*
- 2) Zaman bildirən sözlər: at, on, in, for, after, before, during, within və.s. Bunlar when?, what time?, how long? Sualına cavab verirlər:
 - ❖ *I haven't seen you for 5 years. - How long haven't you seen me?*
 - ❖ *He went on Monday. - When did he go?*
- 3) İstiqamət bildirən sözlər: to, into, towards, along, from, off. Bunlar where? (haraya?) sualına cavab verir.
 - ❖ *I go to school. - where do you go?*
- 4) Mücərrəd əlaqələr ifadə edən sözlər: with, by, about, because of və s.

İndi isə hər bir sözlə haqqında daha geniş məlumat verək. Məlumatdan əvvəl hər bir sözlənin lüğəvi mənası nədir onları bilək 😊

Sözlənlərinin tərcüməsi:

IN – da, də, içində, içərisində, sonra

ON – da, də, üstündə

AT – da, də, yanında, arxasında, qarşısında

FOR – üçün, müddətində

BY – la, lə, tərəfindən, dək, yanında, yanından, lı (We have the teacher by name Ayten – Aytən adlı müəllimiz var 😊)

OF – ın, nın, barədə

FROM – dan, dən

TO – a, ə, ya, yə

INTO – a, ə, içərisinə

ONTO – üstünə

OUT OF – dan, dən

UNDER – Altında

WITH – la, lə, ilə

WITHOUT – sız

AGAINST – əleyhinə, qarşı, əksinə

BEHİND – arxasında

BELOW – altında, aşağıda

IN FRONT OF – qarşısında

UP – hərəkətin yuxarıya doğru istiqamətini bildirir

DOWN – hərəkətin aşağıya doğru hərəkətini bildirir

BETWEEN – arasında

AMONG – arasında

ABOVE – yuxarı, yuxarıda, üstündə

AROUND – ətrafında

OVER – yuxarisında

ALONG – boyunca

THROUGH – içərisindən, dan, dən

OFF – dan, dən, aralı
BEFORE - əvvəl
AFTER – sonra
DURING - ərzində
TILL – qədər, kimi
ABOUT – haqqında, təqribən
NEAR – yanında, yaxınlığında
NEXT TO – yanında, yaxınlığında
ACROSS – bir tərəfən o biri tərəfə
AWAY – kənara, uzağa
OPPOSITE – üzbəüz
OUTSIDE – bayırda, çöldə
PAST – yanından
ROUND – ətrafına, ətrafında
TOWARDS – istiqamətində, tərəfə, doğru
UP TO – dək, kimi
WITHIN – ərzində, içərisində, daxilində
APART FROM – bundan başqa, savayı
SINCE – bəri (bitmiş zamanın olmazsa olmazı unutmayın)
BESIDE – yanında
BESIDES – başqa
EXCEPT – başqa
AS – kimi
LIKE – kimi, oxşar

Bəzi tərkibi sözləri:

ACCORDING TO – görə
AS FAR AS – qədər
AS TO – gəldikdə
AS FAR – gəldikdə
BECAUSE OF – üzündən, ucbatından
DUE TO – görə
IN ADDITION TO - əlavə olaraq, başqa
IN CONNECTION WITH - əlaqədar olaraq
IN SPITE OF – baxmayaraq
INSTEAD OF - əvəzinə, yerinə
WITH REGARD OF - əlaqədar olaraq, görə

İngilis dilində bu qədər sözləri olmasına baxmayaraq, ən çox işlənən 3 məşhur sözləri var. Onların hər birinə ayrı-ayrılıqda nəzər salaq:

ON sözlünün işlənmə yerləri

- 1) Vaxt bildirən sözlərdən həftənin günləri işlənərsə:
- ❖ *On Tuesday*
 - ❖ *On Friday*
- Hətta həftə günlərinin yanında digər sözlər işlənsə belə, on sözləri yenə işlənəcək.
- ❖ *On Sunday night*

QEYD: Ümumiyyətlə **day** sözlünün qarşısında on sözləri işlənir:

- ❖ *On a hot day*
- ❖ *On birthday*
- ❖ *On holiday*

QEYD: Ancaq zərflərin qarşısında işlədilmir:

- ❖ *Today*
- ❖ *Tonight*
- ❖ *Tomorrow*
- ❖ *Last day*
- ❖ *Every day*
- ❖ *Yesterday*
- ❖ *Yesterday morning*
- ❖ *This year*

➤ Bu zərflərin qarşısında on sözünü ilə yanaşı, hətta in, at sözləri də işlənmişdir.

2) Üstündə mənasına uyğun gələn sözlərlə:

❖ <i>On the floor</i>	❖ <i>On the chair</i>	❖ <i>On the continent</i>
❖ <i>On the wall</i>	❖ <i>On the table</i>	❖ <i>On the earth</i>
❖ <i>On the field</i>	❖ <i>On the ceiling</i>	❖ <i>On grass</i>
❖ <i>On the page</i>	❖ <i>On the ground</i>	❖ <i>On the shelf</i>
❖ <i>On the arm</i>	❖ <i>On the blackboard</i>	❖ <i>On the sand</i>
❖ <i>On the farm</i>	❖ <i>On the planet</i>	❖ <i>On an island</i>

3) Səyahətlə bağlı sözlərin qarşısında:

- ❖ *On a trip*
- ❖ *On travel*
- ❖ *On a journey*
- ❖ *On a voyage*
- ❖ *On an excursion*
- ❖ *On vacation*
- ❖ *On a cruise*

4) Sağ və sol ifadələrində:

- ❖ *On the right*
- ❖ *On the left*

5) Bəzi nəqliyyat vasitələrində (- da² mənasında):

- ❖ *On a train*
- ❖ *On a plane*
- ❖ *On a bus*
- ❖ *On a ship*

QEYD: nəqliyyat vasitəsi kimi by sözünü işlənilir:

- ❖ *By bus*
- ❖ *By train*
- ❖ *By car*
- ❖ *By tram*

6) At, velosiped, motosikl kimi vasitələrin qarşısında:

- ❖ *On a bicycle*
- ❖ *On a motorbike*
- ❖ *On a bike*
- ❖ *On a horse*

7) Televizor, radio, telefon, kompüter, internet sözlərinin qarşısında:

- ❖ *On television*
- ❖ *On the radio*
- ❖ *On the phone*

- ❖ *On the computer*
- ❖ *On the internet*

QEYD: To watch television birləşməsində heç bir sözünü işlənmişdir.

8) Üstündə və arxasında sözlərində:

- ❖ *On the front*
- ❖ *On the back*

9) Digər bir sıra ifadələrdə:

❖ <i>On duty</i>	❖ <i>On the shore</i>	❖ <i>On a map</i>
❖ <i>On fire</i>	❖ <i>On the coast</i>	❖ <i>On the menu</i>
❖ <i>On strike</i>	❖ <i>On the beach</i>	❖ <i>On the list</i>
❖ <i>On a road</i>	❖ <i>On the way home</i>	❖ <i>On the paper</i>
❖ <i>On a river</i>	❖ <i>On agenda</i>	❖ <i>On foot</i>

IN sözününün işlənmə yerləri

1) Zaman anlayışı bildirən sözlərin qarşısında:

❖ <i>In the present</i>	❖ <i>In the evening</i>	❖ <i>In time</i>
❖ <i>In the past</i>	❖ <i>In the night</i>	❖ <i>In the end</i>
❖ <i>In the future</i>	❖ <i>In the childhood</i>	❖ <i>In the Middle Ages</i>
❖ <i>In the morning</i>	❖ <i>In the youth</i>	
❖ <i>In the afternoon</i>	❖ <i>In 1994s</i>	

QEYD: evening, morning, afternoon kimi sözlər təsviredici hər hansı bir onu təyinedən sözlə işləndiyində on sözünü olur:

- ❖ *On a hot afternoon*
- ❖ *On a cold evening*

2) Vaxt bildirən sözlərdən il, ay, əsr, fəsil kimi sözlərin qarşısında:

❖ <i>In September</i>	❖ <i>In 1995</i>
❖ <i>In October</i>	❖ <i>In the 21st century</i>
❖ <i>In 1994</i>	❖ <i>In autumn</i>

QEYD: Ayların yanında say işlənersə, o zaman on sözünü işlədir:

- ❖ *On September 14*
- ❖ *On October 26*

3) Müəyyən müddətdən sonra mənasında işlədir:

- ❖ *In a year*
- ❖ *In a month*
- ❖ *In three weeks*

SUAL: Artıq bilirsiniz, hansı zamanlarda daha çox işləndirir???

4) Binanın, otağın və ya hər hansı bir əşyanın içərisində mənasında işlədilsə, ümumiyyətlə dörd tərəfi bağlı məkanlarda içində mənasında gedərsə:

❖ <i>In a box</i>	❖ <i>In the city</i>	❖ <i>In a book</i>
❖ <i>In a room</i>	❖ <i>In the country</i>	❖ <i>In a newspaper</i>
❖ <i>In the world</i>	❖ <i>In the garden</i>	❖ <i>In the yard</i>
❖ <i>In hospital</i>	❖ <i>In the ocean</i>	❖ <i>In the village</i>
❖ <i>In jail</i>	❖ <i>In the bulding</i>	❖ <i>In the kitchen</i>
❖ <i>In prison</i>	❖ <i>In a letter</i>	❖ <i>In the bag</i>

5) Şəhər adları:

- ❖ *In Baku*
- ❖ *In Seoul*

QEYD: Lakin eyni adlı vağzal, aeroport, dayanacaq adları at sözünü ilə işlədir.

- ❖ *The plane landed at Seoul (Seoul Incheon airport)*

6) Küçə adları:

- ❖ *In Heyder Aliyev street*

QEYD: Əgər küçə adlarının yanında rəqəm varsa, at sözünü işlədir:

- ❖ *At Heyder Aliyev 21*

7) Cəhətlərin qarşısında:

❖ <i>In the north</i>	❖ <i>In the east</i>
❖ <i>In the south</i>	❖ <i>In the west</i>

8) Künc sözünün qarşısında:

- ❖ *In the corner of the room*

QEYD: Küçənin küncü ifadəsində isə həm on, həm də at sözünü işlədə bilər:

- ❖ *At the corner of the street*
- ❖ *On the corner of the street*

9) Sırada, cərgədə sözünün qarşısında:

- ❖ *In a row*
- ❖ *In a queue*
- ❖ *In a line*

AT sözlünün işlənmə yerləri

1) Mərasim bildirən sözlərin qarşısında:

- ❖ *At the concert*
- ❖ *At the meeting*
- ❖ *At the party*

QEYD: Tədbir keçirilən binanın içi nəzərdə tutulduqda in sözlünü işlənilir:

- ❖ *In the cinema*

2) Yanında arxasında mənasında işlənərsə:

- ❖ *At the table*
- ❖ *At the desk*
- ❖ *At the door*

3) Günün müəyyən çağlarında:

❖ <i>At sunset</i>	❖ <i>At noon</i>
❖ <i>At dawn</i>	❖ <i>At midnight</i>
❖ <i>At sunrise</i>	❖ <i>At night</i>
❖ <i>At twilight</i>	

4) Bayramlardan ümumi söhbət gədersə:

- ❖ *At Novruz*
- ❖ *At Easter*
- ❖ *At Christmas*

QEYD: Bayramların yanında day, eve holiday sözləri olarsa on sözlünü, week, month sözləri işlənərsə isə in sözlünü işlənilir:

- ❖ *On New Year's eve*
- ❖ *In New Year's week*

5) Nəyinsə sonunda, başlanğıcında ifadəsində:

- ❖ *At the end of this lesson*
- ❖ *At the beginning of our meeting*

QEYD: Ümumiyyətlə sonda, nəhayət, nəticədə, əvvəlində kimi mənasında isə in sözlünü işlənilir:

- ❖ *In the end*
- ❖ *At first*

6) Saat bildirən sözlərdə:

- ❖ *At 5 o'clock*
- ❖ *At lunch time*
- ❖ *At present*
- ❖ *At the same time*
- ❖ *At 5 p.m.*
- ❖ *At 5 a.m.*

7) Kəmiyyət bildirən sözlərdə:

- ❖ *At 40C degrees*
- ❖ *At the age of 24*
- ❖ *At 24*

➤ Zaman mənası bildirən sözlərin qarşısında next, last, every, each, this, that kimi sözlər işlənərsə o zaman nə on, nə in, nə də at sözlünü işlənilir. Heç biri işlənmir. Diqqətli olun:

- ❖ *Next month*
- ❖ *Last day*
- ❖ *This year*
- ❖ *That autumn*
- ❖ *Every summer*
- ❖ *Each night*

➤ Həmçinin, today, tomorrow, yesterday sözlərinin qarşısında da işlənmirlər:

- ❖ *Yesterday morning*
- ❖ *Today afternoon*
- ❖ *Tomorrow evening*

NƏQLİYYAT VASİTƏLƏRİNDƏ SÖZÖNÜ

- 1) Əgər nəqliyyat vasitələrinin qarşısında yiyəlik əvəzliyi, artikl, yiyəlik halda olan isim gələrsə, bu zaman kiçik nəqliyyat vasitələri ilə *in*, böyük nəqliyyat vasitələri ilə isə *on* sözünü işləyir:
- ❖ *In a car*
 - ❖ *In my taxi*
 - ❖ *On a plane*
 - ❖ *On his bus*

QEYD: Xüsusi sözlər istisnadır:

- ❖ *On a horse*
- ❖ *On a bike*
- ❖ *On a motorbike*

- 2) Əgər nəqliyyat vasitələrinin qarşısında yiyəlik əvəzliyi, artikl, yiyəlik halda olan isim gəlməzsə, bu zaman hər birinin qarşısında *by* sözünü işləyir:

❖ <i>By taxi</i>	❖ <i>By ship</i>
❖ <i>By car</i>	❖ <i>By air</i>
❖ <i>By bus</i>	❖ <i>By sea</i>
❖ <i>By train</i>	❖ <i>By tram</i>

QEYD: *by sea* ilə *by the sea* ifadəsi arasında fərq vardır. *By sea* – gəmi ilə, *by the sea* – dəniz kənarında mənasında işlədilir.

- 3) Kiçik və böyük nəqliyyat vasitələrinə minmək və düşmək:

- ❖ *to get in/into* – minmək (kiçik)
- ❖ *to get out of* – düşmək (kiçik)
- ❖ *to get on* – minmək (böyük)
- ❖ *to get off* – düşmək (böyük)

XÜSUSİ QAYDALAR:

- 1) *Leave* – tərk etmək
Leave for – getmək
- 2) *Arrive at* – kiçik ərazilərə gəlib çatmaq
Arrive in – böyük ərazilərə gəlib çatmaq
- 3) *Get* – almaq
Get to = arrive gəlib çatmaq
- 4) *Exchange for* – dəyişmək,
Exchange of – mübadilə etmək
- 5) *Fight for something* – nəyinsə naminə
Fight against something – nəyinsə aleyhinə savaşımaq
- 6) *Vote for* – səs vermək leyhinə
Vote against – səs vermək aleyhinə

XÜSUSİ QAYDALAR 2

- 1) *To visit* feil kimi işlənəndə özündən sonra *to* işlənmir, lakin isim kimi işlənəndə özündən sonra *to* işlənir:
 - ❖ *to visit seoul*
 - ❖ *a visit to seoul*
- 2) *To answer* feil kimi işlənəndə özündən sonra *to* işlənmir, lakin isim kimi işlənəndə özündən sonra *to* işlənir:
 - ❖ *to answer the question*
 - ❖ *an answer to the question*
- 3) *Say, talk, speak, write* feillərindən sonra tamamlıq işlənərsə, *to* hissəciyi artırılır:
 - ❖ *say to me*
 - ❖ *talk to me*
 - ❖ *speak to me*
 - ❖ *write to me*

4) Tell, ask feillərindən sonra isə to hissəciyi işlənir:

- ❖ *tell me*
- ❖ *ask me*

5) Bəzi feillərdən sonra obyekt halda olan əvəzlilər gələrsə, to işlənir, lakin bunlardan əvvəl hər hası bir söz keçərsə to hissəciyi işlənir:

- ❖ *give me the book*
- ❖ *give the book to me*
- ❖ *send me this letter*
- ❖ *send this letter to me*

6) Home sözü ilə işlənən feillərdə to hissəciyi işlənir:

- ❖ *get home*
- ❖ *reach home*
- ❖ *go home*
- ❖ *arrive home*
- ❖ *come home*

İSTISNA: To stay at home

7) Bu feillərdən sonra sözü işlənir.

<i>to meet</i>	<i>to admit</i>	<i>to order</i>
<i>to catch</i>	<i>to leave</i>	<i>to respond</i>
<i>to reach</i>	<i>to marry</i>	<i>to reply</i>
<i>to approach</i>	<i>to attend</i>	<i>to enter</i>
<i>to answer</i>	<i>to call</i>	<i>to discuss</i>
<i>to ask</i>	<i>to cross</i>	<i>to miss</i>
<i>to address</i>	<i>to join</i>	<i>to follow</i>
<i>to believe</i>	<i>to envy</i>	<i>to respect</i>
<i>to tell</i>	<i>to visit</i>	<i>to play</i>
<i>to trust</i>	<i>to wish</i>	<i>to phone</i>

XÜSUSİ BİRLƏŞMƏLƏR

1) ADJECTIVE + PREPOSITION

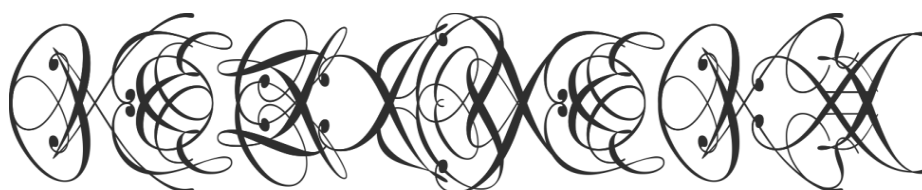
<i>to be famous for</i>	<i>to be wrong with</i>	<i>to be careless about</i>
<i>to be difficult for</i>	<i>to be absent from</i>	<i>to be clever at</i>
<i>to be anxious for somebody</i>	<i>to be different from</i>	<i>to be bad at</i>
<i>to be good for</i>	<i>to be accused of</i>	<i>to be present at</i>
<i>to be important for</i>	<i>to be ashamed of</i>	<i>to be mad at</i>
<i>to be late for</i>	<i>to be capable of</i>	<i>to be good at</i>
<i>to be necessary for</i>	<i>to be fond of</i>	<i>to be excited at</i>
<i>to be ready for</i>	<i>to be full of</i>	<i>to be excited by</i>
<i>to be responsible for</i>	<i>to be ignorant of</i>	<i>to be surrounded by</i>
<i>to be sorry for</i>	<i>to be jealous of</i>	<i>to be successful in</i>
<i>to be bored with</i>	<i>to be made of</i>	<i>to be interested in something</i>
<i>to be popular with</i>	<i>to be nice of</i>	<i>to be rich in</i>
<i>to be busy with</i>	<i>to be kind of</i>	<i>to be dressed in</i>
<i>to be angry with</i>	<i>to be proud of</i>	<i>to be thankful to</i>
<i>to be careful with</i>	<i>to be sure of</i>	<i>to be grateful to somebody for</i>
<i>to be cross with</i>	<i>to be tired of</i>	<i>to be important to</i>
<i>to be crowded with</i>	<i>to be afraid of</i>	<i>to be important to</i>
<i>to be disappointed with</i>	<i>to be mad about</i>	<i>to be married to</i>
<i>to be fed up with</i>	<i>to be sorry about</i>	<i>to be nice to</i>
<i>to be happy with</i>	<i>to be upset about</i>	<i>to kind to</i>
<i>to be the matter with</i>	<i>to be worried about</i>	<i>to be familiar to</i>
<i>to be patient with</i>	<i>to be happy about</i>	<i>to be similar to</i>
<i>to be pleased with</i>	<i>to be excited about</i>	
<i>to be satisfied with</i>	<i>to be angry about</i>	

2) **VERB + PREPOSITION**

<i>to ask somebody for something</i>	<i>to prefer something to something</i>	<i>to operate on</i>
<i>to leave for</i>	<i>to apologize to .. for</i>	<i>to put on</i>
<i>to look for</i>	<i>to seem to</i>	<i>to rely on</i>
<i>to thank somebody for</i>	<i>to speak to</i>	<i>to switch on</i>
<i>to wait for</i>	<i>to talk to</i>	<i>to try on</i>
<i>to agree with</i>	<i>to write to</i>	<i>to consist of</i>
<i>to deal with</i>	<i>to say to</i>	<i>to take care of</i>
<i>to shake with</i>	<i>to turn to somebody for</i>	<i>to think of</i>
<i>to agree to</i>	<i>to laugh at</i>	<i>to think about</i>
<i>to belong to</i>	<i>to look at</i>	<i>to know about</i>
<i>to dedicate to</i>	<i>to shout at</i>	<i>to hear about</i>
<i>to describe to</i>	<i>to work at</i>	<i>to escape from</i>
<i>to explain to</i>	<i>to arrive at</i>	<i>to graduate from</i>
<i>to happen to</i>	<i>to arrive in</i>	<i>to keep away from</i>
<i>to introduce to</i>	<i>to persist in</i>	<i>to prevent from</i>
<i>to get to</i>	<i>to go in for sports</i>	<i>to protect from</i>
<i>to go to</i>	<i>to take part in</i>	<i>to suffer from</i>
<i>to listen to</i>	<i>to border on</i>	<i>to look after</i>
<i>to lie to</i>	<i>to depend on</i>	<i>to take after</i>
<i>to look forward to</i>	<i>to insist on</i>	<i>to run into</i>
<i>to object to</i>	<i>to go on excursion</i>	<i>to look like</i>
<i>to pay attention to</i>	<i>to go on a pilgrimage</i>	<i>to put off</i>

The Conjunctions
Bağlayıcılar

THE CONJUNCTIONS BAĞLAYICILAR

Bağlayıcılar müstəqil lüğəti mənaya malik olmayan köməkçi nitq hissəsidir. Bağlayıcılar sözləri, söz birləşmələrini, cümlələri bir-birinə birləşdirmək üçün işlədilir. Quruluşuna görə bağlayıcılar 5 yerə bölünür:

- 1) Sadə bağlayıcılar. Bunlar bir hissədən ibarət olurlar:

❖ <i>and</i> – və	❖ <i>after</i> – sonra
❖ <i>but</i> - amma	❖ <i>before</i> - əvvəl
❖ <i>if</i> - əgər	❖ <i>as</i> – çünki
❖ <i>that</i> - ki	

- 2) Mürəkkəb bağlayıcılar. Bu bağlayıcılar 2 hissədən ibarət olur:

❖ <i>so that</i> – belə ki	❖ <i>wherever</i> – hara olur olsun
❖ <i>in order that</i> – ona görə ki	❖ <i>otherwise</i> – əks halda
❖ <i>however</i> – lakin, amma	❖ <i>therefore</i> – ona görə də
❖ <i>whenever</i> - nə zaman olur olsun	

- 3) Düzəltmə bağlayıcılar:
 - ❖ *Until* – qədər
 - ❖ *Unless* – olmayınca, qədər

- 4) Tərkibi bağlayıcılar:
 - ❖ *as soon as* – kimi
 - ❖ *as long as* – qədər
 - ❖ *as though* - guya

- 5) Qoşa bağlayıcılar:

❖ <i>either...or</i> – ya...ya da	❖ <i>not only.... but also</i> – nəinki...həm də
❖ <i>neither.... nor</i> – nə...nə də	❖ <i>no...or</i> – nə... nə də

İfadə etdikləri qrammatik mənaya əlaqə baxımından bağlayıcılar 2 qrupa bölünür:

- 1) Tabesizlik əlaqəsi bildirən bağlayıcılar. Bunlar cümlənin həmcins üzvlərini və tabesiz mürəkkəb cümlə tərkibindəki cümlələri bir-birinə bağlayır.

❖ <i>and</i>	❖ <i>so</i>
❖ <i>while</i>	❖ <i>or</i>
❖ <i>but</i>	

I read English magazines and newspapers. - I am a teacher and he is a student.

- 2) Tabeli bağlayıcılar tabeli mürəkkəb cümlənin tərkib hissəsini bir-birinə bağlamaq üçün işlədilir:

❖ <i>that</i>	❖ <i>though</i>
❖ <i>if</i>	❖ <i>although</i>
❖ <i>as</i>	

If the weather is fine we shall go to the cinema.
He said that he knows English

XÜSUSİ QAYDALAR:

- Although/though – baxmayaraq ki. Bu bağlayıcılardan sonra cümlə işlənir.
- Despite/In spite of – baxmayaraq ki. Bu bağlayıcılardan sonra isim, əvəzlik və ya – ingli ifadələr işlənir.
- Because/as – Çünki. Bu bağlayıcılardan sonra cümlə işlənir.
- Because of – görə. Bu bağlayıcılardan sonra isim, əvəzlik və ya – ingli ifadələr işlənir.
- So + sifət/zərf + that
- Such + isim/sifət + isim (isim sayılındırsa, a, an artiklları işlədilməlidir)

Bağlayıcı sözlərə nisbi əvəzliliklər who, whose, what, which, when, where, how, why əvəzliliklər də aiddir. Lakin bunların işlənmə yerləri fərqli ola bilər. Hər birinə diqqət yetirək:

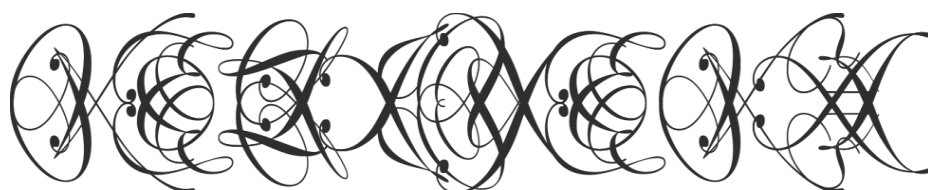
- Where = in which = that...in
- Sözlərindən sonra whom, which, whether əvəzlilikləri gələ bilər.
- Whose + isim işlənir
- To ...whom yerinə who... to işləne bilər.
- The reason + why işləne bilər.
- Thing + that işləne bilər.

QOŞA BAĞLAYICILAR

- 1) Neither...nor - nə...nə (də) inkar bağlayıcılarıdır. Bunlar bütün cümlə üzvlərinin inkar edə bilər və onda cümlədə 2-ci inkar söz, not, never, nobody, neither və.s işlənir:
- ❖ *I can neither read nor write English – Mən İngiliscə nə yazmağı nə də oxumağı bilmirəm.*
 - Neither...nor mübtədə ilə işlənərsə, onda feil 2-ci mübtədadan (yəni nor –dan sonra gələn mübtədə) asılıdır, yəni mübtədə təkdədirsə feildə təkdə, cəmdədirsə feildə cəmdə olur.
 - ❖ *Neither I nor my friend is fond of music. - Nə mən nə mənim dostum musiqini xoşlamırıq.*
 - ❖ *Neither my friend nor I am fond of music.*
 - ❖ *Neither he nor his friends are fond of music.*
 - Bu bağlayıcılar əgər sayılan isimlərin təkdə qarşısında işlənərsə onda artıql yerində qalır. Sayılmayan isimlərdə isə qeyri müəyyən artıql işlənir.
 - ❖ *I have neither a pen nor a book. - Mənim nə qələmim nə də kitabım var.*
 - ❖ *I have neither time nor money- Mənim nə vaxtım nə də pulum var.*
- 2) No...or bağlayıcısı da neither...nor bağlayıcısı ilə eyni mənə və funksiyaya sahib olsa da, başlıca bir fərqi var. İsim sayılan olsa belə no...or – dan sonra hər iki hissədə də artıql işlənməməlidir.
- ❖ *I have no pen or book. - Mənim nə qələmim nə də kitabım var.*
 - ❖ *I have no time or money. - Mənim nə vaxtım nə də pulum var.*
- 3) either.....or - ya.... ya da bağlayıcısı neither nor bağlayıcısının təsdiq formasıdır. Neither ... nor- ya aid olan qaydalar either ...or –ya aiddir:
- ❖ *Either my friend or I go there everyday.*
 - ❖ *Either I or my friend goes there every day. – Ya mən ya da mənim dostum hər gün ora gedir.*
- 4) Whether... or – yoxsa. Bu bağlayıcı bir növ either...or bağlayıcısının inkarda işlənən formasıdır:
- ❖ *I don't know whether to get up or to go on long on the bed in my clothes. - Bilmirəm qalxım, yoxsa paltarlı çarpayıda uzanmağa davam edim.*
- 5) Both...and – həm....həm də bağlayıcıları mübtədə ilə işlənərsə feil həmişə cəmdə olur. Bu bağlayıcı inkarda işlənir:
- ❖ *Both he and I love music. - Həm o həm də mən musiqini sevirik.*
 - ❖ *Both you and your friend speak English well. – Həm sən həm də sənin dostun İngiliscə yaxşı danışır.*
- 6) Not only...but also - nəinki. Quruluş baxımdan inkar kimi görünsə də, təsdiq cümləsi kimi işlənir və ayrıcı sual təsdiqində olur:
- ❖ *The text was not only too long but also too difficult. - Mətn nəinki çox uzun həm də çox çətin idi.*

The Particle
Ədat

THE PARTICLE

ƏDAT

Ədat ayrılıqda cümlə üzvi ola bilmir. Onun əsas vəzifəsi aid olduğu sözə, yaxud cümləyə müstəqil məna çaları verir, yəni aid olduğu sözün və ya cümlənin mənasını qüvvətləndirir, ya məhdudlaşdırır, ya da inkar edir, ya söz və ya cümlələr arasında əlaqə yaradır. Ədat aşağıdakı qruplara bölünür:

1) Qüvvətləndirici ədatlar - Intensifying Particles:

❖ <i>Just</i>	❖ <i>Still</i>	❖ <i>Only</i>
❖ <i>Yet</i>	❖ <i>Even</i>	❖ <i>Simply</i>
- Are you still here? – Sən hələdə burdasan?*

2) Məhdudlaşdırıcı ədatlar - Limiting Particles:

❖ <i>Only</i>	❖ <i>But</i>
❖ <i>Just</i>	❖ <i>merely- sadəcə olaraq</i>
- He had merely shot an arrow into the air. - O, yalnız havaya 1 ox atmışdı.*

3) Bağlayıcı ədatlar – Conjunctive Particles:

- ❖ *also, too- həmçinin- da² –təsdiq cümlələrində*
- ❖ *either – həmçinin, -da²- inkar cümlələrdə işlənir.*

QEYD: also-əsas feildən əvvəl, köməkçi feildən sonra, either, too- cümlənin sonunda işlənir.

- ❖ *I also speak English well*
- ❖ *He speaks English well, too*
- ❖ *He doesn't speak English well either*

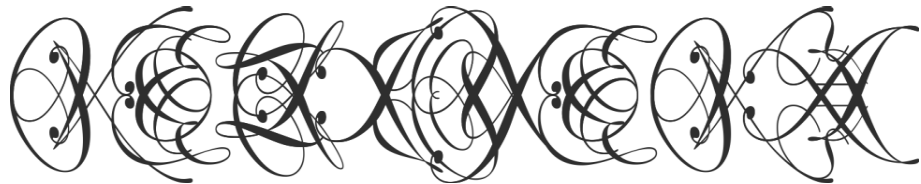
4) İnkərar ədatları - Negative Particles:

- ❖ *not*
- ❖ *never*
- ❖ *We never know ourselves. - Biz özümüzü heç vaxt tanımırıq.*
- ❖ *He must not go there- O, ora getməməlidir.*

QEYD: Not bağlayıcısı - köməkçi və modal feillərdən sonra, never- köməkçi feildən sonra əsas feildən əvvəl işlənir.

The Independent Elements Of The Sentence
Cümlənin Müstəqil Elementləri

THE INDEPENDENT ELEMENTS OF THE SENTENCE CÜMLƏNİN MÜSTƏQİL ELEMENTLƏRİ

XİTAB

Cümlədə müraciət olunan şəxsi bildirən söz və ya söz birləşməsi xitab adlanır. Azərbaycan dilində olduğu kimi, ingilis dilində də xitab cümlənin əvvəlində, ortasında, sonunda işlənir. Xitab cümlədən vergüllə ayrılır. Həyəcanlı nitqə xitabdan sonra nida qoyulur:

- ❖ *Ayten, did you go to the match last Sunday? – Aytən, keçən bazar sən yarışa getmişdin?*
- ❖ *You know, Gunel, there is a football match today. - Bilirsən, Günel, bu gün futbol maçı var.*

ARA SÖZLƏR

Ara sözlər danışanın ifadə etdiyi fikrə münasibətini bildirir. İngilis dilində ən çox işlənən ara sözlər aşağıdakılardır:

1) Modal sözlər

2) Bağlayıcı funksiyası kəsb edən zərflər:

❖ <i>besides - bundan başqa, bununla yanaşı</i>	❖ <i>otherwise - əks təqdirdə</i>
❖ <i>therefore - onun üçün, ona görə də</i>	❖ <i>nevertheless - buna baxmayaraq, bununla belə</i>
❖ <i>firstly - əvvəla</i>	❖ <i>consequently - nəticədə, buna görə, odur ki</i>
❖ <i>finally - nəhayət, son olaraq</i>	❖ <i>moreover - bundan əlavə, bununla belə</i>

3) Sözü birləşmələri:

❖ <i>in truth - həqiqətən, doğrusu</i>	❖ <i>on the one hand - bir tərəfdən</i>
❖ <i>in short – qısa</i>	❖ <i>on the other hand - o biri tərəfdən</i>
❖ <i>in my opinion – mənə görə, mənim fikrimcə</i>	❖ <i>at last – nəhayət</i>

4) Məsdər və ya feili sifət birləşmələri:

❖ <i>to say truth - doğrusunu desək</i>	❖ <i>generally speaking – ümumiyyətlə eləsək</i>
❖ <i>to tell the truth - doğrusunu desək</i>	❖ <i>strictly speaking - ciddi desək, dəqiq desək</i>

THE MODAL WORDS

MODAL SÖZLƏR

Modal sözlər danışanın ifadə etdiyi fikrə münasibətini bildirən sözlərdir. Modal sözlərin əksəriyyəti zərflərdən törənmişdir və bir çoxları zərflərlə omonimdir. İngilis dilindən ən çox işlənən modal sözlər aşağıdakılardır:

1) Əminlik bildirənlər:

❖ <i>certainly - əlbəttə</i>	❖ <i>no doubt - şübhəsiz</i>
❖ <i>of course - əlbəttə</i>	❖ <i>indeed- həqiqətən, doğurdanda</i>
❖ <i>surely- yəqin ki, güman ki</i>	❖ <i>really - əslində, həqiqətən, doğurdan da</i>

2) Şübhə, güman, ehtimal bildirənlər:

- ❖ *maybe - bəlkədə, ola bilsin*
- ❖ *probably - ehtimal ki, ola bilsin ki*
- ❖ *possibly - ehtimal ki*

3) Arzu, istək bildirənlər:

- ❖ *luckily - xoşbəxtlikdən*
- ❖ *fortunately- xoşbəxtlikdən*
- ❖ *happily- xoşbəxtlikdən*

Modal sözlər ayrıca cümlə üzvü ola bilmir və başqa cümlə üzvləri ilə sintaktik əlaqəyə girir. Onlar cümlədə ancaq ara sözlər kimi işlənir.

THE INTERJECTION

NİDA

Hiss, həyəcan bildirən sözlər nida adlanır. Nida başqa cümlə üzvləri ilə sintaktik əlaqəyə girmir və özündə cümlə üzvü ola bilmir. İngilis dilindən ən çox işlənən nidalar aşağıdakılardır:

ah [a:] - ah!

- ❖ *aha [aha:] –oh!*
- ❖ *eh [eh] – sual, təəccüb, şübhə bildirir. (hə? nə? belə?)*
- ❖ *oh [ou] - oh!*
- ❖ *oho [ouhou] – oho!*
- ❖ *alas [a:la:s] - heyf! təəssüf!*
- ❖ *bravo [brə:ou] – əhsən, bravo*
- ❖ *tush [tʌʃ] – tfu!*
- ❖ *ugh [uh] – tfu*
- ❖ *hurrah, hurray [hura: hurei] –ura!*

Vocabulary and Irregular Verbs

İNKARLIQ BİLDİRƏN SÖZDÜZƏLDİCİ PREFİKSLƏR VASİTƏSİLƏ ƏMƏLƏ GƏLƏN SİFƏTLƏR**UN**

<i>certain</i> - müəyyən	<i>uncertain</i> - müəyyən olmayan, aydın olmayan
<i>comfortable</i> – rahat	<i>uncomfortable</i> - narahat
<i>expected</i> - gözlənilən	<i>unexpected</i> - gözlənilməz
<i>fair</i> - düz, təmiz, vicdanlı	<i>unfair</i> - düz olmayan, vicdansız
<i>happy</i> - xoşbəxt	<i>unhappy</i> - bədbəxt
<i>important</i> - mühüm	<i>unimportant</i> - əhəmiyyətsiz
<i>interesting</i> - maraqlı	<i>uninteresting</i> - maraqsız
<i>just</i> - ədalətli	<i>unjust</i> - ədalətsiz
<i>kind</i> - xoşxasiyyət, mərhəmətli	<i>unkind</i> - sərt, rəhmsiz
<i>known</i> - tanınmış, məlum	<i>unknown</i> - naməlum
<i>natural</i> - təbii	<i>unnatural</i> - qeyri – təbii
<i>necessary</i> - vacib	<i>unnecessary</i> - vacib olmayan
<i>official</i> - rəsmi	<i>unofficial</i> - qeyri – rəsmi
<i>pleasant</i> - xoş, xoşa gələn	<i>unpleasant</i> - xoş olmayan, pis

İN

<i>able</i> - qadir, bacarıqlı	<i>inable</i> - qadir olmayan, bacarıqsız
<i>accurate</i> - səliqəli	<i>inaccurate</i> - səliqəsiz
<i>complete</i> - tam	<i>incomplete</i> - tam olmayan, yarımçıq
<i>dependent</i> - asılı	<i>independent</i> - müstəqil
<i>different</i> - müxtəlif	<i>indifferent</i> - biganə, laqeyd
<i>experienced</i> - təcrübəli	<i>inexperienced</i> - təcrübəsiz
<i>sufficient</i> - kifayət qədər	<i>insufficient</i> - az, kifayət etməyən

İM

<i>patient</i> - səbirli	<i>impatient</i> - səbirsiz
<i>perfect</i> - mükəmməl	<i>imperfect</i> - mükəmməl olmayan
<i>polite</i> - nəzakətli	<i>impolite</i> - nəzakətsiz
<i>possible</i> - mümkündür	<i>impossible</i> - qeyri- mümkündür

İR

<i>rational</i> - ağıllı, səmərəli	<i>irrational</i> - səmərəsiz
<i>resistant</i> - davamlı	<i>irresistant</i> - davamsız
<i>resolute</i> - qəti, qətiyyətlili	<i>irresolute</i> - qətiyyətsiz
<i>responsible</i> - məsuliyyətli	<i>irresponsible</i> - məsuliyyətsiz

İL

<i>legal</i> - qanuni	<i>illegal</i> - qanunsuz
<i>logical</i> məntiqli	<i>illogical</i> - məntiqsiz

CONFUSING WORDS

1. *advice* - məsləhət
advise - məsləhət vermək

2. *accept* – qəbul etmək
except – savayı, başqa
expect – gözləmək, unmaq

3. *height* – yüksəklik, boy
weight – çəki, yük

4. *heat* – ilıq, isti
hit – döyəcləmək, vurmaq

5. *adapt* (*to adjust*) – qaydaya salmaq, uyğunlaşdırmaq
adept (*skilled*) – bacarıqlı, təcrübəli
adopt (*to accept*) – övladlığa götürmək, mənimsəmək

6. *guest* – qonaq
guess – bəşadüşmək

7. *affect* (*to influence*) – təsiretmək
effect (*to cause*) – səbəbolmaq

8. *aid* – yardım, kömək
aide – köməkçi

9. *greet* – salamlamaq
Great - böyük

10. *all right* (*everything is right*) – hərşey qaydasındadır, sağ - salamat, oldu!

alright (*ok*) – oldu, münasib, necelazımdır

11. *grate* – qaşımaq, cırıldamaq
grater – sürtgəc

12. *guilty* – günahkar
guilt – günah
gilt – qızıl suyuna salmaq, zər çəkmək
gild – zər vurmaq

13. *all together* – *sizli- bizli, hamı birlikdə*
altogether – *ümmən, bütünlüklə, hamısı*
14. *all ways (by any ways) – bütüən vasitələrlə*
always (forever) – həmişə
15. *patience – səbir*
patient – xəstə, səbirli
patiently – səbirli, dözümlü
16. *all ready (everything/ everybody is ready) – hərşey already – artıq*
17. *desert – səhra*
dessert – desert, çərəz
18. *pair – cüt*
pear - armud
19. *bit – parça, hissə*
Beat - vurmaq, döymək
bite – dişləmək
20. *fair – ədalətli, yarmarka*
fire – od, işıq
fear – qorxu
fare – gediş haqqı
21. *emigrant – ölkəni tərk edən*
immigrant – başqa ölkəyə gedən
22. *peace – sülh*
piece – tikə, hissə, parça
23. *later – sonra*
latter – axırıncı, ikisindən biri
24. *refugee – qaçqın*
refuge – sığınacaq
25. *father – ata*
feather – lələk, quş lələyi
farther – daha uzaq
further – 1. Daha uzaq, 2. növbəti, gələcək
26. *ascent – enmək, düşmək*
assent - razılaşmaq
27. *peek – gizli baxmaq*
peak – zirvə
28. *raise - qaldırmaq*
rise – qalxmaq
rice – düyü
29. *see- saw – seen – görmək, baxmaq*
saw – sawed- sawed/ sawn – mişarlamaq
30. *uncle – dayı, əmi*
ankle – topuq
31. *lay- qoymaq, yumurtalamaq*
lie – 1. uzanmaq, 2. yalan danışmaq
32. *device – qurğu*
devise – icad etmək
33. *feel – felt – felt – hiss etmək*
fall – fell- fallen – yıxılmaq, düşmək
34. *loose – geniş, boş*
lose – 1. uduzmaq, 2. itirmək
35. *borrow – borc almaq*
lend – borc vermək
36. *set – yerbəyer etmək, yerləşdirmək*
sit – oturmaq
seat – oturacaq
37. *meet- görüşmək, rast gəlmək*
meat - ət
38. *foal – dayça*
foul – evquşu
39. *exit – çıxış*
exist – mövcud olmaq
40. *close – bağlamaq*
cloth – parça
clothe – geyinmək
clothes – paltar
41. *assure – zəmanət vermək*
ensure - əmin etmək
insure – sığorta etmək
42. *find – tapmaq*
found - əsasını qoymaq
founder - əsasını qoyan
43. *straight – düz, birbaşa*
strait – dar
44. *vane- qanad*
vain – mənasız
vein – vena, damar
45. *bare – çılpaq*
bear – bore – born- doğmaq, dünyaya gəlmək
bear – bore – borne – daşımaq, dözmək, tab gətirmək
46. *custom – adət*
costume – kostyum
customer – alıcı
47. *wave – dalğa*
waive – öhdəsinə götürmək
48. *belief – inam*
believe – inanmaq
49. *guide – bələdçi*
guard – gözetçi
50. *bind – bound – bound – bağlamaq*
Bound - bounded – bounded – tullanmaq, sıçramaq
51. *hole - deşik, yarıq*
whole – tam, bütüən
52. *conscience – vicdan*
conscious – başa düşən, dərk edən, şüurlu
53. *diary – gündəlik*
dairy – süd məhsulu
daily – gündəlik
54. *which – hansı*
witch – cadukar
55. *cancel – pozmaq, ləğv etmək*
conceal – gizlətmək
council – şura, iclas, müşavir
counsel – məsləhət, göstəriş vermək
consul – konsul
56. *dare – cəsarət*
daring – hünərli
darling – əziz, sevimli
57. *canal – kanal, xəndək, arx, süni su yolu*
channel – mənbə, tv/ radio, vasitə, boğaz
58. *weather- hava*
whether – ya
59. *differ – fərqlənmək*
difference – fərq
different – fərqli
60. *coarse – kobud*
course – kurs
61. *remember – xatırlamaq*
remind – xatırlatmaq
62. *capital – paytaxt*
capitol – dövlət binası
63. *though – baxmayaraq*
through – içindən, vasitəsilə
64. *continual – fasiləsiz, aramsız*
continuous – davamedici, aramsız
65. *board – 1. lövhə, 2. şura, kollegiya*
bored – darıxmaq, maraqsız

66. *police* – polis
policy – siyasət

67. *correspondence* – uyğunluq
correspondent - müxbir

68. *politics* – siyasət
political – siyasət
politician – siyasətçi

69. *defeat* – qələbə çalmaq
defend – müdafiə etmək

70. *complement* – tamamlamaq
compliment – tərifləmək

71. *defence* – müdafiə, mühafizə,
qoruma
defensive – müdafiə

72. *breath* – nəfəs
breathe – nəfəs almaq

73. *compose* – bəstələmək
comprise – ibarət olmaq

74. *die* – ölmək
dead – ölü
dye – rəng, rəngləmək
dying – ölümqabağı, ölümayağında
death - ölüm

75. *night* – gecə
knight – cəngavər

76. *by (next to)* – yanında
buy (to purchase) – almaq
bye – hələlik, xudahafiz

77. *angry* – acıqlı, əsəbi
hungry – ac

78. *bath* – vanna
bathe – çimmək

79. *quiet* – sakit
quite – tamamilə

80. *wander* – didərgin düşmək,
dərbədər düşmək, dağa – daşa düşmək
wonder – təəccüb, heyrət

81. *violet* – banövşə, bənövşəyi
violent – zoraki, hiddətli

82. *beside* – yanaşı, yanında
besides – əlavə, qeyri, savayı

83. *health* – sağlamlıq
wealth – var- dövlət

84. *weather* – hava
whether – ya, ya da

85. *fell* – doğramaq, baltalamaq
fill – doldurmaq, dolmaq

86. *hair* – saç
hare – dovşan

87. *salt* – duz
sold – satdı

88. *soap* – sabun
soup – şorba, sup

89. *spy* – cəsus
sly – hiyləgər

90. *law* – qanun, hüquq
low – aşağı, alçaq, yavaş, asta

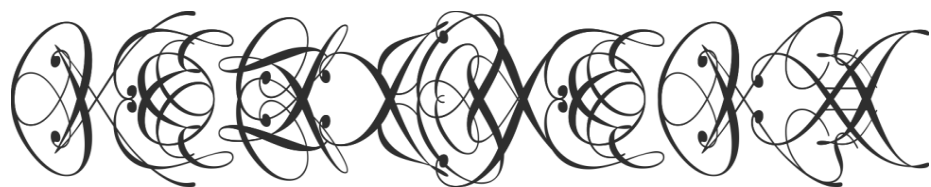
QAYDASIZ FEİLLƏR
IRREGULAR VERBS

V1 Base Form	V2 Past Simple	V3 Past Participle
1) Awake — oyatmaq, oyanmaq	awoke	awaken
2) Be — olmaq	was, were	been
3) Beat — vurmaq, döymək	beat	beaten
4) Become — olmaq	became	become
5) Begin — başlamaq	began	begun
6) Bend — əymək, əyilmək	bent	bent
7) Bet — mərc eləmək	bet	bet
8) Bid — buyurmaq, əmr etmək	bid	bid
9) Bite — dişləmək	bit	bitten
10) Bleed — qan axmaq	bled	bled
11) Blow — üfürmək, əsmək	blew	blown
12) Break — sındırmaq	broke	broken
13) Bring — gətirmək	brought	brought
14) Broadcast — TV və ya radioda yayımlamaq	broadcast	broadcast
15) Build — qurmaq, tikmək	built	built
16) Burn — yandırmaq, yanmaq	burned <i>or</i> burnt	burned <i>or</i> burnt
17) Buy — almaq	bought	bought
18) Catch — tutmaq	caught	caught
19) Choose — seçmək	chose	chosen
20) Come — gəlmək	came	come
21) Cost — qiyməti olmaq	cost	cost
22) Cut — kəsmək	cut	cut
23) Dig — qazmaq (yeri)	dug	dug
24) Do — etmək	did	done
25) Draw — çəkmək, şəkil çəkmək	drew	drawn
26) Dream — yuxu görmək, arzulamaq	dreamed <i>or</i> dreamt	dreamed <i>or</i> dreamt
27) Drive — sürmək	drove	driven
28) Drink — içmək	drank	drunk
29) Eat — yemək	ate	eaten
30) Fall — yıxılmaq, düşmək	feill	fallen
31) Feed — yedizdirmək, yem vermək	fed	fed
32) Feel — hiss etmək	felt	felt
33) Fight — döyüşmək, savaşımaq	fought	fought
34) Find — tapmaq	found	found
35) Fly — uçmaq	flew	flown
36) Forbid — qadağan etmək	forbad	forbidden
37) Forget — yaddan çıxartmaq, unutmaq	forgot	forgotten
38) Forgive — bağışlamaq, günahından keçmək	forgave	forgiven
39) Freeze — donmaq, dondurmaq	froze	frozen
40) Get — əldə etmək, almaq, qazanmaq	got	got/gotten
41) Give — vermək	gave	given
42) Go — getmək	went	gone
43) Grow — böyümək	grew	grown
44) Hang — asmaq	hung	hung
45) Have — malik olmaq	had	had
46) Hear — eşitmək	heard	heard
47) Hide — gizlətmək, gizlənmək	hid	hidden
48) Hit — zərbə vurmaq	hit	hit
49) Hold — tutmaq, saxlamaq	held	held
50) Hurt — zədələmək, yaralamaq; incitmək	hurt	hurt
51) Keep — saxlamaq	kept	kept
52) Know — bilmək	knew	known
53) Lay — qoymaq, yerinə qoymaq	laid	laid
54) Lead — aparmaq, rəhbərlik etmək	led	led
55) Learn — öyrənmək	learned <i>or</i> learnt	learned <i>or</i> learnt
56) Leave — tərk etmək, çıxıb getmək	left	left
57) Lend — borc vermək	lent	lent

V1 Base Form	V2 Past Simple	V3 Past Participle
58) Let — icazə vermək, qoymaq	let	let
59) Lie — yalan danışmaq	lay	lain
60) Light – yandırmaq	lighted/lit	lighted/lit
61) Lose — itirmək; uduzmaq	lost	lost
62) Make — etmək, düzəltmək, qayıрмаq	made	made
63) Mean — nəzərdə tutmaq, məna vermək	meant	meant
64) Meet — qarşılamaq, görüşmək, tanış olmaq	met	met
65) Pay — ödəmək, haqqını vermək	paid	paid
66) Put — qoymaq	put	put
67) Read — oxumaq, müəliflə eləmək	read	read
68) Ride— getmək (atla)	rode	ridden
69) Ring — zəng etmək	rang	rung
70) Rise – qalxmaq	rose	risen
71) Run— qaçmaq, yüyürmək	ran	run
72) Saw – mişarlamaq	sawed	sawed/sawn
73) Say — demək	said	said
74) See — görmək	saw	seen
75) Sell — satmaq	sold	sold
76) Send — göndərmək	sent	sent
77) Set – batmaq (günəş)	set	set
78) Shake – silkələmək	shook	shaken
79) Shine – pərıldamaq	shone	shone
80) Shoot - çəkmək (şəkil və ya film)	shot	shot
81) Show — göstərmək	showed	showed <i>or</i> shown
82) Shut — bağlamaq, örtmək	shut	shut
83) Sing — oxumaq (nəğmə)	sang	sung
84) Sit — oturmaq	sat	sat
85) Sleep — yatmaq	slept	slept
86) Speak — danışmaq	spoke	spoken
87) Spend — keçirmək (vaxt)	spent	spent
88) Spread – yaymaq	spread	spread
89) Stand — durmaq	stood	stood
90) Steal – oğurlamaq	stole	stolen
91) Sweep – süpürmək	swept	swept
92) Swim — üzmək	swam	swum
93) Take — götürmək	took	taken
94) Teach — öyrətmək, dərs vermək	taught	taught
95) Tear — cırmaq, parçalamaq, dağıtmaq	tore	torn
96) Tell — demək	told	told
97) Think — fikirləşmək	thought	thought
98) Throw — tullamaq, atmaq	threw	thrown
99) Understand — başa düşmək, anlamaq	understood	understood
100) Wake — oyanmaq, oyatmaq	woke	woken
101) Wear — geyinmək	wore	worn
102) Win — qalib gəlmək, udmaq	won	won
103) Write — yazmaq	wrote	written

Test Bankı

THE NOUN

TEST 1

Suffixes And Prefixes

- Choose the correct line of the noun forming suffixes.
A) ty, teen, ous, er B) ist, ism, ion, less
C) sness, hood, ess, ence D) ldom, ify, ism, ist
E) dage, ure, en, ive
- Choose the correct line of the noun forming suffixes.
A) tion, or, ish, ful B) ent, ly, ible, ian
C) ize, ate, en, ize D) ar, al, an, ant
E) hood, ance, ship, less
- Which suffixes can be added to the word "act"?
A) tion, ence B) ess, ist C) ant, y
D) ese, tion E) tion, or
- Choose the correct suffix which forms nouns from the words "attend" and "resist".
A) ance B) ence C) age D) ess E) ese
- Which suffixes can be added to the word "invent"?
A) ism, age B) ar, tion C) ian, or
D) or, ion E) er, an
- With which word doesn't the suffix **-ship** make a new word?
A) friend B) differ C) leader
D) member E) intern
- With which word doesn't the suffix **-ment** make a new word?
A) Pollute B) Agree C) Govern
D) Develop E) Punish
- With which word doesn't the suffix **-dom** make a new word?
A) free B) wise C) argue
D) bore E) martyr
- With which word doesn't the suffix **-ence** make a new word?
A) differ B) refer C) happy
D) prefer E) exist
- With which word doesn't the suffix **-th** make a new word?
A) clever B) wide C) strong
D) long E) deep
- Choose the line of nouns with suffixes or prefixes.
A) brother, community, meeting
B) self – criticism, musician, hopeless
C) happiness, election, beauty
D) sadness, discussion, attendance
E) interesting, building, prewar

- Choose the line of nouns with suffixes or prefixes.
A) inaccuracy, supermarket, co-operation
B) development, package, careful
C) selfish, doctor, teacher
D) daughter, sailor, freedom
E) disadvantage, deep, dominant
- Choose the line of nouns with suffixes or prefixes.
A) homeless, responsible, sister
B) waitress, servant, approval
C) description, beggar, beautiful
D) mother, impossible, silent
E) golden, strength, macroeconomy
- Choose the line of nouns with suffixes or prefixes.
A) length, useless, reliable
B) incorrect, wisdom, superhuman
C) actress, childhood, careful
D) doctor, reader, actor
E) width, election, sailor
- Choose the line of nouns with suffixes or prefixes.
A) important, irresponsible, impossible
B) student, servant, father
C) friendship, director, childish
D) unemployment, behaviour, bicycle
E) officer, childhood, information
- To which words is the suffix **-ant** added to form a noun?
1. serve 2. study 3. assist 4. act
A) 1, 4 B) 1, 3 C) 2, 3 D) 1, 2 E) 3, 4
- To which words is the suffix **-ian** added to form a noun?
1. act 2. song 3. music 4. Azerbaijan
A) 1, 4 B) 1, 3 C) 2, 3 D) 1, 2 E) 3, 4
- To which words is the suffix **-age** added to form a noun?
1. pack 2. marry 3. free 4. polite
A) 1, 4 B) 1, 3 C) 2, 3 D) 1, 2 E) 3, 4
- To which words is the suffix **-ist** added to form a noun?
1. permit 2. physic 3. special 4. surprise
A) 1, 4 B) 1, 3 C) 2, 3 D) 1, 2 E) 3, 4
- To which words is the suffix **-ness** added to form a noun?
1. act 2. song 3. happy 4. sad
A) 3, 4 B) 1, 3 C) 2, 3 D) 1, 2 E) 1, 4

TEST 2

Simple, Derivative And Compound Nouns

- Choose the line of derivative nouns.
A) listener, mother, palace
B) township, leader, king
C) wisdom, capitalist, leadership
D) package, lunch, decision
E) game, kindness, journey

2. Choose the line of derivative nouns.
A) ability, illness, barrel
B) childhood, classmate, bench
C) connection, weekend, lawyer
D) pilgrimage, performance, proposal
E) betrayal, inventor, silver
3. Choose the line of compound nouns.
A) cameraman, german, cruelty
B) bathhouse, birthplace, mankind
C) comedy, novelist, fisherman
D) birthday, look after, headache
E) copybook, landlady, stadium
4. Choose the line of compound nouns.
A) overall, tongue, oxen
B) reason, football, penknife
C) mother-in-law, sunset, norman
D) seaman, reaction, sunrise
E) holdall, briefcase, statesman
5. **Choose the line of derivative nouns.**
A) approval, tradition, player
B) father-in-law, airmail, sunshine
C) housemaid, answer, magazine
D) farmer, danger, monument
E) movement, freedom, gentleman
6. Choose the line of simple nouns.
A) bluebell, instrument, tale
B) bedroom, powerful, butterfly
C) storm, reason, beard
D) bench, scandal, proposal
E) toothbrush, tablecloth, computer
7. Choose the line of simple nouns.
1. woodman 2. german 3. Englishman 4. norman
A) 2, 4 B) 1, 3 C) 1, 2 D) 2, 3 E) 1, 4
8. Choose the line of derivative nouns.
1. agreement 3. parliament
2. monument 4. Argument
A) 2, 4 B) 1, 3 C) 1, 2 D) 2, 3 E) 1, 4
9. Choose the line of compound nouns.
1. handwriting 3. armchair
2. dependence 4. dictation
A) 1, 4 B) 1, 3 C) 2, 4 D) 2, 3 E) 1, 2
10. Choose the line of compound nouns.
1. newspaper 3. mankind
2. language 4. creation
A) 1, 2 B) 2, 3 C) 1, 3 D) 1, 4 E) 2, 4
11. Choose the line of derivative nouns.
1. happiness 3. hopeless
2. homeless 4. darkness
A) 2, 4 B) 1, 3 C) 2, 3 D) 1, 4 E) 1, 2
12. Choose the line of simple nouns.
A) melody, palace, event
B) freedom, election, actress
C) student, servant, sailor
D) difference, phonetics, economy
E) baggage, middle, inkpot

13. Choose the line of simple nouns.
A) brother-in-law, matchbox, glass
B) ownership, kingdom, injustice
C) list, quality, exhibition
D) accident, kitchen, finger
E) hungry, touch-me-not, week
14. Choose the line of derivative nouns.
A) daughter, farther, waiter
B) drawer, dancer, artist
C) baby, township, cruelty
D) reality, space, manuscript
E) carriage, list, chess
15. Choose the line of compound nouns.
A) championship, friendship, leadership
B) bluebell, masterpiece, statesman
C) seaport, headache, take part
D) countable, seaman, look after
E) blackboard, chair, country
16. Choose the line of compound nouns.
A) bluebell, landlady, bookshelf
B) nervous, pen-friend, similar
C) newspaper, heroism, landscape
D) conversation, strawberry, football
E) baseball, butterfly, connection
17. Choose the line of derivative nouns.
A) translation, teacher, development
B) friendship, width, spring
C) hardship, township, forest
D) chair, meeting, engineer
E) communist, director, clock
18. Choose the line of simple nouns.
A) clever, island, wrong
B) test, actor, sailor
C) reader, butter, painter
D) moment, prison, event
E) inkpot, salad, betrayal
19. Choose the line of simple nouns.
A) actress, election, classmate
B) winter, spring, winner
C) autumn, summer, daughter
D) middle, discussion, attendance
E) bookshelf, matchbox, mealtime
20. Choose the line of derivative nouns.
A) meeting, student, sailor
B) communism, childhood, comedy
C) toothbrush, community, weekend
D) bathhouse, house, baggage
E) marriage, event, food

TEST 3

Countable And Uncountable Nouns

1. Choose the correct line of uncountable nouns.
A) poetry, mosque, lamp
B) music, song, help
C) history, lamb, bee
D) flood, garbage, wheat
E) meat, cash, club

2. Choose the correct line of uncountable nouns.
A) bottle, door, butter B) circle, example, bench
C) pride, coal, thunder D) toast, scenery, inn
E) cash, advice, job
3. Choose the correct line of countable nouns.
A) camera, baggage, damage
B) actor, pencil, pea
C) pleasure, lightning, water
D) space, oil, literature
E) evidence, fear, salt
4. Choose the correct uncountable nouns.
1. biology 2. ticket 3. music 4. feeling
A) 1, 3 B) 1, 2 C) 1, 4 D) 2, 3 E) 2, 4
5. Choose the correct line of uncountable nouns.
A) storm, sandwich, idea
B) impression, potato, cow
C) lie, feeling, idea
D) chess, history, news
E) art, childhood, advice
6. Choose the correct line of countable nouns.
A) anger, crime, idea B) view, sound, song
C) justice, labour, enemy D) spoon, cotton, sand
E) speed, air, joy
7. Choose the correct line of countable nouns.
A) suggestion, tear, dream
B) absence, alcohol, rice
C) interest, honey, knowledge
D) reality, petrol, decision
E) progress, curd, blood
8. Choose the correct uncountable nouns.
1. respect 2. wish 3. opinion 4. permission
A) 1, 2 B) 2, 3 C) 1, 3 D) 1, 4 E) 2, 4
9. Choose the correct countable nouns.
1. scenery 3. difficulty
2. argument 4. machinery
A) 1, 2 B) 2, 4 C) 2, 3 D) 1, 4 E) 1, 3
10. Choose the correct line of uncountable nouns.
A) beef, furniture, housework
B) wool, wood, storm
C) impression, goose, air
D) ice, room, office
E) foot, part, paint
11. Choose the correct line of uncountable nouns.
A) ice, accommodation, rice
B) village, hand, country
C) ocean, art, arm
D) faith, advice, group
E) cloud, wine, fear
12. Choose the correct line of countable nouns.
A) joke, biology, face B) exam, event, flour
C) power, wood, violence D) art, beef, research
E) lady, rabbit, bear

biikiol.az

13. Choose the correct line of countable nouns.
A) name, flag, foot B) group, wine, fashion
C) advice, mail, respect D) report, fire, petrol
E) wealth, health, room
14. Choose the correct line of countable nouns.
A) homework, safety, water
B) suggestion, pea, idea
C) habit, health, air
D) literature, cloud, cooking
E) wool, impression, parrot
15. Choose the correct line of uncountable nouns.
A) foot, goose, scheme
B) brother, swan, wealth
C) independence, research, tea
D) anger, weather, cloud
E) pear, tiger, cherry
16. Choose the correct line of uncountable nouns.
A) energy, fire, fear B) oil, truth, pea
C) dove, coffee, parrot D) officer, chalk, bus
E) milk, meat, hour
17. Choose the correct line of countable nouns.
A) cloud, impression, poem
B) flood, blood, peace
C) fan, rice, relief
D) travel, paper, vinegar
E) wood, faith, crime
18. Choose the correct line of uncountable nouns.
A) honey, money, suggestion
B) music, song, cloud
C) safety, thunder, brother
D) absence, education, flour
E) floor, poetry, oil
19. Choose the correct countable nouns.
1. crime 2. cloud 3. comfort 4. cherry
A) 1, 3 B) 1, 4 C) 2, 3 D) 1, 2 E) 2, 4
20. Choose the correct line of countable nouns.
A) pea, idea, sound B) storm, evidence, time
C) hour, transport, trust D) coal, song, tiger
E) boss, officer, trade

TEST 4

Singular and Plural Nouns.

1. Choose the correct line of singular nouns.
A) schools , branch , language
B) brushes , television , potatoes
C) water , magazines , tickets
D) knowledge , sugar , luck
E) work , scissors , supermarket
2. Choose the correct line of singular nouns.
A) studios , arrows , business
B) roof , furniture , people
C) exercise , geese , honey
D) education , language , progress
E) passengers , table , meat

- 3. Choose the correct line of plural nouns.
A) mice , driver , sofas , mother –in-law
B) money , gates , chalk , mirror
C) teeth , tomato , sportsmen , means
D) oxen , clothes , women , poultry
E) doll , piece , tie , bread
- 4. Choose the correct line of plural nouns.
A) policemen , beauties , visitors
B) hunger , survivors , terrorists
C) company , internet , spice
D) boss , mice , interviews
E) images , resorts , politics
- 5. Choose the correct line of plural nouns.
A) partner , company , weapon
B) snack , crisps , puppets
C) baths , refugees , images
D) fireplaces , employment , snowman
E) facility , policy , snowman
- 6. Choose the correct line of singular nouns
A) news , woman , colours , parent
B) poem , tennis , lion , porridge
C) people , mice , boxes , answers
D) relative , aunt , babies , goods
E) oxen , information , smoke , mothers
- 7. Choose the correct sentences.
1. The women over there want to meet the manager.
2. I am ill. My foot hurt.
3. Where is my luggage in the car?
4. Some policemen came to arrest him.
5. Goose like water.
A) 1, 3 B) 2, 4 C) 1, 3, 4 D) 2, 5 E) 1, 4
- 8. Choose the correct sentences.
1. Muslims kill sheep in a religious celebration.
2. The relationship between women and their mothers-in-law are incredible.
3. Where did you put the knives?
4. The association planted some apple tree.
5. They are good people who never takes responsibility for their lives.
A) 1,2 B) 2,3,5 C) 1,3,5 D) 1,3 E) 2,4
- 9. Choose the correct plural nouns.
A) people, roofs, chairs, ox
B) telephones, faxes, settings, teeth
C) radishes, honey, believes, studentss
D) heroes, foot, cave, october
E) sheep, sugar, luck, geese
- 10. Choose the correct singular nouns.
A) billiards, chess, apple, goose
B) tool, sheep, deer, mice
C) wolf, desk, believers, watch,
D) peas, arms, chess, pass
E) chairs, luck, honey, geese

bilikiol.az

- 11. Choose the correct singular nouns.
A) physics, furniture, stairs, zoos
B) tennis, tuberculosis, billiards, measles
C) quiz, guys, cliff, hens, class
D) murders, money, mice, men
E) engineers, servant, fish, sparrows
- 12. Choose the line of nouns in the singular.
A) continent, butter, trousers, silver
B) traffic, meal, floor, weather
C) teeth, money, coffee, girl
D) power, wealth, air, scissors
E) umbrella, oxen, gold, bread
- 13. Choose the nouns in the plural.
1. progress 2. foot 3. oxen
4. goods 5. advice 6. furniture
7. phonetics 8. geese
A) 2, 6, 7 B) 1,6,8 C) 1, 3, 7
D) 3, 4, 8 E) 1, 2, 7
- 14. Choose the line of nouns in the plural.
A) men, plate B) wood, scissors
C) trouble, economics D) goods, lice
E) news, mathematics
- 15. Choose the line of nouns in the plural.
A) golds, troops, needle, photos
B) oceans, geese, fish, balls
C) mothers's in law, clothes, breath, children
D) fruits, feet, swine, news
E) clubs, deer, shoemakers, louses
- 16. Choose the correct sentence in the singular.
A) My dad's new sunglasses is fantastic.
B) His glass are broken.
C) Your pyjamas are on the bed.
D) Where is my new shoes?
E) Maths isn't my favourite subject.
- 17. Choose the line of plural nouns.
A) teeth, englishman, rooms, boxes
B) trousers, policemen, pen- friends, children
C) jeans, bears, goats, news
D) ties, lions, dress, lake
E) oak, pyjamas, binocular
- 18. Choose the correct line of singular nouns.
A) comb, hour, literature
B) earrings, poultry, radioes
C) roofs, economics, wives
D) advise, damage, mosques
E) side, coffee, jeans
- 19. Choose the correct line of plural nouns.
A) flu, independence, mushroom
B) boxes, mice, oxes
C) meal, toy, cow
D) police, cattle, goods
E) oxen, marriage, illegal

20. Choose the correct line of singular nouns.
 A) poultry, advice, bread
 B) goose, cream, policemen
 C) news, information, cloud
 D) mice, lice, rice
 E) paper, water, scissors

TEST 5

Possessive Case

1. Choose the correct variant.
 A) Azerbaijan`s oil is very famous in the world.
 B) Let`s go for a cinema.
 C) Are you going to make a speech at tomorrows` meeting?
 D) My sister`s fond of reading love stories.
 E) These writer`s books have been translated into many language.
2. Choose the correct variant.
 A) All children` clothes are expensive.
 B) Mary`s been to Los Angeles , and her friends`s too.
 C) The owl`s eyes are very large.
 D) Crist`s known as a short name.
 E) Sevda`s invited a lot of guests to her henna party.
3. Choose the correct variant.
 A) It`s alcohol, don`t use it.
 B) Tural`s neighbours have sold their car.
 C) My sister`s got some new books.
 D) Take the child to the childrens` playground.
 E) America`s the bulwark of democracy.
4. Choose the correct variant.
 1. I like C. Vurgun`s poems very much.
 2. That book`s been published this year.
 3. My friend`s mother is a doctor.
 4. Aytaj`s bought an interesting English book today.
 5. Suddenly I saw the girl`s bag under the table.
 A) 3,4 B) 1,2,4 C) 1,2 D) 3,4,5 E) 3,5
5. Choose the correct variant.
 1. Sheakespeare`s my favourite writer.
 2. One day a man went into the chemist`s shop.
 3. Rashad and Javid`s mothers are waiting gor their teacher.
 4. It`s difficult problem.
 5. We shan`t forget today`s event.
 A) 3,5 B) 1,2,5 C) 1,2 D) 2,5 E) 2,3,5
6. Choose the Incorrect variant.
 A) The child`s cry broke the stillness.
 B) I had a good time at my Uncle`s.
 C) Elgun hasn`t read J.Londons` stories at all.
 D) Tears came into the man`s eyes and ran dawn his cheeks.
 E) Listen to the teacher`s explanation.
7. Choose the correct variant.
 A) I`m these girls` English teacher.
 B) The child`s a high temperature.
 C) My friend`s lived in Italy.
 D) My mothers-in-laws` clothes is expensive.
 E) State schools are free but private schools are not free.
8. Choose the Incorrect variant.
 A) Sona, Akif and Ilkin`s mother is a doctor.
 B) Tom`s and Mary`s hearts are clear.
 C) Ben`s and Bill`s hair is black.
 D) Gunel, Sakina and Royala`s mothers are doctors.
 E) Kate`s hair is longer than Jill`s.
9. Choose the correct variant.
 A) My friend`s got a new office.
 B) Gunay and Fuad`s wedding party will be next month.
 C) That exercise`s very difficult.
 D) The road`s ten metres in width.
 E) What`s your occupation?
10. Choose the correct variant.
 1. Romeo and John`s mother
 2. Romeo and John`s mothers
 3. Romeo`s and John`s mother
 4. Romeo`s and John`s mothers
 A) 2,4 B) 1,4 C) 2,3 D) 1,4 E) 3,4
11. Choose the correct variant.
 1. A few deers` skin 2. Mice`s tails
 3. A minute`s break 4. A days` rest
 A) 2,3 B) 1,4 C) 1,2 D) 3,4 E) 2,4
12. Choose the correct variant.
 1. Those girls` dresses 2. Azerbaijans` banner
 3. Two day`s rest 4. The world`s problems
 A) 2,4 B) 3,4 C) 1,4 D) 2,3 E) 1,2
13. Choose the correct variant.
 1. Several day`s leave 2. The company`s plans
 3. The film`s merits 4. Policemens` uniforms
 A) 2,4 B) 3,4 C) 1,2 D) 1,4 E) 2,3
14. Choose the correct variant.
 1. These geese`s wings 2. Water`s edge
 3. Three sheeps` meal 4. Womens` rights
 A) 1,2 B) 3,4 C) 2,3 D) 1,4 E) 2,4
15. Choose the correct variant.
 1. The Black`s house 2. The manager`s advice
 3. Moscow`s theatres 4. A months` holiday
 A) 1,4 B) 2,3 C) 2,4 D) 3,4 E) 1,2
16. Choose the correct variant.
 A) Murad`s speaking to our friends.
 B) Murad`s elder sister is a nurse.
 C) Murad`s studying chemistry.
 D) Murad`s looking through his newspaper.
 E) Murad`s looking for his trousers.

bilikhol.az

17. Choose the correct variant.
1. Yesterdays` event.
2. The Titanics` popularity.
3. The ship`s crew
4. The garden`s blossom
A) 2,4 B) 1,4 C) 2,3 D) 3,4 E) 1,2
18. Choose the correct variant.
1. The earths` surface 2. The sky`s blue
3. A day`s rest 4. Five day`s rest
A) 1,2 B) 2,3 C) 1,4 D) 3,4 E) 2,4
19. Choose the correct variant.
A) Nail`s fond of drinking tea.
B) America`s most famous actors and actress live in Hollywood.
C) She`s searched the shopping centre, there`s nothing there.
D) Sarah`s looking for a cheap home.
E) Jeyhun`s had a talk with me today.
20. Choose the correct variant.
A) She`s a new teacher in our University.
B) Rocky`s made over one hundred films.
C) It`s snowing heavily now.
D) The boys have to clean the children`s room
E) Aygun`s got a white skirt.

THE PRONOUN

TEST 1

Personal and Possessive Pronouns

Choose the correct pronoun or pronouns.

1. ... *are a good student.*
A) They B) You C) We D) She E) He
2. ... *doesn't like tomatoes.*
A) You B) We C) She D) I E) They
3. *My students and I always study together.*
A) I B) They C) He D) She E) We
4. ... *are nice. ... like ...*
A) They, I, them B) We, She, it
C) They, We, it D) You, He, them
E) She, You, them
5. ... *is a good actress in Azerbaijan.*
A) I B) We C) He D) You E) She
6. *Where is the newspaper? ... 're sitting on ...*
A) We, them B) She, it C) They, them
D) You, it E) I, them
7. *Why are ... looking at ...?*
A) We, his B) They, its C) Her, them
D) You, they E) You, them
8. ... *wants the key. Can ... give it to ...?*
A) She, you, her B) They, he, him
C) He, I, his D) We, she, them
E) It, you, our
9. ... *are going to invite all ... friends.*
A) They, theirs B) We, our
C) You, yours D) They, us
E) You, ours
10. ... *is married. ... husband works in a bank.*
A) He, you B) It, they C) She, her
D) We, they E) You, are
11. *Listen to ... brother!*
A) She and her B) Her and he C) She and he`s
D) Her and her E) She and he
12. *Oxford is famous for ... university.*
A) It B) his C) It`s D) their E) its
13. *Are ... going to wash ... hands?*
A) you, your B) He, him C) We, us
D) You, yours E) They, theirs
14. ... *want to phone Sam. Do ... know ... phone number?*
A) We, they, him B) I, you, his C) She, he, his
D) You, you, her E) They, you, him

- 15. ... are ... books. Where are ... ?
A) We, our, your B) You, your, hers
C) They, my, yours D) We, their, their
E) He, his, his
- 16. Is this book ... or ... ?
A) His, her B) My, your C) Her, ours
D) Mine, yours E) Hers, their
- 17. Is this ... umbrella? No, it is
A) His, his B) Their, your C) Hers, theirs
D) My, her E) Your, his
- 18. ... invited ... to stay with ... house.
A) They, us, their B) She, our, her
C) You, him, hers D) We, her, us
E) He, their, him
- 19. That is ... pen. Can you give it to ... ?
A) Your, our B) My, me C) His, hers
D) Their, their E) Her, its
- 20. ... can't find ... pen. Can I use ... ?
A) He, his, your B) They, his, her
C) I, my, yours D) She, her, us
E) We, our, us

TEST 2

Personal, Possessive and Reflexive Pronouns.

Choose the correct pronoun or pronouns.

- 1. Simon calmed ... with an effort.
A) himself B) herself C) himself
D) itself E) themselves
- 2. Several times ... reminded ... that he had not rung up Shucklewort yet.
A) he, himself B) he, herself C) they, itself
D) we, yourselves E) she, himself
- 3. ... could talk races with Hurstwood, tell interesting incidents concerning
A) she, himself B) she, herself C) they, itself
D) you, themselves E) I, yourself
- 4. Mind ... own business and I'll mind ...
A) her, you B) mine, his C) your, my
D) my, your E) your, mine
- 5. ... have made myself perfectly pleased here.
A) she B) I C) mine D) your E) itself
- 6. Visitors admire not only Russia ... but also ... customs and historical places.
A) itself, its B) themselves, its
C) themselves, it's D) itself, it's
E) itself, it

- 7. Your doctor ... checked up me last month.
1. himself 2. herself
3. themselves 4. myself
A) 2,3 B) 3,4
C) 1,2
D) 1,3
E) 1,2,4
- 8. ... went to the shops but ... didn't buy anything.
A) you, you B) I, I C) she, he
D) I, her E) my, mine
- 9. He got up, washed, showed and dressed
A) himself B) herself C) themselves
D) - E) myself
- 10. I don't think Nana will get the job. Nana ... doesn't think she'll get it.
A) herself B) himself C) themselves
D) itself E) ourselves
- 11. ... is not our fault. ... can't blame
A) it, our, you B) they, you, it
C) it, you, us D) it, you, she
E) we, you, me
- 12. Royale doesn't need to borrow from has got money.
A) your, she B) them, he C) they, she
D) you, her E) me, she
- 13. ... can give ... advice but ... won't listen ... has got ideas.
A) she, him, she, our B) you, him, she, we
C) you, him, he, he D) he, us, we, we
E) I, you, you, you
- 14. Irene's husband brought ... some beautiful shells from the South.
A) me B) they C) he D) herself E) their
- 15. Children, do it
A) themselves B) yourself C) yourselves
D) itself E) himself
- 16. Sarah ... is very diligent, but ... classmate is lazy.
A) herself, her B) himself, herself
C) itself, its D) herself, his
E) yourself, him
- 17. These books are ... , ... books must be on the shelf.
A) your, mine B) your, my C) mine, yours
D) his, mine E) mine, your
- 18. There were a lot of mistakes in my tests. My friend explained ... one by one.
A) them B) they C) it
D) its E) themselves
- 19. ... have got so much money. ... don't know what to do with it.
A) she, they B) they, they C) he, he
D) she, we E) they, you

biikiol.az

20. *Have you seen ... ?*
 A) the car of my parents B) my parent's car
 C) my parent car D) my parents car
 E) mine parents car

TEST 3

Reciprocal and Demonstrative Pronouns.

Choose the correct pronoun or pronouns.

1. *Elizabeth and George talked and found ... delightful.*
 A) one another B) each other
 C) each another D) one another's
 E) each other's
2. *We said good-bye to ... and arranged to meet in the autumn.*
 A) each another B) each other's
 C) one another D) one another's
 E) each others
3. *... cars are white, but ... cars are black. So they aren't ... colour.*
 A) these, those, the same B) this, those, same
 C) this, that, the same D) these, that, the same
 E) these, that, a same
4. *... town is not a very interesting place to visit, so few tourists come here.*
 A) those B) the same C) a same
 D) these E) this
5. *Do you like ... shoes? I bought them last week.*
 A) these B) that C) this
 D) the same E) such
6. *What was the use even of loving, if love ... had to yield to death? (Galsworthy)*
 A) your B) yourself C) myself
 D) itself E) themselves
7. *They blamed ... for ... unlucky marriage.*
 A) them, these B) themselves, this
 C) their, this D) yourselves, this
 E) themselves, these
8. *Sarah and Kate are good friends. They know ... well.*
 A) each other B) them C) themselves
 D) theirselves E) one another
9. *You must do three of ... exercises tomorrow.*
 1. they 2. these 3. those 4. that
 A) 2,3,4 B) 1,4 C) 2,3 D) 1,3,5 E) 2,4
10. *We can help*
 1. one another 2. ourselves
 3. one another's 4. each other
 5. yourself
 A) 1,2,3 B) 1,5 C) 2,4 D) 1,2 E) 1,2,4

11. *Whose is ... man over there?*
 A) this B) that C) these D) those E) –
12. *Could you bring me ... seat over there?*
 A) this B) that C) these D) - E) those
13. *You'll have to get your own pen. ... is mine.*
 A) that B) those C) such D) these E) this
14. *Please, give me one of*
 A) that B) those C) this D) such E) they
15. *... machine is very easy to use, everyone can learn to use it in a very short time. But ... one is very difficult.*
 A) these, that B) this, those C) this, that
 D) this, the E) these, those
16. *Tom look at Ann, Ann looked at Tom. They looked at*
 A) themselves B) each other
 C) one another D) one another's
 E) each other's
17. *How long have you and Bill known... ?*
 1. each other 2. theyselves
 3. yourself 4. one another
 A) 1,4 B) 1,3 C) 2,3 D) 1,2 E) 2,3
18. *... woman over here is a friend of my sisters.*
 A) that B) this C) these D) those E) –
19. *There is no difference between ... two machines. They're exactly*
 A) that, this B) these, a same
 C) those, same D) that, the same
 E) these, the same
20. *... evening I'm going to write same letters.*
 A) this B) that C) these
 D) those E) the same

TEST 4

Indefinite Pronouns.

Choose the correct pronoun or pronouns.

1. *The wounded were coming into the post, ... were carried on stretches, ... were walking and ... were brought on the bocks of men that came across the field.*
 A) some, some, some
 B) some, any, somebody
 C) someone, someone, somebody
 D) any, some, anyone
 E) any, some, any
2. *- Couldn't you find tomato sauce, Barto?
 - No, there wasn't ... - Aynur said.*
 A) any B) no C) some D) something E) anyone

bitkiol.az

- 3. *Don't let us have ... nonsense about the job.*
A) anyone B) anything C) some
D) any E) something
- 4. *There isn't ... in the school.*
A) somebody B) anybody C) any
D) some E) some people
- 5. *Have you got ... friend?*
A) somebody B) anybody C) any
D) some E) anything
- 6. *This evening I'm going out ... friends of mine.*
A) some B) any C) somebody
D) anybody E) someone
- 7. *Can I have ... milk in my coffee, please?*
A) any B) some C) anything
D) anyone E) something
- 8. *If there are ... words you don't understand, use a dictionary.*
A) anything B) something C) anyone
D) some E) any
- 9. *Can you give me ... information about places of interesting in the town?*
A) something B) some C) any
D) anyone E) anything
- 10. *There is ... at the door. Can you go and see who it is?*
A) anything B) anyone C) someone
D) anybody E) some
- 11. *You must be hungry. Would you like ... to eat?*
A) any B) anything C) any burgers
D) something E) some
- 12. *If there are ... letters for me, can you send them on to this address?*
A) any B) some C) something
D) anything E) anyone
- 13. *Last night I wrote ... letters to my family and friends.*
1. a few 2. few 3. a little 4. little
A) 1,2 B) 3,5 C) 1,2,4 D) 1,2,3 E) 2,5
- 14. *I'm going out for a walk. I need ... fresh air.*
A) few B) a little C) a few
D) any E) anything
- 15. *... people in the office are very lazy. They do ... works.*
A) some, few B) some, a few
C) somebody, a little D) some, little
E) any, few
- 16. *There was ... food in the fridge. It was nearly empty.*
A) little B) a little C) few
D) a few E) any

bilikhol.az

- 17. *They have got so ... money. They don't know what to do with.*
A) a few B) few C) little
D) much E) many
- 18. *Do you know ... people?*
A) much B) many C) some
D) somebody E) a little
- 19. *How many variants are correct? It's difficult to find a place to stay in this town. There are ... hotels.*
1.any 2.few 3. a few 4. a little 5.little
A) 5 B) 2 C) 1 D) 3 E) 4
- 20. *How many variants are correct? We didn't spend ... money.*
1. much 2. few 3. many 4. a few 5.a lot of
A)3 B)4 C)1 D)2 E) 5

TEST 5
Negative Pronouns.

Choose the correct pronoun or pronouns.

- 1. *... of this money is mine.*
A) No B) None C) Nothing
D) No one E) Nowhere
- 2. *... came to visit me while I was in hospital.*
A) No one B) Every C) Nowhere
D) Anybody E) Anyone
- 3. *... tells me ...*
A) Everyone,Anything B) Anybody,Anything
C) Nobody,Nothing D) Nobody,Something
E) Nobody,Anything
- 4. *We had to walk home , because there was ... bus.*
A) None B) Some C) No
D) Not E) A few
- 5. *I couldn't make an omelette because there weren't ... eggs.*
A) Something B) Some C) Not
D) Any E) None
- 6. *We took a few photographs but ... of them were very good*
A) None B) No C) Every
D) Nothing E) Anything
- 7. *I don't want ... to drink. I'm not thirsty*
1. Nothing 2. Anything 3. Something
4. Any drinks 5. Some drinks
A) 2,4 B) 1,2 C) 3,4 D) 1,4 E) 1,2
- 8. *The bus was completely empty. There was ... on it.*
A) Someone B) Anybody C) Nobody
D) Anyone E) Somebody

9. *Have you seen my watch? I have looked all over the house I can't find it ...*
 A) Nothing B) Anything C) No one
 D) Nowhere E) Anywhere
10. *The accident looked serious but fortunately ... was injured.*
 A) Nobody B) Anybody C) Anyone
 D) Someone E) Something
11. - *What's in that box ?*
 - *.... . It's empty*
 A) No B) Not C) Anybody
 D) Nothing E) Something
12. *I don't know ... about economics*
 A) Nothing B) Anything C) Something
 D) Nowhere E) No
13. Which sentences is correct?
 A) I don't do nothing
 B) I haven't got any money.Can you lend me any?
 C) I don't want nothing to drink
 D) I looked out of the window but I couldn't see anybody.
 E) I said anything
14. *I could answer ... of the questions they asked me.*
 A) Something B) Every C) Any
 D) None E) No
15. *... cars are allowed in the city centre.*
 A) No B) Note C) Any
 D) Nothing E) Anything
16. - *Where are you going?*
 - *" ... , I'm staying here"*
 A) Nobody B) Nowhere C) Anywhere
 D) Somewhere E) Anyone
17. *The exam was extremely difficult. ... passed.*
 A) Everybody B) Anybody
 C) Nobody D) Any students
 E) Nowhere
18. *She had ... difficulty finding a job.*
 A) Anything B) Something C) Any
 D) No E) None
19. *How much money have you got ?*
 - *... .*
 1. Not 2. Something 3. No money 4. None
 A) 1,4 B) 2,3 C) 3,4 D) 1,3 E) 2,4
20. *All of the tickets have been sold. There are ... left.*
 A) Something B) Anything C) Any
 D) Some E) None

TEST 6

Defining Pronouns.

Choose the correct pronoun or pronouns.

1. *... summer we have a holiday by sea.*
 A) All B) Most C) Both D) Every E) Any
2. *... of students passes the exam in the class.*
 A) All B) Both C) Each D) Most E) Every
3. *... cars have wheels.*
 A) Every B) Neither C) Every
 D) Another E) All
4. *... of our students are clever.*
 1. Every 3. All 5. Each
 2. Most 4. Either
 A) 1, 4, 5 B) 2, 3, 4 C) 1, 4 D) 2, 3 E) 1, 3, 5
5. *... of the children at this school is under 10 years old.*
 1. Every 3. Most 5. Each
 2. Both 4. Either
 A) 2, 3 B) 1, 4, 5 C) 2, 3, 5 D) 4, 5 E) 1, 4
6. *... cities have the same problems.*
 A) Either B) All C) Each
 D) Every E) Neither
7. *... of my parents are from Korea.*
 A) Both B) Each C) Either
 D) Neither E) Every
8. *... of these book is very old.*
 A) Either B) Both C) All
 D) Every E) Most
9. *Do... of you have English books?*
 A) Each B) All C) Every
 D) Neither E) Either
10. - *Do you know those people?*
 - *... of them, not ... of them.*
 A) every, all B) each, every C) most, all
 D) both, every E) every, either
11. *Ann has two sisiters. ... of them are married.*
 A) Each B) Every C) Any
 D) Both E) Neither
12. *... student has some skills.*
 1. Every 2. Each 3. Both 4. All
 A) 1, 3 B) 2, 3 C) 1, 4 D) 2, 4 E) 1, 2
13. *What ... books have you read before?*
 A) Others B) The other C) Another
 D) Other E) The others
14. *Is there ... book by Bronte in your library?*
 A) Other B) Another C) The others
 D) Others E) The other

bilkiol.az

- 15. *There are only three students. I can't see*
 A) Others B) Another ones
 C) Another D) Other one
 E) Other
- 16. *What ... cities did you visit when you were in Korea?*
 A) Others B) The other C) Another
 D) The others E) Other
- 17. *I have 3 students. Two of them speak English. ... speaks Korean.*
 1. Aother one 3. The other ones
 2. The others 4. The other
 A) 1, 3 B) 2, 4 C) 1, 4 D) 2, 3 E) 1, 2
- 18. *No ... book is so popular as our books.*
 A) Others B) The other C) Another
 D) Other E) The others
- 19. *Do you have any ... plans to do it?*
 A) Other B) The others C) Another
 D) Others E) The other
- 20. *What ... actors do you like?*
 A) Another B) Other C) Others
 D) The other E) The others

TEST 7

Interrogative, Relative and Conjunctive Pronouns.

Choose the correct pronoun or pronouns.

- 1. *... books have you read?*
 1. What 3. Which
 2. Whom 4. What kind
 A) 1, 3 B) 2, 4 C) 1, 4 D) 2, 3 E) 1, 2
- 2. - ...
- She is a teacher
 1. Who is she? 3. What does she do?
 2. What is she? 4. How is she?
 A) 1, 4 B) 2, 4 C) 1, 2 D) 2, 3 E) 1, 3
- 3. *... makes you sad?*
 A) Whom B) What C) How
 D) What kind of E) Whose
- 4. *I don't know these places. ... of them do you know?*
 A) Whose B) What C) Whom
 D) When E) Which
- 5. *... lives in this house?*
 A) Where B) When C) Who
 D) Whom E) How
- 6. *... does she live?*
 A) Where B) Who C) What
 D) What kind of E) Whose

- 7. - ... do you want?
- I want coffee and sandwich.
 A) Whose B) Whom C) What
 D) Who E) When
- 8. *Everything ... happened was my fault?*
 A) What B) Who C) Whom
 D) That E) Whose
- 9. *An architect is someone ... designs buildings.*
 1. Who 2. What 3. Whom 4. That
 A) 1, 4 B) 2, 3 C) 1, 3 D) 1, 2 E) 2, 4
- 10. *He told me ... I wanted.*
 A) Whose B) What kind C) What
 D) Which of E) Whose of
- 11. *The student ... book is stolen has to tell her teacher.*
 A) Who B) Whom C) What
 D) Whose E) What
- 12. *Anyone ... wants to do the exam must enter before next Friday.*
 A) Whom B) Who C) Which
 D) What E) Whose
- 13. *... is the cheese ... was in the fridge?*
 A) What, what B) When, who
 C) Where, whom D) When, that
 E) Where, which
- 14. How many variants are correct?
The woman ... I saw was away.
 1. Whom 2. Who 3. -
 4. Whose 5. That 6. Which
 A) 2 B) 3 C) 4 D) 5 E) 6
- 15. *Do you know the woman ... next door?*
 A) Who live B) That live C) Which lives
 D) Who lives E) Which live
- 16. *The bed ... I wanted to buy was expensive.*
 1. Whom 2. Which 3. That 4. Who
 A) 1, 2 B) 1, 3 C) 2, 4 D) 2, 3 E) 1, 4
- 17. *The hotel ... we stayed wasn't clean.*
 A) Where B) Which C) What
 D) Who E) Whom
- 18. *I don't know the woman to ... I spoke on the phone.*
 A) Who B) Whom C) Which
 D) What E) Whose
- 19. *The bed ... I slept in last night wasn't very comfortable.*
 A) Where B) Which C) What
 D) Who E) Whom
- 20. *I met someone ... brother I went to school with.*
 A) What kind B) What C) Whom
 D) Whose E) Those

bilikhol.az

TEST 8

Relative and Conjunctive Pronouns.

Choose the correct pronoun or pronouns.

- 1. *The lady ... wallet was stolen was very anxious.*
A) whose B) who C) which
D) that E) whom
- 2. *This test is for students... native language is not English.*
A) whose B) whom C) that
D) who E) which
- 3. *In the morning he got two letters ... were answers to his advertisement.*
1. which 2. what 3. that 4. who 5. Whom
A) 3, 4 B) 1, 3 C) 2, 5 D) 4, 5 E) 1, 2
- 4. *Sarah is very kind. She always does a favour to those... hurt you.*
A) whom B) what C) who
D) whose E) which
- 5. *Kate heard everything ... he said.*
A) who B) that C) what
D) whom E) whose
- 6. *... is the man ... leads the delegation from Tokio?*
A) Whose, who B) Whose, that
C) Who, who D) Who, which
E) Which, whose
- 7. *Those are the people... missed the train.*
A) who B) which C) what
D) whom E) whose
- 8. *She didn't like the skirts... I wanted to buy.*
A) what B) that C) who
D) whose E) whom
- 9. *... was the man ... was waiting for the police?*
A) Who, who B) Who, whom
C) Which, what D) Whom, who
E) Where, which
- 10. *The lady ... opened the window is my mother.*
A) Which B) Who C) Whom
D) What E) Whose
- 11. *The woman ... car was stolen phoned the police.*
A) whose B) who C) that
D) which E) whom
- 12. *... was that man with... you were talking in the yard?*
A) Who, that B) Whom, which
C) Where, who D) Who, who
E) Who, whom
- 13. *My mother thanked the teacher... helped me.*
A) who B) whose C) what
D) whom E) which

- 14. *This is the teacher ... told me everything about my son.*
1. whom 2. who 3. which 4. whose 5. that
A) 2, 4 B) 1, 4 C) 1,5 D) 3, 5 E) 2, 5
- 15. *A butcher is someone ... sells meat.*
A) who B) which C) whose
D) whom E) what
- 16. *The girl... aunt is our doctor went to London.*
A) whom B) which C) that
D) who E) whose
- 17. *The police wanted to interview the man ... house was burnt.*
A) who B) that C) which
D) who E) whose
- 18. *It is the only thing... politicians always ask him.*
A) whose B) who C) that
D) whom E) what
- 19. *She is the girl... we saw the day before.*
A) what B) those C) which
D) that E) whose
- 20. Choose the correct variant for both sentences.
1. *Nobody knows ... will happen next.*
2. *Don't forget ... I told you.*
A) who B) whose C) that
D) whom E) what

TEST 9

All The Pronouns.

Choose the correct pronoun(s).

- 1. *We went to the supermarket, but we bought....*
A) anything B) any C) nothing
D) every E) everybody
- 2. *They are very hungry. But there is ... to eat.*
A) anything B) something C) any
D) nothing E) no
- 3. *There were two girls in the room. ... were reading ...*
A) No, anything B) Any, nothing
C) Both, something D) All, anything
E) Each, something
- 4. *... is knocking at the door. Go and open it!*
A) Anybody B) Nothing C) Nobody
D) Somebody E) Anything
- 5. *I think it's such a difficult exercise that ... can do it.*
A) nothing B) anything C) anyone
D) no one E) somebody

bitkiol.az

- 6. ... are going out tonight. Why don 't you come with us?
1. Some of us 2. Any of them 3. None of us 4. Other
5. All of us
A) 2, 3 B) 3, 4, 5 C) 1, 5 D) 1,4 E) 1, 2, 3
- 7. I want to make ... cakes, but there isn `t... flour left in the cupboard. Will you go and buy some?
A) some, any B) little, few C) any, some
D) a little, any E) some, some
- 8. Is... here, children?
A) everybody B) no one C) both
D) all E) every
- 9. ... students think that Maths is difficult,.. don't think so. But most of them think it is useful.
A) Some, any B) Some, some
C) Some, anybody D) Many, somebody
E) No, none
- 10. You mustn 't say.. to ... about this secret.
1. anything, anybody
2. nothing, nobody
3. everything, everyone
4. something, somebody
A) 2, 3 B) 1, 3 C) 1, 2 D) 2, 4 E) 3, 4
- 11. ... knows ... about yesterday's crime .
1. Nobody, nothing
2. Nobody, anything
3. Nobody, something
4. Everybody, everything
A) 3,4 B) 2, 4 C) 2, 3 D) 1,3 E) 1,4
- 12. Some orphan children sleep in parks because ... have... place to go to at nights.
A) they, some B) they, any C) he, any
D) he, every E) they, no
- 13. Maria bought two magazines but she read ... of them.
A) neither B) either C) no
D) any E) every
- 14. ... child behaved as badly as .. on the plane!
1. No one else's, ours
2. His, our
3. Each others' , theirs
4. Their, my
5. Her, mine
A) 2,4 B) 1, 3,4 C) 1,3 D) 1, 5 E) 2, 3, 4
- 15. I don't like either of these two styles. They are ... old-fashioned,... of them is modern.
A) neither, neither B) neither, both
C) each, every D) both, neither
E) both, either
- 16. Wealth is.. without health.
A) nobody B) nothing C) anything
D) something E) everything

- 17. ... knows his nickname.
1. All his friends 2. Everybody 3. Nobody
4. His students 5. Some people
A) 1,3 B) 2,3 C) 1,5 D) 3,4 E) 4,5
- 18. I have two sisters.... of them ... in London.
1. Both, live 2. Either, live
3. Neither, lives 4. No, lives
A) 1, 3 B) 2, 4 C) 1, 2 D) 3, 4 E) 2, 3
- 19. Little Zeynab spent ... with her lovely brother.
1. her whole time 2. the whole her time
3. the all her time 4. whole her time
5. all of her time
A) 2, 3 B) 1,4 C) 1,3 D) 4, 5 E) 1, 5
- 20. ... of these shirts is dry yet.
A) Some B) Neither C) All
D) Both E) Every

TEST 10

Choose the correct pronoun(s).

- 1. Korea has got 2 television networks. ... show different programs
A) It B) We C) They D) I E) Them
- 2. ... part of America are you from?
1. Which 2. Whose 3. What 4. Who
A) 3, 4 B) 1,3 C) 2, 3 D) 1,4 E) 2, 4
- 3. ... teachers are always angry with me because ... never do... useful.
A) Our, we, something B) His, he, anything
C) My, I, anything D) Her, I, everything
E) My, I, nothing
- 4. ... planet is like a plane travelling round the Sun and we are like the passengers on
A) Ours, it B) Ours, its C) Our, its
D) Our, it E) Our, it's
- 5. The English are very aggressive. We dont like ... , ... have never been honest to
A) him, we, them B) they, they, us
C) them, they, us D) they, them, their
E) them, their, us
- 6. Father: Leyla, Elgun cannot find ... bag, have you seen ... anywhere?
Leyla: Is this black one ... ?
A) her, it, hers B) his, it, his C) his, it, him
D) him, its, his E) himself, it, him
- 7. In... section over there you can find ... books by Korean writers, you may take ... of them.
A) that, some, any B) those, some, any
C) this, no, any D) this, all, each
E) this, some, some

biikiol.az

THE VERB

TEST 1

Choose the correct variant.

8. ... didn't have an umbrella, so ... gave
A) You, you, it, me B) I, she, me, her
C) She, I, him, my D) They, he, it, his
E) He, she, him, hers
9. The journalist: Enrique Iglesias told ... some interesting facts about ... life and job.
A) them, him B) mine, his C) us, his
D) me, hers E) theirs, my
10. Susan sent postcards to ... friends.
A) his B) she's C) hers D) her E) she
11. ... love will save ... world.
A) Your, yours B) Ours, our C) Their, theirs D) Our, our
E) My, mine
12. ... said anything, there was complete silence in the classroom.
A) All men B) No one C) Everybody
D) Some women E) Somebody
13. If you want to learn foreign language well, you must do your practice
A) himself B) yourselves
C) ourselves D) themselves E) you
14. -Have you got ... money with you?
-No, I have ... money.
A) any, some B) any, any C) some, no
D) any, no E) many, none
15. This is ... pen. Where is ...?
1. my, your 2. your, my
3. ours, yours 4. my, yours
5. his, mine
A) 2, 5 B) 1, 4 C) 4, 5 D) 2, 4 E) 3,4
16. ... boy in our street likes chasing dogs.
A) Every of B) These C) Every
D) Each one of E) All
17. When I read journals I find ... pictures ... seem interesting to me.
A) these, who B) that, what
C) those, which D) this, which
E) those, what
18. ... is my grandfather's son. It means he's ... father and I am ... son.
A) She, he, my B) He, my, her
C) She, his, her D) She, my, his
E) He, my, his
19. ... has told anything to Mrs. John about ... problem.
A) Everybody, our B) Nobody, this C) He, his
D) Neither, hers E) None, him
20. Lara had learnt ... about ... theme but ... got a bad mark.
A) nothing, this, she B) each, her, her
C) everything, this, she D) all, these, her
E) hers, that, hers

1. Your shoes ... very dirty.
A) am B) is C) are D) has E) does
2. Look! There ... a nurse and some doctors in the hospital.
A) are B) is C) were D) do E) will
3. How much ... these postcards?
A) has B) is C) will D) does E) are
4. "Snow White and Seven Dwarfs" ... the best cartoon film I have ever seen.
A) is B) are C) am D) shall E) do
5. ... the Earth go round the Sun?
A) is B) do C) are D) does E) has
6. It ... a nice house but it ... have a garden.
A) are, don't B) hasn't, hasn't
C) is, doesn't D) has, don't
E) are, hasn't
7. Where ... my books?
- I ... no idea.
A) am, do B) are, am C) do, have
D) has, haven't E) are, have
8. There ... any letters for me yesterday.
A) was B) are C) is D) were E) will
9. Why ... you late for meeting yesterday?
A) are B) have C) were D) do E) did
10. I feel fine this morning but I ... very tired last night.
A) am B) were C) did D) had E) was
11. Choose the line of regular verbs.
A) to start, to shut, to close
B) to steal, to live, to stop
C) to open, to want, to live,
D) to fly, to sing, to drink
E) to feel, to teach, to hit
12. Choose the line of irregular verbs.
A) to sell, to wake, to study
B) to see, to hear, to make
C) to go, to catch, to save
D) to promise, to lose, to arrive
E) to understand, to stay, to raise
13. Choose the line of regular verbs.
A) to want, to found, to marry
B) to try, to show, to write
C) to drive, to put, to eat
D) to rise, to water, to think
E) to hide, to run, to be

biikiol.az

- 14. Choose the line of irregular verbs.
A) to send, to shut, to play
B) to arrive, to promise, to do
C) to have, to be, to do
D) to stop, to give, to kill
E) to beat, to watch, to ask
- 15. Choose the line of regular verbs.
A) to write, to book, to teach
B) to go, to take, to clean
C) to make, to tear, to drive
D) to kill, to study, to try
E) to sell, to like, to leave
- 16. Choose the line of regular verbs.
A) to consider, to sing, to cost
B) to cry, to know, to read
C) to hate, to fry, to drive
D) to dress, to put, to wear
E) to ask, to save, to want
- 17. Choose the line of irregular verbs.
A) to read, to lose, to learn
B) to lay, to meet, to stay
C) to send, to tell, to watch
D) to stand, to save, to swim
E) to advise, to let, to hide
- 18. Choose the line of irregular verbs.
A) to change, to worry, to make
B) to ride, to fall, to get
C) to deliver, to tear, to hold
D) to happen, to give, to speak
E) to follow, to sleep, to eat
- 19. Choose the line of regular verbs.
A) to shine, to hit, to understand
B) to book, to live, to see
C) to make, to grow, to lend
D) to raise, to live, to love
E) to feed, to drink, to eat
- 20. Choose the line of irregular verbs.
A) to pay, to win, to share
B) to run, to say, to explore
C) to leave, to hit, to bleed
D) to explain, to close, to lend
E) to throw, to snow, to travel

TEST 2

Choose the correct variant.

- 1. *These postcards are nice. How much ... they?*
A) is B) are C) does D) do E) has
- 2. *Tony Blair ... approximately as old as Jackie Chan.*
A) is B) has C) does D) are E) have
- 3. *They ... rich. They ... got much money.*
A) are, haven't B) is, has C) aren't, have
D) are, has E) aren't, haven't

- 4. *"... on Sundays?" "No, not usually"*
A) Do you work B) Do you working
C) Are you work D) Were you
E) Have you work
- 5. *Sarah isn't feeling well. She ... a headache.*
A) have B) have got C) has D) do E) is
- 6. *... the weather good last week?*
A) Have B) Are C) Is D) Were E) Was
- 7. *She ... that window last week.*
A) broke B) break C) broken
D) brokes E) broked
- 8. *... she cut her finger with a glass?*
1. Are 2. Do 3. Does 4. Did 5. Is
A) 3, 4, 5 B) 3, 4 C) 1, 2, 3 D) 2, 3 E) 3, 4
- 9. *There ... two posters and a calendar in my room.*
A) will B) are C) is D) has E) was
- 10. *There .. a big wardrobe and a mirror in my sister's bedroom.*
A) is B) are C) will D) were E) have
- 11. *There ... a lot of traffic in the rush hour.*
A) have got B) has got C) has D) is E) are
- 12. *"... New York and Los Angeles Spanish Cities?" "No, they aren't Spanish cities"*
A) has B) have C) is D) are E) aren't
- 13. *My friend and I ... high school students. We aren't primary school students.*
A) was B) do C) am D) is E) are
- 14. *My green pencil ... on the floor.*
A) is B) were C) are D) have E) has
- 15. *... they leave without saying good bye last night.*
A) Do B) Does C) Did D) Is E) Was
- 16. *He wants to go to Venice for the honeymoon, but she ...*
A) doesn't B) didn't C) don't D) isn't E) hasn't
- 17. *This car ... go as fast as, my old one ...*
A) don't, did B) didn't, does C) does, isn't
D) don't, didn't E) doesn't, did
- 18. Choose the correct pair of regular- irregular verbs.
A) Correct- go B) Sweep- say C) Fly- drive
D) Take- close E) Open- collect
- 19. Choose the correct pair of regular- irregular verbs.
A) Read- close B) Close- lose C) Swim- cook
D) Create- use E) Leave- make
- 20. Choose the correct pair of regular- irregular verbs.
A) Smile- water B) Hear- sing C) Want- sing
D) Look- describe E) Dress- finish

THE COMPLEX OBJECT

TEST 1

Choose the correct variant.

- They don't want anybody ... their secret.*
A) know B) knowing C) to know
D) knew E) knows
- Would you like me ... you some money?*
A) to lends B) lend C) lends
D) to lend E) lending
- Our teacher made ... work very hard.*
A) us B) we C) their D) she E) I
- Did you ... anybody ... out?*
A) noticed, to go B) notice, going C) notices, go
D) notice, to go E) noticed, going
- Can you smell something ... ?*
A) burns B) to burns C) burning
D) to burn E) burnings
- He is very funny. He ... me ...*
A) maked, laugh B) made, to laugh
C) makes, to laugh D) made, laughing
E) makes, laugh
- I didn't ... him ... with us.*
A) persuaded, come B) persuades, coming
C) persuade, come D) persuade, to come
E) persuaded, coming
- She wants to make a friend ... happily in her life.*
A) live B) to live C) lived
D) to lives E) lives
- Listen! Can you ... a baby ... ?*
A) hear, cried B) heard, crying C) hears, to cry
D) hear, to cry E) hear, crying
- What do you ... me ... ?*
A) advise, do B) advised, do C) advise, to do
D) advise, doing E) advises, to do
- Choose the correct sentence with the Complex Object.
A) Everybody heard the bomb to explode. It was a tremendous noise.
B) Everybody heard the bomb exploding. It was a tremendous noise.
C) Everybody hears the bomb to explode. It was a tremendous noise.
D) Everybody hear the bomb explode. It was a tremendous noise.
E) Everybody hears the bomb to exploding. It was a tremendous noise.

- I ... my brother ... in the lake.*
A) taught, to swim B) teach, swim
C) taught, swimming D) teached, to swim
E) teach, swim
- Kevin's parents didn't want him ... married.*
A) getting B) togetting C) gets D) get E) to get
- She didn't ... them to be here.*
1. expect 2. see 3. let 4. want
A) 1, 3 B) 2, 4 C) 1, 2 D) 2, 3 E) 1, 4
- I thought I ... somebody ... my name.*
A) hear, said B) heard, say C) hear, to say
D) heard, said E) hears, say
- My parents ... us ... off the wall.*
A) saw, feel B) see, to fall C) saw, felt
D) saw, fall E) see, fell
- My mother ... me ... careful on the road.*
A) tell, to be B) told, was C) tells, be
D) tell, was E) told, to be
- I ... our students ... the university but they have to study hard for this.*
A) want, entered B) wanted, entering
C) want, to enter D) wanted, enter
E) wants, to enter
- My sister let me ... her computer because mine wasn't working.*
A) to use B) using C) used D) uses E) use
- I ... my friend ... for a bus.
A) see, waited B) saw, waiting
C) see, to wait D) see, waits
E) saw, to wait

TEST 2

Choose the correct variants.

- My mother let me ... out and ... a porter ... our bags to a taxi.*
A) goes, call, to carry B) go, call, to carry
C) go, calling, carrying D) to go, call, carry
E) go, to call, carry
- I ... you ... only a few things.*
A) asked, bought B) ask, buying C) asked, to buy
D) ask, buy E) asked, buying
- She doesn't hear him ... in.*
A) came B) to come C) comes
D) to comes E) come
- I saw him ... along the street and ... some food.*
A) walk, buying B) walking, to buy
C) walk, to buy D) walking, buying
E) walking, buy

- 5. *The teacher ... her students ...*
A) want, to answer B) wanted, answering
C) wanted, to answer D) want, answer
E) wants, answering
- 6. *Would you like me ... some coffee and food?*
A) to buy B) buying C) buys D) bought E) buy
- 7. *I ... Kate in my room read my books.*
1. found 2. heard 3. asked 4. saw
A) 1, 3 B) 2, 4 C) 1, 2 D) 2, 3 E) 1, 4
- 8. *My mother ... me ... chess with my friends.*
A) watched, played B) watch, playing
C) watched, to play D) watches, to play
E) watched, play
- 9. *Don't ... your cousins ... you.*
A) let, to bother B) let, bothering C) let, bother
D) lets, to bother E) lets, bothers
- 10. *Everybody helped me ... our house.*
1. to clean 2. cleaned 3. cleaning 4. clean
A) 1, 4 B) 3, 4 C) 2, 3 D) 1, 2 E) 1, 3
- 11. *I ... someone ... their money.*
A) saw, stealing B) see, to steal C) saw, stole
D) saw, to steal E) see, stole
- 12. *Our teacher made ... my mind.*
A) me to change B) us changes C) me changing
D) us to change E) me change
- 13. *We ... to the old man ... his story from begining to end.*
A) listened, told B) listens, to tell
C) listened, telling D) listened, to tell
E) listen, told
- 14. *She ... the waitress ... some food.*
A) ordered, to bring B) ordered, bringing
C) order, bring D) ordered, bring
E) order, brought
- 15. *We have never heard him ...*
A) boasted B) boasting C) to boast
D) have boasted E) is boasted
- 16. *I would like her ... with me.*
A) be frank B) is frank C) to be frank
D) being frank E) was frank
- 17. *Nobody ... me ... the room.*
A) noticed, left B) noticed, to leave
C) notices, left D) noticed, leave
E) notices, leaves
- 18. *I advised her ... this beautiful dress.*
A) choosing B) chose C) to choose
D) choose E) chose
- 19. *He told me ... for him.*
A) not to wait B) not wait C) waiting
D) wait E) not waiting

- 20. *The man doesn't ... the woman ...*
A) wants, goes B) want, went C) wanted, to go
D) wants, going E) want, to go

TEST 3

Choose the correct variant.

- 1. *Let Aysel ... us the the piono because she knows it well.*
A) taught B) teach C) teaching to
D) teaches E) to teach
- 2. *Let the children ... in the park*
A) to play B) playing C) will play
D) play E) are playing
- 3. *Nigar made him ...*
A) to cry B) cried C) cry D) cries E) crying
- 4. *Vusala didn't ... them ... us.*
A) let, to help B) let, help C) lets, help
D) get, helped E) made, help
- 5. *Why didn't Murad want...?*
A) make them redone their mistakes
B) to make them to redone their mistakes
C) to make them redone their mistakes
D) making them to redone their mistakes
E) made them redoning their mistakes
- 6. *Ulkar, Anar also meet us ... with Parvana in the seashore.*
A) to walk B) walking C) walked
D) walks E) had been walking
- 7. *The boss usually ... Matanat ... the office till 7 p.m.*
A) lets, leaves B) lets, to leave C) had let, left
D) lets, leave E) has let, left
- 8. *Samad often lets Farida ... his car.*
A) to drive B) has driven C) drove
D) drives E) drive
- 9. Choose the correct complex object.
A) Ayan saw that Jamal was reading the magazine
B) Let us join you, too.
C) Children wanted mom leave the school immediately.
D) His brother often lets his son uses the car.
E) Aydin was talking me in the bedroom.
- 10. *Our parents want us ... successful education.*
A) am getting B) to get C) gets
D) getting E) got
- 11. *My friends expected me ...*
A) not to are late B) not to is late C) not to be late
D) not was late E) was late
- 12. *The shoemaker heard the baby ...*
A) cries B) cried C) crying
D) was crying E) to cry

biikihol.az

- 13. *You knew me ... ill and ... uncomfortable.*
A) to be, felt B) to be, fell C) to be, feel
D) be, to feel E) to be, fall
- 14. *Teacher asks the student ... his sister ... hard.*
A) to make, study B) makes, studying
C) making, to study D) made, study
E) to make, to study
- 15. *We noticed the wind ... through the doors windly.*
A) blows B) blew C) blowing
D) to blow E) was bowig
- 16. *The doctor offered him ... in the hospital.*
A) was staying B) staying C) to stay
D) stays E) stayed
- 17. *Samir suddenly felt something ... him on the shoulder.*
A) touch B) was touching C) to touch
D) touches E) touched
- 18. *Did Elgun ... her taking the books?*
1.see 2.ask 3.notice 4.tell 5.watch
A) 1, 3 B) 2, 4 C) 1, 3, 5 D) 2, 3, 5 E) 1, 4, 5
- 19. *Arzu wants ... Samir ... the debts back to her.*
A) make, give B) to make, give
C) to make, to give D) to make, gives
E) to make, giving
- 20. Choose the correct complex object.
1. Leyla wants to speak to the boss.
2. Leyla wants Aysel to speak to the boss.
3. Leyla wants Aysel speaking to the menager.
4. I see Aydan to come here every Sunday.
5. I expect Elmir to enter the best university.
A) 1, 5 B) 2, 4 C) 3, 4 D) 1, 2 E) 2, 5

TEST 4

Choose the correct variant.

- 1. *The boss shouldn't ... the workers work in the rain.*
1.want 2.let 3.expect 4.make
A) 2, 4 B) 1, 3 C) 1, 2 D) 3, 4 E) 2, 3
- 2. *Did you ... Schweinsteiger ... them change their opinion?*
A) see, to make B) want, make C) expect, let
D) expect, to make E) expect, make
- 3. *The doctor ... the assistant to help us.*
1.let 2.asked 3.made 4.wanted
A) 2, 4 B) 1, 3 C) 1, 4 D) 3, 4 E) 2, 3
- 4. *The children are making too much noise. I'd like ... quiet.*
A) they to be B) them to be C) that they be
D) them be E) they be
- 5. *They reported the plane ... safely.*
A) to land B) to have landed C) landed
D) lands E) landing

- 6. *We expect the Irish delegation ... tomorrow.*
A) to leaves B) to have left C) to be leaving
D) to leave E) leaving
- 7. *The room was very crowded, so nobody noticed ... the room.*
A) Jimmy leave B) Jimmy leaves
C) Jimmy to leave D) Jimmy has been left
E) Jimmy left
- 8. *The people on the platform watched ... at the station.*
A) the train to arrive B) the train arrives
C) the train arrived D) the train had arrived
E) the train arrive
- 9. *John never allows ... by anyone.*
A) Mary's name to have been mentioned
B) Mary's name to mention
C) Mary's name to been mentioned
D) Mary's name mentioning
E) Mmary's name mention
- 10. *Can you believe ... a bank?*
A) him to have robbed B) he to had robbed
C) him to rob D) he to rob E) him robs
- 11. *Will your mother allow ... ?*
A) her cell phone to have been used
B) her cell phone to being used
C) her cell phone use
D) her cell phone uses
E) her cell phone to use
- 12. *We rely on ... the tickets for our trip to Australia.*
A) Jane to book B) Jane's booked
C) Jane to have booked D) Jane books
E) Jane booking
- 13. *There are a lot of dirty dishes in the sink. Do you ... to wash up?*
A) expect me B) expect I C) expect that I
D) expected me E) expects me
- 14. *I am sorry I didn't hear ... my name.*
A) that you call B) you to call C) she calling
D) you call E) you have called
- 15. *Would you have these ... over to your place?*
A) people to be coming B) people come
C) people to come D) people coming
E) people comes
- 16. *This remark of yours will make ... in his grave.*
A) that he turns B) he turns C) he turn
D) him turning E) him turn
- 17. *Tim heard ... and saw a woman appear in the doorway.*
A) the floor boards creak
B) the floor boards creaks
C) the floor boards to creak
D) the floor boards creaked
E) the floor boards have been creaked

bilkiol.az

- 18. *My parents always want ... the washing-up.*
A) that i did B) me do C) me to do
D) for me to do E) me doing
- 19. *Have you ever heard ... ? She's got a marvelous voice.*
A) Mary singing B) that Mary singed
C) Mary sing D) Mary to sing
E) Mary sings
- 20. *Our new teacher said he'd like ... down everything he said.*
A) that he must writed B) us to write
C) us writing D) us write E) we write

TEST 5

Choose the correct variant.

- 1. *Newton ... the apple ... to the ground.*
A) made, to fall B) saw, fall C) saw, fell D) noticed, fallen E) wanted, fall
- 2. *Choose the correct sentence with the Complex Object.*
A) Ghost makes Jon leaves home in the evenings.
B) Ned wanted Robert believe him.
C) Dany asked the Dragon kill Jon.
D) Ghosts made Jon leave home in the evenings.
E) Ghosts made Jon left home in the evenings.
- 3. *Choose the correct sentence with the Complex Object.*
A) Three white women felt Charles got off the train.
B) Three white women noticed Charles when he got off the train.
C) Three white women watched Charles getting off the train.
D) Three white women saw Charles while he was coming up to them.
E) Three white women watched Charles got off the train.
- 4. *Children... their parents ... them do what they want.*
A) let, to want B) expect, make C) want, to let
D) see, to make E) make, to see
- 5. *The editor expects ... all the useful files in time.*
A) us bringing B) us to bring C) ours bringing
D) our to bringing E) we to bring
- 6. *Do you really ... me to believe you?*
1. make 2. expect 3. let 4. want
A) 1,3 B) 1,2,3 C) 2,4 D) 3,4 E) 1,2
- 7. *Elsa saw the children ... on the beach.*
1. play 2. to play 3. played 4. – 5. playing
A) 1,4,5 B) 2,4 C) 3,5 D) 1,2,4 E) 4,5
- 8. *Choose the correct sentence with the Complex Object.*
A) I saw Bella played with small children in the vard.
B) I saw Bella to play with small children in the vard.
C) I saw Bella was playing with small children in the yard.
D) I see Bella plays with small children in the yard.
E) I saw Bella play with small children in the yard.

- 9. *Choose the correct sentence with the Complex Object.*
A) She wanted the students to come in time.
B) She wanted to come in time.
C) She wanted the students come in time.
D) She wanted the students were coming in time.
E) She wanted the students came in time.
- 10. *Choose the correct sentences with the Complex Object.*
1. You want to speak to the manager.
2. You want you to speak the manager.
3. You want you speaking to the manager.
4. I see Bill to come here every Friday.
5. I expect you to enter the best college.
A) 2,5 B) 1,5 C) 3,4 D) 2,3 E) 1,3
- 11. *Choose the correct sentences with the Complex Object.*
1. Father let me ride my bicycle at weekends.
2. She will let them going to the cinema alone.
3. The police made him to write everything.
4. I want all students to see Istanbul.
5. We didn't make he comes with us.
A) 1,3 B) 3, 4 C) 1,4 D) 4,5 E) 2,5
- 12. *Paul did not expect his wife ... such a lot of things.*
A) buys B) buy C) buying D) is buying E) to buy
- 13. *Let Natalie ... you the Italian language, she knows it well.*
A) taught B) teaches C) teaching
D) teach E) to teach
- 14. *Let the children ... in the garden.*
A) to play B) playing C) will play
D) play E) are playing
- 15. *She made me*
A) to cry B) cry C) crying D) cried E) cries
- 16. *We do not ... anybody to know that we are here.*
1. want 2. expect 3. let 4. make
A) 1,2 B) 2,3 C) 4,5 D) 3,4 E) 1,3
- 17. *John sometimes lets Luna ... his Mercedes.*
A)to drive B)drives C)drive D)drove E)has driven
- 18. *Though they were tired Tom ... them ... all the pears.*
A)made, gather B)made, to gather C)makes, gather
D) makes, to gather E) made, gathered
- 19. *Why did not Lara want... ?*
A) make them correct their mistakes
B) to make them to correct their mistakes
C) to make them correct their mistakes
D) making them to correct their mistakes
E) made them correcting their mistakes
- 20. *The director always ... Harry ... the office before 6 p.m.*
A) lets, leaves B) lets, to leave C) had let, left
D) let, leave E) has let, left

biikiol.az

TEST 6

Choose the correct variant.

1. *Mrs. Salamanca also saw her... with Jesse in the boulevard.*
A) walking B) had been walking C) walks
D) walked E) to walk
2. *He saw his wife ... next to the shop and ... a bag.*
A) stood, holding B) standing, holding
C) stand, holding D) standing, held
E) stand, held
3. *Ginny suddenly felt something ... her on the shoulder.*
A) touch B) touched C) touches
D) was touching E) to touch
4. *I made her ... what I had told her..*
A) repeating B) repeat C) repeats
D) that he repeated E) to repeat
5. *I want my children ... the university but I can make them ...*
A) to enter, to study B) entering, study
C) entered, study D) to enter, study
E) enter, studying
6. *Unexpected situation ... Cassandra ... to Scotland a year ago.*
A) makes, return B) made, to return
C) made, returned D) made, return
E) has made, return
7. Choose the correct sentence with the Complex Object.
A) She noticed that Jared went up and left.
B) They saw him to read in the reading-hall.
C) They watched him drawing a picture on the blackboard.
D) They watched his drawing a picture on the blackboard.
E) She saw that he was opening the door of the room.
8. *Choose the correct variant for both sentences.*
1. Rainy weather ... us feel tired
2. The children ... a fire to warm themselves.
A) saw B) made C) expected
D) let E) wanted
9. *We saw them ... in the queue.*
A) stands B) was standing C) standing
D) stood E) to stand
10. *Choose the correct variant.*
1. I shan't let you ride my bicycle.
2. I have not let her riding my bicycle.
3. Her director made her work 7 hours a day.
4. Rules were made be broken.
5. We did not let our speaking.
A) 1,3 B) 3,4 C) 1,4 D) 4,5 E) 2,5
11. *Ron ... someone fall off the wall yesterday.*
1. saw 2. told 3. noticed 4. heard 5. asked
A) 1,3,4 B) 2,4 C) 1,2,5 D) 3,4,5 E) 3,5

12. *I used to beg my brother to ... his schoolmates ... with us.*
1. watch, to play 2. let, play 3. permit, play
4. allow, to play 5. ask, to play
A) 1,2,4 B) 1,2,3 C) 3,4,5 D) 2,3,4 E) 2,4,5
13. *Who will ... her ... on time?*
1. expect, come 2. make, come
3. let, comes 4. ask, to come
A) 1,4 B) 1,2 C) 1,3 D) 2,3 E) 2,4
14. *John's parents want him ... good marks every day.*
A) getting B) got C) to get D) gets E) am getting
15. *She recommended ... the article.*
1. him to write 2. Linda read
3. his sister to send 4. us showing
A) 1,3 B) 2,4 C) 1,4 D) 2,3 E) 3,4
16. *... Nil ... the university made everybody ... happy.*
A) Hearing, to enter, feel B) To hear, to enter, feel
C) To hear, entered, felt D) Hearing, enter, to feel
E) Hearing, enter, feel
17. *We have let Jack ... to the cinema.*
A) has gone B) going C) go D) goes E) to go
18. *He wanted ... in time.*
A) their to return B) they returned C) their returned
D) them to return E) they to return
19. *Let each of us ... in the party.*
A) take part B) takes part C) taking part
D) took part E) to take part
20. *They expected him ...*
A) was late B) not was late C) not to is late
D) not be late E) not to be late

TENSE FORMS

TEST 1 Simple Tenses

Choose the correct variant.

1. ... you speak English?
A) are B) does C) were D) do E) is
2. She ... a musical instrument.
A) play B) is play C) are playing
D) was play E) plays
3. The restaurants ... typical English food.
A) serves B) are serve C) serve
D) was serving E) have serve
4. We ... on holiday with our family to Korea last year.
A) go B) goes C) went D) gone E) was go
5. Mark ... smoking last month, and he ... playing tennis again last week.
A) stops, starts B) stopped, starts
C) stops, started D) stopped, started
E) stops, start
6. Gunel ... me yesterday, she ... to ask me something.
A) phoned, wants B) phoned, wanted
C) phones, want D) phoned, want
E) phones, wanted
7. He ... the doorbell and ... the door a few days ago.
A) rang, opened B) rung, opened
C) rings, open D) ringed, opened
E) rang, open
8. We have eaten too much. We ... ill.
A) are going be B) are be C) will
D) are going to be E) will been
9. She always ... mistakes in important matches.
A) maked B) make C) is maked
D) are make E) makes
10. When he ... , we ... have dinner.
A) arrive, shall be B) arrives, shall
C) arrived, shall D) arrives, should be
E) arrives, should
11. My father ... fifty years old tomorrow. I have a gift for him.
A) will B) was C) will be
D) is E) will been
12. I ... you ... enjoy staying in the house.
A) hopes, would B) hoped, will
C) shall hope, will D) hope, will be
E) hope, will

13. Don't worry about master exam . I'm sure all of you ...
A) will be pass B) passes C) will pass
D) are pass E) will passed
14. It ... ten o'clock. I ... late if I ...
A) is, will, walk B) is not, will, walked
C) are, will be, walk D) are, will, walked
E) is, will be, walk
15. When she ... a job, she ... look for a place to live.
A) finds, will be B) found, will
C) finds, will D) find, will be
E) found, would be
16. I ... this book when I ... on holiday.
A) shall write, am B) shall write, was
C) write, shall be D) write, shall
E) writes, am
17. We ... one before we there.
A) book, shall go B) shall book, go
C) shall be book, go D) book, shall gone
E) shall, went
18. I ... you as soon as I ...
A) phoned, arrive B) shall phone, arrived
C) phoned, arrived D) phone, should arrive
E) phoned, shall arrived
19. I ... im your room and ... little Jane to the circus.
A) will sleep, took B) slept, will take
C) sleep, will be take D) will sleep, will take
E) sleep, took
20. Unfortunately, we ... those birds again until next spring.
A) shall not seen B) is not seeing C) see
D) shall seen E) shall not see

TEST 2 Simple Tenses

Choose the correct variant.

1. Andrea Schatzmann an exchange student from Seitzerland. She ... up at 7 a.m. and ... a shower.
A) get, take B) gets, takes C) will get, take
D) get, takes E) gets, take
2. Usually, my father and I ... home at 8 o' clock.
A) leaves B) leave C) has left
D) will leave E) have been left
3. Aynur ... French well.
A) speaks B) spoke C) will speak
D) have been spoke E) have speak
4. Irene's husband ... her some beautiful shells from south.
A) buy B) buys C) buying
D) bought E) has buy

5. *Mr. Wilson ... you English next year.*
A) will teach B) taught C) have teach
D) has taught E) teaches
6. *The Olympic Games ... every 4 years.*
A) will take place B) takes place
C) took place D) have taken place
E) take place
7. *Rice ... Britain.*
A) doesn't grow B) don't grow C) growing
D) have grow E) have been grow
8. *Mozart ... more than 600 pieces of music.*
A) have wrote B) has write C) writes
D) will wrote E) wrote
9. *Peter ... his hair twice a week.*
A) washing B) washes C) washed
D) will wash E) have washed
10. *Don't drink coffee before you go to bed. You ...*
A) will sleep B) won't sleep C) slept
D) sleeps E) sleeping
11. *It's Bill's birthday next Monday. He ... 25.*
A) are B) being C) will been
D) will be E) were
12. *We ... hungry after the journey but we ... tired.*
A) are, isn't B) were, were C) will, aren't
D) is, isn't E) were, weren't
13. *They ... her yo the party, so she ...*
A) invite, don't go B) will invite, didn't go
C) didn't invite, didn't go D) invites, going
E) didn't invite, doesn't go
14. *We ... Rose in town a few days ago.*
A) saw B) seen C) seing D) sees E) will see
15. *They ... able to come because they ... so busy.*
A) were, isn't B) are, weren't C) will, isn't
D) weren't, were E) aren't, is
16. *The film wasn't very good. I ... it very much.*
A) doesn't enjoy B) didn't enjoy C) will enjoy
D) enjoy E) enjoyed
17. *Jill has been away a long time. When she returns, she ... a lot of changes here.*
A) finds B) found C) will find
D) had find E) finding
18. *The police ... me on my way home last night.*
A) stop B) will stop C) stoping
D) stops E) stopped
19. *The cafe ... at 7.30 every morning.*
A) opens B) opened C) will open
D) opening E) was opened
20. *Our friends ... to see us every week.*
A) shall come B) comes C) come
D) came E) have come

TEST 3
Continuous Tenses

Choose the correct variant.

1. *My students ... more now.*
A) is studying B) study C) are studying
D) studies E) will studied
2. *My friends and I ... the boats on the sea at the moment.*
A) am watching B) watches C) is watching
D) are watching E) will watched
3. *Jane is busy. She ... on the phone.*
A) speaks B) is speak C) will spoke
D) speaked E) is speaking
4. *A lot of people ... for the 6.30 bus at that time last night.*
A) was speaking B) spoke C) speak
D) is speaking E) were speaking
5. *He ... on the phone when I ...*
A)is speaking,arrived B) was speaking,arrived
C) was speaking, is arriving D) is speaking, arriving
E) is speaking, arrives
6. *It was a sunny afternoon and people ... on the grass in the park.*
A) is sitting B) sits C) were sitting
D) has sat E) are sitting
7. *What ... you ... at seven o'clock last night?*
A) are doing B) was doing C) were doing
D) is doing E) am doing
8. *It ... when we ... home.*
A) is raining, left B) was raining, left
C) rains, are leaving D) rained, is rained
E) rains, leaving
9. *She entered the room where Jake ... for him at the supper table.*
A) is waiting B) are waiting C) waits
D) was waiting E) were waiting
10. *I ... you ... for a new house.*
A) heard, were looking B) hears, is looking
C) hear, was looking D) heard, is looking
E) hear, am looking
11. *He can't come, he ... dinner at the moment.*
A) were having B) have C) has had
D) is having E) was having
12. *Look! The bus ...*
A) was coming B) were coming C) is coming
D) are coming E) am coming
13. *At the moment we ... breakfast in the kitchen of our flat.*
A) eats B) is eating C) eat
D) are eating E) ate

- 14. *Last Sunday Jake ... football in the park when he saw Jane.*
A) is playing B) plays C) was playing
D) play E) were playing
- 15. *The police ... while I ... breakfast.*
A) arrived, having B) arrived, am having
C) arrives, have D) arrived, was having
E) arrive, has
- 16. *Beethoven ... nine symphonies. He ... another symphony when he*
A) write, is writing, died
B) wrote, was writing, died
C) writes, wrote, dies
D) wrote, were writing, dies
E) writes, writes, died
- 17. *What ... they ... when their teacher ... to the class.*
A) were doing, come B) was doing, came
C) are doing, come D) were doing, came
E) are doing, came
- 18. *Listen! They ... about something special.*
A) is talking B) are talking C) talk
D) talks E) were talking
- 19. *I ... her while we ... for the same company.*
A) meet, were working B) met, are working
C) met, were working D) meet, was working
E) meet, is working
- 20. *It ... when I left home this morning.*
A) were snowing B) is snowing
C) are snowing D) was snowing
E) am snowing

TEST 4

Continuous Tenses

Choose the correct variant.

- 1. *I ... hungry. Let's ... and*
A) am getting, go, eat B) was getting, go, eat
C) are getting, went, eat D) were getting, go, eat
E) am getting, went, eats
- 2. *Mary ... while she ... the paper.*
A) fall asleep, was reading B) fell asleep, is reading
C) fell asleep, was reading D) fall asleep, reading
E) fell asleep, were reading
- 3. *Ann ... me wave to her. She ... in the other direction.*
A) don't see, was looking B) didn't see, was looking
C) see, wasn't looking D) saw, is looking
E) saw, weren't looking
- 4. *A: How did the accident happen?
B: I... too fast and couldn't stop in time*
A) am going B) is going C) goes
D) went E) was going

- 5. *We can go out now. It ... any more.*
A) isn't raining B) wasn't raining C) is raining
D) rains E) rained
- 6. *We ... an accident while we ... for the bus.*
A) see, were waiting B) saw, was waiting
C) saw, were waiting D) was seeing, waits
E) see, waits
- 7. *I haven't seen Alan for ages. When I last ... him, he ... to find a job in London.*
A) seen, is trying B) see, is trying C) saw, is trying
D) saw, was trying E) saw, were trying
- 8. *I can't understand why he ... so selfish. He ... usually like that.*
A) was being, is B) be, wan't C) is being, isn't
D) is being, was E) is being, is
- 9. *Don't put the dictionary away. I ... it.*
A) am using B) used C) using
D) are using E) was using
- 10. *Who is that man? Why he us.*
A) look at B) is looking at C) looked at
D) have looked at E) was looking at
- 11. *I ... Sabina and Gunel at the airport a few weeks ago. They ... to Berlin and I To Madrid. We had a chat while we ... for our flights.*
A) meet, was going, were going, waited
B) met, was going, were going, waits
C) met, were going, was going, were waiting
D) meet, are going, was going, waited
E) met, are going, am going, waits
- 12. *Elgun ... of giving up his job.*
A) was think B) think C) is thinking
D) thinks E) were thinking
- 13. *The water Can you turn it off?*
A) boils B) was boiling C) boil
D) is boiling E) boiled
- 14. *I must go now. It ... late.*
A) gets B) get C) was getting
D) is getting E) were getting
- 15. *Hurry up! Everybody ... for you.*
A) is waiting B) waits C) was waiting
D) waited E) had been waiting
- 16. *I ... Sue in town yesterday but she ... me. She ... the other way.*
A) saw, didn't see, is looking
B) saw, didn't see, was looking
C) see, don't see, is looking
D) saw, don't see, was looking
E) see, didn't see, was looking
- 17. *Ann was at home. She ... Tv.*
A) is watching B) watches C) were watching
D) was watching E) has watched

bilikhol.az

- 18. ... it ... ? *Yes, take an umbrella.*
A) Is, raining B) Was, raining C) Are, rain
D) Were rain E) Is, rains
- 19. *They ... a new theatre in the city- centre at the moment.*
A) builds B) build C) built
D) were building E) are building
- 20. *Please be quiet. I*
A) am working B) was working C) worked
D) have worked E) works

TEST 5
Perfect Tenses

Choose the correct variant.

- 1. *We ... never ... Korean.*
A) has learn B) learns C) have learn
D) are learn E) have learned
- 2. *I ... coffee this morning.*
A) have have B) has had C) haven't had
D) have has E) hasn't had
- 3. *... you ever ... camel meat?*
A) have eat B) has eaten C) had ate
D) have eaten E) have ate
- 4. *I ... this film before. I ... to see it again now.*
A) have seen, don't want
B) haven't seen, don't want
C) saw, haven't want
D) see, wants
E) have saw, don't want
- 5. *... you ever ... to work in another country?*
A) has want B) hasn't wanted
C) have wanted D) have want
E) have been want
- 6. *She ... her meal yet.*
A) have finished B) hasn't finished
C) have finish D) has finished
E) haven't finished
- 7. *We ... in Korea since 1994.*
A) have lived B) hasn't lived C) have live
D) haven't live E) hasn't live
- 8. *Jane ... on the phone for an hour.*
A) was talk B) has been talk C) have talked
D) talk E) has been talking
- 9. *I ... for you for two hours.*
A) has waited B) haven't waiting
C) has waiting D) have been wait
E) have been waiting

- 10. *I I ... your name.*
A) am sorried, has forgot
B) am sorry, have forgotten
C) am sorry, have been forget
D) am sorried, have forgot
E) am sorry, have forgetting
- 11. *When I ... with my camera, the bird ... away.*
A) return, has flowning B) returned, had flowing
C) return, had been flow D) returned, had flown
E) return, has flow
- 12. *She ... already ... two gold medals before that.*
A) had win B) has wonned
C) had been win D) had won
E) has been wonning
- 13. *We ... to queue because I ... already ... the tickets.*
A) don't need, have bought
B) needn't, haven't bought
C) need, have buy
D) needn't, haven't been buy
E) don't need, haven't bought
- 14. *When the firemen ... we ... already ... the fire out.*
A) arrives, puts B) arrived, had put
C) arrive, have putten D) arrived, had putten
E) arrive, has put
- 15. *... you ever ... to Korea before?*
A) has be B) have been C) has
D) have E) has be
- 16. *She ... the Flamenco yet.*
A) hasn't dance B) haven't danced C) dance
D) are dancing E) hasn't danced
- 17. *I ... my pens. Can I borrow yours, please?*
A) haven't lost B) have losted C) have losing
D) have lost E) haven't losted
- 18. *We ... some sandwiches. Would you like one?*
A) has make B) have made C) haven't maked
D) have maked E) have make
- 19. *I ... this film before.*
A) haven't see B) hasn't saw C) have seen
D) haven't saw E) have see
- 20. *We ... here for 5 years.*
A) have been working B) has been work
C) have working D) have work
E) haven't working

TEST 6
Perfect Tenses

Choose the correct variant

- 1. *A: Where's your key?*
B: I don't know. I ... it.
A) lose B) am losing C) have lost
D) losing E) lost

- 2. *Jim is away on holiday. He ... to Spain.*
A) is gone B) has gone C) has been
D) had gone E) went
- 3. *A: I am looking for Samir. ... him?*
B: Yes, he was here a moment ago.
A) Have you seen B) Is you seeing
C) Are you seeing D) Did you saw
E) Was you see
- 4. *Linda ... her passport again. It`s the second time this ...*
A) had lost, has happened
B) lost, happens
C) has lost, happened
D) has lost, has happened
E) lost, was happening
- 5. *My mother ... never ... by air.*
A) has, travelled B) have, travelled
C) is, travelling D) are, travelling
E) have, travel
- 6. *We weren`t hungry. We ... just ... lunch.*
A) had, have B) have, had C) had, had
D) is, having E) was, having
- 7. *When Sarah ... at the party, Paul ... already ... home.*
A) arrived, had, gone B) arrive, has, gone
C) arrives, had, gone D) arrived, had, go
E) arrive, had gone
- 8. *A: Is Sally here?*
B: No, she ... out.
A) has gone B) had gone C) has go
D) go E) going
- 9. *Margaret can`t walk and her leg is in plaster. She ... her leg.*
A) had broken B) broke C) is broken
D) has been broken E) has broken
- 10. *My father ... them last month but they ... yet.*
A) invited, hasn`t come
B) invites, hadn`t come
C) invited, had come
D) has invited, hasn`t come
E) had invited, hasn`t come
- 11. *Jane ... much since we ... her last.*
A) changed, seen B) has changed, saw
C) had changed, had seen D) changes, saw
E) change, saw
- 12. *Murad ... that he... to go to his music lesson.*
A) said, will forgot B) said, has forgot
C) said, had forgotten D) says, had forgotten
E) has said, had forgotten
- 13. *Your sister ... anything since yesterday.*
A) haven`t eaten B) doesn`t est C) didn`t eat
D) hasn`t eaten E) eats

bilikhol.az

- 14. *You ... half of the materials today.*
A) had collected B) were collected
C) have collected D) has collected
E) was collected
- 15. *The boys performed all the tasks we ... for them.*
A) had planned B) have planned C) has planned
D) had plan E) were planning
- 16. *Mary ... the questions by yesterday.*
A) will solve B) have solved C) wil have solved
D) had solved E) was solving
- 17. *He forgave his enemies who ... him.*
A) has wronged B) will wronged C) had wronged
D) have wronged E) was wronged
- 18. *Circumstances ... him to leave school when he ... just ten.*
A) had forced, was B) has forced, was
C) had forced, is D) had been forced, is
E) will forced, was
- 19. *By the time you received this letter yesterday, Dina ... for Algeria.*
A) has left B) had left C) had leave
D) is left E) has been left
- 20. *He ... before I reached his place.*
A) has left B) leaves C) had left
D) leaving E) is leaving

TEST 7
Mixed Tests

Choose the correct variant.

- 1. *You ... here till It ... time to go to the hospital.*
A) stay, will be B) will stay, is C) stay, be
D) will stay, was E) stayed, will stay
- 2. *I ... at him. He ... salad.*
A) look, ate B) looking, eating
C) looked, was eating D) looks, was eating
E) looked, eats
- 3. *You ... never ... me why you are called Tony when you name ... Jane.*
A) have tell, is B) haven`t told, is
C) have told, was D) haven`t told, was
E) have told, is
- 4. *When ... you ... here?*
A) did come B) do came C) does come
D) did came E) do comes
- 5. *She ... him sigh while he ...*
A) hear, was reading B) heard, was reading
C) hear, are reading D) heard, is reading
E) hears, was reading

- 6. *Hardly ... she ... when a very stout gentleman ... into the chair opposite hers.*
A) had sat down, flops B) have sat down, flopped
C) had sat down, flopped D) have sit down, flops
E) had sat down, flop
- 7. *I ... the place yet.*
A) haven't visited B) has been visit C) have visit
D) have visited E) have been visiting
- 8. *Ring me up at 10. I ... yet.*
A) have slept B) haven't been sleep
C) haven't slept D) have sleep
E) have been sleep
- 9. *I ... you ... here as soon as possible.*
A) hoped, would come
B) hope, would come
C) will hope, come
D) would hope, come
E) hope, will came
- 10. *I ... here all the morning to see either her or him.*
A) waits B) waiting C) is waiting
D) have wait E) am waiting
- 11. *I ... him since he ... back from the East.*
A) haven't seen, came back
B) have see, comes back
C) had seen, came back
D) hadn't seen, come back
E) have saw, come back
- 12. *I ... the streets of the city for you for two years.*
A) haven't search B) have search
C) has searching D) have searching
E) have been searching
- 13. *The four of them ... and ... Jake.*
A) go out, joined B) went out, join
C) goes out, join D) went out, joined
E) went out, joins
- 14. *When the doctor ... Jane ... still ...*
A) awoke, was working B) awake, was working
C) awoke, is working D) awoke, works
E) awaken, is working
- 15. *I want so see how much he ... since I ... him last.*
A) had changed, saw B) have changed, saw
C) had changed, see D) has changed, saw
E) has change, see
- 16. *If you ... me, I ... hard.*
A) will teach, study B) teach, will study
C) teaches, will study D) will teach, studied
E) taught, will study
- 17. *I am sure you ... it.*
A) learn B) will learn C) learns
D) learned E) would learns
- 18. *I saw an accident while I ... for the bus.*
A) is waiting B) were wait C) waits
D) was waiting E) wait

- 19. *What ... you ... at three o'clock yesterday?*
A) was doing B) are doing C) were doing
D) do do E) is doing
- 20. *I ... she ... interesting.*
A) thought, is B) thinks, was C) think, was
D) thought, were E) think, is

TEST 8
Mixed Tests

Choose the correct variant.

- 1. *Sam ... for six hours when he arrived in the village. He ... more than 300 miles.*
A) Is driving, drove
B) drives, drives
C) had been driven, drive
D) had been driving, had driven
E) has been driving, has driven
- 2. *I can't call him now because I ... his telephone number.*
A) have lost B) lost C) was lost
D) had been lost E) had lost
- 3. *"Why does this steak smell so strange?" "I ... it, you know."*
A) had burnt B) have burnt C) has been burnt
D) burns E) will burn
- 4. *This old man ... a general in the war. Now he ... on a pension.*
A) is, is been living B) was, lives C) was, live
D) have been, had been E) had been, is
- 5. *Paper money _____ for over a thousand years.*
A) has been used B) has used C) was been used
D) used E) will use
- 6. *My aunt ... in the park when I ... her.*
A) walked, met B) was walking, met
C) had a walking, meet D) had walked, meet
E) is walking, met
- 7. *I hope it ... soon. We ... a drop for over a month.*
A) will rain, hadn't had B) rained, haven't
C) rains, hadn't D) will rain, didn't have
E) will rain, haven't had
- 8. *My brother and my sister ... about something when I ... into the room.*
A) argued , walked
B) were arguing, was walking
C) were arguing, walked
D) was arguing, walked
E) argued, walks
- 9. *As soon as he ... , tell him to call me back, please.*
A) will arrive B) arrives C) would arrive
D) is arriving E) arrive

- 10. *She ... cold. I'll lend her my coat.*
A) was looking B) has been looking
C) is looking D) looks
E) looked
- 11. *Oil _____ on water.*
A) is floating B) used to float C) floats
D) will float E) was floating
- 12. *I've heard about the book, but I ... it yet.*
A) haven't read B) don't read C) hadn't read
D) didn't read E) read
- 13. *When the phone rang, she ... a letter.*
A) was writing B) has written C) will write
D) writes E) wrote
- 14. *... young Thomson recently?*
A) Have you seen B) Had you seen
C) Did you see D) Were you seeing
E) Are you seeing
- 15. *When ... English?*
A) has he begun to study B) did he begin study
C) did he begin to study D) has he begin study
E) had he begun study
- 16. *Tom will ring you as soon as he*
A) arrives B) is arriving C) is going to arrive
D) will arrive E) arrive
- 17. *They ... by the time we arrived.*
A) eaten B) eating C) have eating
D) had eaten E) is eating
- 18. *They ... for you to decide.*
A) have been wait B) has been waiting
C) have been waiting D) is waiting
E) was waiting
- 19. *Rice is often ... at weddings.*
A) throwing B) thrown C) throws
D) throw E) throwed
- 20. Which sentence is correct?
A) I've been to Japan in 1989.
B) He's been to Japan once.
C) He was in Japan since 1981.
D) I've been in Japan once.
E) He were been to Japan 1981.

TEST 9
Mixed Tests

Choose the correct variant

- 1. *I ... you know immediately when the telegra*
A) shall let, arrives B) shall let, arrive
C) shall let, arrived D) had let, arrives
E) should let, has arrived

biikihol.az

- 2. *The students ... the test when the bell*
1. hadn't finished, rung 2. will finish, rang
3. will finish, rings 4. hadn't finished, rang
A) 3, 2 B) 3, 4 C) 2, 4 D) 1, 3 E) 1, 2
- 3. *If you ... smoking you 'll never get better.*
A) give up B) gave up C) don't give up
D) will give up E) won't give up
- 4. *They usually ... apples in the market.*
A) have been buying B) have bought C) buy
D) had bought E) are buying
- 5. *When I ... in the park I ... an old strange looking man.*
A) walk, see B) walked, saw
C) was walking, saw D) has been walking, saw
E) walked, see
- 6. *Little Elvin ... asleep when he ... cartoons.*
1. falls, was watching 2. fell, was watching
3. falls, watches 4. falls, will watch
A) 3, 4 B) 1,4 C) 2, 4 D) 2,3 E) 1, 3
- 7. *Sometimes everything ... so boring for me.*
A) has become B) had become C) will become
D) becomes E) become
- 8. *What time ... the train arrive at the station?*
1. do 2. did 3. is 4. does
A) 2, 3 B) 1,3 C) 1, 2 D) 3, 4 E) 2, 4
- 9. *She ... she ... him very much now.*
A) say, loves B) saying, loves C) says, loves
D) say, love E) says, is loving
- 10. *I ... to see you tomorrow, but now I don't have time.*
A) was coming B) coming C) come
D) came E) shall come
- 11. *I ... on my book at the moment and I think I ... it by the end of this year.*
A) shall work, am finishing
B) am working, shall have finished
C) have worked, finished
D) was working, have finished
E) worked, was finishing
- 12. *If you ... careful, you ... the vase.*
A) are not, will break B) are, will break
C) are, would break D) will not be, will break
E) will not, will break
- 13. *Tomas ... a book from the shelf and ... for it.*
A) took, was paying B) has taken, paid
C) was taking, paid D) took, paid
E) takes, has paid
- 14. *Do you know what time the train ... ?*
A) shall leave B) going to leave C) has left
D) leave E) leaves

- 15. *She ... the ball up and ... it again.*
A) throws, catch B) threw, caught
C) thrown, caught D) throw, catch
E) thrown, catches
- 16. *Please, open the door quietly. Flora... in that room.*
A) is going to sleeps B) will sleep C) sleeps
D) slept E) is sleeping
- 17. *San Francisco ... to the north of Los Angeles.*
A) lies B) sets C) raises D) rises E) lays
- 18. *The weather forecast says it ... tomorrow.*
A) snowed B) was snowing
C) is going to snow D) snowing
E) snows
- 19. *Don't worry! When the phone ... I'll answer it.*
A) is going to ring B) ring C) will ring
D) rang E) rings
- 20. *When we got the station, our bus ... already... .*
A) leaves B) had, left C) has, left
D) were, left E) is, leaving

TEST 10

Mixed Tests

Choose the correct variant

- 1. *I think everything ... clear as soon as he ... our letter.*
A) will become, receive B) becomes, receives
C) became, receive D) became, receiving
E) will become, receives
- 2. *They ... before we arrived last Sunday.*
A) had phoned B) phone C) are phoning
D) will have phoned E) have been phoning
- 3. *- Where are you going?*
-Nowhere. I ... just
A) have, walk B) shall, walk C) am, walked .
D) was, walking E) am, walking
- 4. *I ... the problem by yesterday.*
A) have solved B) will solve C) will have solved
D) was solving E) had solved
- 5. *The young man ... for that job some time ago, but he ... it yet.*
A) had applied, hadn't got B) had applied, hasn't got
C) applied, didn't get D) applied, hasn't got
E) has applied, hasn't got
- 6. *Sara said that somebody... her computer.*
A) breaks B) has broken C) is breaking
D) broke E) had broken
- 7. *The bright sunlight ... her at once although she ... very late the previous night.*
A) woke, is sleeping B) was waking, sleeps
C) wakes, has slept D) woke, had slept
E) has woken, sleep

- 8. *Elnur ...at the corner ... a long time.*
A) is stand, for B) stands, since
C) was standing, in D) has stood, since
E) has been standing, for
- 9. *I ... you back when I ... the money.*
1. shall pay, have 2. pay, will have
3. paid, was having 4. should pay, had
A) 3, 4 B) 1, 4 C) 2, 3 D) 1, 2 E) 2, 4
- 10. *When we ... in Tabriz we often ... its historical places such as Ark Tower.*
A) have been, visit B) will be, have visited
C) were, had visited D) were, visited
E) are, had visited
- 11. *Jane was afraid she ... the documents somewhere, but fortunately she ... them in the lecture hall.*
A) left, found B) had left, found
C) was leaving, found D) has left, find
E) left, was finding
- 12. *Halley's Comet, which ... by our planet every 76 years, last ... by our planet in 1986.*
A) is passing, came B) was passing, came
C) passed, comes D) pass, came
E) passes, came
- 13. *When he ... into the room, Sue ... a letter to her friend.*
A) came, were writing B) comes, were writing
C) will come, will write D) came, was writing
E) came, is writing
- 14. *The children ... with the cat, when mother ... in.*
A) will play, come B) were playing, came
C) played, has come D) plays, comes
E) play, came
- 15. *The rain ... and the sun ... now.*
A) has stopped, is shining
B) stopped, shine
C) will stops, will shine
D) stop, is shining
E) had stopped, is shining
- 16. *- ... you ever ... to Hawaii? -Not yet.*
A) Did, be B) Have, been C) Were, -
D) Has, been E) Had, been
- 17. *They ... no time at the moment to help us.*
A) were having B) are having C) have
D) had E) has
- 18. *When ... this car?*
A) have you bought B) you bought
C) do they bought D) did you buy
E) has she bought
- 19. *By the end of last month, we ... married for 7 years.*
A) get B) are going to C) have
D) are E) had been
- 20. *Let's repeat our lessons while mother ... the meal.*
A) was preparing B) will prepare C) prepared
D) is preparing E) prepare

bitkiol.az

MODAL VERBS

TEST 1

Choose the correct variant.

- ... you speak English?
A) have to B) need to C) can
D) ought E) should to
- You ... shout. I ... hear you very well.
A) must, can B) doesn't have to, can't
C) need, shouldn't D) don't have to, can
E) mustn't, should to
- She didn't have a good seat in the theatre, so she ... see the stage very well.
A) can't B) didn't have C) have to
D) couldn't E) ought
- You ... leave your key at reception when you go out.
A) had to B) should to C) must
D) don't have E) didn't has to
- Yesterday he ... to work hard.
A) must B) ought C) didn't has
D) should E) had
- I ... forget my teacher's birthday again. It is the 14th of September.
A) must B) had to C) should
D) didn't had to E) mustn't
- I'd like to buy a travel card. What ... I ... do?
A) do...has to B) must...to C) did...had to
D) ought... E) do...have to
- You ... work so hard. Have a holiday.
A) should B) ought C) shouldn't
D) needn't to E) have to
- I saw a robbery. What ... I do?
- You ... report it to the police.
A) needn't to, ought B) should, ought to
C) have to, have to D) ought, needn't to
E) must, should to
- She ... buy any green paint.
A) needn't to B) need C) should to
D) doesn't need E) needn't
- We ... to pay for the programmes.
A) didn't have to B) has to C) need
D) must E) didn't have
- If she studies hard perhaps she ... to work as an interpreter.
A) can't B) will be able C) will able to
D) can E) will be able to
- He spoke very quickly and I ... understand anything he said.
A) couldn't B) had to C) could
D) didn't have E) don't have to

- ... I borrow your camera tomorrow?
A) mayn't to B) should to C) may
D) can to E) had
- You ... finish this work tomorrow.
A) ought B) hadn't to C) must
D) couldn't to E) will able to
- She ... to live on a small income.
A) doesn't have B) has to C) doesn't has to
D) hasn't to E) hasn't
- They ... go home. It is midnight.
A) mustn't to B) should C) oughtn't
D) has to E) don't have
- You ... disturb other players, but you ... be silent.
A) mustn't, don't have to B) needn't to, haven't to
C) oughtn't, have to D) must, have to
E) need to, didn't had to
- ... she ... to work next weekend?
A) do...has B) does...have to C) did...had
D) does...has E) does...have
- She is very good at music. She ... three instruments.
A) can be play B) can to play C) can played
D) can play E) can plays

TEST 2

Choose the correct variant.

- She ... to get the last ticket for the concert.
A) was able to B) will able C) was able
D) were able to E) can
- He doesn't need a calculator. He ... do very difficult sums in his head.
A) can to B) mustn't to C) can
D) needn't to E) might to
- My brother ... to travel a lot in his job.
A) doesn't have to B) must C) needn't
D) was able to E) has
- I arrived late yesterday because I ... wait a long time for a bus.
A) should to B) haven't to C) don't have
D) had to E) don't has to
- You ... wear white clothes, but you ... wear sport shoes.
A) have to, don't have
B) must to, need to
C) don't have to, have to
D) haven't to, don't have to
E) haven't to, have to
- Jane got top mark in her exams. She ... very clever.
A) must be B) must C) can to be
D) can E) hasn't to

- 7. *You ... to cut the onions as big as possible.*
A) oughtn't B) shouldn't to C) needn't to
D) should E) mustn't
- 8. *- I think it is going to rain.*
- Yes, We ... take our umbrellas.
A) needn't to B) haven't to C) should
D) has to E) will have
- 9. *Jake ... take some warm clothes for his health.*
A) needn't to B) can be C) have to
D) hasn't to E) need
- 10. *We ... hurry. We were early.*
A) haven't to B) don't have C) hadn't to
D) have to E) didn't have to
- 11. *You ... open the door while the train is moving.*
A) must B) have to C) ought to
D) mustn't E) should
- 12. Choose the correct modal verbs.
1. We need a book.
2. Jane needs to leave at six o'clock.
3. I need go to the shops.
4. Jake needn't leave before lunch.
5. They need to check the train time.
A) 1, 3, 4 B) 2, 5 C) 1, 2, 5 D) 3, 4 E) 1, 4, 5
- 13. *She was so tired after the race that she ... stand up.*
A) can't B) needn't to C) shouldn't to
D) couldn't E) hadn't to
- 14. *I'm afraid I ... talk to you now. I'm in hurry.*
A) can B) mayn't to C) musn't to
D) can't E) had to
- 15. *... I use your photocopier, please?*
A) need B) ought C) may
D) have E) don't have
- 16. *We ... move the chairs and clean this room. ... you help?*
A) needn't, can't B) should, mayn't
C) need, can D) shouldn't, may
E) can, needn't
- 17. *I'm getting tired. I ... go home now.*
A) must B) will have C) haven't to
D) mustn't to E) need to
- 18. *She ... early on Sunday.*
A) hasn't to get up B) didn't have get up
C) doesn't has to get up D) hadn't to get up
E) doesn't have to get up
- 19. *He ... a soldier. He is only 15.*
A) can't B) need be C) doesn't have to
D) must E) can't be
- 20. *In football you ... touch the ball with your hands.*
A) haven't to B) don't have C) musn't
D) hadn't to E) must

TEST 3

Choose the correct variant.

- 1. *I didn't feel very well yesterday. I eat anything.*
A) cannot B) couldn't C) musn't
D) can E) could
- 2. *You look at me when I am talking to you.*
A) could B) should C) would
D) don't have E) have
- 3. *I was using my pencil a minute ago. It be here somewhere!*
A) can B) could C) must
D) have E) may to
- 4. *If you don't start working harder, you to repeat the course next year.*
A) have to B) must C) will have
D) don't have E) can
- 5. *Before you buy this black dress, you ... try it on.*
A) could B) must C) has to
D) don't have to E) should
- 6. *She has broken her arm in three places. It ... be painful.*
A) could B) might C) haven't to
D) musn't to E) must
- 7. *You forget your sun cream. It's going to be very hot!*
A) doesn't have to B) must C) needn't
D) musn't E) haven't to
- 8. *Tommy doesn't like his job. He ... look for a new one.*
A) needs B) ought to C) cans
D) could E) mustn't
- 9. *My son ... ride a bike until he was eight years old. He was scared.*
A) can't B) could C) couldn't
D) have to E) don't have to
- 10. *... you understand what we were talking about?*
A) Needed B) Could C) Can
D) Mayn't E) Can't
- 11. *... I go to the bathroom, please?*
A) May B) Must C) Would
D) Ought to E) Have to
- 12. *I really... try to get fit.*
A) may B) has to C) would
D) must E) musted
- 13. *... you help me move this table?*
A) Have to B) Should to C) Ought
D) Do can E) Could
- 14. *I move the table. It was too heavy.*
A) couldn't B) mustn't C) shouldn't
D) wouldn't E) could

- 15. *If you continue to practise so hard, you ... beat me before too long!*
A) can B) could C) will be able to
D) cans E) have
- 16. *I'm afraid I play tennis tomorrow. I've got a dentist appointment.*
A) can't B) couldn't C) would not be able to
D) can E) could
- 17. *I'm so hungry I ... eat a horse!*
A) must B) has to C) don't have
D) haven't to E) can
- 18. *The test starts at 10.30. You be late.*
A) mustn't B) haven't to C) must
D) can E) ought to
- 19. *He ... have broken the classroom window. He wasn't even in school today.*
A) Cannot B) Could C) Cans
D) Couldn't E) Must
- 20. *You ... be tired. You've only just got out of bed!*
A) can't B) could C) can
D) have to E) haven't to

TEST 4

Choose the correct variant.

- 1. *You ... do the job if you didn't speak Japanese fluently.*
A) won't be able to B) can't C) couldn't
D) haven't to E) were not be able
- 2. *I've redone this math problem at least twenty times, but my answer is wrong according to the answer key. The answer in the book ... be wrong!*
A) should B) have to C) hasn't to
D) must E) must not
- 3. *You ... worry so much. It doesn't do you any good. Either you get the job, or you don't. If you don't, just apply for another one. Eventually, you will find work.*
A) can't B) don't have to C) shouldn't
D) must E) should
- 4. *You ... be kidding! That can't be true.*
A) ought to B) have to C) should
D) should to E) dare
- 5. *You ... leave the table once you have finished your meal and politely excused yourself.*
A) may B) would C) might
D) could E) may not
- 6. *Jenny's engagement ring is enormous! It ... be so expensive*
A) must to B) can to C) should to
D) must to E) have to

- 7. *... I move into the living room? It's more comfortable in there and there's a beautiful view of the lake.*
A) Will B) Can C) Must
D) Have to E) Ought to
- 8. *You ... eat in the lecture hall.*
A) mustn't B) need C) haven't to
D) must E) don't have
- 9. *At first, my boss didn't want to hire Sam. But, because I had previously worked with Sam, I told my boss that he ... take another look at his resume and reconsider him for the position.*
A) has to B) must C) can
D) can to E) ought to
- 10. *You ... take along some cash. The restaurant may not accept credit cards.*
A) had better B) has to C) can
D) cans E) has to better
- 11. *You ... forget to pay the rent tomorrow. The landlord is very strict about paying on time.*
A) mustn't B) couldn't C) don't have to
D) had to pay E) must
- 12. *Terry and Frank said they would come over right after work, so they ... be here by 6:00.*
A) can B) have to C) has to
D) should E) hasn't to
- 13. *Yesterday, I ... cram all day for my French final. I didn't get to sleep until after midnight.*
A) must B) should C) had to
D) have to E) hadn't to
- 14. *I hurt my leg so badly, so I ... move.*
A) was able to B) couldn't C) could
D) hadn't to E) can
- 15. *The lamp ... be broken. Maybe the light bulb just burned out.*
A) must not B) could not C) may not
D) might not E) have to
- 16. *You ... to be rich to be a success. Some of the most successful people I know haven't got a penny to their name.*
A) must B) can C) could
D) don't have to E) don't have
- 17. *Kate: ... you hold your breath for more than a minute?*
Jack: No, I
A) could, can B) must, can C) have to, can't
D) can, can't E) should, can
- 18. *We ... get off the train when it is going.*
A) aren't able to B) haven't to C) must
D) may E) mustn't

bilikhol.az

- 19. Susan ... hear the speaker because the crowd was cheering so loudly.
A) can't B) haven't to C) hasn't to
D) couldn't E) could
- 20. Ted's flight from Amsterdam took more than 11 hours. He ... be exhausted after such a long flight.
A) have to B) mustn't C) must
D) haven't to E) can

TEST 5

Choose the correct variant.

- 1. Some applicants often ... to complete an application form before they have a job interview.
A) must B) have C) ought to
D) had E) should
- 2. Jane, you ... ring the bell, I have got a key.
A) haven't to B) may C) don't need
D) needn't E) shouldn't
- 3. When you come to Korea again, you ... come and see my family.
1. would 2. Should 3. have to 4. ought
A) 1, 2 B) 1, 4 C) 2, 3 D) 1, 3 E) 2, 4
- 4. The old woman said: Girls, this lift is just only for five people, it ... lift nine of you at a time.
A) weren't able B) isn't able C) can
D) can not E) may not
- 5. You will probably ... see my house soon.
A) able to B) be able C) must
D) can E) be able to
- 6. Jane didn't learn the last themes, and she ... answer most of the questions at the final exam.
A) could B) couldn't hardly C) could hardly
D) wasn't able hardly E) can hardly
- 7. I ... retake the exam but Jane didn't.
A) had to B) must C) should
D) can E) may
- 8. The principal said: You ... be late for work but I ... come at any time.
A) mustn't, am able to B) hadn't to, could
C) mustn't, can not D) haven't to, can
E) didn't have, could
- 9. The old man: ... I smoke here?
The stewardess: You ..., sir. It is forbidden to have a smoke on the board.
A) Can, are allowed to B) Should, don't have
C) May, mustn't D) May, may not
E) May, haven't to
- 10. Every one ... be ready to protect our motherland.
A) has to B) had to C) will able to
D) must to E) have to

- 11. What time do you think they ... go home?
A) must B) should C) shall be able
D) ought E) shall able to
- 12. Last year Jake ... speak Korean, but now he ...
A) can not, can B) couldn't, could
C) could, can D) can, can not
E) couldn't, can
- 13. Mr. Jake is ill. The doctors says that he ... walk in a week's time.
A) doesn't have B) would be able to
C) must to D) will be able to
E) could
- 14. Jane likes to relax in the evenings, but sometimes she has a meeting she ... to go to.
A) has B) must C) should
D) don't need E) was able to
- 15. You ... go into the forbidden zone, you ... show your passport first.
A) haven't to, must B) can, don't have
C) mustn't, have to D) won't be able to, are able
E) may, haven't to
- 16. You ... go much nearer to the exhibits but you ... touch them.
A) may not, musn't B) may, mustn't
C) can't, must to D) can, have
E) had to, may
- 17. This is a very easy question, I think you ... find the answer by yourself.
A) will able to B) need to C) are able to
D) haven't to E) can't
- 18. All policemen ... wear a uniform when they are at work.
A) must to B) could C) might
D) had to E) must
- 19. A worker ... to wait until the boss comes.
A) hasn't to B) musn't C) will have
D) had E) didn't have
- 20. A student ... to study two years to get a master degree.
A) are allowed B) can C) has
D) must E) will able

TEST 6

Choose the correct variant.

- 1. Jake ...stand all the way as there were no vacant seats on the bus.
A) must B) had to C) didn't has to
D) will be able to E) didn't have to
- 2. Picasso ... draw very well in his childhood.
A) could B) is able C) will able to
D) can E) has to

3. *I ... hear you, please, speak loudly.*
A) can't B) ought C) was not able to
D) musn't E) may
4. *They can't hear you. You ... speak a bit more loudly.*
A) are able to B) ought C) should
D) had to E) haven't to
5. *The store was very dark and Jane ... see the things he needed there.*
A) could B) can C) couldn't
D) can not E) had to
6. *Their son ... say anything until she was two years old.*
A) could B) wasn't able C) hadn't
D) had to E) couldn't
7. *... you find her yesterday?*
A) May B) Couldn't C) Must
D) Can E) Can't
8. *Though it was dark we ... see the white ship in the distance.*
A) have to B) can C) could
D) must E) were able
9. *I think he ... attend the interview on September 14.*
A) shall have to B) could have C) is able
D) need to E) will be able to
10. *I ... to help you. I'm very busy.*
A) can B) may C) am not able
D) couldn't E) can't
11. *As I was in a hurry, I ... to take a taxi.*
A) may B) had C) have to
D) could E) was able to
12. *The road was so icy that he ... to work.*
A) can't drive B) will drive C) has to drive
D) doesn't drive E) couldn't drive
13. *I ... visit him there tomorrow again.*
A) needed B) must be C) had to
D) shall be able E) shall have to
14. *When I was fifteen years old, I ... swim well*
A) am able to B) may C) was able
D) must E) could
15. *The director said that he ... sell his BMW because he had debts.*
A) was able B) could to C) has to
D) must E) had to
16. *We ... travel by ship to Korea last week.*
A) can B) were able C) had to
D) must E) may
17. *"The patient ... to stay in bed for ten days", ordered the doctor.*
A) have B) be able C) should
D) must E) has
18. *... I be of any service to you?*
A) Can B) Had to C) Be able to
D) Has to E) Have to
19. *Jake ... to skate better than the other boys and he won the first prize.*
A) must B) was not able C) can
D) could E) was able
20. *I had some friends in town, so I ... stay in a hotel.*
A) hadn't to B) don't have C) didn't need
D) needed E) didn't have to

THE PASSIVE VOICE

TEST 1

Choose the correct sentence in the Passive.

1. *Someone repairs the machine.*
 - A) The machine was repaired someone.
 - B) The machine is repaired someone.
 - C) Someone is repaired the machine.
 - D) The machine repairs by someone.
 - E) The machine is repaired by someone.
2. *My mother took my camera yesterday.*
 - A) My camera is taken by my mother.
 - B) My camera was taken by her.
 - C) My camera was took by my mother yesterday.
 - D) My mother was taken my camera yesterday.
 - E) My camera took by my mother yesterday.
3. *They have cleaned all the windows this week.*
 - A) All the windows have cleaned by them this week.
 - B) All the windows has been cleaned.
 - C) All the windows have been cleaned by them this week.
 - D) They have been cleaned all the windows.
 - E) All windows cleaned by them.
4. *They sell cold drinks here.*
 - A) They were sold cold drinks here.
 - B) Cold drinks are sold by them.
 - C) Cold drinks sell here.
 - D) Cold drinks are sell here by them.
 - E) Cold drinks were sold here.
5. *When do they serve breakfast in this hotel?*
 - A) When do breakfast serve in this hotel?
 - B) When is breakfast served by them in this hotel?
 - C) When breakfast sells in this hotel?
 - D) When is breakfast serve by them?
 - E) When are breakfast served in this hotel?
6. *My father had paid the bill.*
 - A) The bill had paid by my father.
 - B) My father has been paid the bill.
 - C) The bill had been paid by him.
 - D) The bill have been paid by my father.
 - E) The bill paid by my father.
7. *They are mending the car now.*
 - A) The car are mended by them now.
 - B) The car is mending by them now.
 - C) They were mended by them.
 - D) The car is being mended now.
 - E) The car is mended now.
8. *You can see these mountains from a great distance.*
 - A) These mountains can be seen by you.
 - B) You can seen these mountains from a great distance.
 - C) These mountains can seen from a great distance.
 - D) These mountains can be saw from a great distance.
 - E) You can be seen these mountains from a great distance.
9. *She has packed the books.*
 - A) The books has packed by her.
 - B) The books have packed by her.
 - C) She has been packed the books.
 - D) The books have been packed.
 - E) The books have been pack by her.
10. *We will finish the job.*
 - A) The job will finish by us.
 - B) The job will be finished by us.
 - C) The job will be finished by we.
 - D) We will be finished the job.
 - E) The job will be finishing by us.
11. *They were building it.*
 - A) It was being built by them.
 - B) They were built it.
 - C) It was built by them.
 - D) It was being build by they.
 - E) It was build by them.
12. *Shakespeare wrote "Romeo and Juliet".*
 - A) "Romeo and Juliet" is written Shakespeare.
 - B) Shakespeare was written "Romeo and Juliet".
 - C) "Romeo and Juliet" is written by Shakespeare.
 - D) "Romeo and Juliet" wrote by Shakespeare.
 - E) "Romeo and Juliet" was written by Shakespeare.
13. *Many people speak English in many countries.*
 - A) English spoke by many people
 - B) English is spoken in many countries.
 - C) English spoken by many people.
 - D) English is spoken many people in many countires.
 - E) Many people were spoken English in many countries.
14. *They don't deliver the post on Sundays.*
 - A) The post don't delivered by them.
 - B) The post wasn't delivered by them on Sundays.
 - C) The post isn't delivered by them.
 - D) The post delivers by them on Sundays.
 - E) The post don't delivered by them on Sundays.
15. *A stranger helped me.*
 - A) I was helped by a stranger.
 - B) I helped a stranger.
 - C) I am helped a stranger.
 - D) A stranger was helped me.
 - E) A stranger was helped.

16. *Someone painted the office last week.*
A) The office painted by someone last week.
B) The office is painted someone.
C) The office was painted last week.
D) Someone was painted the office.
E) The office is painted last week.
17. *Several people saw the accident.*
A) The accident was seen several people.
B) The accident saw by several people.
C) The accident is seen by several people.
D) The accident was seen by several people.
E) Several people was seen the accident.
18. *Six countries signed the agreement.*
A) The agreement was signed by six countries.
B) The agreement signed by six countries.
C) The agreement was sign.
D) The agreement was being signed by six countries.
E) Six countries was signed the agreement.
19. *He was directing a film.*
A) A film was directed by him.
B) A film directed by him.
C) A film was being directed by him.
D) He was directed a film.
E) A film is being directed him.
20. *Germans made that car in Germany.*
A) That car is made by Germans.
B) That car was made by Germans.
C) That car made by Germans.
D) That car was being made by Germans in Germany.
E) Germans was made that car.

TEST 2

Choose the correct sentence in the Passive.

1. *The doctor examined Jane this morning.*
A) Jane examined by theT doctor this morning.
B) The doctor was examined Jane this morning.
C) Jane was being examined the doctor this morning.
D) Jane was examined by the doctor this morning.
E) Jane is examined this morning.
2. *His parents will prepare the food on Monday.*
A) The food will prepared by his parents on Monday.
B) The food will be prepared by them.
C) They will prepared the food on Monday.
D) The food will prepare on Monday.
E) The food will be preparing by them.
3. *We must do shopping.*
A) Shopping must done us.
B) Shopping must do by us.
C) We must be done shopping.
D) Shopping must be done by us.
E) Shopping must done by us.

4. *John Lennon and Paul McCartney wrote "Yesterday".*
A) "Yesterday" was written by them.
B) "Yesterday" is written them
C) They was written "Yesterday"
D) "Yesterday" was written them.
E) "Yesterday" wrote by them.
5. *When did she steal your phone?*
A) When is your phone stolen by her?
B) When were stolen your phone?
C) When was your phone stolen by her?
D) When was stolen your phone by her?
E) When were your phone steal by her?
6. *We sell the tickets for all shows.*
A) The tickets were sold us for all shows.
B) The tickets sold by us for all shows.
C) We sell the tickets.
D) The tickets for all shows are sold by us.
E) The tickets are sell us for all shows.
7. *Thomas Edison invented the electric light bulb.*
A) The electric light bulb invented by Thomas Edison.
B) The electric light bulb was invented by him.
C) The electric was invent by him.
D) He was invented the electric light bulb.
E) The electric light bulb is invented by him.
8. *Your manager must write the report.*
A) The report must written by your manager.
B) Your manager must be write the report.
C) The report must be written by your manager.
D) The report must write by your manager.
E) The report must be written your manager.
9. *The children are organizing the Christmas party.*
A) The Christmas party are organizing by the children.
B) The Christmas party is being organized by the children.
C) The Christmas party are organized by them.
D) The children are being organized the party.
E) The Christmas party was organized by the children.
10. *A woman was training the guard dogs.*
A) The guard dogs were being trained by her.
B) The guard dogs were trained by her.
C) The guard dogs rained by her.
D) She trained the guard dogs.
E) The dogs was trained.
11. *The French team has won the silver medal.*
A) The silver medal has won by the French team.
B) The silver medal has been won by the French team.
C) The silver medal have been won.
D) The silver medal has won.
E) The silver medal won by them.

12. *People can play this game.*
A) This game can played by people.
B) This game can be play people.
C) This game can play by people.
D) This game can be played by people.
E) People can played this game.
13. *A large crowd are watching the match.*
A) The match are being watched by a large crowd.
B) The match were watching by a large crowd.
C) The match is watched a large crowd.
D) The match are watched by a large crowd.
E) The match is being watched.
14. *The headmaster sent a reply.*
A) A reply was send by the headmaster.
B) A reply is sent by the headmaster.
C) A reply was sent by headmaster.
D) A reply is send by the headmaster.
E) A reply was being send by the headmaster.
15. *Two different teachers have marked the exam.*
A) The exam was marked by them.
B) The exam have been marked by them.
C) The exam has marked by them.
D) The exam has been mark them.
E) The exam has been marked by them.
16. *A police car is following that green van.*
A) That green van is being followed by a police car.
B) That green van is followed by a police car.
C) That green car is following by him.
D) A police car is followed that green van.
E) A police car is being followed by that green van.
17. Choose the correct Passive Voice.
A) This building is situated here.
B) It was being built at that time.
C) It rains a lot.
D) It has been happened this week.
E) This bag belongs to my sister.
18. *They attacked the town several times.*
A) The town attacked by them.
B) The town is attacked by them.
C) The town is being attacked.
D) The town was attacked by them.
E) The town is attacked by them several times.
19. *She must finish this work before 5 o'clock.*
A) This work must be finished by her.
B) This work must finished by her before 5 o'clock.
C) This work must be finishing by her.
D) This work must be finished her.
E) This work must finish by her.
20. *Our teacher wrote this book during 10 days.*
A) This book is written by our teachers.
B) This book written by our teachers.
C) This book was written by our teachers.
D) This book wrote our teachers.
E) This book was wrote by our teachers.

TEST 3

Choose the correct sentence in the Passive.

1. *Alexander Graham Bell invented the telephone.*
A) The telephone was invented.
B) The telephone was invented Alexander Graham Bell
C) Alexander Graham Bell was invented.
D) The telephone had been invented Alexander Graham Bell.
E) The telephone was invent by Alexander Graham Bell
2. *Patrick uses the computer.*
A) The computer was used by Patrick.
B) Patrick is used by the computer.
C) The computer is used by Patrick.
D) The computer is used Patrick.
E) The computer used by Patrick.
3. 1. The fire doors must be keep free all the time.
2. Drinking alcohol is prohibited on public transport.
3. Protective footwear must be worn.
4. Dogs must carried on the escalators.
A) 1, 4 B) 1, 3 C) 3, 4 D) 2, 3 E) 2, 4
4. 1. Pickpockets are known to operate in this area.
2. Cars parked here without permission will be clamped.
3. Someone burgled my house while I was away.
4. Were the furniture made of oak cheap?
A) 1, 3 B) 1, 2 C) 3, 4 D) 1, 4 E) 2, 4
5. 1. He started to leave before he had been given directions.
2. I went to the showroom but was informed that all the houses had been sold.
3. The hotel built when we stayed there.
4. Is the gift recieved valuable?
A) 3, 4 B) 1, 2 C) 2, 4 D) 1, 4 E) 1, 3
6. 1. I was prescribed some medicine for my cough.
2. My car hasn't fixed yet. They're so slow!
3. A customer has made a complaint.
4. The work has been done by our boss.
A) 2, 3 B) 1, 2 C) 1, 3 D) 1, 4 E) 2, 4
7. *Students have criticized the school.*
A) The school have been criticized by students.
B) The school has been criticized by students.
C) The school have been criticized students.
D) Students have been criticized the school.
E) Students has criticized the school.
8. *The police are going to catch that thief.*
A) That thief are going to be caught by the police.
B) That thief is being gone by the police.
C) The police are being gone to catch that thief.
D) That thief is going to be caught by the police.
E) That thief was going to be caught by the police

9. *The teacher always answers the students' questions.*
 A) The students' questions was always answered by the teacher.
 B) The students' questions were always answered by the teacher.
 C) The students' questions answered.
 D) The students' questions are always answered by the teacher.
 E) The teacher are always answered the students' questions.
10. 1. No one responded to my sales ad.
 2. The video posted on Facebook by Alex.
 3. Instructions will be given to you by the director.
 4. The Grand Canyon is viewed by thousands of tourists every year
 A) 1, 3 B) 2, 3 C) 3, 4 D) 1, 4 E) 2, 4
11. *The kangaroo carried her baby in her pouch.*
 A) The kangaroo was carried her baby in her pouch.
 B) The baby was been carried by the kangaroo in her pouch.
 C) The baby carried by the kangaroo in her pouch.
 D) The baby was carried the kangaroo in her pouch.
 E) The baby was carried by the kangaroo in her pouch.
12. *Some people raise sugar cane in Hawaii.*
 A) Sugar cane is raised by some people in Hawaii.
 B) Sugar cane was raised by some people in Hawaii.
 C) Sugar cane is rais by some people in Hawaii.
 D) Sugar cane is raised some people in Hawaii.
 E) Some people is raised sugar cane in Hawaii.
13. *Harry ate a shrimp at dinner.*
 A) Harry was eaten a shrimp at dinner.
 B) At dinner, a shrimp was eaten by Harry.
 C) At dinner, a shrimp were eaten by Harry.
 D) At dinner, a shrimp were eaten Harry.
 E) At dinner, a shrimp had been eaten by Harry.
14. 1. A great deal of meaning is conveyed by a few well-chosen words.
 2. The Beatles wrote "A Hard Day's Night".
 3. Our planet is wrapped in a mass of gases.
 4. Waste materials disposed of in a variety of ways.
 A) 1, 3 B) 1, 4 C) 2, 4 D) 2, 3 E) 3, 4
15. *Spielberg directed the movie ET.*
 A) Spielberg was directed the movie ET.
 B) The movie ET was directed by Spielberg is interesting.
 C) The movie ET was directed by Spielberg.
 D) The movie ET was been directed by Spielberg.
 E) The movie Et has directed by Spielberg.
16. 1. This house built by my father.
 2. A great deal of meaning is conveyed by a few well-chosen words.
 3. Was the house built in 1899?
 4. The house is being cleaning at the moment.
 A) 1, 4 B) 1, 3 C) 2, 4 D) 1, 2 E) 2, 3

17. 1. The house had been cleaned before they arrived.
 2. John might promoted next year.
 3. I remembered what he said.
 4. A review was written by the critic.
 A) 1, 2 B) 2, 3 C) 2, 3, 4 D) 1, 4 E) 2, 4
18. *They say that women live longer than men.*
 A) Women are said to live longer than men.
 B) Women is said to live longer than men.
 C) Men are said to live longer than women.
 D) Women have been said to live longer than men.
 E) They was said that women live longer than men.
19. 1. The seashell found by the girl in the white hat.
 2. The movie was enjoyed by all.
 3. The decorations for the party was created by Jessica.
 4. The phone was left in the car.
 A) 1, 2 B) 1, 3 C) 2, 3 D) 1, 2, 3 E) 2, 4
20. 1. The toy were chewed by the dog.
 2. The laundry are always done by Mom.
 3. These cookies were baked at the grocery store bakery.
 4. The vegetables were disliked by the children.
 A) 1, 3 B) 3, 4 C) 1, 2 D) 2, 4 E) 2, 3

TEST 4

Choose the correct sentence in the Passive.

1. *People drink champagne on New Year's Evening.*
 A) Champagne is drink on New Year's Evening.
 B) Champagne is drinking on New Year's Evening.
 C) Champagne is drunk on New Year's Evening.
 D) People are drinking champagne on New Year's Evening
 E) Champagne has been drunk on New Year's Evening.
2. *Chefs use these machines to mix the ingredients.*
 A) These machines used to mix the ingredients.
 B) These machines are being used to mix the ingredients.
 C) These machines are used to mix the ingredients.
 D) Chefs are used these machines to mix the ingredients.
 E) Chefs use these machines to mix the ingredients.
3. *They renovated the restaurant in 2004.*
 A) The restaurant was renovated in 2004 by they
 B) The restaurant is renovated in 2004.
 C) The restaurant was renovated by they in 2004.
 D) The restaurant was renovated in 2004.
 E) The restaurant renovated in 2004.
4. *The teachers informed the students that the class had been cancelled.*
 A) The students were informed that the class had been cancelled.
 B) The students was informed that the class had been cancelled.

- C) The teachers was informed the students that the class had cancelled.
 - D) The students were informed that the class had cancelled.
 - E) The students were being informed that the class had been cancelled.
5. *First the apples ... , then they... , and finally they ... and ... to the market.*
- A) are picked, are cleaned, are packed, shipped
 - B) is picked, are cleaned, are being packed, shipped
 - C) has been picked, have been cleaned, have been packed, have been shipped
 - D) was picked, was cleaned, was packed, shipped
 - E) are picked, are cleaned, was packed, shipped
6. 1. New York is consider the most diverse city in the U.S.
2.It is believed that Amelia Earhart’s plane crashed in Pacific Ocean.
3.Hungarian is saw as one of the world’s most difficult languages to learn.
4.Skin cancers are thought to be caused by excessive exposure to the sun.
A) 2, 3 B) 1, 4 C) 3, 4 D) 2, 4 E) 1, 2
7. 1. George Washington was elect president in 1788.
2.Two people were killed in a drive-by shooting on Friday night.
3. Ten children were injured when part of the school roof collapsed.
4. The pyramids were build nearly 5,000 years ago by the ancient Egyptians.
A) 1, 4 B) 2, 4 C) 1, 2 D) 3, 4 E) 2, 3
8. *Someone killed twenty civilians in the bomb explosion.*
- A) Twenty civilians have been killed in the bomb explosion.
 - B) Twenty civilians were killed in the bomb explosion.
 - C) Bomb explosion killed twenty civilians.
 - D) Someone was killed in the bomb explosion.
 - E) Twenty civilians has been killed in the bomb explosion.
9. *We ... by his mother during the night.*
- A) woke up B) is being woken up
 - C) was woken up D) were being waken up
 - E) is woken up
10. *A new supermarket is going to ... next year.*
- A) build B) be built C) be building
 - D) building E) is built
11. *There is somedoby walking behind us. I think*
- A) we are following B) we are being following
 - C) we are followed D) we are being followed
 - E) we are follow
12. *There was a fight at the party, but nobody*
- A)was hurt B) hurt C) will be hurt
 - D) is hurt E) wasn` t hurt

13. *The room looks nice. Somebody has cleaned it.*
- A) The room looks nice. Somebody has been cleaned it.
 - B) The room looks nice. it has cleaned by someone.
 - C) The room looks nice. it has been cleaned .
 - D) The room looks nice. it have been cleaned .
 - E) The room looks nice. it had been cleaned .
14. *Somebody gave the police the information.*
- 1.The police were given the information.
 - 2. The police was given the information.
 - 3.The information was given to the police.
 - 4. The information is given to the police.
 - A) 1, 2 B) 1, 4 C) 2, 4 D) 1, 3 E) 3, 4
15. 1. All flights has been cancelled.
2.More than 300 people were injured by a tornado in Georgia.
3. It was so dark that nothing could be seen.
4. The city was almost completely destroy by the earthquake.
A) 2, 3 B) 1, 4 C) 1, 2 D) 2, 4 E) 3, 4
16. 1. A woman was attacked by a shark while swimming in Florida.
2.Mobile phones may not be used during lessons.
3. Abraham Lincoln was kill at Ford's Theater.
4. Our efforts are not fully appreciate.
A) 2, 3 B) 2, 4 C) 1, 3 D) 1, 4 E) 1, 2
17. 1. We were asked to study the map.
2.The woman will be taken to a hospital.
3. Italy is visited by millions of tourists.
4. Spanish is spoken in Latin America widely.
A) 2, 4 B) 1, 4 C) 4 D) 1, 2, 3 E) 3, 4
18. *I spent all my money on books last month.*
- A) All my money was spent by I on books last month.
 - B) All my money was spent on books last month.
 - C) Books was spent last month.
 - D) All my money is spent on books last month.
 - E) All my money has been spent on books last month
19. 1. The butter is kept in the fridge
2.My house is being keep tidy.
3. A seat was being kept for you.
4. All your old letters have been keep.
A) 1, 3 B) 1, 4 C) 1, 2,4 D) 3, 4 E) 2, 3
20. 1.His training regimen had been kept up for a month.
2.The food will be kept.
3. Brazil was beat in the final.
4. The results were been published in the Journal of the American Medical Association.
A) 1, 4 B) 1, 3 C) 2, 4 D) 1, 2 E) 3, 4

bilkiol.az

TEST 5

Choose the correct sentence in the Passive.

1. *We took her to the hospital yesterday.*
A) She was taken to the hospital yesterday.
B) She was took to the hospital yesterday.
C) She is been taken to the hospital yesterday.
D) She is taken to the hospital yesterday.
E) She was take to the hospital yesterday.
2. *She posted the letter by mistake 3 days ago.*
A) The letter was posted by She by mistake 3 days ago.
B) The letter was posted by mistake.
C) The letter was posted by She 3 days ago.
D) The letter is posted by her.
E) The letter posted her by mistake.
3. *They offered the Browns to go to Austria.*
A) Austria was offered to go to the Browns.
B) The Browns offered to go to Austria.
C) The Browns were offered to go to Austria
D) The Browns was offered to go to Austria.
E) Were offered the Browns to go to Austria?
4. *We take an exam every week in June.*
A) An exam was taken every week in June.
B) An exam is taking every week in June.
C) An exam takes us every week in June.
D) We are taken an exam every week in June.
E) An exam is taken every week in June
5. *What does he write in his letter?*
A) What is written in his letter?
B) What does written in his letter?
C) What is it written in his letter?
D) What was it written in his letter?
E) What he writes in his letter?
6. *Every day thousands of letters ... to the different regions of our country.*
A) are delivered
B) was delivered
C) shall be delivered
D) has been delivered
E) were delivering
7. *Our company has employed a number of workers.*
A) A number of worker had been employed.
B) A number of workers has employed.
C) A number of workers have been employed.
D) A number of worker has been employed.
E) A number of workers were employed.
8. *He wanted someone to take their photographs.*
A) He was wanted someone to take their photographs.
B) He had been wanted to take photographs of someone.
C) Someone was wanted to take their photographs.
D) He wants someone's photographs to take.
E) Someone wanted his photographs to be taken.

9. *The 1st Prime-Minister of Azerbaijan Fatali Khan Khoyski ... by Arakelyan in Tbilisi, in May, 1920.*
A) is killed B) was killed C) will be killing
D) has killed E) was killing
10. *This room ... painted blue.*
A) is going to be B) will C) were being
D) had E) have been
11. *They repaired the bridge last year.*
A) The bridge had been repaired last year.
B) The bridge has been repaired last year.
C) The bridge repaired last year by them.
D) The bridge was repaired last year.
E) The bridge were repaired by them last year.
12. *Somebody haspaid for your meal.*
A) Your meal was paid for.
B) Your meal have been paid.
C) Your meal has been paid for.
D) Somebody has been paid for your meal.
E) Your meal has been paid by nobody.
13. *They gave each child an interesting book.*
A) An interesting book gave each child by them.
B) Each child were given an interesting book.
C) Each child gave them an interesting book.
D) Each child was given an interesting book.
E) The interesting book was given each child.
14. *Everybody gave her a lot of gifts.*
A) She was gave a lot of gifts by everybody.
B) A lot of gifts was given to her by everybody.
C) Her was given a lot of gifts by everybody.
D) She is given a lot of gifts by everybody.
E) She was given a lot of gifts by everybody.
15. A) She likes to wear the dress made by her mother.
B) The answer given by the student was not correct.
C) Everything written here is quite right.
D) We were to meet our friends.
E) The correct answer was given by the student.
16. *They often send him to search the archive documents.*
A) He is often sent to search the archive documents.
B) He is often sending them to search the archive documents.
C) He was often sent to search the archive documents.
D) They were often sent him to search the documents.
E) They are often send him to search the documents.
17. *The boys broke all the glass.*
A) All the glass was broke by the boys.
B) All the glass is broken by the boys.
C) All the glass are broken by the boys.
D) All the glass were broken by the boys.
E) All the glass was broken by the boys.

18. *My uncle bought a new flat at the end of the street.*
A) A new flat is bought at the end of the street by my uncle.
B) He was buying a new flat at the end of the street.
C) A new flat was bought by her at the end of the street.
D) A new flat had been bought by him at the end of the street.
E) A new flat was bought by my uncle at the end of the street.
19. *Why did he sell the dog for three dollars?*
A) Why was the dog sell for three dollars?
B) Why is the dog sold for three dollars?
C) Why is the dog sell for three dollars?
D) Why had the dog been sold for three dollars?
E) Why was the dog sold for three dollars?
20. *Who brought up these problems?*
A) Who were these problems brought up by?
B) Who was these problems brought by?
C) Whom were these problems brought by?
D) Who had these problems brought up by?
E) Who are these problems brought up by?

TEST 6

Choose the correct sentence in the Passive.

1. *Whom did you tell this fact except me?*
A) Who was I told this fact to except?
B) Who was this fact told to except me?
C) Who is this fact told except me?
D) Whose was this fact told to except me?
E) Who this fact was told to me except?
2. *William sent a message from Yorkshire on his arrival day.*
A) A message was sent from Yorkshire on William's arrival day by her.
B) A message is sent from Yorkshire on William's arrival day by him.
C) William was sent a message from Yorkshire on his arrival day by him.
D) A message was send from Yorkshire on William's arrival day by him.
E) A message was sent from Yorkshire on William's arrival day by him.
3. *Whose cow ate all the hay?*
A) Whose cow all the hay was eaten by?
B) Whose cow was all the hay eaten by?
C) By whose cow was eaten all the hay?
D) Whose cow were all the hay eaten?
E) Whose cow is all the hay eaten by?
4. *I am sure everything you told me is true.*
A) I am sure everything you are told is true.
B) I am sure everything I was told is true.
C) I am sure everything I was told was true.
D) I was sure everything I was told was true.
E) I am sure everything was told true.

5. *Whom have you invited?*
A) Who has been invited by you?
B) Whom has been invited by you?
C) Who has invited by you?
D) By whom had you been invited?
E) Who have you been invited by?
6. *We have invited a big group of people to our exhibition this year.*
A) A big group of people were invited to the exhibition this year.
B) A big group of people was invited to the exhibition this year
C) A big group of people have invited to the exhibition this year.
D) A big group of people has been invited to the exhibition this year.
E) A big group of people had been invited to the exhibition this year.
7. 1. The letter written by Shelly is one of the oldest exhibits in our museum.
2. All plants have been destroyed by the storm.
3. It is situated on the coast of the sea.
4. The cakes are carefully tested by the jury.
5. She was interested in science.
A) 1, 2 B) 2, 4 C) 3,4 D) 3, 5 E) 2,5
8. *Who sent the messages?*
A) Who were the messages sent by?
B) Who was the messages sent with?
C) Who had the messages been sent by?
D) Who the messages were sent with?
E) Who has the messages been sent by?
9. *Sarah put a lot of kinds of sweets.*
A) A lot of kinds of sweets is put Sarah.
B) A lot of kinds of sweets was put on the table by Sarah.
C) On the table were put a lot of kinds of sweets by Sarah.
D) Sarah was put on the table a lot of kinds of on the table on the table by sweets.
E) A lot of kinds of sweets were put on the table by Sarah.
10. *They open a new school every year.*
A) A new school was opened by them every year.
B) Every year was opened by a new school.
C) A new school is opened by them every year.
D) A new school opened by they every year.
E) A new school is opened by they every year.
11. *Bill wrote a letter to Liz every week.*
A) A letter is written to Liz by Bill every week.
B) Bill is written a letter by Liz every week.
C) Liz is written a letter by Bill every week.
D) A letter was written to Bill by Liz every week.
E) A letter was written to Liz by Bill every week.
12. *Who has broken the window?*
A) Who has been broken the window by?
B) Who has the window been broken by?

THE CONJUNCTION

TEST 1

Choose the correct variant.

- C) Who the window has been broken by?
D) Who is the window broken by?
E) Who have the window broken by?
13. *The teacher of English punished him.*
A) He is punished by the teacher of English.
B) The teacher of English was punished by him.
C) He has been punished by the teacher of English.
D) He was punished by the teacher of English.
E) He punished by the teacher of English.
14. *They didn't publish John's books.*
A) John's books had been published by they.
B) John's books weren't published by they.
C) John's books weren't published by them.
D) John's books hadn't been published by them.
E) They were published by John.
15. *Who has painted this door?*
A) Who this door has painted by?
B) Who has this door painted?
C) Who has this door been painted by?
D) Who have that door been painted by?
E) Who has this door been painted with?
16. *What does he make at his workshop?*
A) At what does he make?
B) What is his workshop made?
C) What is made at his workshop?
D) What made at his workshop?
E) What are made at his workshop?
17. *What did he cut the duck with?*
A) What was the duck cut with?
B) What was he cut with?
C) What cut the duck with?
D) What were the duck cut with?
E) What had the duck been cut with?
18. *Someone will serve lunch.*
A) Lunch will served.
B) Lunch would be served by someone.
C) Lunch will be served.
D) Lunch served someone.
E) Lunch served by someone.
19. *Everyone must know the rights.*
A) The rights had to be known by everyone.
B) The rights must know us by everyone.
C) The rights must be known by everyone.
D) The rights must be knew by everyone.
E) The rights has to be known by everyone.
20. *What has influenced these famous poets?*
A) What have been these famous poets influenced by?
B) What are these famous poets influenced by?
C) What were these famous poets been influenced by?
D) What have these famous poets been influenced by?
E) What were these famous poets influenced by?

bilikhol.az

1. *This film was very long ... it was very interesting.*
A) either B) so C) but D) both E) neither
2. *The restaurant is very expensive ... only rich people go there.*
A) but B) so C) as D) because E) though
3. *Jake didn't want to go out ... his cold.*
A) because B) as C) though
D) because of E) inspite
4. *Jane and Jake were thirsty ... we asked for a drink.*
A) though of B) as C) because of
D) so E) such
5. *We stayed at home ... Jane was ill.*
A) because of B) so C) but
D) because E) so that
6. *... the cold weather we decided to go for a walk.*
A) Inspite of B) Though C) Although
D) Because E) As
7. *The government passed the new law. ... many people were against it.*
A) Neither B) Either C) However
D) As E) Because
8. *I don't agree with her ... I have to accept.*
A) though B) as C) so
D) because E) either
9. *I took a taxi ... my friends would not have to wait for me.*
A) and B) but C) so that
D) however E) inspite of
10. *We couldn't go out ... the storm.*
A) because B) as C) because of
D) though E) inspite of
11. *The police have found the boy ... disappeared last week.*
A) who B) which C) when
D) what E) what kind of
12. *I like the car ... won the race.*
A) which B) whom C) who
D) whose E) what

- 13. *The man ... dog bit me didn't apologize.*
A) who B) whom C) whose
D) what E) which
- 14. *London is the capital of Britain has over 6 million inhabitants.*
A) which B) when C) whom
D) who E) whose
- 15. *This is the girl ... broke the window.*
A) whom B) who C) which
D) whose E) what
- 16. *... Jane ... Jake like reading books.*
A) Neither...nor B) Either...or
C) Both...and D) But...also
E) Neither...or
- 17. *... Jake ... Jane likes reading books.*
A) Neither...nor B) Either...nor
C) Both...and D) But...also
E) Neither...or
- 18. *You give me ... a book ... a letter, do you?*
A) Neither...nor B) Either...nor
C) Both...and D) But...also
E) Neither...or
- 19. *You give me a book ... a letter, don't you?*
A) Neither...nor B) Either...or
C) Both...or D) But...also
E) Neither...or
- 20. *... the students ... the teachers were pleased.*
A) Neither...or B) Either...nor
C) Both...and D) But...also
E) Eeither...also

TEST 2

Choose the correct variant.

- 1. *... Jane complained about the exams, she got very good marks.*
A) Although B) Because C) As
D) But E) Because of
- 2. *I couldn't sleep ... the noise.*
A) because B) as C) though
D) because of E) inspite of
- 3. *I listen to the news in the morning ... I know what's happening in the world.*
A) such B) as C) so that
D) but E) because of
- 4. *I am tired I am going to bed.*
A) but B) so C) though
D) although E) because
- 5. *They didn't have any money ... they wanted to eat in a restaurant.*
A) but B) and C) so that
D) because of E) because

- 6. *She knows ... Korean ... English.*
A) both...also B) either...nor
C) neither...nor D) but...and
E) both...or
- 7. *This film was ... funny ... exciting.*
A) both...and B) either...nor C) neither...or
D) but...and E) both...or
- 8. *... we worked together we would succeed.*
A) as B) if C) unless
D) although E) though
- 9. *She wondered ... Jane had gone.*
A) although B) why C) who
D) whom E) which
- 10. *She wanted to know ... they were English.*
A) that B) whether C) what
D) where E) who
- 11. *He asked ... Jake could swim.*
A) that B) whom C) who
D) if E) whose
- 12. *That is the dog ... attacked me.*
A) that B) whose C) whom
D) who E) what
- 13. *The couple ... divorce was in the newspapers have got married again.*
A) whom B) who C) where
D) whose E) what kind
- 14. *The man ... I saw was very rude.*
A) who B) which C) what
D) what kind E) which of
- 15. *The car ... they bought was quite expensive.*
A) which B) who C) whose
D) whom E) what
- 16. *Have you read a book ... I lent you?*
A) what B) who C) that
D) whom E) whose
- 17. *My sister ... my cousin wear a pink dress.*
A) neither...nor B) either...or C) but...also
D) both...and E) either...nor
- 18. *She will lose the competition ... she runs faster.*
A) if B) unless C) until
D) till E) after
- 19. *The weather is not fine ... I will stay at home till the evening.*
A) Such that B) neither...nor C) so that
D) both...and E) such a...that
- 20. *Ayten and Gunel are ... good teachers... their students always study so hard.*
A) so...that B) such a...that C) both...and
D) such...that E) either...or

bitkiol.az

TEST 3

Choose the correct variant.

1. *I brought along a sandwich, ... I get hungry.*
A) therefore B) in case C) if only
D) but E) and
2. *Take this photo, ... you can remember me.*
A) while B) so that C) although
D) but E) and
3. *He could not convince his father, ... he tried many times.*
A) so that B) because C) because of
D) although E) and
4. *I will go to the concert, but ... you go as well.*
A) only if B) unless C) only but
D) because E) after
5. *... she calls me, I feel very happy.*
A) Therefore B) Only if C) Although
D) Until E) Whenever
6. *I will not talk to him ... he apologizes for what he did.*
A) until B) while C) because
D) because of E) after
7. *She spoke ... she knew what she was talking about, but she didn't.*
A) until B) although C) as if
D) but E) while
8. *I bought you a birthday card ... I like you.*
A) while B) because C) why
D) until E) unless
9. *A castle is a place ... a king or queen lives.*
A) which B) when C) why
D) where E) that
10. *An actress is a woman ... plays in films or theatre plays.*
A) why B) whose C) who
D) when E) which
11. *This is the girl ... mother is from Canada.*
A) who B) whose C) which
D) when E) why
12. *This is the time of the year ... many people suffer from hayfever.*
A) why B) where C) who
D) when E) whose
13. *The flowers ... grow in the garden are beautiful.*
A) which B) where C) why
D) who E) whose
14. *This is the picture ... Jane painted.*
A) when B) where C) who
D) whose E) that

15. *Do you know the man ... is speaking on the phone?*
A) whom B) whose C) who
D) which E) where
16. *We ate the sweets ... my mother had bought.*
A) whom B) whose C) which
D) when E) how
17. *Is this the boy ... plays the piano?*
A) whom B) whose C) which
D) who E) where
18. *This is the house ... was broken into.*
A) when B) that C) whose
D) where E) whom
19. *I talked to the girl ... car had broken down in front of the shop.*
A) whose B) whom C) who
D) which E) how
20. *Mr Richards, ... is a taxi driver, lives on the corner.*
A) whom B) whose C) who
D) which E) when

TEST 4

Choose the correct variant.

1. *The hotel in ... we stayed was near the sea.*
A) which B) where C) what
D) whose E) that
2. *... he is a clever student, he sometimes makes foolish mistakes.*
A) So B) Before C) As if
D) Although E) Until
3. *Merlin prepared her lessons very well ... she didn't get "5" .*
A) because B) and C) if D) so E) but
4. *... it was very cold outside, the children liked playing in the yard.*
A) Whether B) Though C) Both
D) But E) Such
5. *Ayten is the teacher about ... they talked.*
A) who B) whose C) that D) what E) whom
6. *He helped me ... he was very tired.*
A) since B) as C) though D) if E) because
7. *John played well ... everybody applauded him.*
A) or B) but C) if D) where E) and
8. *... clean air... clean water are necessary for our health.*
A) Not also, but only B) Neither, nor C) Either, or
D) Both, and E) Whether, nor
9. *I think ... you ... your friend has sent these messages to Mrs. Smith.*
A) either... or B) both... and C) as ... as
D) so ... that E) neither... or

bilikhol.az

- 10. *Be quick ... you 'll be late again.*
A) nor B) and C) but D) when E) or
- 11. *Mr. and Mrs. Bailers are ... kind people ... we all visit them every week.*
A) so, that B) such a, that C) either, or
D) such, that E) so, so
- 12. *... the questions were very difficult, Jane answered most of them correctly.*
A) Because of B) But C) Although
D) As E) Both
- 13. *He spoke English ... well ... we thought that he was from England.*
A) not only, but also B) as, if C) such, that
D) so, that E) neither, nor
- 14. *Everybody wanted to know ... there was too much noise outside.*
A) which B) what C) why D) who E) where
- 15. *The Britannia is the royal ship ... has been very famous for more than 40 years.*
A) what B) which C) why D) who E) whom
- 16. *Mrs Grey handed the ring to Mr. Dale ... examined it closely.*
A) which B) what C) who
D) whom E) whose
- 17. *Harry and Rosie have never quarrelled ... they married.*
A) but B) and C) or D) since E) because
- 18. *It was hot in the room ... I opened the window.*
A) as B) but C) so D) because E) after
- 19. *The police asked the witness ... he had heard the word ... the murderer said.*
A) if, what B) whether, what C) if, which
D) if, what's E) that, which
- 20. *The film was.. boring... I left the hall before the end.*
A) so, that B) so, but C) not so, as
D) as, as E) such, that

TEST 5

Choose the correct variant.

- 1. *Your blood pressure will rise ... you eat so many sweets at once.*
A) if B) though C) why D) even E) whether
- 2. *I could not buy anything ... all the shops were closed.*
A) and B) though C) till D) because E) until
- 3. *I'll give your letter to Julia ... I see her.*
A) until B) before C) till
D) as soon as E) though

- 4. *We wanted to help Morgan ... he didn't want us to do it.*
A) and B) but C) or D) because E) for
- 5. *I saw the town ... William Shakespeare was born in.*
A) who B) which C) where D) when E) what
- 6. *Do you know the house ... Roger lives in?*
A) which B) where C) who
D) whose E) what
- 7. *... Tom's legs hurt badly, he went on walking.*
A) So B) Although C) After
D) Since E) Because of
- 8. *It's been quite a long time ... I had a holiday abroad.*
A) ago B) for C) since D) when E) by
- 9. *He is a rich American ... collects model railways.*
A) whom B) which C) who
D) what E) whose
- 10. *... I missed the train, I was in time for the classes.*
A) As B) So C) Because D) If E) Though
- 11. *Tell me ... you will come to London.*
A) where B) when C) which
D) in when E) who
- 12. *... John ... his sister were heard from upstairs.*
A) Both, or B) Neither, nor C) Either, or
D) Either, nor E) Both, and
- 13. *... the meal ... the tea is ready.*
A) Neither, nor B) Both, and C) But, and
D) -, and E) Because, and
- 14. *... I see her, she is unhappy.*
A) In spite of B) As if C) So
D) As soon as E) Whenever
- 15. *... the hostess ... the guests were pleased.*
A) Either, nor B) Whether, or C) Neither, nor
D) Both, but E) Even, though
- 16. *The sea was ... stormy ... we couldn't see anything.*
A) both, and B) such, that C) as, that
D) as, well as E) so, that
- 17. *We couldn't go for a walk ... it rained.*
A) before B) even C) as
D) although E) because of
- 18. *His death was ... natural causes.*
A) because of B) because C) so
D) when E) as
- 19. *... being tired, he listened to me till the end.*
A) Though B) Because C) In case
D) Although E) In spite of
- 20. *It was ... a sad story that nobody wanted to remember it.*
A) as B) such C) and D) so E) but

bitkiol.az

THE PREPOSITION

TEST 1

Choose the correct variant.

- There is a dog ... the floor.*
A) in B) on C) at D) of E) off
- The bank is ... the cinema and the cafe.*
A) among B) in C) on D) between E) to
- I wanted to live ... Korea.*
A) on B) to C) in D) – E) At
- They moved the chairs ... my bedroom.*
A) on B) into C) in D) off E) of
- The children are playing ... the grass ... the bank.*
A) in, on B) at, in C) on, in D) at, on E) in, at
- I went ... Korea ... September.*
A) -, on B) in, in C) at, at D) to, in E) into, on
- The museum is open ... 9 a.m. ... 6 p.m.*
A) to, from B) in, in C) from, at
D) on, on E) from, to
- Shall we visit ... Korea ... next August?*
A) to, in B) -, in C) in, - D) to, - E) -, -
- She described her teacher ... a very pleasant person. She looks ... her sister.*
A) like, as B) as, as C) like, like
D) as, like E) -, like
- He showed ... me a photograph ... a woman ... blue eyes.*
A) to, to, with B) -, of, with C) to, -, of
D) -, with, of E) to, with, -
- Do you go ... work ... train or ... car?*
A) to, with, in B) -, by, with C) to, by, by
D) at, in, with E) -, with, with
- She will be back ... the beginning ... next week?*
A) in, - B) at, - C) in, of D) at, of E) -, -
- I can't talk ... you. I'm ... a hurry.*
A) -, in B) -, - C) to, in D) to, - E) -, on
- When we arrived ... the airport, they arrived ... Korea.*
A) in, at B) at, in C) -, in D) -, at E) -, -
- Who does this jacket belong ... ?*
A) into B) – C) on D) in E) to

- Our teachers are pleased ... their students' exam results.*
A) to B) – C) on D) with E) in
- It was the day ... the concert and everyone was busy ... the preparations.*
A) at, to B) of, with C) -, at D) in, in E) on, -
- She is not good ... running.*
A) in B) on C) at D) by E) –
- The salary depends ... your age.*
A) at B) of C) in D) - E) on
- He has applied ... another job.*
A) to B) for C) – D) of E) on

TEST 2

Choose the correct variant.

- France is famous ... its cheese.*
A) with B) to C) at D) for E) on
- She likes maths and she is interested ... history as well.*
A) on B) in C) to D) into E) of
- I waited ... ages until the parcel arrived ... last.*
A) -, in B) for, at C) with, in
D) for, in E) with, at
- There is a woman ... the phone box.*
A) in B) on C) at D) – E) of
- We drove ... London ... Korea.*
A) away, to B) till, from C) from. to
D) till, - E) -, to
- She visits ... Jane ... Monday.*
A) to, on B) -, in C) to, in D) -, on E) -, -
- I go ... home ... every day.*
A) to, - B) -, - C) to, on D) to, in E) -, on
- Are you going ... holiday ... the summer?*
A) in, in B) on, on C) in, on D) on, in E) to, to
- We are playing golf ... the afternoon.*
A) on B) at C) in D) to E) –
- I gave ... her a painting ... her birthday.*
A) to, on B) -, on C) to, for D) -, in E) to, in
- I will meet ... you ... lunchtime.*
A) with, at B) -, in C) with, in
D) -, at E) for, for
- She doesn't behave ... other people.*
A) like B) as C) – D) on E) of
- He came ... fame ... the main character ... a successful film.*
A) to, as, in B) -, like, on C) to, like, in
D) -, as, in E) for, to, for

- 14. *She passed ... the exam ... doing a lot ... work.*
A) by, without, of B) with, with, -
C) -, without, of D) -, with, -
E) by, -, -
- 15. *I cleaned the table ... a cloth.*
A) by B) with C) – D) of E) from
- 16. *Jane is the woman ... the red dress.*
A) with B) by C) in D) to E) –
- 17. *Their house is ... sale.*
A) with B) in C) for D) by E) –
- 18. *I came ... here ... foot yesterday.*
A) -, on B) to, on C) -, by
D) to, with E) to, by
- 19. *Are you busy ... the moment?*
A) with B) by C) – D) at E) in
- 20. *We paid ... the bill and left ... the restaurant.*
A) -, to B) -, - C) for, - D) for, for E) to, to

TEST 3

Choose the correct variant.

- 1. *Are you afraid ... bats?*
A) from B) at C) with D) of E) about
- 2. *They are anxious ... the meeting.*
A) for B) about C) at D) with E) in
- 3. *Jack is busy ... his new project.*
A) with B) for C) at D) in E) about
- 4. *Streets were crowded ... people.*
A) from B) for C) at D) about E) with
- 5. *Are you good ... music.*
A) for B) at C) with D) to E) about
- 6. *She was dressed ... a black dress.*
A) in B) at C) with D) for E) on
- 7. *They are anxious ... their children.*
A) about B) of C) at D) with E) for
- 8. *My brother afrails ... me.*
A) at B) about C) with D) of E) for
- 9. *That man is capable ... anything.*
A) at B) for C) in D) of E) with
- 10. *I think she spent the entire afternoon ... the phone.*
A) on B) in C) at D) from E) until
- 11. *I will wait ... 6:30, but then I'm going home.*
A) from B) at C) until D) in E) on

- 12. *The police caught the thief ... the corner of Cascade and Plum Streets.*
A) in B) at C) from D) on E) under
- 13. *My fingers were injured so my sister had to write the note ... me.*
A) for B) with C) to D) on E) about
- 14. *I am not interested ... buying a new car now.*
A) to B) for C) in D) about E) with
- 15. *My best friend, John, is named ... his great-grandfather.*
A) after B) to C) about D) for E) in
- 16. *My parents have been married ... forty-nine years.*
A) since B) for C) until D) on E) of
- 17. *He usually travels to Philadelphia ... train.*
A) by B) at C) with D) for E) about
- 18. *You frequently see this kind of violence ... television.*
A) with B) in C) on D) about E) of
- 19. *I was visiting my best friend ... the hospital.*
A) of B) at C) in D) from E) with
- 20. *It's been snowing ... Christmas morning.*
A) since B) for C) until D) at E) on

TEST 4

Choose the correct variant.

- 1. *Go ... these stairs until you reach the top floor.*
A) through B) up C) in D) on E) for
- 2. *He was stopped by the police for driving ... 120mph.*
A) at B) for C) on D) in E) to
- 3. *We always listen to music ... the way to work.*
A) by B) on C) for D) in E) at
- 4. *Take yur purse ... of your pocket and give it to me.*
A) out B) off C) away D) to E) in
- 5. *She called me ... midnight.*
A) on B) in C) of D) to E) at
- 6. *They arrived ... London ... morning.*
A) on, in B) on, on C) in, in D) at, in E) to, in
- 7. *The students are going ... a excursion.*
A) in B) at C) to D) on E) in
- 8. *The meeting was put ...*
A) on B) into C) in D) at E) off
- 9. *The strange man reached ... the gate.*
A) to B) – C) at D) in E) on

biikiol.az

- 10. *Switch the lights ... before you leave.*
A) of B) on C) to D) in E) with
- 11. *May I try these shoes ... ?*
A) of B) off C) in D) – E) On
- 12. *I am looking ... my pen.*
A) for B) on C) – D) after E) like
- 13. *He's the tallest man ... the world.*
A) over B) to C) in D) of E) at
- 14. *He is never late. He always comes ... time.*
A) in B) at C) on D) to E) –
- 15. *Many people work ... this building.*
A) at B) on C) with D) – E) In
- 16. *I am going to Japan ... seven days.*
A) In B) At C) On D) – E) Along
- 17. *I'm grateful ... you ... everything.*
A) -, about B) to, for C) with, -
D) to, about E) to, -
- 18. *We are worried ... his health.*
A) to B) – C) with D) for E) about
- 19. *We are ready ... the journey.*
A) to B) about C) – D) for E) in
- 20. *I graduated ... collage in 2006.*
A) on B) to C) from D) in E) for

TEST 5

Choose the correct variant.

- 1. *Where do they come ...?*
A) from B) of C) in D) on E) under
- 2. *She was born ... September.*
A) at B) in C) on D) of E) with
- 3. *My friend and you go to school ... the bus.*
A) at B) of C) out D) over E) on
- 4. *Sally will come ... 4 o'clock ... this afternoon.*
A) at, - B) at, in C) at, at D) -, - E) on, at
- 5. *We sometimes listen ... the radio or watch ... TV.*
A) of, on B) on, to C) to, on D) to, - E) -, to
- 6. *She looks ... her mother.*
A) in B) about C) of D) from E) like
- 7. *We are interested ... chess but we aren't very good ... it.*
A) with, on B) on, at C) in, at
D) in, with E) with, in

- 8. *The museum will be open ... half past seven ... five o'clock.*
A) from, till B) at, of C) of, until
D) to, past E) till, at
- 9. *Our father was looking ... his pen ... the morning.*
A) near, off B) for, in C) at, for
D) on, to E) of, in
- 10. *The deer disappeared ... the trees.*
A) between B) in front of C) across
D) along E) among
- 11. *When they arrived ... the party, it was ... 8 o'clock.*
A) in, - B) at, at C) at, - D) - / - E) - / at
- 12. *There's a letter ... you ... the table.*
A) in, on B) of, in C) from, onto
D) for, on E) to, under
- 13. *You can't rely... him to do the job properly.*
A) to B) with C) in D) on E) at
- 14. *Kenya spends a quarter ... its income every year.*
A) on B) of C) about D) in E) with
- 15. *"Khamsa" was written ... Nizami Ganjavi ... the 13th century.*
A) at, on B) over, in C) before, to
D) of, for E) by, in
- 16. *I'll tell you a little... myself, and you can do the same when you write ... me.*
A) about, to B) in, about C) after, with
D) into, about E) of, toward
- 17. *When they were ... holiday, they saw many places ... interest ... Spain.*
A) in, in, at B) at, of, in C) for, to, in
D) on, for, on E) on, of, in
- 18. *Although he is one ... the most diligent pupils ... school he is always late ... the lessons.*
A) off, in, to B) of, at, for C) at, with, of
D) about, at, at E) of, at, in
- 19. *She always stays ... bed ... 11 a.m.*
A) at, to B) in, until C) on, from
D) at, for E) in, for
- 20. *She was always quite ... the idea of marriage, the only thing she thought ... was getting higher education.*
A) for, upon B) against, about C) around, at
D) onto, along E) after, to

TEST 6

Choose the correct variant.

- 1. *Can you jump ... the fence into the garden to get our ball?*
A) onto B) above C) over D) to E) toward

2. *It's very useful to walk ... sand, to swim ... the sea ... a hot summer day.*
A) at, in, on B) in, in, in C) on, in, in
D) at, at, on E) on, in, on
3. *We have planned to meet again ... two weeks and talk ... these problems, but Nick apologized ... not coming.*
A) for, with, in B) with, to, - C) in, about, for
D) in, with, at E) about, for, after
4. *... Sunday morning we went ... the hospital for taking care ... the patients.*
A) In, to, with B) At, by, of C) On, to, with
D) On, to, of E) In, on, of
5. *Ayten was born ... the 14th ... September ... 1994.*
A) in, in, in B) in, of, on C) on, of, in
D) in, off, in E) on, of, off
6. *Poor Thomas was sitting ... the ground, ... the corner of the street waiting ... somebody to give him some money.*
A) at, at, for B) onto, in, to C) on, at, for
D) on, in, for E) on, round, in
7. *Who is that man speaking ... Martin ... the tree ... the street?*
A) to, in, on B) with, under, into
C) into, under, in D) to, under, in
E) with, on, under
8. *He had some problems with his car, so he had to go to work*
A) by taxi B) on a taxi C) with taxi
D) in taxi E) by a taxi
9. *The people listened... the speaker who was.. the stage.*
A) for, on B) -, on C) to, on
D) to, under E) -, onto
10. *The policeman: Take everything ... your bags.*
A) off B) from C) of D) out of E) into
11. *... summer we usually have our meals ... that big tree ... the yard.*
A) In, on, in B) In, under, in C) On, under, at
D) At, with, in E) After, in, in front of
12. *Don't say anything... anybody, it's a secret .. you and me. Ok, Sarah?*
A) to, off B) to, among C) -, between
D) -, among E) to, between
13. *The first Olympic Games took place ... Greece.*
A) at B) on C) in D) into E) onto
14. *There are 6 students ... my class ... the course, I am the best ... them.*
A) at, in, in B) in, at, between
C) in, at, among D) at, inside, between
E) in, at, off
15. *... last year Anna had a bad quarrel ... her neighbour who lived ... the sixth floor.*
A) In, with, on B) -, with, on C) At, with, on
D) -, under, up E) -, from, on
16. *Merylin lived ... a region ... the south-west ... Scotland.*
A) at, on, in B) on, of, from C) near, at, in
D) in, in, of E) in, of, from
17. *... last week I worked ... 9p.m. ... every night.*
A) In, at, at B) -, until, - C) -, at, at
D) At, till, on E) -, -, at
18. *The tourists left ... Baku ... five o'clock ... the morning.*
A) -, at, on B) for, till, - C) for, at, in
D) to, at, in E) from, at, in
19. *I last saw him ... the beginning ... September.*
A) since, from B) in, of C) at, in
D) at, of E) on, -
20. *English is used as an international language ... the world.*
A) in B) of C) near D) because E) in front of

COMPLETE THE SENTENCES

TEST 1

Choose the correct variant.

1. *Do you know ...*
 - A) How can I buy this bag?
 - B) Where is your boss?
 - C) What did he say?
 - D) How much these sunglasses cost?
 - E) What did happen to you?
2. *Will you tell me ...*
 - A) How long was it to the nearest station?
 - B) If it would take me long to go there?
 - C) How far it is to the nearest station?
 - D) How can I get to the nearest station ?
 - E) How long will it take me to go to the nearest station?
3. *I wanted to know the question?*
 - A) That someone answered to
 - B) That does anyone answer to
 - C) If did anyone answered to
 - D) If anyone answered to
 - E) If someone answers to
4. *Catherine asked me ... in Italy ?*
 - A) How long will you live
 - B) When you have moved
 - C) How long have you been living
 - D) How long I shall live
 - E) How long I had lived
5. *Doctors, teachers, politicians have to be honoured and careful ...*
 - A) But judges don't
 - B) Neither judge don't
 - C) Judges do either
 - D) So do judges
 - E) Judges also have
6. *Her father isn't fond of housework....*
 - A) Neither my father fond of
 - B) My father fond of either
 - C) Nor my father is fond of
 - D) Neither is my father
 - E) But my father does
7. *Most of the audience seemed to enjoy the concert, ... A)*
And neither did I B) So I didn't
C) If I do too D) But I didn't
E) As I am doing.
8. *Claire has got 3 cats, ...*
 - A) So has Helen
 - B) Neither has Helen
 - C) Helen has , either
 - D) Helen has neither
 - E) So Helen has
9. *I don't remember the way of hotel ...*
 - A) That they has gone last year
 - B) What they had gone last year
 - C) Where they went last year
 - D) Which they went last year
 - E) In which they had gone last year
10. *The questions were so difficult that she hardly answered them ...*
 - A) Neither were we
 - B) Nor did we
 - C) So did we
 - D) Neither we did
 - E) We didn't answered either
11. *Could you tell me ...*
 - A) Where your parents lives?
 - B) In which your parents lived?
 - C) Where do your parents live?
 - D) In where your parents live ?
 - E) Where live your parents?
12. *The police asked ...*
 - A) When did the accident happen?
 - B) What time did happen the accident?
 - C) When have the accident happened?
 - D) What time the accident happened?
 - E) When the accident happens?
13. *I think, it's a very huge building ...*
 - A) So are the others
 - B) So doesn't the others
 - C) Neither are the others
 - D) Neither aren't the others
 - E) But the others also aren't
14. *I prefer books to films ...*
 - A) She preferred , too
 - B) She prefers either
 - C) But she prefers neither
 - D) She too prefers
 - E) She also prefers
15. *The teacher didn't want to speak further ...*
 - A) Neither the pupils did
 - B) Nor did the pupils
 - C) Either didn't we
 - D) We don't want to speak further, either
 - E) We didn't want to speak further, neither
16. *Their father wants to know... this week..*
 - A) What places they had seen
 - B) What places they have seen
 - C) What places they saw
 - D) What places they were seeing
 - E) What places has seen
17. *He went to Norway for his weekend,...*
 - A) Neither did I B) I went either
 - C) So did I D) So do I
 - E) I did neither

18. *How much...in the shop?*
A) is these trousers B) are these trousers
C) are this trousers D) is those trousers
E) is that trousers
19. *The police had to ask each of the facts from witness much more carefully,....*
A) Neither did the inspector.
B) So hadn't to the inspector.
C) So did the inspector.
D) So was the inspector.
E) The inspector had to neither.
20. *The household asked me... stay at the hotel..*
A) how long was I going to
B) how long I am going to
C) how long I shall
D) how long you going to
E) how long I was going to

TEST 2

Choose the correct variant.

1. *Samira wants to know ... this month..*
A) What places they had seen
B) What places they have seen
C) What places they saw
D) What places they were seeing
E) What places has seen
2. *Jack went abroad for his weekend, ...*
A) Neither did I
B) I went either
C) So did I
D) I did neither
E) So do I
3. *I wonder....*
1. If she doesn't know about the accident.
2. Whether they will stay or leave.
3. Why doesn't she phone me.
4. When they have reached there.
A) 2, 4 B) 1, 3 C) 1, 2 D) 3, 4 E) 2, 3
4. *Narmin doesn't want to attend the lectures on philosophy ...*
A) I want either.
B) I don't too.
C) She didn't either.
D) Neither do I.
E) Don't I also.
5. *They have hardly had breakfast,...*
1. either haven't we
2. we haven't either
3. neither has Alice
4. neither hasn't she
A) 1, 3 B) 1, 4 C) 2, 4 D) 3, 4 E) 2, 3

6. *Choose the correct variant.*
- *What ...?*
- *I am a doctor.*
A) are you do
B) did you do
C) are you doingv
D) do you do
E) does he do
7. *A: I haven't seen your little niece before.*
B: ...?
A) How is she?
B) What is she like?
C) How she looks like?
D) What she is like?
E) How is she like?
8. *Could you tell me ...?*
A) what did he advise to do
B) that your aunt didn't take part in there
C) when you have gone to London
D) which question is right
E) what did they suggest
9. *My father never let us have difficulties...*
A) So did our mother
B) Neither did our mother
C) Never our mother did
D) Neither does our mother
E) Neither had our mother
10. *Can she explain to us...?*
A) where have they build the new shopping centre?
B) where will the new shopping centre be built?
C) when they have built the new shopping centre?
D) when did they build the new shopping centre?
E) where the new shopping centre will be built?
11. *Leman tries hard to get good mark at the physics exam,....*
A) nor does Susan
B) neither do my students
C) so do everybody
D) so do my students
E) so Susan does
12. *English is the only subject ...*
A) what Aysel knows best of all
B) which Aysel isn't good at
C) as Aysel doesn't know
D) Aysel gets excellent marks in
E) if Aysel learns hard
13. *-The old lady cried loudly and said nothing.*
-... .
A) Nor did the others
B) Neither didn't the others
C) The others did so, either
D) So didn't the others
E) Neither the others did

- 14. *Sophie knows...*
 - 1. who did I want to speak to
 - 2. what I want to speak about
 - 3. that I want to speak to her
 - 4. who I want to speak

A) 2, 3 B) 1, 4 C) 1, 2, 4 D) 1, 3 E) 3, 4
- 15. *People like surfing in the Internet very much nowadays, ...?*
 - A) haven't they
 - B) don't they
 - C) don't you
 - D) aren't they
 - E) doesn't he
- 16. *My parents have gone to foreign country for holiday.*
...
 - A) Nor have her parents
 - B) So do her parents
 - C) Neither her parents have
 - D) So have her parents
 - E) So her parents do
- 17. *Sarah wanted to know...*
 - A) what time the agreement signed
 - B) when they sign the agreement
 - C) when was the agreement signed
 - D) what time has the agreement been signed
 - E) when the agreement was signed
- 18. *Can you tell me...?*
 - 1. who those women are?
 - 2. where Liam can find Kyle?
 - 3. what do you mean?
 - 4. why didn't Joe come to the concert?

A) 2, 4 B) 3, 4 C) 1, 4 D) 1, 2 E) 1, 3
- 19. *When ... English?*
 - A) Has he begun to study
 - B) Did he begin to study
 - C) Has he begun study
 - D) Did he begin study
 - E) Did he begun study
- 20. *Charlie asked ... the results of the exam.*
 - A) That the teacher had announced
 - B) When had the teacher announced
 - C) If the teacher had announced
 - D) If had the teacher announced
 - E) The teacher had announced

TEST 3

Choose the correct variant.

- 1. *Can you explain ...me about the speech ?*
 - 1. What made her tell
 - 2. Why didn't she tell
 - 3. Why she hasn't tell
 - 4. Why she didn't tell
 - 5. Why hasn't she told

A) 1,4 B) 1, 5 C) 2, 5 D) 2, 3 E) 3, 4

biikhol.az

- 2. *Could you informed me ...?*
 - A) why you got a bad mark yesterday
 - B) why did you get a bad mark yesterday
 - C) what mark did you get yesterday
 - D) why you got a bad mark yesterday for
 - E) what you got a bad mark yesterday
- 3. *Didn't he tell you when ...?*
 - A) Sam has graduated from the university
 - B) Had Sam graduated from the university
 - C) Sam will graduate from the university
 - D) Sam had graduated from the university
 - E) Did Sam graduate from the university
- 4. *Do you know ...?*
 - A) when has Amelia come
 - B) when does Amelia come
 - C) when Amelia has come
 - D) when Amelia came
 - E) where does Amelia live
- 5. *Ted: Has Jessica found her money?*
Hans: ...
 - A) No, she hasn't. She's counting it
 - B) No, she hasn't. She's looking at it
 - C) No, she hasn't. She's looking for them
 - D) Yes, she has. She's looking for it
 - E) No, she hasn't. She's looking for it
- 6. - ...
- *Salad, chicken and soup.*
 - A) Who are there at lunch?
 - B) What is lunch?
 - C) What is that lunch for?
 - D) What is for lunch?
 - E) Who is that lunch for?
- 7. *Linda has not got a car. ...*
 - A) Either have I
 - B) Neither have got her cousin
 - C) So has Bob
 - D) So had her mother
 - E) Neither has her sister
- 8. *Is he an architect. . .?*
 - A) Who Mr. Cromwell talk about
 - B) Who did Mr. Cromwell talk about
 - C) Which Mr. Cromwell talked about
 - D) Who Mr. Cromwell talked about
 - E) Who does Mr. Cromwell talk about
- 9. *Do you know ...?*
 - A) When has the accident happened
 - B) When the accident has happened
 - C) When the accident was happened
 - D) Where was the accident
 - E) When the accident happened
- 10. *What will you do ...?*
 - A) When you finishes your lessons
 - B) When do you finish your lessons
 - C) When have you finished your lessons
 - D) When you finished your lessons
 - E) When you finish your lessons on Sunday day

11. *Mia : I like the poems by national poets.*
Emily : ...
A) Neither I do
B) So I do
C) So do I
D) Nor I do
E) Neither did I
12. *Margaret cut her hair no more, ...*
A) Neither did I
B) Neither I did
C) So does Anna
D) Neither I do
E) I didn't cut them either
13. *Richard hasn't got a computer, ...*
1. neither have I 2. so has Daniel
3. has he? 4. does he?
5. nor she has
A) 1, 3 B) 2, 3, 4 C) 1, 2, 3 D) 1, 4, 5 E) 1, 5
14. *He asked...*
1. if he came in time
2. that the contracts were signed
3. when the letter was written
4. when was he invited
A) 1, 3 B) 2, 4 C) 2, 3 D) 3, 4 E) 1, 2
15. *Ava : Alice knew nobody is ready for the lesson.*
Mary : ...
A) Neither did we
B) Neither are they
C) Neither they didn't
D) We didn't also
E) They don't either
16. *Do you know...*
A) if is there an accident
B) what was the matter
C) that was there an accident
D) what the matter was
E) when the accident has taken place
17. *Martha: I don't like cold weather.*
Mathew:...
A) It isn't either
B) Nor I does
C) So don't I
D) I don't like either
E) We don't like too
18. *Frank is afraid to go to the graveyard in the evening, ...?*
A) isn't he
B) hasn't he
C) is he
D) doesn't she
E) doesn't he
19. *Sevinj had breakfast with her family yesterday...*
1. So did I 2. So has I
3. Neither had I 4. I did, too
5. I also did
A) 1, 4, 5 B) 2, 3 C) 2, 4 D) 3, 5 E) 1,2,3

20. *Have you read...?*
A) which I sent
B) the article that you were sent
C) the article who you were sent
D) the article what I sent
E) what were you sent

TEST 4

Choose the correct variant.

1. *I believe you will enter the university you want because you never ...*
A) put your homework off
B) prepare homework
C) study hard
D) are ready for the lessons
E) get good marks
2. *Do you know ...*
A) how can I see you?
B) how much this telephone will cost?
C) what did he buy?
D) where was she?
E) what did happen to them?
3. *Narmin could hardly believe it when Olivia send the letter to her*
A) neither could Betty
B) so couldn't Betty
C) neither Betty could
D) so could Betty
E) neither couldn't Betty
4. *He wanted to know... afraid of spiders.*
A) that he was
B) if were we
C) if we were
D) that they are
E) if we are
5. *Can you inform me ...*
A) how long was it to the nearest bus stop?
B) how long does it take me to go to the nearest bus stop?
C) if it would take me long to go the nearest bus stop?
D) how far it is to the nearest bus stop?
E) how long will it take me to go to the nearest bus stop?
6. *This watch doesn't work,...*
A) either does, that one
B) neither does that one
C) theirs neither does
D) so does mine
E) nor that one too

7. *Say when and why ... ?*
A) the movie has stopped
B) did the movie stopped
C) has the movie stopped
D) the movie stopped
E) the movie was stopped
8. *Do you remember... ?*
A) when did they leave for The USA
B) where you left money
C) when they have left for The USA
D) where did you leave money
E) when were they here last
9. *Can you tell me when ... ?*
A) they have graduated
B) you graduated
C) are you going to graduate from university
D) did you graduate
E) have they graduated
10. *Does Marina know when ... ?*
A) will the guests come
B) have the guests come
C) the guests have come
D) do the guests come
E) the guests come home
11. *I can't see ...*
A) with whom is the baby playing
B) who is the baby playing with
C) who is playing with the baby
D) who does the baby play with
E) with whom plays the baby
12. *The girl ... is my closest friend.*
A) which I gave the gifts to
B) I gave my gifts to
C) who were given the gifts to
D) what I gave my gifts to
E) which was given the gifts to
13. *The old woman ... is my granny*
A) which gave the flowers to
B) what Sam gave the flowers to
C) which was given the flowers to
D) Sam gave the flowers to
E) who were given the flowers to
14. *I met your brother in the street and asked ...*
A) that he will be free tomorrow
B) why was he going.
C) where did he leave.
D) when he has come back.
E) why he hadn't replied my application
15. *Liam wanted to know ...*
A) that we preserved old traditions.
B) if I was interested in music
C) what country do these tourists come from
D) when did they see him.
E) when I have been Japan.

16. *I want to read everything from encyclopedia ...*
A) what interests me
B) that interests me
C) that interest me
D) what interest me
E) which interest me
17. *Students ... that academy receive a high education.*
A) who attends
B) who attend
C) who does attend
D) which attend
E) that attends
18. *Do you know ... ?*
A) how old does your biology teacher
B) How old is your biology teacher
C) how long has your biology teacher working at this school
D) how old your biology teacher is
E) how long your biology teacher works at this school
19. *Can you show me...?*
A) how do you repair this car
B) how you repair this car
C) how did you repair this car
D) how have you repaired this car
E) how are you going to repair this car
20. *Do you want to know ... ?*
A) why has Mr. Dawson said it
B) that he come home late
C) when they have came
D) what we are proud of
E) what do I do at home after classes

INTERROGATIVE AND NEGATIVE SENTENCE

TEST 1

Choose the correct variant.

- They need a lot of advice,...?*
A) need they B) needn't they C) don't they
D) do they E) will they
- They had to change the wagon during the travel,...?*
A) did they B) didn't they C) weren't they
D) hadn't they E) don't they
- Josefina has never drunk alcohol, ...?*
A) doesn't she B) has she C) hasn't she
D) did she E) does she
- My mother cut herself
-.....?
-What a pity!*
A) Doesn't she? B) Does she? C) Isn't she?
D) Didn't she? E) Did she?
- Mr. Tomson's had an accident this morning.
....*
A) Hasn't he? Is it serious?
B) Hasn't he? It is very bad.
C) Is he? What a pity!
D) Had he? It is nice to hear.
E) Has he? I haven't heard.
- I think, Marta read the text, ... ?*
A) doesn't she B) hasn't she C) didn't she
D) isn't she E) wasn't she
- You like this idea,... you?*
A) doesn't B) don't C) isn't D) aren't E) or not
- What time... they get up?*
A) is B) are C) does D) do E) were
- ... it ... in autumn?*
A) Do, rain B) -, rains C) Does, rain
D) Is, raining E) Have, rains
- Seymur never eats cabbage, ... ?*
A) does he B) didn't he C) did he
D) isn't he E) doesn't he
- The students of the course study very hard,... ?*
A) aren't they B) don't they C) do them
D) do they E) are they
- Kate never eats meat,... ?*
A) does she B) doesn't she C) has she
D) hasn't she E) isn't she

- He never does any work at all at home, ...?*
A) is he B) isn't he C) does he
D) doesn't he E) didn't he
- Let's keep our school clean ...?*
A) will we B) do we C) shall we
D) are we E) is it
- Anar reads a lot of books everyday,... ?*
A) didn't he B) doesn't he C) don't he
D) aren't he E) isn't he
- It had been announced before you entered the room, ...?*
A) had you B) wasn't it C) did it
D) hadn't it E) didn't it
- Robert greeted the guests at the door.
- ... ? It was very kind of him.*
A) Did it B) Didn't he C) Does he
D) Was he E) Did he
- She is not going to fail her entrance exam, ... ?*
A) isn't she B) wasn't she C) was she
D) is she E) is he
- He didn't know about yesterday's accident.
- ... I didn't either.*
A) Didn't he? B) Did he? C) Had he?
D) Was he? E) Doesn't he?
- Your behaviour makes me feel unpleasant.
-...? I am sorry.*
A) Don't you B) Does it C) Isn't it
D) Am I E) Is it

TEST 2

Choose the correct variant.

- Linda read the story, ... she?*
A) doesn't B) didn't C) don't D) does E) isn't
- A triangle has 3 sides, ... ?*
A) do they B) hasn't they C) has it
D) does it E) doesn't it
- You'd like that, ...?*
A) don't you B) wouldn't you C) haven't you
D) didn't you E) hadn't you
- Choose the correct disjunctive question .*
A) Let's study much, shan't we?
B) Let's study much, don't we?
C) Let's study much, shall we
D) Let's study much, do we?
E) Let's study much, will you?

5. *Choose the correct interrogative sentence.*
A) Who open the windows?
B) Whom of you have learnt the lesson?
C) Which of you don't learnt the lesson?
D) Which of you haven't learnt the lesson?
E) Which of you doesn't learn the lesson?
6. *Choose the correct variant.*
A) A fish live in water, don't they?
B) Fish lives in water, doesn't it?
C) These fish lives in water, don't they?
D) Fish live in water, don't they?
E) Those fish lives in water, don't they?
7. *Choose the correct interrogative sentence.*
A) Why the news was kept in secret?
B) John hasn't to look after her sister, has he?
C) Who was the furniture dusted by?
D) Do you know who will be taught English by?
E) How much is it cost?
8. *...windows are open?*
1. Which 2. How many
3. How much 4. Whom
A) 1, 2 B) 1, 3 C) 2,4 D) 3,4 E) 1,4
9. *Choose the correct interrogative sentence.*
A) Does he often visit you?
B) Does visit he often you?
C) Do he often visit you?
D) Is he often visit you?
E) Is he visit you?
10. *Choose the correct interrogative sentence.*
A) When he phoned?
B) When he has phoned?
C) When has he phoned?
D) When did he phone?
E) When was he phone?
11. *Choose the correct interrogative sentence.*
A) Why didn't you wanted dance with us?
B) How do you wanted to dance with us?
C) Why don't you want to dance with us?
D) How didn't you want to dance with us?
E) Why doesn't you want to dance with us?
12. *Choose the correct interrogative sentence.*
A) How much money we did spend?
B) How much money did we spend?
C) How much money we spend?
D) How much money spent we?
E) How much money did we spent?
13. *You haven't taken the book,...?*
A) don't you B) haven't you C) isn't it
D) do you E) have you
14. *She has never been Hong Kong, ...?*
A) don't you B) hasn't she C) has she
D) does she E) doesn't she

15. *There isn't much snow in the yard,...?*
A) isn't it B) are there C) there is
D) is there E) is it
16. *Choose the correct variant.*
1. How many times a week are you controlled by the manager?
2. How many times a day does the manager control you
3. How many times a week you are controlled by the manager?
4. How many time a day you control the manager?
A) 1,4 B) 2, 3 C) 3, 4 D) 1,2 E) 2,4
17. *Choose the correct interrogative sentence.*
A) How many oil is produced in Azerbaijan every year?
B) How much is oil produced in Azerbaijan every year?
C) How much does oil produce in Azerbaijan every year?
D) How much oil is produced in Azerbaijan every year?
E) How much oil Azerbaijan produce every year?
18. *Choose the correct interrogative sentence.*
A) When have you finished school?
B) When did you finish school?
C) When did you finished school?
D) When did finish you school?
E) When have finished you school?
19. *Choose the correct interrogative sentence.*
A) Do you went to school?
B) Does she plays football?
C) Did he go to school yesterday?
D) Have she got a copy-book?
E) Does you have a brother?
20. *Choose the correct interrogative sentence.*
A) Who helped you yesterday?
B) It was neither rainy nor windy, wasn't it
C) When you are going to London?
D) There are a lot of mistakes in your composition, aren't they?
E) Have been the letter sent to Ankara?

TEST 3

1. *Choose the correct negative sentence.*
A) He has to leave his country, hasn't he?
B) He had neither friends nor money to go to the journey
C) There was neither copybook nor book to prepare the lesson
D) They have not art class on Monday, too.
E) James hardly ever needs your advice, neither

2. *Choose the correct negative sentence.*
A) Never eat something with your left hand.
B) Some people don't like to eat food with chopsticks
C) Don't open the books and the notebooks neither
D) I didn't notice the butterfly to sit on the bush
E) She neither read nor wrote, does she?
3. *Choose the correct negative sentence*
A) There is no a map or a picture on the wall.
B) There is neither a map or a picture on the wall.
C) There is not either map or a picture on the wall.
D) There is no map or a picture on the wall.
E) There is no map or picture on the wall.
4. *Choose the correct negative sentence*
A) We didn't anything about the last meeting to him
B) If you don't stay with your friend ,I'll not stay either
C) Hardly somebody could pass this IQ test
D) Bill bought not bread or sugar and his mother doesn't either
E) There isn't some milk in the fridge. Go to the shop and buy!
5. *Choose the correct negative sentence*
A) Richard has never be late for business meeting
B) Richard hasn't also be late for business meeting
C) Richard has never been late for business meeting
D) Richard didn't been late for business meeting
E) Richard hasn't never been late for business meeting
6. *Choose the correct negative sentence*
A) Neither you nor your friend has to go commercial center today.
B) We haven't to wait for Narmin for a long time.
C) Jack doesn't have car or house.
D) Victoria doesn't know both maths or chemistry
E) We need not anybody's help.
7. *Choose the correct negative sentence*
A) Samuel's sister had no any brother and sister
B) Samuel's sister had not brother and sister
C) Samuel's sister had no a brother and a sister
D) Samuel's sister had no brothers or sisters
E) Samuel's sister had brothers or sisters either
8. *Choose the correct negative sentence.*
A) He needn't anybody's help, either.
B) He don't need anybody's help
C) He needs nobody's help, either.
D) He needn't nobody's help, too.
E) He also doesn't need anybody's help.
9. *Choose the correct negative sentence.*
A) The daisy doesn't smell very nice, neither do the carnations.
B) Nothing hasn't been packed yet
C) Orxan couldn't hardly swim.
D) He can find any solving of problem ,either.
E) There is neither orange nor peach on the plate

10. *Choose the negative sentence*
1. I didn't do the task in less than an hour.
2. You did do the task in less than an hour, didn't you?
3. I did the task in an hour either.
4. Neither of them did the task in an hour.
A) 1,2 B) 1,4 C) 2,3 D) 3,4 E) 2,4
11. *They will join us too.*
A) They will join us neither.
B) They will not join us too
C) They won't also join us
D) They will not join us either
E) They not join us either
12. *Choose the correct negative sentence*
A) He looks like neither his father nor his mother
B) He could hardly choose something for his son
C) Neither of the sofas were comfortable
D) I can't find my glasses somewhere. Have you seen them?
E) They aren't rich. They have got much money.
13. *Both my mother and father were born in the same city*
A) Neither my mother or father was born in the same city
B) Both my mother and father weren't born in the same city
C) Neither my mother nor father was born in the same city.
D) Either my mother or father were born in the same city
E) Neither my mother nor father were born in the same city.
14. *Choose the correct negative sentence.*
A) Oscar needn't somebody's help.
B) Oscar need nobody's help.
C) Oscar didn't need nobody's help
D) Oscar didn't need anybody's help.
E) Oscar needn't anybody's advice.
15. *Choose the correct negative sentence.*
A) Fortunately, the storm did no harm to nobody.
B) Mr. William who is our boss had not lunch, as he was very busy
C) Lucy is too little ,so she also need not your advice
D) They needn't follow his money either. They're rich enough.
E) No one wants to listen the director's speech, too. Because he is very dreary.
16. *Choose the correct negative sentence.*
A) Philip and Jasmine hadn't to take part at the ceremony
B) Philip and Jasmine had not take part at the ceremony
C) Philip and Jasmine don't had to take part at the ceremony
D) Philip and Jasmine did had no take part at the ceremony
E) Philip and Jasmine didn't have to take part at the ceremony.

17. *Choose the correct negative sentence*
A) Didn't they had any problems?
B) I know neither Geography nor Literature well
C) That young man never drinks and smokes
D) We haven't to speak loudly ,the child is sleeping
E) Neither Tony nor Sam is fond of going nowhere
18. *There was a letter and a telegram in her handbag*
A) there was neither letter nor telegram in her handbag
B) there was not letter and a telegram in her handbag
C) there was no letter or a telegram in her handbag
D) there was no letter or telegram in her handbag
E) there was not letter and telegram in her handbag
19. *Choose the correct negative sentence.*
1. Try not to be late.
2. It is better not to discuss it with him.
3. I prefer not to work on weekends neither.
4. I regret not telling him about it.
A) 1,2 B) 2,3 C) 1,4 D) 1,2,4 E) 1,3
20. *Choose the correct negative sentence.*
A) I don't have to do something.
B) I haven't to do anything.
C) He hasn't to do anything
D) They hadn't to do anything.
E) We didn't have to do anything.

TEST 4

1. *Choose the correct negative sentence.*
A) The wounded weren't taken to hospital, neither
B) Neither of the composers was so popular
C) Nick couldn't also revise the grammar rules
D) They also had not any chance to do it
E) Diana had no money and friends
2. *Choose the correct negative sentence*
A) there were not any more news of him
B) I don't want an advice or help
C) She never uses the washing-machine
D) He went nowhere, didn't he?
E) They didn't return neither that year nor the next
3. *Choose the correct negative sentence*
A) He needn't to learn these words
B) He needn't to speak about it
C) She doesn't needs to ask a question
D) She needn't these apples.
E) She doesn't need these books.
4. *Choose the correct negative sentence*
A) He speaks neither Russian or Japan
B) Neither of them was a singer
C) Neither of them were also ready
D) Neither of the texts was easy,too
E) Neither I nor Dora didn't know English

5. *Choose the correct negative sentence*
A) Robin didn't have both a pen and a pencil- case
B) Robin had neither pen or pencil-case.
C) Robin had no pen or pencil-case
D) Robin didn't had not only a pen, but also a pencil-case.
E) Robin hadn't a pen or a pencil-case. too.
6. *Choose the correct negative sentence*
A) Never do no work in a hurry
B) Don't do nothing in a hurry
C) Never do any in a hurry
D) Never don't do something in a hurry
E) Never do anything in a hurry
7. *Choose the correct negative sentence.*
A) We have had neither lunch or dinner.
B) The old lady could hardly say nothing to them
C) Nobody was sorry for him because he was cruel
D) We wrote them no a letter or a message either
E) We haven't seen both Jackson and his sister
8. *Choose the correct negative sentence*
A) Harris doesn't have no money in his pocket
B) Harris hasn't no money in his pocket
C) Harris has no money in his pocket ,too
D) Harris had no money in his pocket
E) Harris has no money in his pocket, neither
9. *Choose the correct negative sentence.*
A) Not all the boys don't agree with him
B) Neither the wind nor the rain could stop them
C) There wasn't anything to do too.
D) There wasn't some food at home.
E) They had no a friend and relatives.
10. *Choose the correct negative sentences.*
A) She was hardly satisfied with nothing
B) Unless she doesn't come we won't be able to finish it today.
C) The boy could neither read nor write
D) Though I didn't have any free time,I couldn't reject her invitation
E) Neither the shepherd nor the cattle was in the field
11. *Choose the correct negative sentence.*
A) There's no need to lose your temper
B) You haven't said nothing about yourself.
C) I don't much difficulty with grammar.
D) I hadn't coffee for breakfast this morning.
E) He hadn't job when last I saw him.
12. *Choose the correct negative sentence.*
A) There is not a teacher or student on the third floor.
B) There is neither a teacher nor student on the third floor
C) There is neither teacher nor student on the third floor.
D) There is no teacher or a student on the third floor.
E) There is no teacher or student on the third floor.

13. Choose the correct negative sentences.
1. The delegates hadn't go to the meeting.
2. Caroline mustn't trust him either.
3. David can't go there.
4. James doesn't do shopping on weekdays.
A) 2,3,4 B) 1,2,4 C) 1,2,3 D) 2,4 E) 1,3
14. She can sing and dance.
A) She can also never sing and dance.
B) She can't sing and dance too.
C) She can sing and dance either.
D) She can't sing or dance.
E) She can't sing and dance neither.
15. Choose the correct negative sentence.
A) If you didn't take book back to the library in time you have to pay a fine.
B) If you don't take a book back to library in time you have to pay fine too.
C) If you don't also take a book back the library in time you have to pay fine.
D) If you don't take a book back to the library in time you have to pay a fine.
E) If you doesn't take a book back to the library in time you have to pay a fine.
16. Choose the correct negative sentence.
A) We don't go to the cinema every week
B) Do we go to the cinema every week
C) We not go to the cinema every week
D) We go to the cinema every week.
E) Are we go to the cinema every week
17. Choose the correct negative sentence.
A) No one didn't have to buy tickets for the theatre. decision.
B) No one could let Arzu to make her own project
C) Don't open the window and the door
D) Neither of them was ready to understand the situation too.
E) If she doesn't accept the invitation, the others won't either.
18. Choose the correct variant.
I...come to the party because I... go to work.
1. have to, needn't to
2. haven't to, must
3. couldn't, had to
4. can't, have to
A) 2, 3 B) 1, 4 C) 3, 4 D) 1, 2 E) 1, 3
19. Choose the correct negative sentence.
A) There was nothing in his past to be ashamed of.
B) There haven't thick fogs in London.
C) There is hardly no part in the town that has so much wind.
D) His son isn't a slow learner too.
E) I don't want to speak to you no more.
20. Choose the wrong negative sentence.
A) Some people won't eat spicy foods.
B) In fact, they haven't been feeling well all week.
C) None of Jim's best friends lives near him.
D) Neither of them has been feeling well
E) Lions never eats grass.

SUBJECT - VERB AGREEMENT

TEST 1

1. A number of students ... absent today.
A) is B) was C) are D) have E) has
2. Choose the correct variant.
1. The places of interest of Turkey are marvelous.
2. The broken glasses was lying on the table
3. A hundreds dollars isn't a high salary.
4. The five days' trip was excellent for him.
A) 1,3 B) 1, 2 C) 3,4 D) 2,4 E) 1,4
3. Choose the incorrect variant.
A) A person who steal things is a thief
B) I ate a piece of bread.
C) He was given a thousand dollars.
D) Only a few students came in.
E) Smoking is harmful.
4. Choose the correct sentence.
A) A cat and a mouse isn't friends.
B) The United Nations have its headquarter in New York.
C) Math lessons is very easy for our students.
D) Her niece are five years old.
E) The Philippines consists of a lot of islands.
5. Choose the correct variant.
1. The temperature in many desert regions are cold at night.
2. The stolen bags in the burglar's hand were an evidence of his crime.
3. Tea with sugar and lemon tastes good.
4. All the offers of mediation was rejected.
A) 1, 2 B) 3,4 C) 2, 3 D) 1, 3 E) 2, 4
6. Choose the correct sentences.
1. There are so many ways to solve this problem.
2. Getting up early on Mondays is difficult forme.
3. Draughts are played by two people.
4. The news he brought were awful.
A) 2, 4 B) 2, 3 C) 3, 4 D) 1, 2 E) 1, 3
7. Choose the correct sentence.
A) A number of the companies try to their customers.
B) Some members of the party was late.
C) Only a small number of our students satisfy passes the exam.
D) The young has bad habits nowadays.
E) He always lie on this sofa.

8. *Choose the correct variant.*
 1. The town gets its name from the river on which it was built.
 2. The scissors which was taken from the box was sharp.
 3. This policeman shout at the drivers.
 4. All the furniture was sent to the foreign countries.
 A) 2, 3 B) 1, 4 C) 1, 3 D) 3, 4 E) 2, 4
9. *Making pies and cakes ... my mother's hobby*
 A) were B) is C) have D) are E) weren't
10. *The doctor is examining the patients who brought to hospital.*
 1. was 2. Were 3. have been
 4. is 5. has been
 A) 2, 4 B) 1, 5 C) 1,4 D) 4, 5 E) 2,3
11. *Their cattle... various, but their poultry... of only hens and cocks*
 A) are, consist
 B) aren't, consists
 C) are, doesn't consist
 D) is, consists
 E) were, shall consist
12. *Choose the correct sentence.*
 A) This pair of trousers don't fit you.
 B) The twins whose father were a doctor helped me a lot.
 C) The lady's address were sent at last.
 D) A number of people doesn't stop smoking.
 E) These are the lists of the news.
13. *Choose the correct sentence.*
 A) Table 3 show the results.
 B) The icy conditions makes road travel dangerous.
 C) Printing health warnings is our main duty.
 D) How much are this pair of trainers?
 E) Wealth aren't as important as health.
14. *Choose the correct sentences.*
 1. My father and I were ready to leave.
 2. The water in the buckets is pure.
 3. Take the books which is on the table.
 4. The girls and the boys shall take part in the competition.
 5. Some pupils was absent from the lesson.
 A) 1, 3 B) 1, 2 C) 2, 4 D) 3, 4 E) 4, 5
15. *Objects in the mirror ... closer than they appear*
 1. is 2. are 3. Was 4. were
 A) 2, 3 B) 1, 3 C) 1, 2 D) 3, 4 E) 2, 4
16. *Choose the correct variant.*
 1. The area of rainforests disappears every year.
 2. The amount of water he uses a day are 10 litres.
 3. A huge amount of oxygen is produced by rainforests.
 4. Every ten minutes one kind of animal disappear.
 A) 1, 3 B) 1, 2, 3 C) 2, 3 D) 2, 3, 4 E) 1, 4

17. *Choose the correct sentences.*
 1. A few bowls of porridge were put on the table.
 2. All porridge have been eaten by the kids.
 3. There was a lot of porridge in the pot.
 4. Some of the porridge were burnt.
 A) 1, 4 B) 2, 4 D) 2, 3,4 C) 1, 2, 3 E) 1, 3
18. *Choose the correct variant.*
 1 We have to obey the rules shown to us.
 2. Some political news don't concern me.
 3. The price of these glasses is high.
 4. Three months' holiday are a very long time.
 A) 3,4 B) 1, 2 C) 2, 3 D) 1,3 E) 1,4
19. *Choose the incorrect variant.*
 A) The soldiers were ordered not to fire.
 B) The firemen puts out the fire fast.
 C) What does that sign say?
 D) The two presidents were applauded.
 E) Whom do you support?
20. *Match the parts of the sentences.*
 1. All ... solved. There's no problem.
 2. All ... on holiday. There is nobody here.
 3. All ... solved the tests. Everybody is ready.
 a. has b. have c. are d. was e. were
 A) 1-e; 2-a; 3-c B) 1-a; 2-c; 3-e C) 1-c; 2-a; 3-b
 D) 1-a; 2-c; 3-b E) 1-d; 2-c; 3-b

bitkiol.az

TEST 2

1. *Choose the correct variant.*
 A) The price of these jeans are reasonable
 B) The books borrowed from the library is on my desk.
 C) The famous singer and composer have arrived.
 D) The boss, as well as his colleagues, have been robbed.
 E) There are the Moon and thousands of stars in the sky.
2. *Match the parts of the sentences.*
 1. Two pieces of luggage ... still on the scal
 2. Some drops of coffee... on her new skir
 3. A lot of food... been left on the table.
 a. has b. are c. were
 A) 1-a, 2-b, 3-c B) 1-b, 2-a, 3-c C) 1-a, 2-c, 3-b
 D) 1-c, 2-a, 3-b E) 1-b, 2-c, 3-a
3. *Choose the correct variant.*
 1. Reading a lot of books is her hobby.
 2. Your hair looks great
 3. A new pair of glasses don't cost so much
 4. "Tom and Jerry" are an amusing cartoon
 A) 1, 4 B) 2, 3 C) 1,2 D) 3,4 E) 2,4
4. *One of the most intelligent students who... full marks ... Joseph.*
 A) scored, were B) score, is C) scores, is
 D) score, are E) scores, are

- 5. *Some of furniture in our rooms... second hand.*
1. is 2. are 3. was 4. were
A) 2, 4 B) 1, 2 C) 1,3 D) 2, 3 E) 1, 4
- 6. *This is a large hall. Many parties... here.*
A) was held B) has been held C) are held
D) is held E) holds
- 7. *Choose the correct variant*
1. Living in Beijing costs a lot of money.
2. Chinese pancakes looks delicious
3. Reading and writing are important skills.
4. Every resident have to pay tax.
A) 1,3 B) 1, 2 C) 1, 4 D) 2, 3 E) 2,4
- 8. *Choose the correct variant.*
1. Jamie and Tom are with me.
2. Either the teacher or the students write on the blackboard
3. Not only Julie but also George want to visit grandma
4. Some people in my office is very annoying.
A) 3, 4 B) 1, 2 C) 1, 3 D) 2, 3 E) 2, 4
- 9. *Match the parts of the sentences.*
1. An owl and a black bird ... sitting on the tree.
2. Every member of these classes... diligent.
3. All students ... prepared their lessons.
a. do b. are c. is d. has e. have
A) 1-e, 2-d, 3-a B) 1-c, 2-b, 3-a C) 1-b, 2-c, 3-e
D) 1-a, 2-b, 3-c E) 1-d, 2-c, 3-e
- 10. *The book about his adventures ... read worldwide.*
1. are 2. have been 3.is 4. has been
A) 1, 4 B) 2, 3 C) 3,4 D) 1, 2 E) 1,3
- 11. *Choose the correct variant.*
1. A large number of countries is members of the United Nations.
2. A number of people are waiting to see you.
3. The number of stars in the sky seems countless.
4. The number of computer advances are increasing every year.
A) 3,4 B) 1, 2 C) 1, 3 D) 2, 3 E) 2,4
- 12. *Everybody ... here for you. All of them ... waiting to listen to your speech.*
A) is,are B) are, are C) is, is
D) were, were E) was, was
- 13. *Choose the correct variant.*
1. Cowards die many times before their death.
2. The king with all his men were killed.
3. The quality of these products are high
4. No fewer than ten men were injured
A) 1,4 B) 2,4 C) 2, 3 D) 3,4 E) 1,3
- 14. *Choose the correct variant.*
1. "The Arabian Nights" are an interesting book.
2. Nick is one of the best painters that have ever lived
3. The price of these products has risen.
4. Three parts of the work are left for me to finish.
A) 1,3 B) 2,4 C) 1,2 D) 3,4 E) 1,4

- 15. *Match the halves.*
1. Japanese ... very difficult to learn.
2. Cattle ... considered sacred in India.
3. All students... their own books.
a. is b. are c. have
A) 1-c, 2-b, 3-a B) 1-c, 2-a, 3-b
C) 1-b, 2-a, 3-c D) 1-a, 2-b, 3-c
E) 1-b, 2-c, 3-a
- 16. *Choose the correct variant.*
A) Biology and chemistry are main subjects in the 4th group.
B) The purpose of these advertisements are unknown for me.
C) The teachers does their best for us.
D) This waitress do shopping every day.
E) The police was in the event place.
- 17. *It... easy to see why the student exchanges... so important.*
A) is, are B) are, is C) isn't, is
D) are, are E) aren't, is
- 18. *A lot of animals... in the world every day because land and seas ... very polluted.*
A) die, is B) dies, is C) are dying, is
D) dies, are E) die, are
- 19. *Choose the correct sentence.*
A) Tom and I am very eager to learn English.
B) Which month of the year is the shortest?
C) There are no cloud and stars in the sky.
D) Both Dan and Matt is never late for work.
E) There wasn't rivers and a forest near there.
- 20. *Choose the correct variant.*
1. Ben, together with his friends, enjoys going out together.
2. This pair of shoes cost \$99.
3. The number of traffic accidents are increasing.
4. A number of children want to live alone.
A) 3, 4 B) 2, 3 C) 1, 4 D) 1, 3 E) 2,4

TEST 3

- 1. *Choose the correct variant*
1. You and I are supposed to clean the room before mother gets home.
2. Neither she nor I am going to the festival.
3. Each of the statements are true.
4. Every pair of sunglasses she tried on were too dark.
A) 1, 2 B) 2, 4 C) 2, 3 D) 1, 3 E) 3, 4
- 2. *Choose the correct variant*
1. Neither his partner nor his neighbours speaks highly of him.
2. Everyone needs love.
3. Part of the money goes to charity.
4. Early to bed and early to rise make a man healthy, wealthy and wise.
A) 1,4 B) 1, 3 C) 1,2 D) 2, 3 E) 3, 4

3. *Your suggestions ... not new for me, but Sophie's advice and information ... better*
A) are, are B) aren't, was C) were, was
D) are, is E) are, isn't
4. *The results of L. Zade's experiment.. published in a scientific journal.*
1. is 2. have been 3. are 4. has been
A) 1, 3 B) 1, 4 C) 2, 4 D) 3, 4 E) 2, 3
5. *Some of the bread ... eaten.*
1. was 2. were 3. has been 4. have been
A) 2, 4 B) 3, 4 C) 1, 3 D) 2, 3 E) 1, 4
6. *These books on the shelf... very valuable to me*
1. is 2. Are 3. Was 4. Were
A) 1, 2 B) 1, 4 C) 3,4 D) 2, 4 E) 2, 3
7. *Choose the correct sentences.*
1. Eighty dollars is a small sum for my pocket money.
2. Both John and his friend is planning attend the meeting.
3. Each of the boys in our district goes to mosque every Friday.
4. Some of the questions seems so hard.
A) 3,4 B) 1, 2 C) 1,3 D) 2, 3 E) 1,4
8. *Choose the correct sentences.*
1. The dishes in the kitchen is dirty.
2. The store is looking for clerks who knows accounting.
3. Neither of my daughters looks like me.
4. Her answer to all requests is the same.
A) 3,4 B) 2, 3 C) 1, 2 D) 2, 4 E) 1, 3
9. *Choose the correct sentences.*
1. Nearly everyone in China like rice.
2. The basketball players at our college are highly skilled.
3. The best student in the afternoon classes are from Sumgait.
4. A bird in the hand is worth two in the bush.
A) 1,4 B) 2,4 C) 2, 3 D) 1, 2 E) 3, 4
10. *Choose the correct sentences.*
1. The shoes alone costs £100.
2. Have our flight been announced yet?
3. There were twelve of us at dinner.
4. Finally the two of us were together again.
A) 1, 3 B) 2, 4 C) 3, 4 D) 1, 2 E) 1, 4
11. *Choose the correct sentences.*
1. Either the newspaper or the magazines have the information you need.
2. Forty-five dollars is too much to spend that dress.
3. Not only the students but also the teacher are confused by the material.
4. Everyone who received high grades were invited to the conference.
A) 2, 3 B) 1, 2 C) 3, 4 D) 2, 4 E) 1, 3

12. *Choose the correct sentences.*
1. The poor is suffering.
2. All the milk in the fridge have gone sour.
3. The United States is bordered on Canada and Mexico.
4. The quality of the candies is poor.
A) 2, 3 B) 3, 4 C) 1, 3 D) 2,4 E) 1, 2
13. *Choose the correct sentences*
1. Some sacks of potatoes were being loaded onto the truck.
2. All the potatoes was used by the cook.
3. A few potatoes were peeled to fry.
4. There was a lot of potatoes in the sack.
A) 1, 3 B) 1, 2 C) 2, 3 D) 2,4 E) 1,4
14. *Choose the correct sentences.*
1. Here are a few ideas for how to distribute the goods.
2. The police haven't made any arrests lately
3. Here are the book and the workbook that you will need for this course.
4. No news are good news
A) 1, 2 B) 2, 3 C) 3, 4 D) 1,4 E) 1,3
15. *Choose the correct sentences.*
1. People from the South are very friendly.
2. The fear of robbery and kidnapping have caused many people to leave their country.
3. The last questions on the test was very difficult.
4. John, as well as his young brothers, is going to study at that school.
A) 2, 3 B) 1,4 C) 3,4 D) 1, 2 E) 2, 4
16. *Choose the correct variant.*
1 Each of the boys were given a book.
2. The blind is able to read by using a special alphabet.
3. Mathematics is difficult to understand.
4. Every student was ready for the conference.
A) 1, 2 B) 2, 3 C) 1,4 D) 2,4 E) 3, 4
17. *Choose the correct sentences.*
1. Behind the clouds there was a hot sun.
2. Neither George,nor his friends are going to join us.
3. Both John and Tom is visiting tomorrow.
4. Tom's ideas about the matter has been of great importance to us.
A) 2, 4 B) 2, 3 C) 3, 4 D) 1, 2 E) 1,4
18. *Choose the correct sentences.*
1. A list of the names of all survivors is available.
2. No more than one person was interested in the problem.
3. A number of people is waiting for the train at the station.
4. What makes me angry about them are their continuous complaints.
A) 2, 3 B) 2, 4 C) 3, 4 D) 1, 2 E) 1, 4

19. *Choose the correct sentences.*
 1. There was no police officer outside the station.
 2. Two sacks of flour was bought by him.
 3. The police are looking for the robber.
 4. All the flour have already been used.
 A) 1, 3 B) 2, 3, 4 C) 1, 2 D) 3, 4 E) 1, 2, 4
20. *Choose the correct sentences.*
 1 Many articles on mathematics are often published in this journal.
 2. The news in the morning papers were very interesting
 3. The furniture from Italy and Romnania is bought with great pleasure
 4. The traffic in these streets are always heavy.
 A) 1, 2 B) 1, 2, 4 C) 2, 3, 4 D) 3, 4 E) 1, 3

TEST 4

1. *Choose the correct sentences.*
 1. This week there are more cars on the roads than last week.
 2. These are the latest letters from him
 3. Look! Your classmate explain his opinion.
 4. The traffic news were listened to with great interest.
 A) 1, 4 B) 1, 3 C) 3, 4 D) 2, 3 E) 1, 2
2. *Choose the correct sentences.*
 1. There was such a few pieces of music on the radio
 2. There are some manats in my purse.
 3. All the furniture were brought in the morning.
 4. A few pieces of cheese have been sold a few minutes ago.
 A) 1, 2 B) 1, 4 C) 2, 4 D) 1, 3 E) 2, 3
3. *Choose the correct sentences.*
 1. There were two bunches of key on the table.
 2. A lot of water were used to water the garden.
 3. A few jars of honey were eaten for breakfast with some breads
 4. How many jags of orange juice were made yesterday?
 A) 1, 4 B) 1, 3, 4 C) 1, 2 D) 2, 3, 4 E) 3, 4
4. *Choose the correct sentences.*
 1. There are two bottles of milk in the refrigerator.
 2. Some milk was used for making cake.
 3. A box of sweets were bought at the supermarket.
 4. How many kilos of potato was bought?
 A) 2, 3 B) 2, 4 C) 1, 4 D) 1, 2 E) 1, 3
5. *Choose the correct sentences.*
 1. The answers to the sum is on page 85.
 2. The popular intersting places of the city are visited by thousands of tourists.
 3. All the tickets for the concert were booked beforehand
 4. The plates on the table was full of cookies
 A) 1, 2, 4 B) 2, 3 C) 1, 2, 3 D) 3, 4 E) 1, 4

6. *Choose the correct sentences.*
 1. The use of electronic things are not permitted here.
 2. A lorry carring stones have just arrived.
 3. The monument to the soldiers was on the hill.
 4. The streets of the city are lined with trees.
 A) 1, 4 B) 1, 2, 3 C) 3, 4 D) 2, 3, 4 E) 1, 2
7. *Choose the correct sentences.*
 1. The sports news is usually on the back pages of the newspaper.
 2. A number of soldiers was hurt in the attack.
 3. A hundred enemy soldiers has put down their guns.
 4. Both coffee and tea are favourite drink of azerbaijanis.
 A) 1, 2, 3 B) 3, 4 C) 1, 2 D) 1, 4 E) 2, 3, 4
8. *Choose the correct sentences.*
 1. A hundred stars was shining in the blue sky.
 2. A number of plants are used to make medicine.
 3. The British people does not normally eat so much bread.
 4. Both bread and milk are delivered every morning.
 A) 2, 4 B) 1, 2, 3 C) 1, 4 D) 2, 3, 4 E) 1, 3
9. *Choose the correct sentences.*
 1. The other pair of these earrings was lose.
 2. Using too energy drinks a day is dangerous for our health.
 3. Other information sources is not so useful.
 4. There are not many news agencies nearby.
 5. The shopping centers situated far from the city centre is not qualified.
 A) 1, 2, 4 B) 3, 4 C) 1, 3 D) 2, 4, 5 E) 2, 5
10. *Choose the correct tense forms.*
Those who... attention... something.
 A) pay, learn B) pays, learn
 C) will pay, learns D) pay, has learned
 E) are paying, learns
11. *Choose the correct sentences.*
 1. A few boxes of papersheets were utalized in the morning.
 2. All the rice were used for preparing sushi.
 3. There was a lot of flour in the sack.
 4. Some cinnamon were put onto the apple pie
 A) 1, 2, 3 B) 1, 3 C) 1, 4 D) 2, 4 E) 2, 3, 4
12. *Choose the correct sentences.*
 1. Most of the people invited to the wedding has already came.
 2. Using too much salt and sugar is harmful for. our health
 3. Fasting clears our body from toxins
 4. To sport make most people feel better.
 A) 1, 3 B) 3, 4 C) 2, 4 D) 2, 3 E) 1, 2
13. *Choose the correct sentences.*
 1. The number of immigrants have rapidly increased.
 2. The mixture of new and old skyscrapers is charming
 3. All the food in the fridge were used last week.
 4. The sudden rise in prices was concerned us.
 A) 2, 4 B) 1, 2 C) 1, 3 D) 2, 3 E) 1, 4

biikiol.az

14. *Choose the correct sentences.*
 1. The roofs of the old and new buildings are different.
 2. A number of small companies has stopped their business.
 3. The latest rise in food prices was quite unexpected.
 4. All the glass of the windows were broken.
 A) 1, 2 B) 2, 3, 4 C) 1, 3 D) 2, 4 E) 1, 3, 4
15. *Choose the correct sentences.*
 1. The architecture of Warsaw and Prague admired me
 2. The number of the unemployed is rising.
 3. A number of food products is sold here.
 4. All the walls in the rooms were blue.
 A) 2, 4 B) 1, 2, 4 C) 1, 2 D) 2, 3, 4 E) 1, 3
16. *Choose the correct sentences.*
 1. The number of the damaged were counted after the flood.
 2. A thousand salesmen is selling goods at cars were the trade fair.
 3. A number of tickets were sold during short time.
 4. The use of mobile phones has become common nowadays.
 A) 1, 3 B) 3, 4 C) 2, 4 D) 2, 3 E) 1, 2
17. *Choose the correct variant.*
 ... Sam Smith's concert ... held on Monday?
 1. Was, 2. Will, be 3. Were, 4. Have, been
 A) 2, 3 B) 1, 2 C) 3, 4 D) 2, 4 E) 1, 3
18. *... all the tickets of movie ... reserved?*
 1. Was, 2. Will, be 3. Were, 4. Have, been
 A) 1, 2, 4 B) 3, 4 C) 2, 4 D) 2, 3, 4 E) 1, 3
19. *... your children's school bus ... late?*
 1. Was, 2. Will, be 3. Were, 4. Have, been
 A) 2, 4 B) 1, 2 C) 3, 4 D) 1, 3 E) 2, 3
20. *Choose the correct sentences.*
 1. The main purpose of these people is to collect money for charity.
 2. The solution to the problems were approved.
 3. Attempts to find a solution have failed.
 4. Are your main aim to increase sales in Europe.
 A) 1, 3 B) 2, 4 C) 1, 2 D) 2, 3 E) 3, 4

CORRECT WORD. LOGICALLY ENDING

TEST 1

Choose the correct variant.

1. *Jack... his coat because it was snowing.*
 A) takes off B) takes on C) puts
 D) took on E) put on
2. *... is a feeling of happiness and enjoyment.*
 A) Sorrow B) Sadness C) Pleasure
 D) Trouble E) Pity
3. *Hens ... eggs.*
 A) lays B) are lying C) lie
 D) lay E) lain
4. *Unemployed people have no ...*
 A) mother B) passport C) car
 D) job E) house
5. *Can you ... how many ... are waiting for you now?*
 A) guess, guests B) guess, guess
 C) guest, guess D) guest, guests
 E) guess, guest
6. *How can I ... to the post office?*
 A) arrive B) find C) get
 D) reach E) see
7. *A ... is a person who treats a person's teeth*
 A) dentist B) doctor C) carpenter
 D) surgeon E) master
8. *Choose the odd-one-out.*
 A) meal B) knight C) fork
 D) gas-stove E) cook
9. *A: It's dark*
B: Can you ... the light?
 A) take off B) switch on C) go on
 D) switch off E) put on
10. *... have long ears.*
 A) Cats B) Giraffes C) Rabbits
 D) Cows E) Sheep
11. *Don't worry! The operation is very simple and quite*
 A) painless B) hopeless C) endless
 D) helpless E) useless
12. *What is the ... of the Great Wall of China?*
 A) long B) longly C) length
 D) longest E) longer

- 13. *Has Mary... the ring?*
A) fond B) find C) finds
D) fined E) found
- 14. *He wants to get a better ... and earn more money.*
A) job B) employ C) work
D) unemployment E) entertainment
- 15. *I don't like cabbage ...*
A) Soap B) soul C) soil
D) soft E) soup
- 16. *She made a quick ... from her illness.*
A) repair B) recovery C) survival
D) relief E) relax
- 17. *She broke a ... while she was washing the dishes.*
A) glass wine B) wine of glass
C) wine's glass D) wine glass
E) wine for glass
- 18. *The student was so ... that he couldn't answer.*
1. confused 2. Pleased 3. Excited 4. happy
A) 1, 2 B) 1, 3 C) 1, 2, 3 D) 1, 3, 4 E) 3, 4
- 19. *He played so well that everybody ... him*
A) felt B) admired C) left
D) hated E) looked
- 20. *The Sahara... covers over nine million square kilometres.*
A) desert B) dessert C) deserts
D) hills E) mountain

TEST 2

Choose the correct variant.

- 1. *What would you like for the main ...?*
A) plate B) dish C) course
D) plates E) dinner
- 2. *Choose the correct variant.*
1. to lie to somebody 2. to lay on the table
3. to lay the blanket 4. to lie the bed
A) 2, 4 B) 1,2 C) 1, 3 D) 2, 3 E) 1, 4
- 3. *... is this child crying for?*
A) Why B) When C) What D) How E) Where
- 4. *No one ... their invitation ... Tom.*
A) accepted, except B) didn't accept, besides
C) doesn't expect, beside D) except, accept
E) accept, except
- 5. *The constitution ensures everybody ...*
1. to elect 2. Elect 3. to be elected 4. elected
A) 1, 3 B) 2, 3 C) 1, 2 D) 3,4 E) 2, 4

- 6. *Choose the words that can be used with the verb "to make"*
1. fortune 2. Good 3. Bath 4. coffee
5. speech 6. Talk 7. Fire 8. idea
A) 1, 4, 5, 7 B) 1, 3, 6, 7 C) 4, 5, 6, 8
D) 2, 3, 5, 6 E) 4, 6, 7, 8
- 7. *A person who sells magazines is ...*
A) a stationery B) a seller C) a shop-assistant
D) a newsagent E) a salesman
- 8. *Choose the odd-one-out.*
A) lorry B) traffic jam C) jam
D) road E) track
- 9. *Choose the odd-one-out.*
A) apartment B) house C) home
D) development E) flat
- 10. *I'm very hungry. Please, give me ...*
A) a cup of tea B) a piece of bread
C) a money D) a picce of paper
E) a bread and a butter
- 11. *Choose the correct variant for both sentences.*
1. You needed to... a table beforehand.
2. Can you give me that ... ?
A) book B) tool C) ticket D) pen E) buy
- 12. *Which word **doesn't** go with the others?*
A) seaport B) helicopter C) pilot
C) plane E) airport
- 13. *The tailor made him a new...*
1. dress 2. Clothes 3. Suit 4. Shoes 5. coat
A) 2, 3, 5 B) 3, 4 C) 1,3 D) 1, 3, 5 E) 2, 4
- 14. *We usually have four ... a day.*
A) meals B) meal C) meat D) rooms E) bread
- 15. *Choose the odd-one-out.*
A) classroom B) textbook C) chalk
D) copy-book E) black
- 16. *Match the parts of the sentences.*
1. My mother tells me...every night.
2. A frog has ...
3. His father works as...
a. a tail b. a tale c .a tailor
A) 1-b, 2-c, 3-a B) 1-c, 2-b, 3-a C) 1-b, 2-a, 3-c
D) 1-c, 2-a, 3-b E) 1-a, 2-b, 3-c
- 17. *He has written ... plays and short stories about crime.*
1. a lot 2. a lot of 3. lot of
4. a number of 5. the number of
A) 1, 2, 3 B) 3, 4, 5 C) 2, 3,4 D) 2, 4, 5 E) 1, 2, 5
- 18. *Choose the line of words which describe people's **appearance**.*
A) serious, fat, pleasant B) kind, small, cruel
C) honest, happy, beautiful D) handsome, thin, tall
E) ugly, gay, sad

bilkiol.az

19. *A good... makes good shoes.*
 A) hairdresser B) seller C) hunter
 D) shoemaker E) tailor
20. *Choose the correct variant.*
 1. to make a bad mistake
 2. to make homework
 3. to have breakfast
 4. to be good at sports
 5. to have angry with somebody
 A) 2, 4, 5 B) 3, 4, 5 C) 1, 3, 5
 D) 2, 3, 4 E) 1, 3, 4

TEST 3

Choose the correct variant.

1. *I couldn't help him because...*
 1. I was too tired 2 I slept well last night.
 3. I had a headache. 4.I was glad and happy.
 A) 1,3 B) 2,4 C) 1,4 D) 2,3 E) 1, 2
2. *An educatead one is someone*
 A) people always want to meet
 B) who knows nothing
 C) who always tells lies
 D) who is not useful for people
 E) that can't read or write
3. *- What did you buy in the department store?*
 -... .
 - *Were you thirsty?*
 A) Some meat and sausages
 B) Two bottles of ink
 C) Fruit and vegetables
 D) Two bottles of mineral water
 E) A shirt and a pair of boots
4. *My mother irons my clothes and*
 A) washes them again
 B) puts them into the wastebasket
 C) washes them
 D) packs them accurately in the wardrobe
 E) I don't wear them
5. *The question was very difficult and*
 A) everybody could answer them easily.
 B) nobody could answer it.
 C) anybody wanted to answer it.
 D) everybody could understand it.
 E) it was easy to answer it.
6. *... gave him the best mark.*
 A) The teacher smiled but
 B) The teacher got angry and
 C) The teacher smiled and
 D) The teacher didn't approve him and
 E) The teacher didn't agree with him and

7. *I don't enjoy my life because ...*
 A) my friends are very friendly
 B) I am very happy
 C) the life is very interesting
 D) I haven't got a lot of problems
 E) I have got very noisy neighbours
8. *-Oh, no! I've a difficult math exam tomorrow.*
 -
 A) Help yourself! B) Enjoy yourself!
 C) Good luck! D) Congratulation!
 E) Here you are!
9. *If I had a lot of money ...*
 A) I would live poorly
 B) I would work all day long.
 C) I would borrow some from my friends.
 D) I would take a credit from the bank.
 E) I would buy big house in London.
10. *I was ... and*
 1. at home, watched TV
 2. at the cinema, build a house
 3. in the desert, saw a lot of trees
 4. at the station, saw my friends off
 A) 2, 4 B) 3, 4 C) 1, 3 D) 2, 3 E) 1,4
11. *Mr. Brown put on his coat and*
 A) went to the seaside B) slept
 C) had a shower D) went to bed
 E) does his morning exercises
12. *We all enjoyed his speech because*
 A) he was speaking very interestingly.
 B) we didn't listen to him with interest.
 C) he was speaking very boringly.
 D) we didn't want to hear him.
 E) his speech was very dull.
13. *"To do one's best" means*
 A) to do everything one can
 B) to run away
 C) to go for a walk
 D) to do good to somebody
 E) to do something one can
14. *Father is taking grandpa to the dentist, he has a*
 A) toothache B) sore throat C) headache
 D) stomach-ache E) heartbeat
15. *I don't like you ...*
 A) because you are my friend.
 B) so we shall help each other.
 C) as our hands are together.
 D) so go away from here.
 E) and I shall never forget your help.
16. *Sarah has failed in the fina! exam and ...*
 A) she is upset
 B) we have praised her
 C) she is a lucky student
 D) she is delighted
 E) she got the maximum points

bilikhol.az

- 17. *You don't look well. Why don't you go...*
 1. to the station 2. home 3. to the doctor
 4. to hospital 5. to school
 A) 1, 2, 4 B) 2, 3 C) 2, 3, 4 D) 1, 3, 4 E) 3, 5
- 18. *She couldn't pass her final exams and got despaired a lot.*
Mother said kindly: ...
 A) Let's have a fun, we have a great holiday.
 B) I've got so much work to do, please, don't ask me anything.
 C) Go and clean the children's room, there's a great mess there.
 D) Don't be despaired, my darling. The Sun rises again next morning.
 E) You'll never have your chance in the life.
- 19. *Tom's car doesn't work, so ...*
 1. it must be taken to a mechanic
 2. it's ready for driving
 3. it needs repairing
 4. you can drive it now
 5. he should buy a new one
 A) 2, 4, 5 B) 2, 3, 4 C) 3, 4, 5 D) 1, 2, 3 E) 1, 3, 5
- 20. *The travel was so interesting that ...*
 A) nobody was pleased with it
 B) we didn't want to come back
 C) we had to return early
 D) we were bored with it
 E) nobody enjoyed it

TEST 4

Choose the correct variant.

- 1. *If you did more exercises ...*
 1. you would feel much better.
 2. you would be a lot healthier..
 3. you would have more problems
 4. you would feel gloomy all the time.
 5. you would have a good body shape.
 A) 1, 2, 5 B) 2, 4 C) 1, 4 D) 2, 3, 4 E) 2, 3, 5
- 2. *We couldn't buy anything because ...*
 A) none of the shops were closed.
 B) each of the shops was closed.
 C) all of the shops were open.
 D) all of the shops were cheap.
 E) each of the shops was cheap.
- 3. *He's a diligent and clever pupil. He ...*
 A) never answers questions correctly
 B) always gets bad marks
 C) makes few mistakes
 D) never does his homework
 E) always scores few points.
- 4. *We say "See you soon while we are ...*
 1. parting 2. greeting 3. meeting 4. leaving
 A) 1, 4 B) 1, 3 C) 2, 3 D) 3, 4 E) 2, 4

- 5. *Reading is my hobby, so ...*
 A) I don't like it at all
 B) I never read books
 C) I like reading very much
 D) I am not very good at it
 E) I am not interested in it
- 6. *You can't imagine how lucky I was ...*
 A) to lose all of my money B) to have few friends
 C) to cut my finger D) to be late for the job
 E) to get such a good job
- 7. *When we lose our way, we must ...*
 1. continue 2. call the police
 3. ask somebody 4. go on
 A) 2, 3 B) 1, 4 C) 2, 4 D) 1, 3 E) 3, 4
- 8. A) All the planets go round the Sun.
 B) The Sun goes round the Earth.
 C) The Earth goes round the Moon.
 D) Each of the planets goes round the Earth.
 E) The Sun rises in the west and sets in the east.
- 9. *It is good for health*
 A) to sleep much B) to go in for sports
 C) to eat much D) to live near factories
 E) to leave villages
- 10. *-I cannot come. I'll have an English exam tomorrow.*
 - ...
 A) Enjoy yourself! B) Ok! Good luck!
 C) Congratulations! D) Here you are.
 E) Help yourself!
- 11. *The police have let Carl go home...*
 A) as he was a criminal
 B) because he was guilty
 C) as he was innocent
 D) as he was dangerous
 E) because he was a murderer
- 12. *The chicken farmers are glad because...*
 A) nobody buys chicken
 B) "Bird Flu" has spread widely
 C) everybody has refused buying chicken
 D) doctors have stopped spreading of "Bird Flu"
 E) "Bird Flu" has killed both people and birds
- 13. *The children don't swim in the swimming pool, because..*
 1. the water is very cold 2. the weather is sunny
 3. the parents allow them 4. the pool is dirty
 A) 1, 2 B) 2, 3 C) 3, 4 D) 2, 3 E) 1, 4
- 14. *Which pieces of advice are good?*
 1. Don't brush your teeth before you go to bed.
 2. Don't be afraid of asking for help.
 3. Don't avoid smoking a cigarette.
 4. Don't act before you think
 A) 2, 3 B) 1, 4 C) 2, 4 D) 3, 4 E) 1, 3

bilkiol.az

MODEL 1

15. *Choose the correct statements.*
- Great Britain is the biggest island among the British Isles.
 - It is bad to be polite.
 - It is good to make others become angry.
 - We must always follow good advice.
 - Smoking is dangerous for your health.
- A) 1, 2, 3 B) 3, 4, 5 C) 1, 4, 5
D) 1, 3, 5 E) 2, 3, 5
16. *Where does she come from?*
- A) She lives in America too.
B) She's an engineer.
C) She comes to America.
D) She's from America.
E) She goes to America.
17. *I couldn't work and came back home because... .*
- I was too tired.
 - I slept well last night.
 - I had a headache.
 - I was glad and happy.
- A) 1, 4 B) 2, 4 C) 1,3 D) 2, 3 E) 1, 2
18. *They died of hunger... .*
- A) they had found nothing to eat.
B) they had everything they want.
C) they could buy bread from the shop.
D) their neighbours helped them.
E) their parents fed them.
19. *When somebody tells you "I can give you a lift to the station," he*
- A) offers to take you to the station in his car
B) wants to explain the way to the station
C) wants to take you to the station by lift
D) can use a lift for you to the station
E) can give you a lift as a gift at the station
20. *When you disagree with somebody you say: "..."*
- A) Certainly B) I think so C) I'm against it
D) Sure E) That's right

bilkiol.az

1. **Complete the sentence.**
I am afraid I don't know
- A) How much does she weigh.
B) Whose bag is this.
C) Where the cinema is.
D) Where have I put my case.
E) Why is she tired.
2. **Choose the correct conjunction.**
The suspicious mother thought I was talking about her daughter,..... ,in fact, I was talking about mine.
- A) while B) which C) whom
D) that E) whose
3. **Choose the correct variant**
Do you want you from the station this evening?
- A) we to collect B) to us collect
C) that we collect D) we to collect
E) that us collect
4. **Choose the correct pairs of synonyms.**
- A) straight-directly
B) incident-pain
C) to intend-to respond
D) to accompany-to release
E) condition-remark
5. **Choose the correct prepositions.**
Don't cross the river...this time...the year.There is great danger...it.
- A) at,of,in B) in,at,of C) during,in,with
D) on,of,-- E) about,at,after
6. **Choose the correct tense form.**
My parents to the same summer resort every year, and over the years, they close friendships with some of the locals there.
- A) used to go,had developed
B) go,were developing
C) had gone,have developed
D) could have gone,would develop
E) went,are developing
7. **Choose the correct variant.**
It was clear that he wasn't impressed by the way the business was run, and I must admit,....
- A) I also was B) I did too C) I wasn't either
D) neither did I E) so did I
8. **Choose the correct word.**
The luggage was so heavy that I had to call a porter.... .
- A) to pack it B) to look for it
C) to preserve it D) to look through it
E) to carry it

9. Choose the correct logical ending to the given sentence.

When I heard his knock, I went to the door and opened it,..... .

- A) a strange woman opened the door, looking at me silently
- B) I looked over the wall and saw nothing
- C) but I didn't recognize him at first because I wasn't wearing my glasses
- D) there was a police car parked in front of my neighbour's door
- E) and I was still standing on the road when I saw a lorry approaching

10. Choose the antonym of the given word.

The famous company together with local scientists uses modern technology in oil wells.

- A) outstanding B) respectable C) internal
- D) foreign E) legal

Read the passage and answer questions 11-15

The Internet originated as a system used for research by the military in the USA. Universities were the next group to connect to the system. The Internet started to develop as commercial system in the late 1980s and by the mid-1990s, home users were starting to connect to the Internet in important numbers. Internet usage is still growing quickly and the number of hours we spend 'on-line' is rising sharply. The United States still leads the way in Internet usage, but Europe is catching up. It is difficult to predict it, but at the end of 1999, it was thought that between 13 and 14 million people in the UK, about one fifth of the population, had access to the Internet. World-wide, at least 100 million people are connected to the system. E-mail is the simplest application of the Internet, but it is also the most popular both among businesses and personal users. E-mail is a straightforward and cost-effective way of communicating using the Internet, falling somewhere between the phone and the copies in terms of formality and speed. E-mail is cheap and it only takes a few seconds for a message to reach the Internet. At the moment, the computer is the most common way people connect to the Internet, followed by mobile phones, but in the future, television sets will have Internet capabilities.

11. According to the passage, in 1999.... .

- A) 20 percent of British people had access to the Internet
- B) The Internet started to develop as a commercial tool
- C) The majority of businesses used e-mail as their main form of communication
- D) Europe caught America up in the numbers of people using the Internet
- E) 100 million British people used the Internet for e-mail messages

12. Complete the sentence according to the passage.

The author predicts that in the future....

- A) Everybody will be connected to the Internet.
- B) E-mail messages won't take as long to send as they do now.
- C) Telly will also be used to connect to the Internet.
- D) The military will make less use of the Internet.
- E) Universities will find new ways of using the Internet both for research and teaching.

13. Which word in the passage has the meaning "to declare or tell in advance"?

- A) catch up B) connect C) predict
- D) straightforward E) lead

14. Which question has no answer in the passage?

- A) Approximately what percentage of people had accessed to the Internet in the UK?
- B) Does E-mail provide people with a lot of benefits?
- C) What kind of prognosis is shown in the passage?
- D) When did E-mail start to become popularly used in the US?
- E) What was the original purpose of the Internet?

15. The underlined word "it" in the passage refers to

- A) the Internet B) users of the Internet
- C) e-mail D) system
- E) application

Listen to the passage and answer questions 16-20.

16. Choose the incorrect variant.

- A) Young people don't think listening to loud music on the train is bad habit.
- B) Some smokers think smoking is a bad habit.
- C) Everyone has bad habits.
- D) Not everybody agrees on what bad habits are .
- E) In Japan, making a noise while eating is good.

17. What is the main idea?

- A) Listening to loud music
- B) Slurping your noodles
- C) Bad habits
- D) Give up smoking
- E) Driving habits

18. In Japan, slurping your noodles is good because ...

- A) It is a sign that you enjoy your food.
- B) It is a sign that you don't enjoy your food.
- C) It doesn't mean that you take pleasure from food.
- D) It doesn't show that you enjoy your food.
- E) It means that you don't take pleasure from food.

19. Making a noise while eating isn't good

- A) In Japan B) In China C) In Korea
- D) In England E) In Turkey

bikiol.az

MODEL 2

20. Choose the correct variant.

- A) I wish other people wouldn't stop their bad habits.
- B) I get annoyed when people aren't late for meetings.
- C) I get annoyed when people don't talk loudly on their phones in public.
- D) I wish other people would stop their good habits.
- E) I wish other people would stop their bad habits.

21. Match the verbs to their definitions.

- 1. to identify 2. to restrain 3. to force
- a. to keep controlled; to limit action by a person or group
- b. increase in rate, amount or extent
- c. to make someone do something or make something happen by using power
- d. used to reject or to refuse; not any
- e. recognize or distinguish

22. Choose the sentences can't be used in the Passive Voice.

- 1. The doctors will examine the patient soon.
- 2. He hurt his leg in an accident.
- 3. Yesterday it rained heavily.
- 4. A group of students came in dancing and singing.
- 5. They have typed my report.

23. Choose the correct modal verbs.

'You...cut down on smoking before it is too late', the doctor said.

- 1. ought to 2. will be able to 3. must
- 4. have to 5. may

24. Choose the correct variants.

- 1. to come to home 2. have been in Paris
- 3. to be interested in physics 4. to go on for sport
- 5. to meet by chance

25. Choose the correct variants.

She didn't see him yesterday...

- 1. neither did Jim 2. so did Jim
- 3. neither Jim did 4. neither did I
- 5. I didn't see him too

Model № 1-in Doğru Cavablarını **bilikliol.az** Saytından Əldə Edə Bilərsiniz.

1. Choose the correct pairs of antonyms.

- A) capture-release B) impatient-selfish
- C) reject-liberate D) usual-ordinary
- E) devoted-moody

2. Choose the correct definitions.

- 1. accomplishment 2. curiosity 3. ignorance
- a. to be interested in something
- b. an impressive thing that is done or achieved after a lot of work
- c. having a meaning that is easy to understand
- d. become an expert in a particular area
- e. paying no attention to/illiteracy
- A) 1-a,2-b,3-c B) 1-d,2-a,3-e C) 1-b,2-a,3-e
- D) 1-c,2-e,3-b E) 1-b,2-c,3-e

3. Choose the correct sentence in the Passive Voice

- Films of violenceon television until after 9.30 at night, the time when the majority of childrento bed.*
- A) cannot be shown, went
 - B) aren't being shown, had gone
 - C) didn't use to be shown, are going
 - D) shouldn't be shown, go
 - E) needn't be shown, have go

4. Choose the correct pronouns.

- We had had so much rain that the fields onsides of the river were flooded.*
- A) every, both B) neither, each
 - C) each, most D) all, much
 - E) both, all

5. Choose the correct negative sentence.

- A) There was nothing in his past to be ashamed of.
- B) There haven't thick fogs in London.
- C) There is hardly no part in the town that has so much wind.
- D) His son isn't a slow learner too.
- E) I don't want to speak to you no more.

6. Choose the logically correct ending.

- The teacher accused the student....*
- A) of passing the exams successfully
 - B) of his selfish behaviour
 - C) because he had finally achieved success
 - D) because he had got a prize
 - E) because he had done everything carefully

7. Choose the correct tense form.

- Lucyto hospital because she cut her finger very badly while she dinner.*
- A) is taken, has been cooking
 - B) has taken, has cooked
 - C) was taken, was cooking
 - D) will be taken, cooked
 - E) has been taken, is cooking

8. Choose the correct prepositions.
He didn't come to the assembly ... his illness.
A) For B) because C) from
B) Within E) of
9. Choose the correct variant.
Strawberries are cheap at the momentwe should make some jam.
A) both ,and B) not only, but also
C) so ,that D) more, than
E) as ,as
10. Choose the correct synonym of the given word.
The cousins often had a quarrel in their childhood.
A) agreement B) race C) conflict
D) negotiation E) resemblance

Read the passage and answer questions 11-15

The ancient Greeks considered fire so great a discover that they believed it was a gift of one of the Titans, Prometheus, to humans. According to a Greek myth, Prometheus was punished by the gods for giving the secret of fire to men. This myth, along with many other stories and customs, shows how much importance ancient people attached to their control of fire. The discovery of fire was essential to the spread of civilization. For instance, through the use of fire, people were able to move into colder climates that were previously too inhospitable for them. This increased the spread of early humans across the world. People who could control fire were able to shelter themselves better by living in caves for the first time in human history. The use of fire might also have affected human physical development. With cooked food, large teeth were unnecessary, and teeth gradually evolved to the smaller ones that characterize modern humans. Fire also made metalworking possible, helping mankind to progress to the Bronze and Iron ages.

11. Complete the sentence according to the passage.
According to the Greek legend described in the passage Prometheus
A) showed humans how to work the metals iron and bronze
B) was made to suffer for letting humans know how to make fire
C) was forced by the gods to live in a totally inhospitable climate
D) was the first ever human to build a fire
E) gave fire to one of the Titans as a gift
12. The main focus of the passage is
A) the development of houses through the ages
B) the Greek mythological figure of Prometheus
C) how fire played a central role in the progress of civilisation
D) the origins of metalworking in iron and bronze
E) the change in human teeth in the course of evolution

13. Choose the best title for the passage.
A) the discovery of the fire
B) evolution of humans
C) life in caves
D) history about the past
E) ancient civilization
14. Choose the correct answer.
One physical change in human beings occurred through
A) living in colder climates
B) eating cooked food
C) spreading across the world
D) working hard with metals
E) living under shelter in caves
15. Which word in the passage has the meaning "to influence the mind or feelings".
A) progress
B) punish
C) discover
D) attach
E) affect

Listen to the passage and answer questions 16-20.

16. Where do the interviewer work?
A) She didn't say that.
B) She said that it was a secret.
C) She works for the Regal Bookstore.
D) She is not working now.
E) She works for the National Bookstore.
17. How much money does he spend on fiction books every month?
A) 15\$
B) 50\$
C) 500\$
D) 55\$
E) 150\$
18. What three categories of books does he prefer to read?
A) fiction, crime, western
B) romantic, fiction, eastern
C) crime, romantic, western
D) romantic, fiction, western
E) crime, eastern, western
19. Why did he buy the new book by Grisham two weeks ago?
A) Because he loved that.
B) As it was for free.
C) Because he had no book to read.
D) Because he wanted to buy it as a gift.
E) As it was on special offer.
20. How often does he read fiction books?
A) seldom
B) sometimes
C) once a year
D) very often
E) not very often

MODEL 3

21. Choose the correct pronouns.

I can't find the books ... I bought yesterday.

1. which
2. when
3. what
4. —
5. where

22. Choose the correct successive order.

1. He doesn't need to tell me that.
2. You never needn't to tell me that.
3. We needn't to tell them that.
4. You needn't tell me that.
5. You don't need to tell me that too.

23. Choose the appropriate variants.

She is the only girl ... does all work in time.

1. which
2. that
3. what
4. who
5. whose

24. Choose the logically correct ending.

He was hungry... .

1. though he had little money
2. as he didn't eat anything
3. because he had no food for three days
4. he felt himself excellent

25. Complete the sentence.

Tell me something about the countries... .

1. you visited in summer
2. which have you visited
3. that you have been to
4. have you visited last year.

Model № 2-nin Doğru Cavablarını
bilikliol.az Saytından Əldə Edə
Bilərsiniz.

1. Complete the dialogue.

-What does he look like?

-He is... and

1. jealous 2. capable 3. blue-eyed
4. handsome 5. industrious

A) 1,2 B) 2,5 C) 3,4 D) 3,5 E) 1,3

2. Choose the correct prepositions.

At the end...the street the woman turned...the corner,walked...the bus-stop and began waiting...the bus.

- A) of,to,down,--
B) on,round,behind,to
C) --,to,up,for
D) of,--,across,--
E) of,round,to,for

3. Choose the correct variant in the Passive Voice.

Jack had never seen them by that time.

- A) They have never been seen by Jack by that time.
B) Jack had never be seen by them by that time.
C) Jack never had been seen by them by that time.
D) They had never been seen by Jack by that time.
E) They were never been seen by Jack by that time.

4. Complete the sentence.

The writer ... is well-known for his achievements.

1. that we met last month
2. which presented us his new article
3. what came from Canada
4. who made a good speech
A) 1,3 B) 3,4 C) 2,3 D) 1,4 E) 2,4

5. Choose the correct variant.

I made a lot of friends in Mexico, but I have only kept in touch withthem.

- A) plenty of B) a few of C) little
D) many E) several

6. Match the words to their definitions.

1. creative 2. innovation 3. failure
a. lack of success
b. physical,emotional force
c. system uses radio waves
d. ability to produce something new
e. the introduction of new things
A) 1-d,2-c,3-a B) 1-d,2-c,3-b C) 1-c,2-e,3-a
D) 1-d,2-e,3-a E) 1-e,2-b,3-d

7. Choose the correct variant.

I don't see why the boys can't go fishing they promise to stay together and come back before it gets dark.

- A) whereas
B) no matter
C) whether
D) as long as
E) in spite of

8. Choose the logically correct statements.

- A) Curious people always ask questions and search for answers in their minds
- B) Dr.Lauren was a self-assured woman.She didn't answered the difficult questions of the audience.
- C) Making an effort will make you feel like a lazy person.
- D) It's polite to speak with your friends at the lesson.
- E) An envious man is respected everywhere.

9. Choose the wrong pairs of synonyms.

- 1. furious-angry 2. plump-slim
- 3.to be eager-to wish 4. suspicious-significant
- 5.essential-vital
- A) 1,5 B) 2,3 C) 1,3 D) 2,4 E) 1,4

10. Choose the correct question to the underlined word.

The writer called people to struggle against war.

- A) What did the writer call people to struggle?
- B) Who did the writer call people to struggle against?
- C) Against whom did the writer call people to struggle?
- D) Against what did the writer call people to struggle?
- E) Against what the writer called people to struggle?

Read the text and answer questions 11-15

Tourism is travelling for recreation. The tourist originated when large numbers of middle-class people began to join aristocratic travellers. As societies became wealthier, and people longer lived, it became highly likely that lower-middle and middle-class people steadily employed would retire in good health and with significant savings. A tourist can usually be seen as clearly "out of place" with his current surroundings, so he is not confused with other travellers. The term tourist is tied to the activity of taking a tour or sightseeing. It is not limited to travelling, but used as a description of a person who enters a situation or culture, for a brief time, requiring knowledge that he does not have. The tourist can be interested among other things in the new place's culture or its nature. Wealthy people have always travelled to distant parts of the world, not by chance to some other purpose, but as an end in itself: to see great buildings or other works of art; to learn new languages; or to taste new cuisines. Organised tourism is now a major industry around the world. Many national economies are now heavily confident on tourism.

11. Choose the correct statements.

According to the passage a tourist,...

- 1. has to be rich in order to relax during the holiday
- 2. is normally obvious among natives
- 3. is usually studying the local language
- 4. usually carries out business abroad
- 5. visits places with the aim of enjoying them
- A) 1,5 B) 2,4 C) 3,5 D) 1,5 E) 2,3

12. Complete the sentence according to the passage.

Tourism... .

- A) is not favoured by the rich people of the place being visited
- B) includes business travel and foreign studies as well
- C) makes up a significant percentage of the economies of some countries
- D) encourages other types of trade between nations
- E) helps to eliminate cultural differences between nations

13. Choose the false statements.

- 1. Most tourists are not interested in communicating with natives other than on a superficial level.
- 2. Tourists normally prepare in advance to feel at ease within the foreign countries they visit.
- 3. Tourists are not welcome in most countries.
- 4. Tourism doesn't cost some countries a lot of money.

- A) 1,3 B) 1,2 C) 2,4 D) 2,3 E) 1,4

14. What is the synonym of the underlined word in the passage?

- A) substantial B) economical C) compulsory
- D) useless E) lower

15. The passage is mainly about

- A) retired people
- B) new places
- C) tourism
- D) travellers
- E) tourism in the future

Listen to the passage and answer questions 16-20.

16. Why am I worried?

- A) Because I don't like English.
- B) Because I don't want to make mistakes.
- C) Because It is not helpful.
- D) Because I have a lot of confidence.
- E) Because I am a sociable person.

17. One thing I started doing recently

- A) was talking to myself.
- B) was watching movies.
- C) was learning English by myself.
- D) was making many mistakes.
- E) was learning some words.

18. How do I feel when I have to speak in English?

- A) I feel so good.
- B) I feel so excited.
- C) I feel a bit exhausted.
- D) I feel a bit embarrassed.
- E) I feel so comfortable.

19. Why would people think I'm crazy?

Because

- A) I can't speak English well
- B) My friends always talk to me
- C) I can't make up some sentences
- D) There is no way to learn English
- E) If I have short conversations with myself in class

bitkiol.az

MODEL 4

20. My friends always get their message across, even if

....

- A) their grammar is correct
- B) their grammar is right
- C) they don't know so many words
- D) their grammar is wrong
- E) they don't have time

21. Choose the correct variants.

- 1. to make a sum
- 2. to do one's best
- 3. to do lecturing
- 4. to make a speech
- 5. to do a law

22. Choose the incorrect word combinations.

- 1. such a splendid festival
- 2. such much fog
- 3. so a little rain
- 4. such people
- 5. such a lot of news

23. Choose the correct words.

A real friend can be ...

- 1.devoted
- 2.rude
- 3.faithful
- 4.reliable
- 5.ignorant

24. Choose the correct Passive Voice sentences.

- 1. Was your city well developed and clean?
- 2. Is the tourism developed this year by the government?
- 3. What was he interested in?
- 4. When was his best novel published?
- 5. Was the ice-rink covered by snow safe?

25. Choose the logically correct words.

He has a lot of friends because he is ...

- 1.communicative
- 2.frantic
- 3.panicky
- 4.affable
- 5.vain

Model № 3-ün Doğru Cavablarını ***bilikliol.az*** Saytından Əldə Edə Bilərsiniz.

bilikliol.az

1. Choose the logically correct words.

He has a lot of friends because he is ...

- 1.communicative
 - 2.frantic
 - 3.panicky
 - 4.affable
 - 5.vain
- A) 1,3,4 B) 2,4 C) 1,4 D) 2,5 E) 1,3,5

2. Complete the dialogue.

-What is David like?

-He is ...

- 1.ambitious
 - 2.handsome
 - 3.broad-minded
 - 4.charming
 - 5.witty
- A) 2,3,5 B) 1,3,5 C) 1,3,4 D) 2,5 E)1,4

3. Choose the correct negative sentence.

- A) I know nobody in this strange town too.
- B) I don't know somebody in this strange town.
- C) I don't also know anyone in this strange town.
- D) I know nobody in this strange town.
- E) I know anybody in this strange town neither.

4. Make up a text.

1. Took a sheet of paper and wrote on it some words and left the room.

2. He read these words on it: "Dear Sir, it is now six o'clock. Please, get up at once."

3. The American wanted to get up very early in the morning and said to the servant: "Wake me at six o'clock. Don't forget to do it."

4. An American went to Japan with his Japanese servant who was very polite.

5. The American woke up at eleven o'clock, jumped out of bed, looked at his watch and saw a sheet of paper on the table.

6. At six o'clock servant entered the American's room very quietly and seeing that the American was sleeping.

- A) 4,6,1,5,2,3
- B) 4,3,6,1,5,2
- C) 4,1,3,5,2,6
- D) 4,6,5,1,3,2
- E) 4,2,5,6,1,3

5. Choose the correct variant.

She didn't want her child to hospital.

- A) to take
- B) take
- C) to taken
- D) to be taken
- E) takes

6. Choose the correct variant.

The doctors advised the patient not to....to keep fit.

- A) have more fruit and vegetables
- B) smoke much and to follow daily regime
- C) follow meal regime
- D) walk in the open air
- E) go in for sports

7. Choose the correct pronouns.

... of the shops in this street is open after 11 p.m., but there's hardly ... on the street at that time anyway.

- A) Some, no one
- B) Any, someone
- C) Neither, everything
- D) All, nothing
- E) None, anyone

8. Choose the correct variant.

If we've got time, we'll try to doshopping as well.

- A) much,a few B) several,lots of
- C) every,plenty D) plenty of,many
- E) enough,some

9. Choose the correct variant.

There will be a shortage of water we get some rainfall soon.

- A) as if B) in case C) whenever
- D) unless E) by the time

10. Complete the sentence.

Ask them when to England.

- A) will she move B) she will move
- C) she has moved D) did she move
- E) has she moved

Read the passage and answer questions 11-15.

For nearly 50 years Lorenzo Delmonico ran the foremost and largest restaurant in the United States. Nobody in the 19th century contributed more than he did to make the concept of fine restaurant dining a reality in America. Delmonico, born in Switzerland in 1813, went to New York at the age of 19 and worked with relatives in a catering firm. He soon opened a restaurant that offered an unusually large menu, including a great variety of European dishes never before served in the United States. He also served American wild game as well as a selection of wines. The success of the restaurant inspired him to open branch restaurants, including-the internationally renowned Delmonico's on the corner of Broadway and 26th Street in New York City. His organisation also operated its own farm in nearby Brooklyn and temporarily ran a hotel. His fame as a restaurateur brought many followers, and between them they helped make New York City one of the primary culinary centres in the world. He was largely responsible for making the restaurant an accepted and popular institution.

11. Choose the true statement according to the passage.

- A) A choice of free wine was provided along with the meal ordered.
- B) It used special serving dishes which were imported from Europe.
- C) Much of the food was freshly imported from European countries.
- D) It was the first American restaurant to serve European cuisine.
- E) The range of food on offer at the restaurant was uncommonly large.

12. Complete the sentences according to the passage.

It is clear from the passage that Delmonico

- A) opened a chain of restaurants which he called 'Delmonico's'
- B) was first involved with the catering service in Switzerland
- C) created his style by imitating other famous restaurants
- D) purchased most of the ingredients of the food he served from a nearby farm
- E) ran a hotel on a farm not far from New York for a while

13. Choose the incorrect variant.

Delmonico

- 1.managed his organisation as a family business
- 2. went out of business when larger restaurants came into existence
- 3.played a major role in establishing the concept of the restaurant in the USA
- 4. opened the first restaurant in New York City
- A) 2,3 B) 1,2,3 C) 3,4 D) 1,2,4 E) 1,3

14. Choose the correct definition to the verb''to inspire''.

- A) make something continue
- B) to develop gradually
- C) to fill or affect with a special feeling
- D) to give organic structure
- E)to remove or correct defects

15. The underlined pronoun''them''in the passage refers to

- A) attendants B) organizations C)relatives
- D) Europeans E) consumers

Listen to the passage and answer questions 16-20.

16. What time does the man get up?

- A) at 5:00 a.m B) at 6:00 a.m C) at 7:00 a.m
- D) at 5:30 p.m E) at 8:00 a.m

17. What time does he get to work?

- A) at 9:00 a.m B) at 7:00 a.m C) at 8:00 a.m
- D) at 6:00 a.m E) at 10:00 a.m

18. What does he do with his family around 6:30 pm?

- A) They play games B) They read books together
- C) They watch TV D) They eat dinner
- E) They go out

19. What do the man and his wife do after the kids go to bed?

- A)They listen to music B) They clean the house
- C) They read books together D) They dance
- E) They watch TV

20. What is one thing the man does not say about his wife?

- A) She goes shopping for food
- B) She helps the kids with their homework
- C) She has to take their children to school
- D) She works in the garden
- E) She takes the kids to piano lessons.

biikiol.az

MODEL 5

21. Choose the correct variants.

1. to come to home
2. have been in Paris
3. to be interested in physics
4. to go on for sport
5. to meet by chance

22. Match the words to their definitions.

1. destination 2. campsite 3. vehicle
- a. buildings services,equipment are provided for particular purposes
- b. anything that carries people or things from one place to another
- c. a place where a number of people live temporarily together
- d. a place to which somebody is going
- e. a list of things to be discussed

23. Choose the correct tense forms.

- I...the film,so I...to watch it.*
1. haven't seen,shall go 2. saw,didn't go
 3. have seen,am going 4. hadn't seen,went
 5. had seen,didn't go

24. Choose the correct variants.

- She didn't see him yesterday... .*
- 1.neither did Jim 2.so did Jim 3.neither Jim did
 - 4.neither did I 5.I didn't see him too

25. Choose the correct variants.

- He is an honourable man as*
1. he tries to keep his good name and the respect of others
 2. everybody has great respect and admiration for him
 3. he has no right to be treated with respect
 4. he lost his honour and respect

Model № 4-ün Doğru Cavablarını bilikliol.az Saytından Əldə Edə Bilərsiniz.

bilikliol.az

1. Choose the correct prepositions.

- John rose...his feet...great difficulty and began to go down...the deep valley.*
- A) to,from,to B) on,at,into C) at,with,into
D) at,from,to E) to,with,into

2. Choose the correct sentences in the Passive Voice.

1. He has bought a collection of stories by woman writers.
 2. A collection of stories has been shown to us.
 3. A collection of stories shown by the writer has interested us.
 4. The writer has shown us his collection.
 5. We were shown a collection of stories.
- A) 1,3 B) 2,5 C) 2,4,5 D) 1,3,4 E) 4,5

3. Complete the sentence.

- Can I learn how much ... ?*
1. these pants are	2. cost these pants
3. these pants cost	4. do these pants cost
- A) 1,3 B) 2,3 C) 1,4 D) 2,4 E) 1,2

4. Choose the correct tense forms.

- I my tea with quite a lot of sugar since I to Turkey.*
- A) have been drinking,came
 - B) am drinking,have come
 - C) will be drinking,am coming
 - D) drank,have been coming
 - E) was drinking,had come

5. Match the words to their definitions.

1. to determine 2. to carry on 3. to relate
 - a. to continue
 - b. control your thoughts and actions
 - c. decide definitely to do something
 - d. give an account of a sequence of events
 - e. cut off in a medical operation
- A) 1-e,2-d,3-a B) 1-b,2-c,3-e C) 1-c,2-a,3-d
D) 1-a,2-b,3-c E) 1-b,2-a,3-d

6. Choose the correct antonyms of the underlined word.

- The old man took his well-oiled gun and went out.*
- A) wooden B) dirty C) rusty
D) polished E) glossy

7. Choose the correct interrogative sentences.

- A) Who did the teacher explain a new grammar rule to?
- B) Who did cultivate different vegetables in our republic?
- C) When have you planned to go on an excursion?
- D) Whom was you waiting for at the bus-stop?
- E) What news 'The Guardian' present the readers?

8. Choose the appropriate pronouns.

- Which of them was late for school?*
- ... of them was late, ...of them were in time as usual.
- A) neither,each B) both,neither C) both,either
D) neither,both E) all,both

9. Complete the sentence.

Bill asks... .

- A) that we have reached the village
- B) when they have come back
- C) when will she return
- D) where he was took the scissors
- E) if I can leave here

10. Make up a dialogue.

1. -I need to get my hair cut. I also need to have my new pants hemmed.
 2. -No problem. There's a good mechanic a few blocks away.
 3. -Sure. What do you need?
 4. -OK. Here's a map of the city. There's a good hair salon here, which is just a block away. And there's a tailor right here. Is there anything else?
 5. -Well, I'm in town visiting for a few days, and I need to get some things done while I'm here.
 6. -Hi, there. How can I help you?
 7. -Yes. I'll need to have my car serviced before my long drive home!
- A) 6,3,5,1,4,2,7 B) 6,3,5,4,1,7,2
 C) 6,5,3,1,4,7,2 D) 6,4,7,3,1,2,5
 E) 6,3,5,2,7,4,1

Read the passage and answer questions 11-15.

Dolphins and porpoises, often called simply "small whales," are mammals, not fish, and are warm-blooded, keeping their body temperature nearly constant even when they are in different environmental temperatures. The mothers provide milk for the young for a year or more. Like other whales, dolphins have lungs and breathe through a single blowhole, located on top of the head. In contrast to some of the large whales, dolphins and porpoises have teeth, which they use to grasp their food, consisting primarily of marine fish. Certain species of marine dolphins are the best-known biologically because they survive well in captivity, which means they can be more carefully observed. The bottle-nosed dolphin has been the most intensively studied. It is a major participant in acrobatic shows at oceanariums and is noted for its curiosity toward humans.

11. Complete the sentence according to the passage.

One of the differences between some whales and dolphins is that,

- A) whales don't provide milk for their young, but dolphins do
- B) whereas all dolphins have teeth, some whales don't have any
- C) although dolphins have lungs for breathing, most whales don't
- D) while all dolphins are warm-blooded whales are cold-blooded
- E) whales are less aggressive than dolphins and not as big as them

12. Which word in the passage has the meaning "the state or period of being held, confined"?

- A) constant B) grasp C) curiosity
- D) captivity E) participant

13. From the information given in the passage, we can say that dolphins

1. have difficulty surviving in captivity
 2. can survive in climates warmer than their body temperature
 3. use only one lung at a time
 4. are among the largest marine animals
 5. don't breathe underwater
- A) 2,4 B) 1,3 C) 2,5 D) 1,2,3 E) 3,5

14. The passage is mainly about

- A) whales B) small whales C) marine
- D) certain species E) mammals

15. Choose the true statement.

One of the special characteristics of the bottle-nosed dolphin is that

- A) it is very interested in people
- B) unlike others, it lives in salt water
- C) it is cleverer than most animals
- D) it enjoys being held in captivity
- E) it is an especially studious animal

Listen to the passage and answer questions 16-20.

16. How many cheeseburgers does the man order?

- A) 80 B) 48 C) 18 D) 88 E) 83

17. The man is ordering food for a ... team

- A) basketball B) soccer C) hockey
- D) volleyball E) tennis

18. The man asks for... orders of fries.

- A) 60 B) 40 C) 50 D) 70 E) 80

19. He also orders 40 ... shakes.

- A) strawberry B) vanilla C) chocolate
- D) sandwich E) chocolate pie

20. The total comes to ...

- A) \$290.30 B) \$290.13 C) \$219.13
- D) \$219.30 E) \$290.31

21. Choose the correct words.

Mr. Ford is a dignified man, so everyone...him

1. admire 2. despise 3. respect
4. execrate 5. disgust

22. Make up a story.

1. Two men were travelling in a very wild part of Africa, where they saw tents which Indians lived in.
2. Can you tell us what the weather will be like during the next few days?-they asked.
3. The Indian answered: "I heard it on the radio."
4. One day they met an old Indian who could speak English well.
5. How do you know all that?-they asked.
6. Rain is coming, then there will be snow for a day or two but then sunshine will come again.

biikiol.az

23. Choose the correct conjunctions.

The children were happy...they found their way at last.

- 1.though 2.when 3.because
4.how 5.in spite of

24. Choose the logically correct sentences.

1. Fresh water, for example,important for health and food production
2. Clean air isn't another important natural resource.
3. People need some natural resources to stay alive.
4. People shouldn't preserve The Earth's natural resources.
5. If people don't do anything about pollution ,life will be so dangerous.

25. Choose the correct modal verbs.

"You...cut down on smoking before it is too late",the doctor said.

- 1.will able to 2. must 3. have to
4. ought to 5. wasn't able to

Model № 5-in Doğru Cavablarını
bilikliol.az Saytından Əldə Edə
Bilərsiniz.

TEST BANKININ CAVABLARI**THE NOUN – İSİM**

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Test 1	C	D	E	A	D	B	A	C	C	A	D	A	B	E	E	B	E	D	C	A
Test 2	C	D	B	E	A	C	A	E	B	C	D	A	D	B	B	A	A	D	C	A
Test 3	D	C	B	A	D	B	A	D	C	A	A	E	A	B	C	A	A	D	E	A
Test 4	D	D	D	A	C	B	C	D	B	A	B	B	D	D	B	E	B	A	D	C
Test 5	A	C	B	E	D	C	A	D	B	B	A	C	E	A	B	B	D	B	B	D

THE PRONOUN – ƏVƏZLİK

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Test 1	B	C	E	A	E	D	E	A	B	C	D	E	A	B	C	D	E	A	B	C
Test 2	C	A	B	E	B	A	C	B	D	A	C	E	C	A	C	A	E	A	B	B
Test 3	B	C	A	E	A	D	B	A	C	E	B	B	E	B	C	B	A	B	E	A
Test 4	A	A	D	B	C	A	B	E	B	C	D	A	A	B	A	A	D	B	C	D
Test 5	B	A	E	C	D	A	A	C	E	A	D	B	D	D	A	B	C	D	C	E
Test 6	D	C	E	D	D	B	A	A	B	C	D	E	D	B	A	E	C	D	A	B
Test 7	A	D	B	E	C	A	C	D	A	C	D	B	E	B	D	D	A	B	B	D
Test 8	A	A	B	C	B	C	A	B	A	B	A	E	A	E	A	E	E	C	D	E
Test 9	C	D	C	D	D	A	A	A	B	B	B	E	A	D	D	B	B	A	E	B
Test 10	C	B	C	D	C	B	A	E	C	D	D	B	B	D	C	C	C	E	B	C

THE VERB – FEİL

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Test 1	C	B	E	A	D	C	E	D	C	E	C	B	A	C	D	E	A	B	D	C
Test 2	B	A	E	A	C	E	A	E	B	A	D	D	E	A	C	A	E	A	B	C

THE COMPLEX OBJECT – MÜRƏKKƏB TAMAMLIQ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Test 1	C	D	A	B	C	E	D	B	E	C	B	A	E	E	B	D	E	C	E	B
Test 2	B	C	E	D	C	A	B	E	C	A	A	E	C	A	B	C	D	C	A	E
Test 3	B	D	C	B	C	A	D	E	B	B	C	C	C	A	C	C	A	C	B	E
Test 4	A	D	A	B	A	D	A	E	B	C	E	A	A	D	C	E	A	C	C	B
Test 5	B	D	C	C	B	C	A	E	A	A	C	E	D	D	B	A	C	A	C	D
Test 6	A	B	A	B	D	D	C	B	C	A	A	E	E	C	A	E	C	D	A	E

TENSE FORMS – ZAMAN FORMALARI

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Test 1	D	E	C	C	D	B	A	D	E	B	C	E	C	E	C	A	B	C	D	E
Test 2	B	B	A	D	A	E	A	E	B	B	D	E	C	A	D	B	C	E	A	C
Test 3	C	D	E	E	B	C	C	B	D	A	D	C	D	C	D	B	D	B	C	D
Test 4	A	C	B	E	A	C	D	C	A	B	C	C	D	D	A	B	D	A	E	A
Test 5	E	C	D	A	C	B	A	E	E	B	D	D	A	B	B	E	D	B	C	A
Test 6	C	B	A	D	A	C	A	A	E	A	B	C	D	C	A	D	C	A	B	C
Test 7	B	C	E	A	B	C	A	C	A	E	A	E	D	A	D	B	B	D	C	E
Test 8	D	A	B	B	A	B	E	C	B	D	C	A	A	A	C	A	D	C	B	B
Test 9	A	B	C	C	C	D	D	E	C	E	B	A	D	E	B	E	A	C	E	B
Test 10	E	A	E	E	D	E	D	E	B	D	B	E	D	B	E	B	C	D	E	D

THE MODAL VERBS – MODAL FEİLLƏR

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Test 1	C	D	D	C	E	E	E	C	B	E	E	B	A	C	C	A	B	A	E	D
Test 2	C	C	E	D	C	A	A	C	E	E	D	D	D	D	C	C	A	E	E	C
Test 3	B	B	C	C	E	E	D	B	C	B	A	D	E	A	C	A	E	A	D	A
Test 4	C	D	C	B	A	D	B	A	E	A	A	D	C	B	D	E	D	A	D	C
Test 5	B	E	C	D	E	C	A	A	D	A	B	E	D	A	C	B	C	E	C	C
Test 6	B	A	A	C	C	E	B	C	E	C	B	E	E	E	E	C	E	A	E	E

THE PASSIVE VOICE – MƏCHUL NÖV

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Test 1	E	B	C	B	B	C	D	A	D	B	A	E	B	C	A	C	D	A	C	B
Test 2	D	B	D	A	C	D	B	C	B	A	B	D	E	C	E	A	B	D	A	C
Test 3	A	C	D	B	B	D	B	D	B	C	E	A	B	A	C	E	D	A	E	B
Test 4	C	C	D	A	A	D	E	B	D	B	D	A	C	D	A	E	D	B	A	D
Test 5	A	B	C	E	A	A	C	C	B	A	D	C	D	E	E	A	E	E	E	A
Test 6	B	E	B	B	A	A	B	A	E	C	E	B	D	C	C	C	A	C	C	D

THE CONJUNCTION – BAĞLAYICI

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Test 1	C	B	D	D	D	A	C	A	C	C	A	A	C	A	B	C	A	A	B	C
Test 2	A	D	C	B	A	C	A	B	B	B	D	A	D	A	A	C	D	B	C	D
Test 3	B	B	D	A	E	A	C	D	D	C	B	D	A	E	C	C	D	B	A	C
Test 4	A	D	E	B	E	C	E	D	A	E	D	C	D	C	B	C	D	C	C	A
Test 5	A	D	D	B	B	A	B	C	C	E	B	E	A	E	C	E	C	A	E	B

THE PREPOSITION – SÖZÖNÜ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Test 1	B	D	C	B	C	D	E	E	D	B	C	D	C	B	E	D	B	C	E	B
Test 2	D	B	B	A	C	D	B	D	C	B	D	A	D	C	B	C	C	A	D	B
Test 3	D	B	A	E	B	A	E	C	D	A	C	B	A	C	A	B	A	C	C	A
Test 4	B	A	B	A	E	C	D	E	B	B	E	A	C	C	E	A	B	E	D	C
Test 5	A	B	E	A	D	E	C	A	B	E	B	D	D	B	E	A	E	B	B	B
Test 6	C	E	C	D	C	C	D	A	C	D	B	E	C	C	B	D	B	C	D	A

COMPLETE THE SENTENCE – CÜMLƏ TAMAMLAMA

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Test 1	D	C	D	E	D	D	D	A	D	B	B	D	A	E	B	B	C	B	C	E
Test 2	B	C	C	D	E	D	A	B	B	E	D	B	A	A	B	D	E	D	B	C
Test 3	A	A	D	D	E	D	E	D	E	E	C	A	A	A	A	D	D	A	A	B
Test 4	A	B	A	C	D	B	E	B	B	E	C	B	D	E	B	B	B	D	B	D

INTROGATIVE AND NEGATIVE SENTENCES- SUAL VƏ İNKAR CÜMLƏLƏR

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Test 1	C	B	B	E	E	C	B	D	C	A	B	A	C	C	B	D	E	D	A	B
Test 2	B	E	B	C	E	D	C	A	A	D	C	B	E	C	D	D	D	B	C	A
Test 3	B	B	E	B	C	A	D	C	A	B	D	A	C	D	D	E	B	D	A	E
Test 4	B	C	E	B	C	E	C	D	B	D	A	E	A	D	D	A	E	C	A	E

SUBJECT- VERB AGREEMENT - MÜBTƏDA XƏBƏR UZLAŞMASI

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Test 1	C	E	A	E	C	D	A	B	B	E	A	E	C	B	E	A	E	D	B	E
Test 2	C	E	C	B	C	C	A	B	C	C	D	A	A	D	D	A	A	E	B	C
Test 3	A	D	A	E	C	D	C	A	B	C	B	B	A	A	B	E	D	D	A	E
Test 4	E	C	B	D	B	C	D	A	A	A	B	D	A	C	B	B	B	D	B	A

CORRECT WORD. LOGICALLY ENDING – UYGÜN SÖZ. MƏNTİQİ TAMAMLAMA

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Test 1	E	C	D	D	A	C	A	B	B	C	A	C	E	A	E	B	D	B	B	A
Test 2	C	C	C	A	A	A	D	C	D	B	A	A	D	A	E	C	D	D	D	E
Test 3	A	A	D	D	B	C	E	C	E	E	A	A	A	A	D	A	C	D	E	B
Test 4	A	B	C	A	C	E	A	A	B	B	C	D	E	C	C	D	C	A	A	C

Model Testlərin düzgün cavabları və lisening mətnləri bilikliol.az saytında yerləşdirilmişdir

Contents

Mündəricat

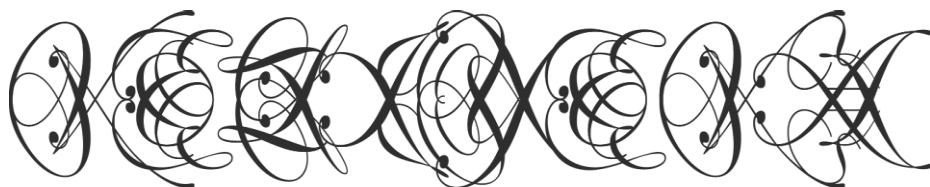

Table of Contents**The Phonetics - Fonetika**

Letters	Error! Bookmark not defined.
Lesson 1	5
Lesson 2	Error! Bookmark not defined.
Lesson 3	Error! Bookmark not defined.
Lesson 4	Error! Bookmark not defined.
Lesson 5	8
Lesson 6	9
Lesson 7	10
Lesson 8	11
Lesson 9	12
Lesson 10	13
Stress	15
Parts Of Speech.....	15

The Noun - İsim

The Noun.....	17
Common And Proper Nouns	18
Countable And Uncountable Nouns.....	18
İsmin Cümlədə Vəzifəsi	19
Plural Of The Noun.....	19
Nouns Used Only In The Singular	22
Nouns Used Only In The Plural	23
The Category Of Case The Noun	23
The Possessive Case.....	24
Gender Of Nouns	25

The Adjective - Sifət

The Adjective.....	27
Sifətin Cümlədə Rolu.....	28
Classification Of Adjectives Of Accordong To Their Meaning.....	28
The Category Of Degree Of Comparison Of Adjectives	29
Sifətin Dərəcələrinin İşlənməsi	29
Double Comparison	30
Substantivized Adjectives	31

The Numeral - Say

The Numeral.....	34
Cardinal Numerals.....	34
Ordinal Numerals	35
Miqdar Və Sıra Saylarının Cümlədə Funksiyası.....	36
Fractional Numbers	37
İngilis Dilində Vaxtın Göstərilməsi.....	38
İngiltərədə Və Abş - da Pul Vahidi.....	38

The Pronoun - Əvəzlik

<i>The Pronoun</i>	41
<i>Personal Pronouns</i>	41
<i>Possessive Pronouns</i>	42
<i>Reflexive Pronouns</i>	43
<i>Reciprocal Pronouns</i>	44
<i>Demonstrative Pronouns</i>	44
<i>Interrogative Pronouns</i>	45
<i>Relative Pronouns</i>	46
<i>Conjunctive Pronouns</i>	46
<i>Defining Pronouns</i>	46
<i>Indefinite Pronouns</i>	48
<i>Negative Pronouns</i>	50

The Verb - Feil

<i>The Verb</i>	51
-----------------------	----

The Auxiliary Verbs - Köməkçi Feillər

<i>The Auxiliary Verb</i>	55
<i>“To Be”</i>	56
<i>“To Have”</i>	59
<i>To Have Tərkibli Feillər</i>	62
<i>“To Have Got”</i>	63
<i>To Make Tərkibli Feillər</i>	64
<i>“To Do”</i>	65
<i>To Do Tərkibli Feillər</i>	67
<i>To Be Going To</i>	67
<i>To Be About To</i>	67

Tense Forms - Zaman Formaları

<i>Feilin Məlum Növü</i>	69
<i>The Present Indefinite (Simple) Tense Form</i>	69
<i>The Past Indefinite (Simple) Tense Form</i>	71
<i>The Future Indefinite (Simple) Tense Form</i>	73
<i>The Future Indefinite (Simple) Tense Form In The Past</i>	74
<i>The Present Continuous Tense Form</i>	75
<i>The Past Continuous Tense Form</i>	76
<i>The Future Continuous Tense Form</i>	78
<i>The Future Continuous In The Past Tense Form</i>	79
<i>The Present Perfect Tense Form</i>	80
<i>The Past Perfect Tense Form</i>	81
<i>The Future Perfect Tense Form</i>	83
<i>The Future Perfect In The Past</i>	84
<i>The Present Perfect Continuous Tense Form</i>	85
<i>The Past Perfect Continuous Tense Form</i>	86

<i>The Future Perfect Continuous Tense Form</i>	87
<i>The Future Perfect Continuous In The Past</i>	87
<i>The Passive Voice - Məchul Növ</i>	
<i>The Passive Voice</i>	89
<i>The Present Indefinite Passive Voice</i>	89
<i>The Past Indefinite Passive Voice</i>	90
<i>The Future Indefinite In The Past Passive Voice</i>	90
<i>The Present Continuous Passive Voice</i>	92
<i>The Past Continuous Passive Voice</i>	93
<i>The Present Perfect Passive Voice</i>	94
<i>The Past Perfect Passive Voice</i>	94
<i>The Future Perfect Passive Voice</i>	95
<i>The Future Perfect In The Past Passive Voice</i>	96
<i>Modal Verbs In The Passive Voice</i>	97
<i>Məchul Növün Canı</i>	97
<i>To Be Feilləri</i>	98
<i>The Complex Object - Mürəkkəb Tamamlıq</i>	
<i>The Complex Object</i>	100
<i>Mürəkkəb Tamamlığın Vacib Hissələri</i>	100
<i>Modal Verbs - Modal Feillər</i>	
<i>Modal Verbs</i>	103
<i>Can</i>	103
<i>May</i>	104
<i>Might</i>	105
<i>Must</i>	106
<i>Have To / Has To</i>	107
<i>Should / Ought To</i>	108
<i>Dare</i>	109
<i>Need</i>	110
<i>The Adverb - Zərif</i>	
<i>The Adverb</i>	113
<i>Zərfin Mənaca Növləri</i>	113
<i>Zərfdə Əsas Diqqət Olunmalı Hissələr</i>	114
<i>Degrees Of Comparison Of The Adverbs</i>	115
<i>Cümlədə Zərfin Yeri</i>	116
<i>Sentence Structure - Cümlə Quruluşu (Növləri)</i>	
<i>Sentence Structure</i>	119
<i>Declarative Sentence</i>	119
<i>Interrogative Sentences</i>	119
<i>Imperative Sentences</i>	122
<i>Exclamatory Sentences</i>	122
<i>Negative Sentences</i>	123
<i>Şəxssiz Cümlələr</i>	123

There + To Be

<i>There Is, There Are İfadəsi</i>	125
<i>There Was, There Were İfadəsi</i>	125
<i>There Will Be (Olacaq) (Gələcək Zamanda)</i>	125
<i>There Has/ Have Been İfadəsi (Olub) (Bitmiş Zamanda)</i>	125

Mübtəda Sualları

<i>Mübtəda Və Onun Təyininə Verilən Sual</i>	127
--	-----

The Composite Sentence - Mürəkkəb Cümlə

<i>The Compound Sentence</i>	129
<i>The Complex Sentences</i>	129
<i>The Subject Subordinate Clause</i>	130
<i>The Predicative Subordinate Clause</i>	130
<i>The Object Subordinate Clause</i>	130
<i>The Attributive Subordinate Clause</i>	131
<i>The Adverbial Subordinate Clause</i>	132

Direct And Indirect Speech - Vasitəli Və Vasitəsiz Nitq

<i>Direct And Indirect Speech</i>	136
<i>Zamanların Çevrilməsi</i>	136

The Non - Finite Forms Of The Verb - Feilin Şəxssiz Formaları

<i>The Non – Finite Forms Of The Verb</i>	140
<i>The Participle II</i>	140
<i>Participle I</i>	140
<i>The Gerund</i>	141
<i>The Infinitive</i>	142

The Oblique Moods - Feilin Vasitəli Şəkilləri

<i>The Oblique Moods</i>	146
<i>Subjunctive I</i>	146
<i>Subjunctive II</i>	146
<i>The Suppositional Mood</i>	147
<i>The Conditional Mood</i>	148

Sentence Completion - Cümlə Tamamlama

<i>Sentence Completion</i>	150
----------------------------------	-----

The Article - Artıkl

<i>The Article</i>	152
<i>The Indefinite Article</i>	152
<i>The Definite Article</i>	153

The Preposition - Sözləri

<i>The Prepositions</i>	158
-------------------------------	-----

The Conjunction - Bağlayıcı

<i>Qoşa Bağlayıcılar</i>	168
--------------------------------	-----

The Particle - Ədat

<i>The Particle</i>	170
---------------------------	-----

The Independent Elements Of The Sentence - Cümlənin Müstəqil Elementləri

<i>The Independent Elements Of The Sentence</i>	172
<i>Xitab</i>	172
<i>Ara Sözlər</i>	172
<i>Modal Sözlər</i>	172
<i>Nida</i>	172

Vocabulary And Irregular Verbs - Lüğət Və Qaydasız Feillər

<i>İnkarlıq Bildirən Sözdüzəldici Prefikslər Vasitəsilə Əmələ Gələn Sifətlər</i>	174
<i>Confusing Words</i>	174
<i>Qaydasız Feillər</i>	177

Testlərin Cavabları

<i>THE NOUN</i>	180
<i>THE PRONOUN</i>	185
<i>THE VERB</i>	193
<i>THE COMPLEX OBJECT</i>	195
<i>TENSE FORMS</i>	200
<i>MODAL VERBS</i>	208
<i>THE PASSIVE VOICE</i>	213
<i>THE CONJUNCTION</i>	220
<i>THE PREPOSITION</i>	224
<i>COMPLETE THE SENTENCES</i>	228
<i>INTERROGATIVE AND NEGATIVE SENTENCES</i>	233
<i>SUBJECT – VERB AGREEMENT</i>	237
<i>CORRECT WORD. LOGICALLY ENDING</i>	242
<i>SINAQLAR</i>	246
<i>TEST BANKININ CAVABLARI</i>	257